

Studijski oddelek

2

STOPINJE...

19285/1994

262.2(497.12-18)(059)

19000312

Pišk M. SOBOTA

COBISS *

STOPINJE

1994

Izdalo Pomursko pastoralno področje
Franc Kodila, Martin Poredoš, Izidor Veleberl

Uredil uredniški odbor:
Jože Ftičar, Lojze Kozar, Lojze Kozar ml., Vilko Novak,
Franc Puncer, Jože Smej, Jože Zadravec

Naslovna stran ovitka:
Marija Zrim – Kruh naš vsakdanji

Zadnja stran ovitka:
Terice s trlico terejo lan, da nastane predivo (posnetek: Jože Ftičar)

Ovitek oblikovala Èva Benko

Zbornik STOPINJE 1994 spada med proizvode za katere se po mnenju Min. za kulturo Rep. Slovenije z dne 7. 10. 1993, št. 415 – 85/93 mb plačuje 5 % davek od prometa proizvodov.

Tisk: GP Pomurski tisk, Murska Sobota

State of Georgia

STOPINJE

1994

Leto 1994 je navadno leto, ima 365 dni, začne in konča se s soboto.

Nedelje, zapovedani prazniki in državni prazniki so označeni z večjim rdečim tiskom, nezapovedani prazniki in dela prosti dnevi pa z rdečim manjšim tiskom. Imena župnij, ki obhajajo god svojega zavetnika, so na skrajni desni strani s krepkejšim tiskom.

Praznovanje svetniških godov je označeno s številkami in sicer: slovesni praznik (1), praznik (2), obvezni god (3), neobvezni god (4). Svetnikov, pri katerih ni številke, se v bogoslužju več ne spominjamo.

Cerkveni prazniki: Zapovedani: telovo – 2. junija, Marijino vnebovzetje – 15. avgusta, vsi sveti – 1. novembra, božič – 25. decembra. Nezapovedani: novo leto (Božja Mati Marija) – 1. januarja, sveti trije kralji – 6. januarja, svečnica – 2. februarja, sv. Jožef – 19. marca, Gospodovo oznanjenje – 25. marca, velikonočni ponedeljek – 4. aprila, vnebohod – 12. maja, sv. Peter in Pavel – 29. junija, Marijino rojstvo – 8. septembra, Brezmadežna – 8. decembra, sv. Štefan – 26. decembra.

Državni prazniki: novo leto – 1. in 2. januarja, Prešernov dan – slovenski kulturni praznik – 8. februarja, dan upora proti okupatorju – 27. aprila, praznik dela – 1. in 2. maja, dan državnosti – 25. junija, dan spomina na mrtve – 1. novembra, dan samostojnosti – 26. decembra.

Dela prosti dnevi so tudi naslednji verski prazniki: velikonočna nedelja in ponedeljek – 3. in 4. aprila, binkoštna nedelja – 22. maja, Marijino vnebovzetje – 15. avgusta, dan reformacije – 31. oktobra, božič – 25. decembra.

Lunine spremembe: polna luna ☽ mlaj ☾
prvi krajec ☾ zadnji krajec ☽

Slovo od Stopinj

Nikar se ne bojte – Stopinje ne bodo prenehale živeti, vsaj nekateri jih imate radi, jih pričakujete in prebirate vse leto. Poslovi naj se od njih njihov najstarejši sodelavec, kakor je red v življenju. Človek mora vedeti, kdaj je povedal vse, kar je namenil povedati – saj vsega tako ne moremo povedati. In če zdaj z vrha dvajsetih letnikov pogledam nazaj, se mi duševno oko ustavi najprej pri rojstvu teh naših Stopinj, katerih ime se nam je v začetku dozdevalo nekam nenavadno, pa smo se mu tako privadili, da ima zdaj svoj posebni zven in barvo. Spominjam se njihovega glavnega pobudnika Jožeta Smeja in tistih, ki sta ga najbolj vzpodbujala k izdajanju glasila naše krajine, pokojna pater Pavel Berden in zgodovinar Ivan Škafar. Bila so siva, suha leta, že četrto stoletja po zatrtju našega Kalendara srca Jezušovoga, ki je od začetka tega stoletja prihajal med naše v slovenski besedi skoro nepismeno ljudstvo in širil med njim ljubezen do branja, do pesniške in pripovedne besede, do domače zgodovine, poznavanje svetā in življenja.

Ko je Jože Smej objavil v prvem letniku Stopinj zgodovino sobočke župnije in cerkve, nas je bilo že več, ki smo imeli tudi kaj povedati o zgodovini, pisateljih in življenju naše zemlje med Muro in Rabo. Pisali smo v znanstvene časopise, domače in tuje, pisali tudi knjige – vedeli pa smo, da prav naši rojaki, tako šolani kot preprosti o vsem tem ničesar ne vedo – in da tako ni prav. Hoteli smo v poljudni besedi, po domače, povedati tudi vsem rojakom doma in daleč po svetu, kako so živeli ljudje v naših krajih v davnini, pred stoletji, kako so se številni možje trudili, s tiskano besedo v našem jeziku poučevati, bogatiti mišljenje in čustvovanje naših prednikov.

Naša skupna misel in naša hvaležnost naj zdaj prehodi vso prehojeno dolgo pot dvajsetih let prizadevanja v Stopinjah in naj se ustavi ob njihovih že pokojnih glavnih sodelavcih: pri pesniku in vzgojitelju Pavlu Berdenu, pri obeh naših zgodovinarjih Ivanu Zelku in Ivanu Škafarju, ki sta nam – ne le v Stopinjah – odkrivala našo preteklost, česar niso zmogli na univerzi šolani ljudje; pri slovstvenem zgodovinarju Štefanu Barbariču, pri Jožetu Gjuranu, ki nas je, skrit za drugim imenom, tako rad zabaval s svojimi zgodbami; pri Štefanu Steinerju, pesniku globokih, s trpljenjem in pričakovanjem smrti prežetih pesmi. In še koga, ki se je le enkrat, dvakrat oglasil v Stopinjah. Naša hvaležna misel ve, da vsi ti in drugi spremljajo naše delo...

Naše misli so tudi pri vseh tistih v tujini, ki so se veselili ali se še veselijo naših Stopinj, ker so bile živa vez med domovino, posebno še med rodno domačo krajino in težkim življenjem v tujini. Vsem tudi ni znano, kako radi prebirajo naše Stopinje mnogi po vsej Sloveniji, ne le prekmurski rojaki, marveč tudi drugi naši znanci in prijatelji – kakor jih je npr. z ljubeznijo prebiral profesor dr. Franc Sušnik. Ob tem veselju pa vsaj mene stalno moti in celo boli, da mnogi naši šolani ljudje Stopinj ne poznajo, čeprav pišejo tudi o njihovi rodni vasi, domači župniji... Njihovi domači so krivi, da jim jih niso pokazali, poslali, večkrat pa je kriva tudi malomarnost teh številnih inženirjev, zdravnikov, celo profesorjev in drugih, da poznajo mnogo manj pomembnega, prezrejo pa odkrivanje najbližje jim okolice, preteklosti njihovih domačih krajev.

Z veseljem pa človek gleda vso množico tistih, ki so se na pobudo uredniškega odbora leto za letom oglašali v Stopinjah – tudi pod izmišljenimi imeni – in poučevali, odkrivali našo preteklost, nas zabavali, izražali svoja čustva v pesmih, ki odkrivajo navezanost na domačo zemljo. Hvaležni smo, nekateri že nad

sedemdesetim in osemdesetim letom (kar ni bilo dano našim prednikom pri Kalendarju, Marijinem listu in Novinah...), da smo lahko po svojih močeh nekaj povedali tudi v Stopinjah... Skrbi nas le, da je zelo, zelo skromna skupinica tistih, ki gredo za nami in bodo nadaljevali naše delo. Skrbi nas, ali jih bo toliko, kot je bilo nas, zgodovinarjev, pesnikov, šaljivcev, pripovednikov... Velika odgovornost je na njih, da bodo to nemajhno prizadevanje nadaljevali. To naj jim bo prijateljski poziv in vabilo v imenu nas vseh, naj na to mislijo in privabijo za seboj še druge, še mlajše.

To so le spomini in razmišljanje enega izmed nas, sicer po usodi najstarejšega po letih, ki ne more vedeti, ali mu bo še dano kaj napisati v prihodnji letnik. Naj bo tako ali tako, poslavlja se od dragih nam STOPINJ, ki jih je po svojih močeh gradil z ljubeznijo in z veseljem, s kakršnim bo ostal z njimi in po njih z vami vsemi, dragi prijatelji sodelavci in bralci!

Vilko Novak

1 S NOVO LETO, OSMINA BOŽIČA, BOŽJA MATI MARIJA (1)

2 N 2. PO BOŽIČU (2); Bazilij Vel. in Gregor Nac., šk.c.u.

Beseda se je učlovečila (Jn 1, 1-18)

3 P Genovefa Pariška, dev.; Anter, papež, muč.

4 T Angela Folinjska, red.; Gregor Langreški, škof

5 S Simeon Stilit, pušč.; Emilijana (Milena), dev.

6 Č Gospodovo razglašenje, sv. Trije Kralji (1)

7 P Rajmund Penjaf., duh. (4); Lucijan Antiohijski, muč.

8 S Severin Noriški, opat; Erhard, škof; Jurij iz Hozibe, red.

9 N JEZUSOV KRST (2); Julijan in Bazilisa, muč.

Ta je moj ljubljeni Sin (Mr 1, 6b-11)

10 P Viljem iz Bourgesa, škof; Agaton, papež; Peter Orseolo, red.

11 T Pavlin Oglejski, škof (3); Teodozij, opat

12 S Alfred, opat; Tatjana (Tanja), muč., Ernest, škof

13 Č Hilarij, škof in cerkv. uč. (4); Veronika Milanska, dev.

14 P Feliks (Srečko) Nolanski, duh.; Odon iz Novare, red.

15 S Pavel Puščavnik; Maver, opat; Habakuk, prerok

16 N 2. NAVADNA (2); Marcel, papež

Jezusovi prvi učenci (Jn 1, 35-42)

17 P Anton (Zvonko), pušč. (3); Marijan, diakon, muč.

18 T Marjeta Ogrska, red.; Priska, muč.

19 S Kanut (Knut), kralj; Germanik, muč.; Arsen, red.

20 Č Fabijan, papež in Boštjan (Sebastijan), muč. (4)

21 P Neža (Agnes, Janja), dev. muč. (3); Epifanij, škof

22 S Vincenc (Vinko), diakon, muč. (4) Teodolinda, kralj.

23 N 3. NAVADNA (2); Emerencijana, muč.

Spreobrnite se in verujte evangeliju (Mr 1, 14-20)

24 P Frančišek Saleški, škof, c.u. (3); Felicijan, škof, muč.

25 T Spreobrnitev apostola Pavla (2); Ananija, muč.

26 S Timotej in Tit, škofa (3); Robert, Alberik, Štefan, r.u.

27 Č Angela Merici, dev. (4); Vitalijan, papež

28 P Tomaž Akvinski, duh., c.u. (3); Peter Nolasko, r. đ.

29 S Valerij, škof; Julijan Ubogi, spok.

30 N 4. NAVADNA (2); Martina, dev., muč.

Jezus uči z oblastjo (Mr 1, 21-28)

31 P Janez Bosko, red. ust. (3); Marcela, vdova

- 1 T Brigita Irska, dev.; Pionij, muč.
 2 S Jezusovo darovanje, Svečnica (2); Simeon in Ana
 3 Č Blaž, škof, muč.; Oskar (Ansgar), škof (4)
 4 P Andrej Corsini, škof; Janez de Britto, muč.
 5 S Agata, dev., muč. (3); Ingenuin in Albuin, škofa

- 6 N 5. NAVADNA (2); Amand (Ljubo) Belgijski, škof
 Jezus ozdravlja bolnike (Mr 1, 29–39)
 7 P Nivard, red.; Adavkt in Frigijski mučenci
 8 T PREŠERNOV DAN; Hieronim Emiliani (4); Janez de Matha
 9 S Apolonija, dev., muč.; Nikefor, muč.
 10 Č Sholastika, dev. (3); Viljem Veliki, pušč.
 11 P Lurška Mati božja (4); Cedmon, red.
 12 S Evlalija, muč.; Benedikt Anianski, opat

- 13 N 6. NAVADNA (2); Katarina de Ricci, red.
 Jezus ozdravi gobavca (Mr 1, 40–45)
 14 P Valentin (Zdravko), muč. (4); Bruno Kverfurtski, muč.
 15 T Jordan Saški, opat; Georgija, dev.; Pust
 16 S †† Pepelnica (1); Julijana, muč.
 17 Č Sedem ustanoviteljev servitov (4); Frančišek Clet, muč.
 18 P † Simeon Jeruzalemski, škof, muč.; Flavijan, škof
 19 S Konrad iz Piacenze, spok.; Barbat, škof

- 20 N 1. POSTNA (1); Sadot in tovariši, muč.
 Hudi duh skuša Jezusa (Mr 1, 12–15)
 21 P Peter Damiani, škof, c.u. (4); Maksimilijan Puljski, škof
 22 T Sedež apostola Petra (2); Marjeta Kortonska, spok.
 23 S Polikarp, škof, c. uč. (4); Dositej, menih
 24 Č Matija, ap. (2); Sergij, muč.
 25 P † Tarazij (Taras), škof; Valburga, dev.
 26 S Kvatre; Matilda iz Hackeborna, dev.

- 27 N 2. POSTNA (1); Gabrijel ŽMB, red.
 Jezus se na gori spremeni (Mr 9, 2–10)
 28 P Roman, opat; Hilarij, papež; Osvald, škof

- 1 T Albin, škof; Svitbert, škof; Antonina, muč.
 2 S Neža Praška, dev.; Karel Dobri, knez
 3 Č Kunigunda, cesarica; Marin in Asterij; muč.
 4 P † Kazimir, kraljevič (4); Arkadij, škof, muč.
 5 S Janez Jožef od Križa, red.; Evzebij, muč.

6 N 3. POSTNA (1); Fridolin (Miroslav), opat
Jezus očisti tempelj (Jn 2, 13–25)

- 7 P Perpetua in Felicita, muč. (4); Gaudios, škof
 8 T Janez od Boga, red. ust. (4); Beata, muč.
 9 S Frančiška Rimska, red. (4); Gregor Niški, škof
 10 Č Štirideset mučencev; Makarij, škof
 11 P † Sofronij, škof; Evlogij, muč.; Konstantin, spok.
 12 S (Gregor Vel., papež); Doroteja (Rotija), muč.

13 N 4. POSTNA (1); Teodora (Božidara), muč.
Božji sin Odrašenik (Jn 3, 14–21)

- 14 P Matilda, kraljica; Florentina, opatinja
 15 T Klemen M. Dvořak, red.; Ludovika de Marillac, red.
 16 S Hilarij in Tacijan, muč.; Herbert, škof; Julijan, muč.
 17 Č Patricij, škof (4); Jedrt Nivelska, opatinja
 18 P † Ciril Jeruzalemski, škof, c. u. (4); Salvator, red.
 19 S Jožef, mož Device Marije (1); Sibilina, dev.

Cankova

20 N 5. POSTNA (1); Klavdija in tov., muč.
Jezus napove trpljenje (Jn 12, 20–33)

- 21 P Nikolaj Flue, pušč.; Filemon, muč.
 22 T Lea, spok.; Katarina Genovska, spok.
 23 S Turibij iz Mongroveja, šk. (4); Viktorijan in tov.
 24 Č Dionizij in tov., muč.; Katarina Švedska, red.
 25 P Gospodovo oznanjenje (1); Dizma, desni razbojnik
 26 S Evgenija, muč.; Kastul, muč.

27 N CVETNA NEDELJA JEZUSOVEGA TRPLJENJA (1)
 a) Jezusov slovesni vhod v Jeruzalem (Mr 11, 1–10)
 b) Trpljenje NGJK po Marku (Mr 14, 1–72; 15, 1–47)

- 28 P Milada Praška, dev.; Bojan (Vojan), knez, muč.
 29 T Bertold, red. ust.; Evstracij, menih
 30 S Amadej IX. Savojski, knez; Kvirin iz Neussa
 31 Č Vel. četrtek (1); Modest Gosposvetski, škof

Prehod na
poletni čas

- 1 P †† Vel. petek (1); Hugo Grenobelski, škof
 2 S Vel. sobota (1); Frančišek Paolski, red, ust.

3 N VELIKA NOĆ, GOSPODOVO VSTAJENJE (1)

Jezus vstane od mrtvih (Jn 20, 1–9)

- 4 P Velikonočni ponedeljek (1); Izidor Seviljski, šk., c.n.
 5 T Vincenc Ferrer, duh.; Julijana, opatinja
 6 S Irenej Sirmijski, škof, muč.; Celestin I., papež
 7 Č Janez Krstnik de la Salle, red. ust.
 8 P Albert, škof, muč.; Valter, opat
 9 S Marija Klopajeva, svetopis. žena; Valtruda, red.

10 N 2. VELIKONOČNA, BELA (1); Ezekijel. prerok

Jezus se prikaže apostolom (Jn 20, 19–31)

- 11 P Stanislav, škof, muč. (3); Domnij (Dujam), škof
 12 T Lazar Tržaški, muč.; Zenon, škof
 13 S Martin I., papež, muč. (4); Hermenegild, muč.
 14 Č Lidvina, dev.; Valerijan in tov., muč.
 15 P Anastazija, muč.; Peter Gonzales, red.
 16 S Bernardka Lurška, dev. (3); Benedikt J. Labre, spok.

17 N 3. VELIKONOČNA (1); Rudolf, muč.

Jezusovo slovo od apostolov (Lk 24, 35–48)

- 18 P Apolonij, muč.; Eleverij Ilirski, muč.
 19 T Leon IX., papež; Ema, red.; Dioniz, muč.
 20 S Hilda, dev.; Teotim, škof; Sulpicij, muč.
 21 Č Anzelm, škof, c. uč. (4); Konrad iz Parzhama, red.
 22 P Leonid, muč.; Agapit, papež
 23 S Jurij, muč. (4); Vojteh (Adalbert, Bēla), škof, muč.

Videm

24 N 4. VELIKONOČNA (1); Fidel (Zvest), duh., muč.

Sv. Jurij v Prek.

Jezus dobri pastir (Jn 10, 11–18)

- 25 P Marko, evangelist (2); Ermin, škof, muč.
 26 T Pashazij, opat; Mati dobrega sveta
 27 S **DAN UPORA PROTI OKUPATORJU; Hozana, dev.**
 28 Č Peter Chanel, duh., muč. (4); Vital (Živko), muč.
 29 P Katarina Sienska, dev., c. uč. (3); Peter Veronski, muč.
 30 S Pij V., papež (4); Jožef Cottolengo, red. ust.

1 N 5. VELIKONOČNA (1); JOŽEF DELAVEC
Vinska trta in mladike (Jn 15, 1–8)

- 2 P Atanazij, škof in c. uč. (3); Boris, knez
3 T Filip in Jakob ml., apostola (2); Teodozij Kijeovski, red.
4 S Florijan (Cvetko), muč. (4); Cirijak, škof
5 Č Gotard, škof; Angel, muč.; Juta, spok.
6 P Marija, Srednica milosti; Dominik Savio, dijak; Frida
7 S Gizela, opatinja; Domicijan, škof; Flavij, muč.

8 N 6. VELIKONOČNA (1); Viktor Milanski, muč.
Jezusova zapoved ljubezni (Jn 15, 9–17)

- 9 P Prošnji dan; Pahomij, opat; Dan zmage
10 T Prošnji dan; Antonin, škof
11 S Prošnji dan; Sigismund (Žiga), kralj
12 Č **Gospodov vnebohod (1); Pankracij, muč.** **Bogojina**
13 P Servacij, škof; Mucij, muč.
14 S Bonifacij, muč.; Justina, muč.

15 N 7. VELIKONOČNA (1); Zofija (Sonja), muč.
Naj bodo vsi eno (Jn 17, 11b–19)

- 16 P Janez Nepomuk, duh., muč. (4); Andrej Bobola, muč.
17 T Jošt, pušč. (4); Paskal Baylon, red.
18 S Janez I., papež, muč. (4); Erik, kralj
19 Č Peter Celestin, papež; Pudencijana, dev.
20 P Bernardin Sienski, duh. (4); Plavtila, spok.
21 S Krispin, red.; Valens, škof; Evtihij in tov.

22 N BINKOŠTI, PRIHOD SV. DUHA (1); Renata, spok.
Prejmite Svetega Duha (Jn 20, 19–23)

- 23 P Marija, Mati Cerkve (2); Evfrozinja, red.
24 T Marija Pomočnica (3); Socerb, muč.
25 S Beda Čast., c. uč.; Gregor VII., papež; Marija M. de'Pazzi (4)
26 Č Filip Neri, duh. (3); Lambert de Vence, škof
27 P Avgustin Canterburyjski, škof (4); Julij, muč.
28 S Kvatre; German Pariški, škof; Bernard Menthonski

29 N SV. TROJICA (1); Maksim Emonski, škof
Pojdite in učite vse narode (Mt 28, 16–20)

- 30 P Kancijan in tov., muč. (4); Ferdinand Aragonski, kralj
31 T Obiskanje Device Marije (2)

Odranci, G. Petrovci
M. Nedelja

Markovci

- 1 S Justin, muč. (3); Pamfil, muč. ☺
 2 Č **REŠNJE TELO IN REŠNJA KRI (1);** Erazem, škof, muč.
 3 P Karel Lwanga in tov., muč. (3); Klotilda, kralj.
 4 S Frančišek Caracciolo, r.u.; Kvirin iz Siscije, škof, muč.

5 N 10. NAVADNA (2); Svetko (Svetopolk), muč.

Hudi duh bo premagan (Mr 3, 20–35)

- 6 P Norbert, škof, red. ust. (4); Bertrand Oglejski, škof
 7 T Robert Newminsterski, opat; Ana Garzia, dev.
 8 S Medard, škof; Viljem iz Yorka, škof
 9 Č Efreim Sirski, diakon, c.u.; Primož in Felicijan, muč. (4) ☺
 10 P Srce Jezusovo (1); Bogumil, škof **Velika Polana**
 11 S Barnaba, apostol (3); Marijino Srce; Jolenta, red.

12 N 11. NAVADNA (2); Adelhajda, dev.

Prilika o rastočem žitu in o gorčičnem zrnu (Mr 4, 26–34)

- 13 P Anton Padovanski, red., c. uč. (3); Trifil, škof
 14 T Elizej, prerok; Valerij in Rufin, muč.
 15 S Vid (Vitomir), muč. (4); Germana (Mana) Cousin, dev.
 16 Č Frančišek Regis, duh.; Beno, škof; Gvido Kortonski, red. ☺
 17 P Gregor Barbarigo, škof; Adolf, škof
 18 S Marko in Marcelijan, muč.; Amand (Ljubo), škof

19 N 12. NAVADNA (2); Romuald, opat

Jezus pomiri vihar na morju (Mr 4, 35–41)

- 20 P Silverij I., papež, muč; Mihelina Malatesta, spok.
 21 T Alojzij (Vekoslav) Gonzaga, red. (3); Evzebij, škof
 22 S Pavlin iz Nole, škof; Janez Fisher in Tomaž More, muč. (4)
 23 Č Agripina, dev., muč.; Jožef Cafasso, duh. ☺
 24 P Rojstvo Janeza Krstnika (1); Kres **Ljutomer, Razkrižje**
 25 S **DAN DRŽAVNOSTI:** Viljem, opat; Doroteja, dev.

26 N 13. NAVADNA (2); Vigilij (Stojan) škof

Jezus obudi Jairovo Hčer (Mr 5, 21–43)

- 27 P Ema (Hema) Krška, kneg. (3); Ladislav Ogrski, kr. **Beltinci**
 28 T Irenej, škof, muč. (3); Potamijena, muč.
 29 S Peter in Pavel, apostola (1); Marcel, muč. **Hotiza, G. Radgona**
 30 Č Prvi mučenci rimske Cerkve (4); Emilijana, muč. ☺

- 1 P Teobald (Bogoslav), pušč.; Estera, svetopis. žena
2 S Oton Bamberški, škof; Vital (Živko), muč.

3 N 14. NAVADNA (2); Tomaž, apostol
Jezus v Nazaretu prezirajo (Mr 6, 1–6)

- 4 P Elizabeta Portugalska; Urh, škof (4)
5 T Ciril in Metod, slovan. ap. (1); Anton M. Zaccaria **Radenci**
6 S Marija Goretti, dev., muč. (4); Bogomila, spok.
7 Č Izaija, prerok; Vilibald, škof; Edelburga, dev.
8 P Kilijan, škof, muč.; Prokop, muč. ☹
9 S Veronika Giuliani, opatinja; Gorkumski mučenci

10 N 15. NAVADNA (2); Amalija (Ljuba), red.
Jezus razpošlje apostole (Mr 6, 7–13)

- 11 P Benedikt, opat (2); Olga Kijevska, kneg. **Benedikt v Prekm.**
12 T Mohor in Fortunat, muč. (4); Nabor in Feliks, muč.
13 S Henrik (Hinko) I., kralj (4); Evgen, škof
14 Č Kamil de Lellis, duh. (4); Frančišek Solan, red.
15 P Bonaventura, škof, c. uč. (3); Vladimir Kijeovski, knez
16 S Karmelska Mati Božja (4); Evstatiј, škof ☹

17 N 16. NAVADNA (2); Aleš (Aleksij), spok.
Množica se Jezusu smili (Mr 6, 30–34)

- 18 P Friderik (Miroslav), škof, muč.; Arnold, škof
19 T Arsen, diakon, pušč.; Aurea (Zlata), dev.
20 S Marjeta Antiohijska, dev., muč.; Elija, prerok
21 Č Lovrenc iz Brindisija, duh., c. uč. (4); Danijel, prerok
22 P Marija Magdalena (Majda) (3); Menelij, opat **Kapela** ☹
23 S Brigita Švedska, red. ust. (4); Apolinariј, škof, muč.

24 N 17. NAVADNA (2); Krištof (Kristo), muč.
Jezus nasiti pet tisoč mož (Jn 6, 1–15)

- 25 P Jakob, apostol (2); Olimpija, vdova **Dobrovnik**
26 T Joahim in Ana, starša DM (3); Valens, škof **Bakovci**
27 S Gorazd, Kliment, Naum in tov. (3); Pantaleon, muč.
28 Č Viktor (Zmago), papež; Samson (Samo), škof
29 P Marta iz Betanije (3); Olaf, kralj, muč.
30 S Peter Krizolog, škof., c. uč. (4); Ingeborga, kneg. ☹

31 N 18. NAVADNA (2); Ignacij Lojolski, red. ust.
Kruh iz nebes (Jn 6, 24–35)

- 1 P Alfonz M. Ligvorij, škof, c. uč. (3); Makabejski bratje
 2 T Evzebij iz Vercellija, škof (4); Štefan, papež
 3 S Lidija, makedon. žena; Avguštin Kažotič, zagr. škof
 4 Č Janez M. Vianney, duh. (3); Perpetua, žena
 5 P Posvetitev bazilike Marije Snežne (4); Ožbalt, kralj
 6 S Jezusova spreminitev na gori (2); Pastor, muč.

7 N 19. NAVADNA (2); Kajetan, duh ☉
Jaz sem kruh življenja (Jn 6, 41–51)

- 8 P Dominik (Nedeljko), red. ust. (3); Cirijak in tov.
 9 T Peter Faber, red.; Roman, muč.
 10 S Lovrenc, diakon, muč. (2); Asterija (Zvezdana), muč.
 11 Č Klara (Jasna), dev. (3); Tiburcij in Suzana, muč.
 12 P Evplij, muč.; Inocenc XI., papež
 13 S Poncijan, papež in Hipolit, duh., muč. (4)

14 N 20. NAVADNA (2); Maksimilijan Kolbe, muč. ☉
Moje telo je res jed (Jn 6, 51–58)

- 15 P **MARIJINO VNEBOVZETJE (1); Tarzicij, muč.** Apače, Grad, Turnišče
 16 T Rok, spok.; Štefan Ogrski, kralj (4) Cezanjevci, Dokležovje
 17 S Hijacint Poljski, red.; Liberat (Svobodan), opat
 18 Č Helena (Jelka, Alenka), cesarica; Agapit Pertoča
 19 P Janez Eudes, duh. (4); Ludvik Toulouški, škof
 20 S Bernard, opat, c. uč. (3); Samuel (Samo), prerok

21 N 21. NAVADNA (2); Baldvin, škof ☉
Gospod, h komu pojdemo? (Jn 6, 60–69)

- 22 P Devica Marija, Kraljica (3); Sigfrid (Zmago), škof
 23 T Roza iz Lime, dev. (4); Filip Benizi, red.
 24 S Jernej, apostol (2); Emilija de Vialar, red.
 25 Č Ludvik IX. Francoski, kralj; Jožef Kalasanc, red. (4)
 26 P Ivana Elizabeta Bichier, red. ust; Rufin, škof
 27 S Monika, mati sv. Avguština (3); Cezarij, škof

28 N 22. NAVADNA (2); Avguštin, škof, c. uč.
Jezus obsoja farizejska izročila (Mr 7, 1–8. 14–15. 21–23)

- 29 P Mučeništvo Janeza Krstnika (3); Sabina, muč. ☉
 30 T Feliks (Srečko) in Adavkt, muč.; Gaudencija, muč.
 31 S Rajmund (Rajko) Nonat, red.; Pavlin, škof

- 1 Č Egidij (Tilen), opat (4); Verena, dev.
 2 P Maksima, muč.; Kastor, škof
 3 S Gregor Vel., papež (3); Mansvet, škof

4 N 23. NAVADNA (2); ANGELSKA; Rozalija, dev.

Jezus ozdravi gluhonemega (Mr 7, 31–37)

- 5 P Lovrenc Giustiniani, škof; Viktorin, škof, muč. ☞
 6 T Petronij, škof; Favst, Makarij in tov., muč.
 7 S Marko Križevčan in tov., muč.; Regina, dev., muč.
 8 Č **Marijino rojstvo (2); Hadrijan, muč.** Tišina
 9 P Peter Klaver, red.; Dorotej in Gorgonij, muč.
 10 S Nikolaj Tolentinski, spok.; Otokar, red.

11 N 24. NAVADNA (2); Ertruda (Erna), dev.

Petrova izpoved o Jezusu (Mr 8, 27–35)

- 12 P Gvido iz Anderlechta, spok.; Tacijan (Tihomil), muč. ☉
 13 T Janez Zlatousti, škof, c. uč. (3); Mavrilij, škof
 14 S Povišanje sv. Križa (2); Notburga, dev. Črensovci, Križevci
 15 Č Žalostna Mati Božja (Dolores) (3); Melita, muč.
 16 P Kornelij, papež in Ciprijan, škof, muč. (3)
 17 S Kvatre; Robert Bellarmino, škof, c. uč. (4); Lambert, škof

18 N 25. NAVADNA (2); Irena in Zofija, muč.

Jezus opominja k ponižnosti (Mr 9, 30–37)

- 19 P Januarij, škof, muč. (4); Emilija de Rodat, red. ☺
 20 T Korejski mučenci (3); Kandida (Svetlana), muč.
 21 S Matej, apostol in evang. (2); Jona, prerok
 22 Č Tomaž Villanovski, škof; Mavricij in tov., muč.
 23 P Paternij (Domogoj), škof, muč.; Lin, papež
 24 S Rupert Salzburški, škof (4); Marija reš. jetnikov

25 N 26. NAVADNA (2); Avrelija (Zlata), dev.

Jezus svari pred polnuišanjem (Mr 9, 38–43. 45. 47–48)

- 26 P Kozma in Damijan, muč. (4); Nil, opat
 27 T Vincenc Pavelski, duh. (3); Hiltruda, dev.
 28 S Venčeslav (Vaclav), muč.; Lovrenc Ruiz in jap. muč. (4) ☻
 29 Č Mihael, Gabrijel in Rafael, nadangeli (2)
 30 P Hieronim, duh., c. uč. (3); Zofija, spok. Vrnitev na sončni čas Kuzma

1 S Terezija Deteta Jezusa, dev. (3); Remigij, škof

2 N 27. NAVADNA (2); ROŽNOVENSKA; Angeli varuhi

Sveti zakon je nerazvezljiv (Mr 10, 2–16)

3 P Evald, muč.; Kandid (Žarko), muč.

4 T Frančišek Asiški, red. ust. (3); Petronij, škof

5 S Marcelin, škof; Flavija, muč. ☹

6 Č Bruno, red. ust. (3); Renato, škof

7 P Rožnovenska Mati Božja (3); Marko I., papež

8 S Demetrij, muč.; Pelagija, spok.

9 N 28. NAVADNA (2); Dioniz, škof in tov. muč.

Jezus o nevarnosti bogastva (Mr 10, 17–30)

10 P Frančišek Borgia, red.; Hugolin, muč.

11 T Emilijan (Milan), škof; Aleksander Sauli, škof ☹

12 S Maksimilijan Celjski, škof (4); Serafin, red.

13 Č Edvard, kralj; Koloman, muč.

14 P Kalist I., papež, muč. (4); Gaudencij (Veselko), škof.

15 S Terezija (Zinka) Velika, dev., c. uč. (3); Avrelija, dev.

16 N 29. NAVADNA (2); Hedvika, red.

Jezus o lastnosti apostolov (Mr 10, 35–45)

17 P Ignacij Antiohijski, škof, muč. (3); Viktor, škof

18 T Luka, evang. (2); Julijan, muč.

19 S Izak Jogues in kanadski muč.; Pavel od Križa (4) ☹

20 Č Irena (Miroslava), muč.; Vendelin, opat

21 P Uršula, dev., muč.; Hilarion, opat

22 S Marija Saloma, svetopis. žena; Bertila Boscardin, red.

23 N 30. NAVADNA (2); MISIJONSKA; Janez Kapistran, duh.

Jezus ozdravi slepega (Mr 10, 46–52)

24 P Anton M. Claret, škof (4); Feliks, škof, muč.

25 T Krizant in Darija, muč.; Krišpin in Krišpinijan, muč.

26 S Lucijan, muč.; Amand iz Strasbourga, škof

27 Č Vincenc in Sabina, muč.; Frumencij, škof ☹

28 P Simon in Juda Tadej, apost. (2); Cirila, muč.

29 S Narcis, škof; Ermelinda Brabantska, dev.

30 N 31. NAVADNA (2); ŽEGNANJSKA (1); Alfonz Rodr.

Največja zapoved (Mr 12, 28b–34)

31 P DAN REFORMACIJE; Volbenk (Bolfenk), škof

1 T VSI SVETI (1); Cezarij, diakon, muč.

2 S Spomin vseh vernih rajnih (1); Marcijan, pušč.

3 Č Viktorin Ptujski, škof, muč.; Just, tržaški muč. (4)

4 P Karel Boromejski, škof (3); Vital in Agrikola, muč.

5 S Zaharija in Elizabeta, starša Janeza Krstnika

6 N 32. NAVADNA (2); ZAHVALNA; Lenart, opat

Dar uboge vdove (Mr 12, 38–44)

7 P Engelbert, škof, muč.; Ernest, opat; Vilibrord, škof

8 T Bogomir, škof; Deodat, (Bogdan), papež

9 S Posvetitev lateranske bazilike (2); Teodor (Božidar)

10 Č Leon Vel., papež, c. uč. (3); Andrej Avelinski, duh.

11 P Martin iz Toursa, škof (3); Menas, pušč.

Martjanci, Kobilje

12 S Jozafat Kunčević, škof, muč. (3); Kunibert, škof

13 N 33. NAVADNA (2); Stanislav Kostka, red.

Ježus napoveduje konec sveta (Mr 13, 24–32)

14 P Nikoalj Tavelić, muč.; Lovrenc O'Toole, škof

15 T Albert Veliki, škof, c. uč. (4); Leopold, knez

16 S Marjeta Škotska; Jedrt iz Helfte (4); Otmar, opat

17 Č Elizabeta Ogrska, red. (3); Evfemija in Tekla, muč.

18 P Posvetitev bazilik sv. Petra in Pavla (4); Abdija, prerok

19 S Narsej, škof, muč.; Barlam, muč.

20 N JEZUS KRISTUS, KRALJ (VLADAR) VESOLJSTVA (1)

Moje kraljestvo ni od tega sveta (Jn 18, 33b–37)

21 P Marijino darovanje (3); Gelazij, papež

22 T Cecilija (Cilka), dev., muč. (3); Maver, škof, muč.

23 S Klemen, papež, muč.; Kolumban, opat (4)

24 Č Andrej Dung-Lac in tov., vietnam. muč. (3)

25 P Katarina Aleksandrijska, dev., muč.; Erazem, muč.

Lendava

26 S Leonard Portomavriški, red.; Valerijan Oglejski, škof

27 N I. ADVENTNA (1); Virgil, apostol Karantanije

Opomin k čuječnosti (Lk 21, 25–28. 34–36)

28 P Jakob de Marchia, duh.; Eberhard, škof

29 T Saturnin, muč.; Radogost (Radobod), škof

30 S Andrej, apostol (2); Justina, dev.

- 1 Č Eligij, škof; Natalija (Božena), spok.
 2 P Bibijana (Vivijana, Živka), muč.; Blanka, spok.
 3 S Frančišek Ksaver, duh. (3); Kasijan, muč.

4 N 2. ADVENTNA (1); Barbara, dev., muč.

Janez Krstnik pripravlja Jezusu pot (Lk 3, 1–6)

- 5 P Saba (Sava), opat; Gerald iz Brage, škof
 6 T Nikolaj (Miklavž), škof (3); Apolinarij muč. Dolenci, Sobota
 7 S Ambrož, škof, c. uč. (3); Agaton, muč.
 8 Č Brezmadežno spočetje Device Marije (1)
 9 P Peter Fourier, red.; Valerija, muč.; Abel, očak
 10 S Melkijad, papež, muč.; Judita, svetopis. žena

11 N 3. ADVENTNA (1); Damaz I., papež

Janez Krstnik pričuje o Kristusu (Lk 3, 10–18)

- 12 P Ivana Frančiška Šantalska, red. (4); Amalija, muč.
 13 T Lucija, dev., muč. (3); Otilija, dev.; Jošt, pušč.
 14 S Janez od Križa, c. uč. (3); Spiridion (Dušan), škof
 15 Č Kristina, dev.; Marija K. di Rosa, red. ust.
 16 P Albina, dev., muč.; Adelhajda, cesarica
 17 S Kvatre; Lazar iz Betanije; Jolanda, red.

18 N 4. ADVENTNA (1); Teotim in Bazilijan, muč.

Marija obišče Elizabeto (Lk 1, 39–45)

- 19 P Urban V., papež; Favsta, spok.; Tea, muč.
 20 T Evgenij in Makarij, muč.; Dominik Siloški, opat
 21 S Peter Kanizij, duh., c. uč. (4); Severin, škof
 22 Č Demetrij, muč.; Frančiška Cabrini, red.
 23 P Janez Kancij, duh., c. uč. (4); Viktorija, dev., muč.
 24 S Sveti večer; Adam in Eva; Hermina (Irma), dev.

25 N BOŽIČ, GOSPODOVO ROJSTVO (1); Anastazija, muč.

O Jezusovem rojstvu (Lk 2, 1–14; Lk 2, 15–20; Jn 1, 1–18)

- 26 P DAN SAMOSTOJNOSTI; Štefan, prvi mučenec (2)
 27 T Janez Evangelist, apostol (2); Fabiola, spok.
 28 S Nedolžni otroci, muč. (2); Kastor in tov., muč.
 29 Č Tomaž Becket, škof, muč. (4); David, kralj
 30 P Sv. Družina (2); Roger, škof; Evgen, škof
 31 S Silvester, papež (4); Melanija, opatinja

Premissijevina molitev ob evanġeljskih odlomkih

(Prekladnja in prevodna evanġeljska molitev
na prvi posebni priloški srečanju mladih leta 89)

Pravni so v naše priložnosti. Zgodijo se namreč podobne stvari molitvah. Pravi so tudi ljudi in razporeditev stvari in obroč, ki so iz običajnega molitvenega programa postali bogati. Zgodilo se je, da smo bili vsi skupaj, tako kot smo bili vsi skupaj na drugi strani.

Prvi molitev je opredeljena s 2. Molitveno molitvijo, ki je bila molitev ob sv. Mariji. Prvi molitev je bila molitev ob sv. Mariji. Prvi molitev je bila molitev ob sv. Mariji. Prvi molitev je bila molitev ob sv. Mariji.

Na prvem srečanju mladostnikov leta 89 smo se srečali s 2. Molitveno molitvijo ob sv. Mariji. Prvi molitev je bila molitev ob sv. Mariji. Prvi molitev je bila molitev ob sv. Mariji.

1. molitev molitva (Mk 1, 12-16)

»Tudi jaz sem se bil odločil, da grem v posteljo. V posteljo se tudi molitva. Ali ... Zgodilo se je, da ...

»Tudi jaz sem se bil odločil, da grem v posteljo. V posteljo se tudi molitva. Ali ... Zgodilo se je, da ...»
»Tudi jaz sem se bil odločil, da grem v posteljo. V posteljo se tudi molitva. Ali ... Zgodilo se je, da ...»
»Tudi jaz sem se bil odločil, da grem v posteljo. V posteljo se tudi molitva. Ali ... Zgodilo se je, da ...»
»Tudi jaz sem se bil odločil, da grem v posteljo. V posteljo se tudi molitva. Ali ... Zgodilo se je, da ...»

»Tudi jaz sem se bil odločil, da grem v posteljo. V posteljo se tudi molitva. Ali ... Zgodilo se je, da ...»
»Tudi jaz sem se bil odločil, da grem v posteljo. V posteljo se tudi molitva. Ali ... Zgodilo se je, da ...»

2. molitev molitva (Mk 2, 2-12)

»Če je tako, da ...»
»Če je tako, da ...»

»Če je tako, da ...»
»Če je tako, da ...»
»Če je tako, da ...»
»Če je tako, da ...»
»Če je tako, da ...»

»Če je tako, da ...»
»Če je tako, da ...»
»Če je tako, da ...»
»Če je tako, da ...»
»Če je tako, da ...»

DECEMBER

1994

Gruden

- 14 C. Bagn, *Nov. Nantula (Hemell), spm.*
 15 P. Bagn, *Nov. Nantula (Hemell), spm.*
 16 F. Bagn, *Nov. Nantula (Hemell), spm.*

- 17 C. Bagn, *Nov. Nantula (Hemell), spm.*
 18 F. Bagn, *Nov. Nantula (Hemell), spm.*
 19 T. Bagn, *Nov. Nantula (Hemell), spm.*
 20 C. Bagn, *Nov. Nantula (Hemell), spm.*
 21 F. Bagn, *Nov. Nantula (Hemell), spm.*
 22 C. Bagn, *Nov. Nantula (Hemell), spm.*
 23 F. Bagn, *Nov. Nantula (Hemell), spm.*
 24 C. Bagn, *Nov. Nantula (Hemell), spm.*

- 25 C. Bagn, *Nov. Nantula (Hemell), spm.*
 26 F. Bagn, *Nov. Nantula (Hemell), spm.*
 27 T. Bagn, *Nov. Nantula (Hemell), spm.*
 28 C. Bagn, *Nov. Nantula (Hemell), spm.*
 29 F. Bagn, *Nov. Nantula (Hemell), spm.*
 30 C. Bagn, *Nov. Nantula (Hemell), spm.*
 31 F. Bagn, *Nov. Nantula (Hemell), spm.*

- 32 C. Bagn, *Nov. Nantula (Hemell), spm.*
 33 F. Bagn, *Nov. Nantula (Hemell), spm.*
 34 T. Bagn, *Nov. Nantula (Hemell), spm.*
 35 C. Bagn, *Nov. Nantula (Hemell), spm.*
 36 F. Bagn, *Nov. Nantula (Hemell), spm.*
 37 C. Bagn, *Nov. Nantula (Hemell), spm.*
 38 F. Bagn, *Nov. Nantula (Hemell), spm.*
 39 C. Bagn, *Nov. Nantula (Hemell), spm.*
 40 F. Bagn, *Nov. Nantula (Hemell), spm.*

- 41 C. Bagn, *Nov. Nantula (Hemell), spm.*
 42 F. Bagn, *Nov. Nantula (Hemell), spm.*
 43 T. Bagn, *Nov. Nantula (Hemell), spm.*
 44 C. Bagn, *Nov. Nantula (Hemell), spm.*
 45 F. Bagn, *Nov. Nantula (Hemell), spm.*
 46 C. Bagn, *Nov. Nantula (Hemell), spm.*
 47 F. Bagn, *Nov. Nantula (Hemell), spm.*
 48 C. Bagn, *Nov. Nantula (Hemell), spm.*

Premišljevalna molitev ob evangeljskih odlomkih

(Nedeljski in praznični evangeljski odlomki
od prve postne nedelje do velike noči, leto B)

Postavi se v božjo pričujočnost. Preberi iz Svetega pisma celoten odlomek. Prosi Svetega Duha za razsvetljenje. Ustavi se ob misli, ki te je ob branju najbolj prevzela. Pogovor srca z Bogom. Izberi si besedo, ki te bo med dnevom (ali tednom) spomnila na dober sklep.

Pred hinkošti so apostoli molili skupaj z Marijo, Jezusovo materjo. In prejeli so Svetega Duha. Posveti nekaj minut premišljevanja tudi Mariji. Prosi za njen blagoslov, in uspeh ne bo izostal.

Ne moremo spremeniti svetâ. Toda v svetu je neko mesto, ki ga z božjo milostjo lahko spremenimo. In to je naše lastno srce...

1. postna nedelja (Mr 1, 12–15)

»Tako je nato je Duh odvedel Jezusa v puščavo. V puščavi je ostal štirideset dni... Živel je med zvermi...«

Današnji evangeljski odlomek se pravzaprav ne bi smel začenjati z običajnim TISTI ČAS..., marveč s TAKOJ NATO. To pomeni takoj po Jezusovem krstu v Jordanu. S krstom je bil Jezus maziljen za svoje odrešensko poslanstvo, Maziljen s Svetim Duhom. Pričakovali bi, da ga bo Duh takoj poslal na delo. Čakajo ga množice, da jim bo oznanjal božje kraljestvo. Čakajo ga obsedenci, da jim izžene hodobnega duha. Toda Duh ga odvede v puščavo, v samoto. Puščava je pri Marku kraj srečanja z Bogom. »Pojdite sami zase v samotni kraj in se nekoliko odpočijte« (Mr 6,31). Te Jezusove besede najdemo samo v Markovem evangeliju. Ne gre samo zato, da bi se v samotni (v puščavi) telesno odpočili, marveč da bi si v pogovoru z Bogom nabrali novih moči.

»Živel je med zvermi...« Tudi to najdemo samo pri Marku. Jezus je novi Adam. Kakor je Adam živel v raji v lepi harmoniji z zvermi, tako tudi Jezus.

2. postna nedelja (Mr 9, 2–10)

»Čez šest dni vzame Jezus s seboj Petra, Jakoba in Janeza in jih same povede na visoko goro v samoto. Tam se je vpricho njih spremenil.«

O Jezusovi spremenitvi na gori poročajo vsi sinoptiki (prvi trije evangelisti) in Drugo Petrovo pismo (1, 16 sl.). »Čez šest dni...« Morda se tu skriva namig na šotorski praznik, ki se je začenjaj šest dni za velikim spravnim dnevom. »To naj vam bo večna postava, da se enkrat na leto izvrši sprava za Izraelove sinove zaradi vseh njihovih grehov« (3 Mz 16,34). Peter, Jakob in Janez so morali biti najprej spravljene z Bogom po zadostivenem obredu, ko je veliki duhovnik položil roko na daritveno žival in z izpovedjo nanjo prenesel grehe ljudstva. Šele potem so lahko videli Jezusove povečani obraz in njegova bleščeča se bela oblačila, kakor jih ne more pobeliti noben belivec na zemlji (spet samo Markov izraz).

Gospod je dal apostolom zaslutiti, kakšna sreča jih čaka po smrti. Kaj bo po smrti? O tem pravzaprav apostoli še niso razmišljali. Gospod bi bil lahko apostolom pokazal večne muke v peklu. Toda ne. Cilj njegovega oznanjevanja je bilo nebeško kraljestvo. Čeprav seveda ni zamolčeval možnosti večnega pogubljenja.

Nima prav neka knjiga, ki trdi: »Bog kristjanov je neskončno krut. Vsa krutost, vse zverstvo se izraža v eni sami besedi – pekel. Ta beseda napravlja Boga za večnega mučitelja. Nobenega upanja v peklju, nobenega usmiljenja v srcu Boga, večnega inkvizitorja...«

Ko pa bo vendar pogubljen le tisti, ki po svoji krivdi do konca trdovratno odklanja spravo z Bogom. Ali kakor pravi G. Bernanos: »Nihče ni pahnjten v brezno, dokler svojega srca s silo ni iztrgal dobrotni in mili roki... ko zavrže Boga ne le v njegovi pravičnosti, marveč tudi v njegovi ljubezni.«

3. postna nedelja (Jn 2, 13–25)

»Bližala se je judovska velika noč in Jezus je šel v Jeruzalem. V templju je našel prodajalce volov, ovc in golobov ter menjalce denarja... Iz vrvi je spletel bič in vse izgnal iz templja...«

Jezus ni nasprotnik javnega bogoslužja. Ljubi tempelj. Imenuje ga hišo svojega Očeta. Ne trpi pa nobenega oskrunjenja božje hiše.

Hkrati pokaže na tempelj svojega telesa. Čeprav ga poderejo, bo tretji dan vzpostavljen. Vstal bo...

Tudi naša duša je tempelj. Tempelj Svetega Duha. Je potrebna očiščenja?

Pesnik in prevajalec Griša Koritnik je bil po vojni profesor v Šóboti. Pred smrtjo (umrl je 27. 2. 1969) je dal poklicati avtorja pričujočih premišljevanj. Koritnik je ležal v bolnišnici. Ker je bilo tam več moških, se je spovedal v nemščini, ki je navzoči niso razumeli. Še tisto zadnjo uro je piscu teh vrstic popravljval nemščino... Napisal je pesem JEZUSOVI BIČI. Sveti Jožef sprašuje Jezusa, čemu plete biče. Jezus odgovarja: »S prvim bičem bom udaril / samopridne kupčevalce, / stojničarje in sejmarje, / tempeljske oskrunjevalce. / – Z drugim bičem bom udaril / domišljjave učenjake, / ker pred večnim so obličjem / veličine vse enake. / – TALE tretji bič pa pletem – je iz najostrejše preje – za pobeljene grobove, / svetohlinske farizeje...«

4. postna nedelja (Jn 3, 14–21)

Tisti čas je rekel Jezus Nikodemu: »... Bog je namreč svet tako ljubil, da je dal svojega edinorojenega Sina, da bi se nihče, kdor veruje vanj, ne pogubil, ampak bi imel večno življenje...«

To je eden izmed najlepših stavkov iz evangelija. Napisan je tudi na starem poljskem križu pri Murskih Črncih v prekmurščini po predvodu Š. in M. Kuzmiča – 1869. (Prvi zapis prekmurščine v gajici.)

Tako je Bog ljubil svet... »Tako« ne pomeni »tako zelo«, marveč na tak način, da je dal svojega Sina za naš »odkup«. Človek, koliko si vreden? Poglej ceno, ki je bila dana za tvoje odrešenje. Ta cena je neskončne vrednosti. Torej...

Čez dobra dva tedna, na veliki petek, bo duhovnik odkril križ in zapel: »Glejte les križa, na katerem je zveličanje sveta viselo.«

Križ je moral biti zakrit, kajti pogled nanj nam je postal vse preveč vsakdanji. Iz križa, na katerega je bil pribit Božji Sin, smo naredili zlat okrasek...

Premisli: Bog me je tako ljubil, da je dal zame svojega Sina... Vsa dolga, neskončna večnost bo prekratka, da bi dojeli globino te resnice...

Sv. Jožef, 19. marec (Lk 2, 41–51)

Jezusovi starši so hodili vsako leto za velikonočne praznike v Jeruzalem. Ko je bil Jezus star 12 let, so šli na pot kakor po navadi ob prazniku. Ko so se po končanih praznikih vračali, je deček Jezus ostal v Jeruzalemu... Po treh dneh so

ga našli v templju... Njegova mati mu je rekla: »Otrok, zakaj si nama to storil? Tvoj oče in jaz sva te žalostna iskala...«

Ko je Jožef gledal Jezusa, novorojenčka v jaslicah, ga je občudoval in ljubil kakor svojega otroka. Čeprav ni sodeloval pri nastanku otrokovega telesa, je bil pred svetom njegov oče in je moral tako tudi ravnati. Nazarečani niso nikoli opazili ničesar, da bi mogli dvomiti o Jožefovem očetovstvu. Se pravi, da se je Jožef obnašal kakor oče in tudi Jezus se je vedel, kakor da je Jožefov sin. Tako je ravnala tudi Marija. Ko je našla Jezusa v templju, je rekla: »Tvoj oče in jaz...«

Kristusova božja in človeška narava sta v njem združeni v eni sami osebi, in sicer božji osebi. In tako bo vso večnost: Jezus Kristus, pravi Bog in pravi človek. Mar ni v tej resnici podlaga za zaupanje vernega ljudstva, ki se k Jožefu obrača v vseh nadlogah, in sicer v prepričanju, da Jožef »izvaja« nad Božjim Sinom svoje očetovske pravice tudi v večnosti?

Stara prekmurska cerkvena pesem, ohranjena v t.i. Sebeščanskem rokopisu, pravi: »Zdrav, oh Jožef plemeniti... V rokah Ježuša držati, / Njega pod oblastjov meti, / oh bogastvo preveliko, / oh veselje čudnovito!«

5. postna nedelja (Jn 12, 20–33)

Jezus je (Andreju in Filipu) odgovoril: »Prišla je ura, da se poveliča Sin človekov. Resnično, resnično vam povem: če pšenično zrno ne pade v zemljo in ne umrje, ostane samo: če pa umrje, obrodi obilo sadu...«

Jezusov sloves je tako rekoč na višku. Ob slovesnem vходу v Jeruzalem na cvetno nedeljo ga množica pozdravlja kot kralja. Tudi Grki (pogani, napol spreobrnjenci) bi radi videli Jezusa. Zato se obrnejo na Andreja in Filipa, apostola, ki imata grški imeni. Judje in Grki, vsi se zanimajo za Jezusa. To bi bilo lahko apostole zavedlo, da je nastopilo Jezusovo zemeljsko zmagoslavje. Jezus pa spregovori o vrednosti in učinkih svoje smrti. On je pšenično zrno, ki mora pasti v zemljo in umreti, da bo tako kruh za vse rodove, dokler spet ne pride.

Sam tudi jaz pripravljen na žrtev?

Jesen. Kmet pride v kaščo, da zajame v sejačo pšenična zrna. Vsa so se pokorna dala zajeti, le eno se je skrilo pod desko. In usoda tega zrna? Ker ni hotelo biti skupaj z drugimi vrženo v zemljo in tam umreti, ni nikoli pognalo klasa, nikoli ni bilo požeto, zmlačeno, zmleto in zameseno v kruh. Nikogar ni nasitilo, ostalo je samo. Poslušati je moralo pesem poveličanih zrn, spremenjenih v evharistični kruh...

Gospodovo oznanjenje Mariji, 25. marec (Lk 1, 26–38)

Angel je vstopil pri njej in rekel: »Veseli se, milosti polna, Gospod je s teboj... Spočela boš in rodila Sina, ki mu daj ime Jezus... Sveti Dub bo prišel nadte in moč Najvišjega te bo obsenčila...«

Gospodovo učlovečenje. V srednjem veku so ponekod začenjali leto in šteli dneve od tega dne, od »Gospodovega učlovečenja«.

Odrešenje sveta je moralo priti po nedotaknjeni devici, ki je hkrati mati. Ona je zaprt vrt (Vp 4, 12), zaprta vrata, pri katerih straži kerub in plamen bliskajočega se meča (1 Mz 3,24). Za temi vrati je raj... Samo Bog lahko stopi skozi ta vrata...

Z »veseli se« (haire) Gospodov angel ni samo pozdravil Marijo, marveč jo je povabil k veselju. Tako je Bog po prerokih klical ljudi k veselju: »Močno se raduj (haire), sionska hči« (Zah 9,9). Razlog veselja je božja navzočnost. »Vrskaj

(haire), o sionska hči... Gospod je v tvoji sredi« (Sof 3,14.15). Ta klic k veselju je še bolj primeren zdaj, ko se začenja uresničevati odrešenje. Sen vsake hebrejske žene, da bi postala Mesijeve mati, se je uresničil pri nazareški Devici.

Milosti polna. Vsa Marijina bit je bila prežeta z milostjo. Te milosti ji ni podelil angel, marveč jo je tako našel.

Najbolj bleščeče devištvo se pridruži najnežnejšemu materinstvu. Nedotaknjena božja zaročnica postane Odrešnikova mati in tudi mati vseh živih.

Dobro znan evangelijski odlomek, a nikoli do kraja doumet. Učlovečenje je skrivnost, ki jo lahko počastimo le na kolenih...

»Slišala si Devica, da boš spočela in rodila Sina. Slišala si, da se bo to zgodilo po Svetem Duhu... Devica, daj hitro odgovor... Spregovori besedo in sprejmi Besedo: izreci svojo in spočni božjo... Od tvojega kratkega odgovora je odvisno, ali bomo odrešeni« («Sv. Bernard).

6. postna (cvetna) nedelja (Mr 11, 1-10)

(Pri procesiji beremo v letu B evangelij po Marku)

Ko pridejo blizu Jeruzalema, tja do Betfage in Betanije ob Oljski gori, pošlje Jezus naprej dva izmed svojih učencev in jima reče: »Pojdita v vas, ki je pred vama! Takoj ko prideta tja, bosta našla privezanega mladega osliča, na katerem še nihče ni jezdil... Veliko ljudi je pogrinjalo na pot svoje plašče, drugi pa so po polju lomili veje. Tisti, ki so šli pred njim, in tudi tisti, ki so šli za njim, so vzklikali: »Hozana! Blagoslovljen, ki prihaja v Gospodovem imenu!«

Do sedaj se je Jezus izogibal vsemu, kar bi lahko prispevalo k njegovi slavi. Ljudem, ki jih je ozdravil, je prepovedal razglašati njegove čudeže. Redkim je priznal, da je Mesija (obljubljeni odrešenik), npr. le Samarijanki in apostolom pri Cezareji Filipovi. Javno se ni nikoli razglasil za Mesijo. Sedaj, ko je prišel čas njegovega trpljenja, ni imel več razloga, da bi pred judovskimi oblastniki skrival, kdo da je. Navadno je prihajal v Jeruzalem po tihem, skrivoma. Danes bo vstopil slovesno, z vsem sijajem. Neverni Judje naj bi končno le spregledali, da je on oblubljeni odrešenik.

O Jezusovem slovesnem vходу v Jeruzalem poročajo vsi štirje evangelisti. Znamenje, da gre za pomemben dogodek. Vsi evangelisti naglašajo, da Jezus prihaja v »Gospodovem imenu«. Noben romar, četudi se je štel za Davidovega potomca, ni prihajal v Gospodovem imenu. Samo Jezus. Množica s tem priznava, da se spolnjuje mesijanski psalm: »O Gospod, daj rešitev; o Gospod, daj srečo! Blagoslovljen, ki prihaja v imenu Gospodovem!« (Ps 118, 25-26).

»Hozana« je sprepis hebrejske besede »hoši'ana«, kar pomeni, »daj rešitev«.

Velikonočna vigilijska (Mr 16, 1-8)

Po starem izročilu je ta noč posvečena bedenju za Gospoda (prim. 2 Mz 12,42: »... to noč naj bedijo za Gospoda vsi...«). Po evangelijskem opominu pa naj bi verniki imeli prižgane svetilke v rokah in čakali svojega gospodarja, da se vrne (prim. Lk 12,35 sl.).

Ko je minila sobota, so Marija Magdalena, Marija, Jakobova mati, in Saloma kupile dišav, da bi šle mazilit Jezusa... Stopile so v grob in zagledale mladeniča, ki je sedel na desni strani, ogrnjen v belo haljo, in so se zelo prestrašile. On pa jim reče: »Ne bojte se! Jezusa iščete, Nazarečana, križanega. Vstal je. Ni ga tukaj.«

Potem ko je množica, oborožena z meči in koli, Jezusa prijela, so ga vsi učenci zapustili in zbežali. Ti niso pričakovali napovedanega Jezusovega vstajenja. Tudi pobožne žene, ki so prvi dan v tednu (po naše v nedeljo) navsezgodaj prišle h

grobu, niso pričakovale nobenega angela, ki bi jim sporočil, da je Jezus vstal. Čeprav je Jezus večkrat napovedal svoje vstajenje, se jim je to zdelo neverjetno. Učenci se niso čudili dejstvu vstajenja (veliko Judov je verjelo v vstajenje), temveč načinu, kako Jezus o njem govori. Napoveduje ga kot nekaj bližnjega (tretji dan), medtem ko so ga oni pričakovali ob koncu časov.

Mladenci v belem oblačilu (bela obleka kaže na nebeško bitje) reče: »Ne bojte se!« Tistim, ki iskreno iščejo Jezusa, večno resnico, se ni treba bati. »Jezusa iščete, Nazarečana, križanega.« Evangelist s tem poudarja istost Križanega in Vstalega. »Vstal je.« Dobesedno: »Obujen je bil.« Trpna oblika izraža dejanje božje moči.

Srčika oznanjevanja apostolov je: Jezus je resnično umrl in resnično vstal.

Lojze Kozar

Romanje

Včasih kdo nekoliko omalovažuje župnijska poročila, ki naštevajo, kam vse so njihovi verniki v tistem letu romali. Toda romanje ima v človeškem življenju velik pomen že od tedaj, ko je Abraham poslušal Božji glas in se podal v neznano deželo; ko je Božje ljudstvo mnogo let romalo po puščavi na poti v obljubljeni deželo in ko je isto ljudstvo leto za letom odhajalo z velikim veseljem v Jeruzalem, da bi obiskalo Božjo hišo.

Romanje ima simbolični pomen: človek hoče ven iz vsakdanje navajenosti, teži k nekemu novemu cilju, k novim doživetjem. Tako je romanje simbol našega življenja, ki je neprestano potovanje. Saj že čas sam neprekinjeno beži mimo nas in nas približuje našemu zadnjemu cilju. Tudi sodobni človek sliši v srcu klic kakor nekoč Abraham: Pojdi in poišči kraj, kjer boš bolj občutil Božjo bližino, kjer se boš lažje zbral in poglobil vase, kjer boš bolj globoko spoznal kdo si in kaj si in kam si namenjen.

Romanje poznajo vsa verstva. Omenili smo romanja Izraelcev, ki so nestrpnost čakali določenih dni v letu, ko so nastopili svojo pot v Jeruzalem. »Veslil sem se, ker so mi rekli: »V hišo Gospodovo pojdemo.« (Ps 121). Romanje kam daleč je vedno tveganje, kakor je vsako življenje tveganje, kljub temu so Judje, ki so živeli v tujih deželah, hrepeli po tem, da bi vsaj enkrat v življenju poromali v Jeruzalem. Čeprav njihovega templja ni več, romajo Judje iz vsega sveta k njegovim ostankom, k Zidu žalovanja, da se tudi na ta način kot občestvo tesno povežejo med seboj.

Znana je stroga obveznost za muslimane, da vsaj enkrat v življenju romajo v Meko in postanejo »hadži«, romarji. Takrat si nadenejo posebno romarsko oblačilo, sedemkrat obkrožijo Kaabo, sveti črni kamen v svetišču, in ga poljubijo, potem tečejo sedemkrat med dvema gričema sem in tja in s tem ponazorijo, kako je pramati Arabcev Agara iskala vode za svojega unižajočega sina Izmaela, ko jo je Abraham odslovil in napolil v puščavo (preberi 1 Mojzesova knjiga, 21. poglavje).

Pri hinduistih naj bi bila zadnja doba človekovega življenja čas potujočega spokornika, ki naj bi obiskoval njihova romarska središča, ki so včasih visoko v gorah, ob rekah ali tudi pri kakem svetem človeku, ki ga obiskujejo množice. Najdaljše romanje je ob reki Gangesu in sicer ob levem bregu od izvira v nadmorski višini 3000 metrov in njenega izliva in povratek ob desnem bregu nazaj do njenega izvira, saj je Ganges zanje pravzaprav božanstvo. Tako romanje je

trajalo tudi šest let in najsrečnejši je bil človek, ki je na takem romanju umrl, kajti bil je gotovo takoj zveličan. Isto verujejo tudi muslimani o svojih romarjih, ki jih je smrt dohitela na romanju.

Za vse romarje katerekoli vere velja, da romajo iz verskih nagibov, zato vsa romanja spremlja molitev in premišljevanje.

Pred nekaj več kot desetimi leti so ugotovili, da je leta 1980 na svetu romalo okrog 130 milijonov vernikov. Med temi je bilo kristjanov 90 milijonov in nekristjanov 40 milijonov. Preseneti nas to ogromno število ljudi, ki se vsako leto podajo na pot k nekemu cilju. Začudi nas dejstvo, da je kristjanov toliko več med romarji. Težko bi rekli, da so kristjani v toliki večini zaradi večje gorečnosti, pač pa je lahko vzrok v tem, ker so krščanske dežele bogatejše in posamezniki lažje prenesejo stroške potovanja kakor revni verniki v arabskih in azijskih deželah.

Ustavimo se nekoliko pri romanjih kristjanov. V začetku krščanstva kristjani niso kazali posebne želje, da bi romali na svete kraje. V drugem stoletju so bili še redki, ki so obiskovali Jeruzalem ali Betlehem. Prava romanja so se začela šele po letu 313, ko je Cerkev dobila svobodo.

Vzrok ali povod današnjih romanj je lahko praznični čas, recimo veliki teden v Jeruzalemu, obletnica nastanka romarskega kraja, včasih tudi kaka velika stiska, recimo beda v Južni Ameriki, kjer se romanja k Žalostni Materi Božji udeležijo ogromne množice. Božjepotni kraji so nastali včasih zaradi kake velike stiske: kuge, vojne, povodnji. Nekoč je romanje imelo poseben čar, ker so ljudje romali peš in je romanje trajalo več časa: V Mariazell iz naših krajev skoraj ves teden, k Mariji Bistrički dva, tri dni, tudi k Sveti Trojici vsaj dva dni. Hrano za čas romanja so romarji vzeli s seboj in spali kakor je nanoslo. Čar je romanju dajala tudi množičnost in kolikor toliko tesna povezanost med romarji.

Cilj romanja so predvsem božjepotna svetišča, le včasih kakšen izvir (Sv. Vid), slika (Maria Bild v Porabju = Svetica), kjer pa so kmalu zgradili kapelo in mnogokje še pozneje cerkev. Namen romanja je bila redno dobra spoved, večkrat življenjska, udeležba pri maši in prejem svetega obhajila, prošnje za uslišanje v tej ali oni stiski. Ves čas pa je romanje spremljala molitev rožnega venca, litanij, križevega pota in drugih pobožnosti, med katere so vpletali romarske pesmi. Na čelu romarske procesije je redno nekdo nesel križ v znamenje, da z romarji hodi Kristus.

Dobro se še spominjamo, kako so v preteklih letih miličniki razganjali romarje, nosilcu trgali križ iz rok in organizatorje romanja zasliševali, zastraševali in tudi kaznovali. Romarji na Brezje so se morali skrivati in iskati stranskih stez, da so lahko prišli k cerkvi, vlak pa je vozil mimo železniške postaje Otočec in se ni ustavil, ker so bili na njem romarji na Brezje. Vse to se je dogajalo v imenu svobode. Kljub temu so ljudje tudi takrat romali, čeprav brez križa in ne v procesiji, študenti pa so nalašč romali peš iz Ljubljane na Brezje.

Katehumenat – uvajanje odraslih v krščanstvo

Zdi se, da brezboštvo s sekularizmom (posvetnostjo) odpeva svojo mrtvaško koračnico in da postaja človeštvo, ki je živelo bodisi v teoretičnem ali praktičnem ateizmu, ponovno pozorno na presegajoče vrednote. Današnji in predvsem jutrišnji človek, ki je razočaran nad tehniko in celo nad znanostjo, najbrž ne bo več razdeljen na verne in neverujoče, saj se vse bolj zaveda, da brez vere ni mogoče živeti. Zato je začel tako strastno iskati nekaj zunaj sebe in se vračati k veri, žal pogosto k zastarelim oblikam verovanja, ki so polna skrivnosti, čarovništva in se predstavljajo kot nova doba (new age), ki ima svojo novodobsko duhovnost v številnih različicah.

Na iskanja današnjega človeka mora odgovoriti tudi Cerkev, saj je novodobna duhovnost zelo pretanjena v svojih mnogovrstnih ponudbah in tudi verske ločine s svojo vsiljivostjo vse bolj uspevajo pri nepoučenih krščanskih posameznikih.

Katoliška Cerkev je že na 2. vatikanskem cerkvenem zboru spregovorila o nujnosti uvedbe nekdanjega katehumenata, tj. sistematičnega uvajanja odraslih v krščanstvo, saj je tudi v Evropi v zadnjem stoletju precej ljudi nekrščenih, še več pa jih potrebuje novo evangelizacijo. Z uvedbo katehumenata, kot redno pastoralno dejavnostjo, bi Cerkev novim iskalcem dobrohotno ponudila roko in jim pomagala pri vključevanju v krščanska občestva.

Po predstavitvi katehumenata v zgodovini Cerkve bom spregovoril o katehumenatu danes in predstavil vzorec koprške škofije, ki je lahko spodbuda, da bi tudi bralci Stopinj začeli razmišljati o možnosti in normalnosti uvajanja odraslih v krščanstvo.

ZGODOVINA KATEHUMENATA

Glede uvajanja odraslih velja stari rek, da je zgodovina učiteljica življenja. Zato poglejmo kakšna je bila praksa Cerkve v prvih stoletjih, ko je bilo krščanstvo najbolj sveže in kar nalezljivo.

a) Apostolska doba

Ko je Kristus naročil, naj gredo in učijo ter s krstom sprejemajo nove člane v njegovo novo versko skupnost (= Cerkev), je apostolom, ki so bili Judje, zadostovalo teh nekaj besed, da so si mogli pod vplivom Svetega Duha izoblikovati pojem o tem, kaj naj delajo. Poznali so način, kako so posamezne judovske skupine sprejemale med svoje člane tiste, ki so to želeli. Eseni in Qumranska skupnost so najbolj znane take skupine. Poznali so enoletno pripravo pred vstopom v nekakšni dveletni noviciat (= čas uvajanja), nato pa so jih z obredom očiščevanja v vodni kopeli (= krst) sprejeli medse. V času priprave so jih poučevali v verskih in organizacijskih naukih, starejši člani občestva pa so jim pomagali pri uvajanju v novi način življenja in so tudi pričevali zanje.

b) Organizirani katehumenat

Za vso Cerkev 2. in 3. stoletja so se ohranila pričevanja, da so sprejemanje med kristjane že uredili, in sicer povsod po nekem vzorec. Pripravnike za krst sprejmejo v katehumenat, kjer se pod vodstvom učiteljev (= katehetov) učijo, vzgajajo in očiščujejo. Poudarjajo pomembnost pravega namena žc ob prvem stiku s Cerkvijo, kar je treba preiskati in izpričati (= botri). Preden so katehumene pustili k zakramentom uvajanja (= krst, birma in evharistija), so morali verniki zanje ponovno izpričati, da so čas katehumenata dobro preživeli, to je da res verujejo in da so se spreobrnili tudi glede načina življenja.

c) Doba cerkvenih očetov

V spisih velikih cerkvenih očetov 4. in naslednjih stoletij najdemo številne podatke o katehumenatu, ki je povsod urejen tako, kot se je izoblikoval v prejšnji dobi. Vsi pisatelji so opozarjali na potrebnost osebne vere pred krstom. V dobi, ko je Cerkev dobila svobodo, pa je bilo potrebno tudi opozorilo, da mora katehumen zaprositi za krst iz pravega namena, ne pa zato, da bi si pridobil večji ugled ali tvarno boljši položaj v družbi. Iz te dobe so ohranjene čudovite kateheze velikih cerkvenih očetov, ki so do danes ohranile svojo sočnost in teološko vrednost.

č) Zaton in oživljanje katehumenata

Že v 4. stoletju, še bolj pa pozneje, starši vse pogosteje prijavljajo svoje otroke za katehumente in se z njimi udeležujejo stopenj in obredov katehumenata. Zgodovinarji navadno povezujejo izginjanje katehumenata s prevladovanjem krščevanja otrok. V času od 6. do 9. stoletja je Cerkev v Evropi še vedno misijonarska in sprejema v svojo sredo nove narode in še vedno krščuje veliko odraslih. Pozneje pa skoraj več ne zasledimo katehumenata. V času od 16. do 20. stoletja se srečujemo z vedno novimi poskusi obnove pravega katehumenata, da bi premagali versko brezbriznost. Vendar so misijonarji navadno naleteli na huda nasprotovanja, ko so želeli delati po vzoru prvih stoletij krščanstva, čeprav so postopno v misijonskih deželah od 18. stoletja dalje navadno pripravljali na krst z nekakšnim katehumenatom, tj. s postopnim uvajanjem v krščanstvo in na prejem zakramentov uvajanja.

KATEHUMENAT DANES

Že pred 2. vatikanskim cerkvenim zborom so evropski pastoralni delavci in zavzeti kristjani spoznali, da s pojavom industrijske revolucije, z razvojem sodobnih sredstev obveščanja, s sekularizacijo in razkristjanjenjem tradicionalna vernost izgublja svojo moč in vpliv. O nekaterih deželah so po drugi svetovni vojni kar odprto pisali, da postajajo misijonske (npr. Francija). Zato so prav Cerkev v teh deželah (npr. Francija, Kanada) začele razmišljati in pozneje uvajati nekdanjo prakso Cerkev, ki ji pravimo katehumenat.

Različni poskusi obnove katehumenata v misijonskih deželah že v prejšnjem in predvsem v tem stoletju, kakor tudi francoske in druge pozitivne izkušnje, so vplivali na odločitev škofov na 2. vatikanskem cerkvenem zboru, da so že leta 1963 v prvi koncilski dokument, konstitucijo o svetem bogoslužju, zapisali, da je potrebno obnoviti katehumenat za odrasle, ki naj bi bil razdeljen na več stopenj (prim. B 64). Pozneje so tudi drugi koncilski dokumenti poudarjali pomembnost uvedbe katehumenata v redno pastoralno dejavnost. Šad odgovora na potrebe katehumenata v katoliški Cerkvi je obrednik »Uvajanje odraslih v krščanstvo«, ki je izšel že leta 1972 v latinskem izvirniku in leta 1978 v slovenskem prevodu.

KDO JE KATEHUMEN DANES?

Še besedo o izrazu »katehumen« in »katehumenat«. Preprosto bi lahko rekli, da izhaja beseda katehumen iz grške besede, s katero hočemo izraziti ustni pouk, posebej tisti pouk, ki je bil v prvi Cerkvi v navadi pred krstom. Katehumenat je prvi del krščanskega uvajanja.

Marsikje uporabljajo izraz »katehumen« tudi za tiste, ki niso katehumeni v zgodovinskem pomenu besede, ker so že krščeni, vendar niso bili poučeni v krščanskem nauku. Izenačujejo jih s katehumeni v tem, da je zanje potreben daljši čas priprave, da more vera, ki jim je bila v krstu vlita, zrasti, dozoreti. V praktičnem delu s temi pripravniki vidimo, da ni velike razlike med nekrščenimi

in krščenimi, toda nepoučenimi v krščanskem nauku, čeprav vemo, da je dogmatično silno velika razlika. Gledano liturgično-zakramentalno niso katehumeni, gledano praktično katehetsko pa so večkrat na isti ravni z nekrščenimi.

KATEHUMENAT V KATOLIŠKI CERKVI NA SLOVENSKEM

Pionir na katehumenatskem področju v katoliški Cerkvi na Slovenskem je bil pokojni ljubljanski stolni župnik Tone Smerkolj, ki je kmalu po koncilu začutil, da mora v Ljubljani delati načrtno z odraslimi kandidati za krst ali za prejem drugih zakramentov uvajanja (birme in evharistije). Že pred dvajsetimi leti je začel z »enoletnim« seminarjem (od jeseni do binkošti), tj. z enoletnim katehumenatom, in tako upošteval stopnje priprave na prejem zakramentov uvajanja (krst, birma in evharistija). Od takrat ljubljanski stolniški duhovniki s to prakso vsako leto nadaljujejo in tudi že dolga leta katehumenom in bivšim katehumenom pišejo tedenska pisma v stolniškem oznanilu. O pripravi na prejem zakramentov uvajanja v ljubljanski stolnici je pred kratkim izjavila znana univerzitetna profesorica dr. Manca Košir: »Vse zakramente sem prejela v enem paketu, in to v ljubljanski stolnici. Nekateri so mi svetovali, naj to raje opravim kje v tujini, kjer me nihče ne pozna, da se mi ljudje ne bi posmehovali. Prav narobe mora biti, sem rekla: če sem zrela za ta korak, potem ga storim z vso odgovornostjo in nimam česa skrivati. Dvakrat na teden sem hodila tudi na tečaj za katehumene, za kar sem si vzela čas in sem zelo redko manjkala. Če česa ne prenesem, je to površnost, s katero ljudje živijo, delajo, študirajo, pišejo in se najbrž potem površno odločajo tudi za usodna dejanja« (Jana, 4. maja 1993, str. 8).

Seveda pa ljubljanska stolnica že dolgo ni osamljena glede urejanja skupnega katehumenata. Podobno pripravo imajo v Ljubljani pri frančiškanih (Tromostovje) in še v nekaterih drugih ljubljanskih župnijah. V zadnjem času ni skoraj večjega mesta v Sloveniji, kjer ne bi pastoralni delavci s svojimi sodelavci na mestni, dekanijski ali celo župnijski ravni organizirali skupne priprave odraslih na prejem zakramentov. Posebno so že zavzeti v zadnjih letih v koprski škofiji, kjer imajo katehumenat med prednostnimi temami škofijskega zbora. V lističu o prenovi koprške škofije »Pogovor«, št. 7, so posvetili večino prostora katehumenatu, saj so prepričani, da je prav katehumenat znamenje mladosti in življenjske moči Cerkve. »Katehumenat je uspešen, ko poteka v občestvu vernikov. Ta občestva so predvsem naše župnije. Katehumen naj bi dobil oporo v skupini, v katero se vključi. Ta skupina je lahko mladinska, liturgična, pevski zbor, karitas, skratka skupina kristjanov, s katero se poveže.«

Koprčani predlagajo katehumenat, ki bi naj trajal poldrugo leto. Za katehumenatsko leto 1993/94 so za vso škofijo določili potek katehumenata takole:

I. Predkatehumenat na osebni ali župnijski ravni naj bo vsaj v treh srečanjih in naj se konča do 21. marca 1993.

II. Predkatehumenat v medžupnijski skupini: od 21. marca do 20. junija 1993.

III. Katehumenat: od 12. septembra 1993 do 13. februarja 1994.

IV. Bližnja priprava: od 20. februarja do 2. aprila 1994. Obhajanje zakramentov uvajanja med velikonočno vigilijo 2. aprila 1994.

V. Mistagogija ali poglobljanje v skrivnosti: od 10. aprila do 22. maja 1994.

Gornja razdelitev se drži obrednika »Uvajanje odraslih v krščanstvo«, čas poldrugega leta pa so določili organizatorji katehumenata v koprski škofiji, ker se jim je zdel za sedanjí trenutek in njihove razmere najprimernejši. Verjetno bodo po drugih krajih Slovenije še nekaj časa ohranili »enoletni« katehumenat (od jeseni do binkošti), čeprav je dobro razmišljati o optimalni pastoralni katehumenata. Zgodovina pozna katehumenat med enim in tremi leti.

Koprski škofija je v svoji predstavitvi katehumenata strnjeno in tehtno razložila različne vidike, kar lahko prispeva k razmišljanju in organiziranju katehumenata tam, kjer ga še ni in se že čutijo potrebe.

»V predkatehumenatu, ki poteka na osebni ravni in v domači župniji, naj bi kandidatu za katehumenat pomagali odkrivati njegovo dotedanje življenje v luči božje besede, saj ga je Bog že do sedaj vodil. V teh pogovorih se prečistijo in preverijo motivi za kandidatovo odločitev, ki mora začeti spreminjati svoje življenje in mišljenje, kolikor je v nasprotju s krščanstvom. Duhovnik se z njim dogovori za ustrezen itinerarij (= pot, potek) katehumenta, tj. za sistematičen in organski načrt dela, srečanj, katehez in bogoslužnih obhajanj. Prav tako se s kandidatom sporazume o njegovem spremljevalcu in se tudi z njim sreča. Za spremljevalca naj ne bi izbirali bodočih zakonskih partnerjev, saj so močne čustvene vezi lahko ovira pri krščanskem uvajanju. Spremljevalec je kristjan, ki je sposoben spremljati katehumenta na poti uvajanja in mu zmore z besedo ter življenjem kazati pot k Bogu ter človeško in krščansko dovolj zrel, da nastopa v imenu Cerkve. V bodoče bo treba več skrbi posvetiti načrtnemu oblikovanju spremljevalcev.

Drugi del katehumenata poteka v skupini in je za zdaj samo na medžupnijski ravni. Glavna vsebina te stopnje uvajanja je oznanilo evangelija, ki rodi vero in začetno spreobrnitev.

Katehumenat se začne z vpisom imena, tj. z obredom, v katerem se obhaja kandidatova dokončna odločitev, da bo nadaljeval z uvajanjem v krščanstvo. Vsebinska katehumenata so kateheze o veri (razlaga veroizpovedi), kateheze o Cerkvi in začetne kateheze o zakramentih.

Bližja priprava na obhajanje zakramentov uvajanje vsebuje kateheze o zakramentih uvajanja in neposredne praktične vaje za obhajanje.

Zadnja stopnja katehumenata se imenuje mistagogija ali poglobljanje v krščanske skrivnosti (zlasti v krst in evharistijo).«

Koprski vzorec je vsekakor zanimiv in vreden pozornosti. Katehumenat pa, kot smo videli, ne pomeni samo poučevanja v veri, marveč predvsem uvajanje v redno versko življenje in v tej vlogi je župnijska skupnost komaj nadomestljiva. Zato je katehumenat na dekanijski, mestni ali območni ravni lahko v sedanjem času primeren, toda z zavestno naravnostjo, da se katehumente in novokrščence vključi v lastno župnijo.

SKLEPI

Pomurskega pastoralnega področja glede nekrščenih ali zgolj krščenih in nepoučenih ni mogoče primerjati s prebivalstvom velikih slovenskih mest ali nekaterih občin v koprski škofiji, kljub temu pa postaja katehumenat v Cerkvi vse bolj prednostna pastoralna naloga. Gre za vprašanje nove evangelizacije v nedavnih krščanskih deželah in tudi za izziv, ki ga postavlja pred nas nov čas z novimi nekrščanskimi duhovnimi gibanji, prav tako pa tudi sekte, ki so vse bolj vsiljive in ponekod nestrpno zahtevajo naš premislek. Sektam in novim duhovnim gibanjem so še posebej izpostavljeni tisti, ki niso imeli verskega pouka v realsocialistični Jugoslaviji (otroci častnikov, miličnikov, članov ZK in tudi številnih pedagoških delavcev); kakor tudi sloji, skupine in posamezniki, ki imajo biološke, socialne, psihološke ali kakšne druge vzroke za neprilagojenost utečenim normam: mladi, umetniško nastrojeni, izobraženi. Izobraženci so stavili na um – piše spreobrnjenka dr. Alenka Goljevšček – in doživljajo odčaranje tega razsvetljenjskega božanstva še bolj boleče kot drugi. Vsemogočnost duha, ki ga obljubljajo okultizem, ezoterika in magija, je zanje privlačna možnost, da ohranijo svoj prestiž

kot avantgarda nove elitne zavesti. Zato je urejanje skupnega katehumenta za vsa slovenska območja zahteva časa in nov izziv, ki ga pastoralni delavci, njihovi sodelavci in tudi krščanski laiki ne smejo spregledati. Pri organizaciji in uspešnosti katehumenata imajo namreč krščanski laiki povsod po svetu nenadomestljivo vlogo.

Jože Vinkovič

Misijon na Pertoči

Svojim učencem je Jezus govoril: »Bodite popolni, kakor je popoln vaš nebeški Oče!« Razlagalec Sv. pisma radi pravijo, da to ni bilo rečeno le apostolom, ampak po njih tudi nam vsem. Saj smo vsi kristjani od krsta naprej tudi Jezusovi učenci. Toda kdo lahko doseže to popolnost? Popolnosti nebeškega Očeta ne moremo doseči. Se mar potem nič ne bomo potrudili? Že v Jezusovem času so nekateri želeli biti popolni. Mladeniču, ki je Jezusu izrekel to željo, je Učitelj dejal: »Pojdi, prodaj, kar imaš, razdeli denar ubogim, potem pridi in hodi za menoj!« Toda ni uresničil Jezusovega navodila. Preveč je bil navezan na svoje bogastvo. Ni hotel postati ubog. Česa takega Jezus od nas ne zahteva. Takšna življenjska pot je namenjena le izjemnim ljudem. Vabilo: »Bodite popolni...!« pa lahko vsakdo uresničuje po svoje.

Današnji način življenja ne omogoča, da bi bili stalno na pravi poti popolnosti. Od časa do časa pa se skušamo tega zavedati. Že naša vsakdanja molitev, vsako dobro opravljeno poklicno in vsakdanje delo, pa zakramenti nas usmerjajo na pot popolnosti. Misijon pa je tista priložnost, ko smerokaze k popolnosti spet popravimo, uredimo.

Misijon je navadno vsakih deset let. Dober misijon bi nas torej moral popeljati v naslednje desetletje, do naslednjega misijona. Za resno zadevo gre. Tako smo razumeli misijon v pertoški župniji. Misijonarji, ki imajo veliko izkušenj, so bili istega mnenja. Dejali so, da je pol uspeha že dobra priprava na misijon. Leto dni pred misijonom smo se na seji župnijskega sveta pogovarjali o izvedbi priprave na misijon in samega misijona. Od začetka nam je bilo jasno, da bo pri vsem poleg našega truda največ naredil Bog sam. Osrednje mesto v pripravi na misijon naj ima molitev. Molili bomo v cerkvi in molili bomo doma, smo sklenili. V molitvi so črpali moč za svoje življenje tudi prvi kristjani. Zanje pravi Sv. pismo, da so se zbirali po hišah in skupaj molili. Ali lahko tudi mi to uresničimo? Bili so razlogi za in proti. Ali ne bo to preveč podobno jehovcem? Res je, da so Jehovove priče tiste vrste kristjani, s katerimi se najbolj razlikujemo. Komaj jih še štejemo za kristjane, tako svojsko pot so ubrali. Toda trdijo, da želijo biti »popolni«, kakor je Jezus naročil. Nekaj njihovega nardušjenja potrebujemo tudi mi. Deloma jih lahko posnemamo. Tako smo na pomislek odgovorili. Največjo težavo smo začutili ob vprašanju, kateri sosedje lahko pridejo k takšni skupni molitvi. Majhni vsakdnji spori in zamere so mnoge sosede iz prijateljev spremenili v sovražnike. Bodo takšni sosedje pripravljeni priti k skupni molitvi? Bili so predlogi, naj se vsa vas zbere k skupni molitvi v vaški kapeli ali veroučni učilnici. Tu spori ne bi prišli do izraza. Toda problem nesporazumov bi tako le preložili, ne pa odpravili. Prevladalo je mnenje, da bomo nekaj v našem življenju spremenili le, če se medsebojnim sporom ne izognemo, ampak skušamo pomiriti razgrete glave.

Na spomladanski seji župnijskega sveta (1992) smo se dogovorili, naj sosedje pridejo skupaj molit, ne pa razpravljat o preteklosti. Glejmo torej v prihodnost, ne v preteklost. Pet ali šest hiš naj sestavlja molitveno skupino. Taka skupnost naj se vsak večer zbere pri drugem sosedu.

Z veseljem pa tudi negotovostvijo smo pričakovali novembrske dni, ko bomo začeli s skupno molitvijo. Vsaka molitvena skupina je imela svojega voditelja. Ta je bil odgovoren za potek večera. Obvestil, povabil je tiste sosedje, ki so bili določeni v njegovo skupino. Naslednji večer se je zaselek zbral spet pri drugem sosedu. Tako je bilo število skupnih molitev neke skupine odvisno od števila hiš, ki so bile gostiteljice večerov. Nikogar nismo silili. K molitvi pa smo povabili vse. Tudi evangeličane. Mnogi so prišli.

Vsako večerno srečanje se je začelo z branjem Sv. pisma. Po branju smo v tišini premislili božjo besedo. Bravec ali voditelj molitvenih večerov je nato napovedoval desetke rožnega venca. Tudi nas je opozoril, za kaj ali koga bomo molili posamezno desetko. Naprej pa je rožni venec molil navadno kdo od članov hiše gostiteljice tistega večera. Tako je bilo sodelovanje kar pestro. Po molitvi je bravec prebral, molil iz del duhovnih pisateljev. Večer molitve smo sklenili s cerkveno in tudi posvetno, narodno pesmijo. Vedno se je našlo kaj časa tudi za pogovor, šalo in tudi prigrizek.

Neverni Tomaži so bili presenečeni. Le redki se niso udeleževali skupnih molitvenih večerov. Prijetno je bilo videti večerno romanje zdaj k tej jutri k drugi hiši. Kdor se je slučajno peljal zvečer skozi vas (okrog sedmih), je videl družine, ki so s svetilkami v rokah odhajale k sosedom. K tistim sosedom, s katerimi so se že med dnevom večkrat videli in si kaj lepega povedali. Nekateri pa so ta večer prestopili prag svojega sosedja šele po več letih. Kjer je vladala sloga, se je le-ta še poglobila. Kjer pa so bili nesporazumi, so se vsaj malo zgladili.

V petih tednih se je tako zvrstilo vseh pet vasi pertoške župnije. Spet smo odkrili vrednost skupne molitve. Te je čedalje manj. Televizija, prezaposlenost, učenje pri šolarjih in drugi vzroki botrujejo opuščanju skupne molitve. V novembru 1992 je je pri nas bilo veliko.

Do začetka adventa je bila končana priprava na misijon. Kar željno smo potem pričakovali soboto drugega adventnega tedna. Kljub mrzlemu decembru smo toplo peljali: Bodi pozdravljen nam čas misijona... Začeli smo z otroki. Ogrel jih je pater Stanko Skledar s Ptujске Gore. Veseli so bili njihovi obrazi. Pot do cerkve jim ni bila predolga. Malo bolj kislega obraza je bil le Dušan iz Gerlinec. Med potjo v cerkev se je potolkel. Pa saj otrokom hitro zaceli. Do takrat, ko se bo poročil, bo že vse v redu. Pa ni bilo treba čakati do poroke. Še mnogo prej se je pozdravila Dušanova glava. Saj hitreje ozdravimo na telesu, kot pa na duši. Tako je pripovedoval tudi p. Stanko. Ko si je malo pogladil svojo lepo minoritsko brado, je otrokom povedal poučno pravljico.

Nekoč je živela muca Mirabel. Lepo negovano dlako je imela in se obnašala kot kakšna lepotička. Nekega dne jo je kraljica povabila na slavnostno večerjo. Kakšna čast za našo muco! Saj to je nemogoče! Še bolj kot običajno se je za ta dan polepšala. Vsaka dlačica je morala biti na pravem mestu. Zvečer je veselo stekla na kraljičin dvor. Gostje so bili že zbrani. Mednje se je vrnila tudi lepa muca. Vse je bilo pripravljeno. Kraljica bo vsak čas tu. Potem pa zbrano družbo preseneti drobna miška, ki zbeži mimo gostov. Preplašili so se in malo odskočili. Muca Mirabel pa urno steče za mišjo. Veselo hiti po poti, pa po travniku, pa na blatu... Ves čas teka se ji cedijo sline. Tečeta in tečeta. Že sta skoraj skupaj, toda miška hitro smuke v podzemlje. Muca se je kar sesedla. Malo od utrujenosti,

še bolj pa jo je zajelo razočaranje. Ko si je ogledovala svojo umazano dlako, je postala še bolj žalostna. Saj to je neverjetno! »Zaradi ničvredne miške sem tako nepremišljeno zapustila družbo pri kraljični. Sedaj je vsega konec.« je razmišljala muca Mirabel. Žalostna je odhajala na svoj domek.

Vsakdo od otrok se je prepoznal v tej mucii. Odhod na igrišče ali pa sedenje pred televizorjem namesto maše ali molitve je posnemanje mucce Mirabel.

Vsaj v času misijona so bili otroci zelo zvesti Jezusu. Dokaz njihove prizadevnosti je bila pobarvana risba s podobo cerkve. Maša, dobra dela, molitev so bile opeke njihove gradnje.

Z enakim navdušenjem kot otroci so se duhovnega oblikovanja udeleževali tudi mladi. Tudi njihovo razmišljanje, delo in pogovor je vodil p. Stanko. Manj mladim pa je spregovoril p. Tarzicij Kolenko. Veliko življenjskih izkušenj in modrosti je ponudil udeležencem misijona. Tako se je v tednu med 12. in 20. decembrom povsod v župniji govorilo predvsem o misijonu. Vsaj tokrat je bila potisnjena v ozadje politika, pogovor o športu, denarju, veselicah...

V pertoški župniji imamo veliko ostarelih. Nekateri so že dolga leta v postelji. Tudi k njim sta prišla misijonarja z besedo tolažbe in s tolažnikom Jezusom.

Gerlinčanom kot najbolj oddaljenim faranom pa sta misijonarja vabilo k popolnosti oznanjala tudi v vaški kapeli.

Najbolj prisrčno pa je bilo gotovo srečanje z majhnimi otroki. Starši so jih prinesli ali pripeljali k Jezusu. Po misijonarjevi roki so bili deležni Jezusovega blagoslova. Prav takšne je Odrješnik že pred dva tisoč leti postavil nam odraslim za zgled. Pravimo, da so otroci podobni angelom. Po blagoslovu so domov odhajali z majhnim spominčkom, angelčkom.

Iz dneva v dan so se v cerkvi in veroučni učilnici vrstila srečanja za starše veroučencev, za samske ali ovdovce, člane župnijskega sveta, ostarele in bolnike... Vsem tem sta prizadevna misijonarja postregla z besedo (in pesmijo) Resnice in Odrješnja.

Dva večera misijona pa sta patra dobila tudi pomočnike. Mlajšim zakoncem in mladim je spregovoril dr. Kunstelj iz Ljubljane. Z bogatimi izkušnjami iz svojega zdravniškega in družinskega življenja je nagovoril mlado občinstvo. Tem, ki so že dali življenje svojim otrokom in tudi tistim, ki se bodo kmalu poročili in postali Stvarnikovi sodelavci pri rojevanju otrok, je vlival veselje, srečo, ljubezen do življenja. Še posebej novega življenja. Svojo besedo je podkrepil s filmom o splavu.

Iz svojih izkušenj pa so govorili tudi trije Ptujčani. Dva učitelja in pravnica so nam prikazali svetlo in temno stran našega vsakdanjega življenja. Več svetlobe in upanja pa naj bi v ta svet prihajalo prav po mladih. V velikem številu so se udeležili obeh njim namenjenih večerov.

Vse misijonske dejavnosti so nas vodile k novemu krščanskemu življenju. Tega pa ni mogoče doseči brez temeljite spovedi. Po besedah misijonarjev je izjemno veliko vernikov opravilo misijonsko spoved. Dober štart za naprej!

V nedeljo, 20. dec. sta se misijonarja poslovila. Žalost in celo nekaj solza. Tudi slovo je pač del našega življenja. Mogoče pa je žalost bila tudi odraz naše nemoči. Kako besede in nauke misijonarjev uresničiti v vsakdanjem življenju? Geslo misijona je bilo: Zvesti bratje si bodite! Smo si lahko kot bratje in sestre, če pa živimo med nemogočimi sosedi. Opuščanje! Živo mi zvenijo v ušesih besede p. Stanka, besede opuščanja.

Minoritski duhovnik p. Jozafat je v svoji mladosti doživel krutost vojne. Vsa družina je bila odpeljana v nemško taborišče, hiša pa požgana. Nemcem so jih izdali sosedje. Je šlo za koristoljubje, za kakšno maščevanje? Odgovora na to

Jozafatovi niso nikoli zvedeli. Sosedje so mislili, da to niti ni pomembno, saj jih iz taborišča tako ali tako več ne bo nazaj. Pa se je zgodilo drugače. Vojna se je končala. Jozafat in njegova mama sta se neke sobote zvečer vrnila domov. Doma sta našla pogorišče. Kako se bodo sedaj gledali s sosedi? Drugo jutro bo treba k maši, saj je nedelja. V lepem nedeljskem jutru je mati dejala sinu Jozafatu: »Pojdi k sosedovim in jim povej, da jim vse odpuščamo, da bodo lahko mirne duše šli k maši!« Storil je tako. Žrtev je stopila z besedami odpuščanja pred svojega krvnika. Tisto lepo nedeljsko jutro je bilo jutro sprave.

Nekaj več odpuščanja, ljubezni, vere, nekaj več božje bližine je po misijonu v pertoški župniji. Morda pa le stopamo bolj odločno po poti Jezusovega naročila: Bodite popolni!

Vilko Novak

Narodnost prekmurskih Slovencev in J. Klekl st. MED ZASEDBO 1941 – 1945 V MADŽARSKI LUČI

V Stopinjah smo marsikaj napisali o naši daljni in bližnji preteklosti. Tako smo večkrat pisali o prizadevanju naših nekdanjih izobražencev za ohranitev naše narodnosti in našega jezika ter o nasprotni dejavnosti madžarskih oblasti in njihovih pomočnikov od konca preteklega stoletja dalje ter posebej med zadnjo zasedbo. Bolj mimogrede smo omenjali nesmiselno madžarsko trditev o nekem »vendstvu« prekmurskih Slovencev, ki naj bi jih po jeziku in narodnosti ločilo od ostalega slovenstva. Ker danes to zgrešeno misel oživljajo nekateri nepoznavalci v našem Porabju in jim je madžarska oblast ob nepazljivosti naše vlade celo dovolila društvo s takim protislovenskim imenom in namenom, moramo opomniti na članek »Prekmurska duhovščina in borba za osvoboditev« v Stopinjah za 1980. leto. Tam smo obširneje pokazali pisanje glavnega zagovornika nekega »vendstva« in njegovo obdolžitev Jožefa Klekla st., da je glavni krivec za pridružitvev Prekmurja Jugoslaviji.

V istem članku smo pokazali tudi bolj stvarno prikazovanje dogajanja v Prekmurju v letih 1918 – 1919 v knjigi Lászlója Kóvágója: A magyarországi délszlávok 1918 – 1919-ben (Južni Slovani na Madžarskem v letih 1918 – 1919, Budapest 1964), ki priznava »nestrpno« pomadžarjevanje v Prekmurju, prekmurski katoliški publicistiki pa ugoden vpliv, ker je »v nasprotju z madžarskimi potujočevalnimi prizadevanji z gojitvijo materinščine pomenila Slovincem na Madžarskem najvažnejše, tekorekoč edino oporo in čeprav na pokrajinski ravni, budila v njih zavest narodnostne skupnosti«. Tako pisanje je bilo mogoče v času po vojski, ko je madžarska oblast vsaj navidez priznala obstoj slovenske (ne: »vendske«) manjšine ter ji dala vsaj na papirju nekatere pravice.

V takih razmerah je mogla priti na svetlo tudi razprava, ki je nastajala v času, ko se je pripravljala prvi letnik Stopinj in jo je napisal dr. **Endre Angyal**, tedaj znanstveni sodelavec Prekdonavskega znanstvenega inštituta Madžarske akademije znanosti v Pécsu. E. Angyal je študiral slavistiko, umetnost in jezike v Budimpešti, Münchenu in Firencah; bil profesor v Pécsu, Budimpešti, predaval na univerzi v Debrecenu. Narodil se je v Bratislavi 1915, umrl pa zapuščen nasilne smrti v Pécsu 1976. Bil je velik prijatelj Slovencev, večkrat je predaval v Ljubljani, si že med

vojsko dopisoval z Avgustom Pavlom, o katerem je večkrat pisal in predaval, pa tudi s podpisanim, s prof. Fr. Steletom in drugimi. Napisal je več knjig o renesansi in baroku pri Slovanih ter v Vzhodni Evropi. V mnogih razpravah v madžarščini in nemščini je razpravljal o slovstvu in kulturi raznih slovanskih narodov, saj je razumel vse njihove jezike. Naj mu bo ta članek v hvaležen spomin ob bližajoči se osemdesetletnici njegovega rojstva.

Angyalova razprava **A vend kérdés** (»Vendsko« – tj. prekmursko – vprašanje) je bila objavljena v zborniku prej imenovanega inštituta; Novejša dognanja kompleksnih zemljepisnih in zgodovinskih raziskavanj v Prekdonavju, Dunántúli tudományos gyűjtemény 120, Budapest, 1972, 269 – 291, z obsežnim nemškim povzetkom. Zal, da ni bila objavljena v kaki reviji in bolj dostopna. To je edini madžarski spis, ki govori izčrpno in stvarno o slovenstvu Prekmurja, zato seznanja najprej z rabo in pomenom naziva »vend, vendus«, o katerem pravi, da v bistvu izvira iz pisateljske fantazije dobe humanizma in baroka«, ko so nekateri mislili, da so Slovani, Veneti in Vandali sorodniki in so zato ta imena zamenjavali. Madžari so v starejši dobi uporabljali naziv »tót« za vse Slovane, posebej pa za Slovake (še danes!), prekmurske Slovence in Hrvate. Zato v naših krajevnih imenih Tótkeresztur (Križevci), Rábatótfalu (Slovenska ves) in ime Tótság za naše Goričko in Ravensko še konec prejšnjega stoletja. Navaja somboteškega zgodovinarja Lajosa Bitnitza, ki je polemiziral s Košičem in ki je 1819 imenoval »Vende« vse Slovence v Avstriji in na Ogrskem. Po omembi Š. Kuzmiča in Torkoša z mnenjem, da so vsi Slovenci ostanki »Vandalušov«, poroča o spisih Jožefa Košiča; poudarja, da so pisatelji 18. in 19. stoletja vedeli, da so Slovenci na Ogrskem sorodniki Slovencev v avstrijskih pokrajinah. Da se je naziv »vend« le ohranil, temu je bil vzrok tudi to, da je bila povezava med prekmurskimi in avstrijskimi Slovenci dolgo dokaj rahla in da je razvoj v Prekmurju šel dolgo v stran od prastare slovenščine. Posledica tega je bila, da je prekmurščina (»vend nyelv«), natančneje tri prekmurska narečja, nastopila s slovstvenimi zahtevami in da so morali za prekmurske Slovence v tem jeziku objavljati knjige, predvsem verske« (273). Nadaljuje z dognanjem: »V devetnajstem stoletju pa se je vse bolj poglobljala zavest enotnosti med prekmurskimi in avstrijskimi Slovenci.« J. Kopitar je pritegnil prekmursko narečje v svojo slovensko slovnico in njemu so sledili slovenski slavisti.

Ko omeni širjenje mohorskih knjig med ogrskimi Slovenci, se obširneje ustavi pri katoliškem tisku, ki so ga ustanovili na začetku našega stoletja dr. F. Ivanocy in njegovi sodelavci (napačno imenuje Klekla st. urednika Kalendarja Srea Jezušovoga nam. Klekla ml. in pozneje drugih). Omenja prevzem gajice 1913 in približevanje slovenskemu knjižnemu jeziku ter A. Pavla mnenje o tem. Poudarja še njegov splošni izobraževalni pomen z objavo zgodovinskega in narodopisnega gradiva. Nato pa preide k dogodkom 1918 – 1919, omeni Kranjčevo prikazovanje tega časa v Rdečem gardistu, predvsem pa se ustavlja ob Kleklovem delovanju v zvezi s prizadevanjem za avtonomijo leta 1919, označuje njegov značaj in njegovo »vodilno vlogo«, do katere je prišel z uredniškim in »prosvetno organizacijskim delovanjem.« Obširno govori o njegovem vztrajanju pri rabi narečja v tisku, nato pa preide k delovanju Aleksandra Mikole za pripadnost Prekmurja Madžarski na podlagi zgrešenega mnenja o »vendstvu« prekmurskih Slovencev. Označuje njegovo »diletantsko jezikoslovstvo«, s katerim je dokazoval razliko med prekmurskim narečjem in slovenščino, izvir ljudstva med Muro in Rabo pa je iskal v Keltih.

Od Mikole preide na madžarsko zasedbo 1941, pri čemer nameni največ prostora J. Kleklu st. in Avgustu Pavlu. O prvem pravi, da se je skušal« – z njemu lastno

naivnostjo – kazati »lojalnega« z madžarski pisanim zagovorom, o katerem je A. že prej zapisal, da ga »ne smemo brati nekritično in moramo upoštevati, da je bilo mnogo delov besedila napisanih ad usum delphini« (tj., da bi pridobil naklonjenost oblasti, str. 9). Mi pa dodajmo, da moramo zelo kritično brati slovenski prevod tega »zagovora«, v katerem so grobe smiselne napake, katerim je npr. že nasedel Miško Kranjec (da npr. spirituala prevaja »spiritist«!). Sicer pa se na tem mestu A. ukvarja z obtožnico proti Kleklu, in soobtožencem, ki jo je 1942 vložilo tožilstvo v Gyóru zaradi veleizdaje. Med dokazili so bili predloženi tudi zbornik »Slovenska krajina« (Beltinci 1935) in pisma tedanjega kanonika in stolnega prošta dr. Fr. Rogača Kleklu. Isto tožilstvo je 25. nov. 1943 ustavilo proces – Angyal dostavlja: po stalingrajski bitki in padcu Mussolinija, v času poskušanja, da bi Madžarska izstopila iz vojne, ko bi bilo neprijetno, obsoditi katoliške duhovnike. Osemnajststranska odločba – »katere ton je vendarle prikrita obtožnica«, pravi Angyal, »iz katere vsake vrste je moči čutiti: gyórsko tožilstvo je samo iz dnevnih političnih vzrokov – delno »zavoljo zastarelosti«, delno pa »zavoljo pomanjkanja dokazov« – odložilo postopek. Angyal navaja celo odstavek iz te odločbe, ki dolži Klekla in soobtožene, da so »za ta cilj (tj. jugoslovansko državo) začeli duševno pripravo s tem, da so s šovinistično slovensko usmeritvijo vplivali na prekmursko ljudstvo, ki je v Prekmurju (»vendvidék«) tisoč let zvesto vzdržalo pri madžarstvu, v začetku le z naglašanjem narodnostnih pravic, nato pa končno s priznanjem, da zahtevajo ozemeljsko avtonomijo in ustanovitev samostojne države. – Kot je iz gradiva pričujoče obtožbe razvidno, je bil začetnik vsega tega slovenskega (»szloven«!) ljudskega gibanja, katerega namen je bil, vplivati na madžarstvu zvesto »vendstvo« (vendség) v protimadžarski smeri, v času pred prvo svetovno vojno dr. Ivanóczy (tako!), tišinski rk. župnik, ki je v svojem panslavistično misel propagirajočem delovanju našel vredne in navdušene sodelavce v že pokojnem nekdanjem beltinskem župniku Štefanu Kúharju in pokojnem Ivanu (nápak: István) Baši, bivšem bogojanskem rk. župniku, kot tudi v osebi glavnega osumljenca pričujoče obtožbe, upokojenega rk. duhovnika Jožefa Klekla, kot v protimadžarskih in šovinistično slovensko čutečih posameznikih« (A gyóri kir. ügyeszégtől .14205./1943. kú. szám IV. 3919/1941. – Vas m. leveltára, Klekl J. iratai – naslov odločbe med Kleklovimi spisi v arhivu županije Vas v Sombotelu).

Angyal povzema v sledečem po »razsodbi, ki je bolj obtožnica« Kleklovo življenje in delovanje, opisano »zelo nenatančno«, saj npr. pravi, da je postal župnik pri Sv. Sebeščanu (Pečarovci) »z nemškim prebivalstvom«, ne ve, da je K. bil kaplan v Incédu. Označuje ga ta uradni spis: »Uspeh tega poslovanjujočega delovanja njegovega je bil, da je po smrti tišinskega dekana dr. Ivanóczyja (sedaj piše tako!) mogel nastopiti kot njegov dedič in da je lahko vzel v roke duševno vodstvo vse Slovenske krajine (»vendvidék«). Angyal dodaja, da »nima mnogo smisla prepirati se po desetletjih s horthyjevskimi pravdniki« glede panslavizma, poslovanjujočega delovanja, »kar so bili že v 19. stoletju pogosto navajani strahovi madžarskega nacionalizma« in da »so prav Slovenci bili ostri kritiki posameznih »panslavarskih« prizadevanj v 19. stoletju«.

Obtožnica je bremenila tudi turniškega župnika in dekana Ivana Jeriča, češ da je pozimi 1941 izjavil pred turniški prebivalci, da bodo Rusi kmalu premagali Nemce – »toda o tem ni bilo moči dobiti obremenilnega dokaza«. Obtožnica pa je govorila tudi o delovanju Ivana Škafarja, tedaj kaplana v Szepetneku.

V teh letih po vojski so madžarski zgodovinarji kritično pisali o pomadžarjevanju slovanskih pokrajin v preteklosti. Angyal navaja iz knjige L. Tilkovszkega Revizija in narodnostna politika na Madžarskem (1967), kako je pomadžarjevalna politika

prizadela Slovence in pristavlja: »... ta njegova ugotovitev še bolj velja glede Slovencev in zatem označuje A. narodnostno politiko med madžarsko zasedbo Prekmurja. Znova so oživilo 1893. ustanovljeno zloglasno pomadžarjevalno ustanovo, Vendvidéki Magyar Köznívvelődési Egyesület (Madžarsko prosvetno društvo v Prekmurju)«, katerega »predsednik je bil nič manj zloglasni Laval–Hartner Nándor... ki se je pred 1941 kazal navdušenega jugoslovanskega državljan, pozneje pa je nastopil kot šovinističen Madžar, pod imenom »vitéz Lindvay«. Navaja Hartnerjeve besede na sestanku zaradi Paviove prekmurske slovnice v decembru 1942, da se je do danes vsakdo, kdor to potrebuje, naučil od ljudstva pravega prekmurskega jezika in da so pred letom govorili le o pomožnem jezikovnem sredstvu, nikakor pa ne »o znanstveni sestavi jezika nekega majhnega jezikovnega otoka, zlasti pa ne o ustvaritvi in razvoju prekmurskega («vend») slovstva. »Prekmurci sami ne želijo tega, celo protestirajo proti temu, ker se želi vsakdo med njimi čimprej popolnoma naučiti madžarščine, da bi se mogel tudi jezikovno dobro združiti z madžarskim življenjem, h kateremu so v duši vselej sodili... to ljudstvo želi tudi v jeziku postati madžarsko...«

O takem stališču in ravnanju pravi Angyal: »V primeru s tem grobim šovinizmom se dozdeva narodnostna politika Horthyjevega sistema na Erdeljskem ali Slovaškem v resnici »liberalna«... Obstoja slovaškega ali romunskega naroda vsaj niso s tako grobo odkritostjo zanikali. »Zdaj je postal predmet napadov Avgust Pavel, o katerega prekmurski slovnici, ki je ostala v rokopisu (v več primerkih, ne le v enem, kot pišejo A. in drugi), ker ga imenovano pomadžarjevalno društvo, ki mu jo je naročilo, ni hotelo izdati iz vzrokov, ki jih je navedel Hartner in objavil soboški tednik Muraszombat es vidéke. A. pojasnjuje, zakaj se je Pavel v svoji naivnosti sploh odločil za pisanje te slovnice, čeprav smo ga odvrčali od tega. Bal se je, da bo kdo iz Mikołove in Flisarjeve družbe napisal nekaj slabega; drugič pa ga je mikala prilika, da uredi in obdela narečno gradivo, ki ga je zapisoval pred četrto stoletja, ni ga pa obdelal v posameznih razpravah, kar je sicer obljubljal, toda bil je tako zaposlen z mnogimi dejavnostmi in ni imel potrebnega živega stika s slovenskim jezikoslovjem, da bi bil mogel to delo opraviti. Tako je njegovo gradivo, ki ga je le delno uporabil, še vedno neobdelano. A. piše še o drugih izrazih nezaupanja madžarske oblasti do A. Pavla v teh letih. O tem sem sam več pisal v monografiji o A. Pavlu v Razpravah IV. 2. razr. SAZU. A. seznanja ob koncu razprave še s strokovnim pisanjem drugih o Prekmurju v teh letih in o neprijaznem madžarskem sprejemu trditvev o slovenstvu prekmurskih Slovencev. Omenja zborovanje zgodovinarjev v Soboti 1959 in simpozij o A. Pavlu v Soboti in Sombotelu 1966 (ob deseti obletnici njegove smrti), katerega referati, objavljeni v zborniku, so vsebinsko in oblikovno zelo nepopolno predstavili delo našega rojaka (moja pripomba, saj sem o njem napisal oceno v Jeziku in slovstvu).

Ceprav je Angyalova razprava napisana ponekod preveč v časnikarskem slugu in vsebuje nekaj napak (za katere podpisani kot v opombi omenjeni informator in lektor nisem odgovoren), premalo pa označi nesmiselnost »vendske« teorije, narodnostni položaj prekmurskih Slovencev do 1919 in tudi to, da so na Madžarskem – kljub navidezni prijaznejši politiki od 1956 do tamkajšnjih Slovencev še vedno dovoljevali uporabo imena »vend«, kar se dogaja še dandanes, je to vendarle edini obsežnejši resen in stvaren spis v madžarščini o tem vprašanju. Posebno pomembno je, da je A. objavil vsaj del obtožnice proti Kleklu in soobtoženim, kar se navezuje na to, kar je že objavljeno o Fr. Ivanocyju in njegovih sodelavcih konec 19. in na začetku 20. stoletja. Žal smo ob Ivanocyjevem simpoziju to prezrli, zato naj pa napovedani simpozij o J. Kleklu st. tudi s tem

gradivom dopolni vednost o Prekmurju med zasedbo in madžarsko politično sodbo o Ivanocyju ter Kleklu.

Jože Smej

Kleklovo snovanje mesečnika Dober Pastir leta 1899

Jožef Klekl st. je bil po mašniškem posvečenju najprej kaplan v svoji rojstni župniji Tišini pri župniku dr. Francu Ivanocyju. To kaplansko službo je opravljal pet let, od leta 1897 do 1902.

To je bil čas najhujše madžarizacije. Leta 1896 so na Madžarskem obhajali tisočletnico prihoda Madžarov v novo domovino. Ob tem mileniju je Ivanocy zapisal v kroniko: »Naravnost smešno je, da so nekatere narodne manjšine, katerih jezik ni madžarski, slavile tisočletnico svojega lastnega poraza«¹

Od tistega časa naprej Ivanocyja dolžijo veleizdaje. Ivanocy je »izdajalski pastir med našimi obmejnimi Slovenci«, ker ovira učitelje pri pomadžarjevanju Slovenske krajine, ker uporablja izraz »szlovén« namesto »vend«, in tako hoče štajerske in kranjske Slovence spraviti skupaj s prekmurskimi Slovenci pod isti klobuk. Ivanocy in njegov kaplan Klekl poudarjata, naj se prekmursko ljudstvo trdno oklepa svojega slovenskega jezika, kajti jezik je prvo. Hkrati naglašata, naj ljudje svoja pisma in pošiljke naslavljajo samo v slovenskem jeziku. Oba ignorirata madžarska poimenovanja slovenskih krajev, ko dosledno pišeta »Tišina«, »Sodišinci«, »Krajna« in ne »Csendlak«, »Birószék«, »Véghely«, kot za te kraje določa zakon iz leta 1898. Ivanocy, slovenski Mojzes, bo svoje stiskano ljudstvo obranil in zedinil z brati onstran Mure. Skratka »Ivanocy« je veleizdajalec«. In cerkvena oblast ga niti z eno besedo ne brani.²

To zgodovinsko ozadje je nujno potrebno za razumevanje Kleklovega snovanja mesečnika DOBER PASTIR.

V Kalendaru Srca Jezušovoga 1941 (str. 31) Klekl le na kratko omeni, da je kot tišinski kaplan leta 1899 začel izdajati mesečnik Dober Pastir, a že prva številka je bila zabranjena. Prepovedala ga je šovinistično usmerjena madžarska svetna oblast.³

Za našo slovstveno zgodovino in za osvetlitev Kleklovega pomena in dela je potrebno natančneje prikazati načrtovanje omenjenega mesečnika.

Klekl je dne 30. novembra 1899 poslal sombotelskemu škofu Kornelu Hidasyju pismo v madžarščini. Tu ga navedemo v slovenskem prevodu:

*Prezvzišeni in prečastiti gospod škof!
Predobri oče!*

Podpisani, vam podrejeni duhovnik, sem se opogumil, stopiti pred vaše milostno očetovsko obličje s prošnjo, da bi odobrili priloženi slovenski zvezek z naslovom »Dober Pastir« (v izv.: mellékelt »Dober Pastir« czimű... – op. J. S.) in mi hkrati dovolili, da vsak mesec izdam snopič z istim naslovom.

Odkar sem bil, čeprav nevreden, izbran za Gospodovega duhovnika, čutim nenehno bolečino, ko vidim, da toliko duš ne pozna premilostnega božjega Srca in da se toliko duš ne obrača k predobri Materi.

Srcu se mi je stiskalo in se mi še stiska od žalosti, ko vidim pokvarjeno mladino, ko vidim versko mlačnost tudi pri tistih, ki so bili doslej dobri in goreči, ko vidim – kar je še najbolj obžalovanja vredno – tisto grešno brezbriznost tudi med mnogimi Gospodovimi služabniki, ki jim ni mar za neumrjoče duše.

Prežet z milostjo najsvetejšega Srca sem hotel in še hočem vsem tem odpomoči iz teh zablod. Pomagati jim hočem predvsem tako, da širim pobožnost do Jezusovega božjega Srca in do preblažene Device z izdajanjem takih snopičev.

Z velikim zaupanjem gledam na ta svoj zasnovani načrt, ker je utemeljen v želji svetega očeta, v vaši želji in tudi v želji božjega Srca samega.

Iz ljubezni do Gospoda Jezusa vas zelo in vztrajno prosim, vzemite to sveto zadevo pod svojo vplivno varstvo, da bo pod vašim zavetništvom obrodila stotoren sad za nas same in v polno veselje Jezusovega predobrega Srca.

Vašo prevzvišenost priporočam predobremu božjemu Srcu in ostajam v Kristusu.

Tišina, 30. nov. 1899

vaš pokorni duhovni sin
Jožef Klekl
kaplan⁴

Hkrati s tem pismom je Klekl poslal še poseben dopis škofijskemu tajniku. V prevodu se glasi:

Visoko spoštovani in prečastiti
gospod tajnik!

Oprostite mi, da vas nadlegujem, toda k temu me priganja ljubezen do Gospoda Jezusa, zato trdno upam, da me ne boste zavrnil.

Prosim, da gospod škof odobri priloženi zvezek. V svoji prošnji, naslovljeni na škofa, sem vse podrobno razložil.

Vsak mesec nameravam izdati takšen snopič in ga natisniti v škofijski tiskarni. Ta prvi snopič mora iziti prve dni januarja, zato vas zelo lepo prosim, ukrenite tako, da v kratkem prejmem omenjeno odobritev.

Škofov odgovor mi čimprej sporočite, ta zvezek pa takoj izročite gospodu spiritualu Hontiju, da bo v tiskarni pravočasno vse uredil.

Prosim vas še to, kdaj moram poslati naslednje zvezke, da bodo ob koncu vsakega meseca v tiskarni že natisnjeni.

Še enkrat vas prosim, oprostite moji veliki nadležnosti. Priporočam vas božjemu Srcu in ostajam

Tišina, 30. nov. 1899

vam vdani duhovni sobrat
Jožef Klekl
kaplan⁵

Sombotelski škof Kornél Hidasy (r. 13. 6. 1828, u. 11. 10. 1900) je bil takrat že zelo bolan, zato se je Klekl – kot smo videli – obrnil še na škofijskega tajnika in na spirituala. Škofijski tajnik je bil takrat Lajos Vidos (r. 1853, u. 1926), spiritual v bogoslovnem semenišču pa Béla Honti (r. 1866, u. 1936).

Škof se je glede Kleklovega mesečnika obrnil na Ivanocyja. Škofovo madžarsko pismo navedemo v prevodu:

Prečastiti gospod župnik in dekan!

Vaš duhovni pomočnik Jožef Klekl namerava izdajati mesečnik »Dober Pastir« (v izv.: a »Dober Pastir« cz. havi folyóirat – op. J. S.). Zaprosil je mojo odobritev. Predem dam zadevno dovoljenje, vam dostavljam njegov rokopis, ki mi ga po uporabi vrnite, in vas prosim za vašo izjavo: Ali je ta mesečnik glede na vse pravilno urejen? Ali so zagotovljeni stroški izdajanja? Koliko bo znašalo vnaprejšnje plačilo za eno leto?

Želel bi tudi vedeti, ali imate kake pripombe glede zadevnega slovstvenega delovanja vašega duhovnega pomočnika in ali lahko prevzame uredništvo tega mesečnika, ne da bi pri tem zanemarjal svoje poklicne dolžnosti, končno še, ali bi mu zdravstveno stanje dopuščalo takšno nenehno slovstveno dejavnost?

Priporočam se v vaše pobožne molitve in ostajam s svojim očetovskim blagoslovom

Sombotel, 7. decembra 1899

Vaš v Kristusu dobrohotni oče

Gospodu

Kornel

dr. Francu Ivanocyju

škof

župniku in dekanu

Tišina⁶

Pričakovali bi, da se bo Ivanocy takoj in povsem strinjal s Kleklovim izdajanjem slovenskega mesečnika. In tako bi imeli ogrski Slovenci svoj mesečnik, pisan v gajici, že pet let pred Marijinim listom. Če pa imamo pred očmi razmere in okoliščine, opisane tu v uvodu, potem komu razumeli Ivanocyjev modri in premišljeni odgovor, ki ga je poslal škofu v Sombotel. V prevodu se glasi:

Prečastiti škofijski ordinariat!

Na dopis z dne 7. t. m. števil. 2653 odgovarjam takole: Moj kaplan mi je že davno nekoč omenil, da bo izdajal mesečnik. Odgovoril sem mu, da idejo mesečnika z vsem srcem podpiram, njegovo izhajanje pa sedaj, ko še nismo končali z izdajo najnovejših učbenikov, imam za nekoliko prezgodnje. Od takrat pa mi kaplan niti z eno besedo ni več omenil mesečnika niti kakršnegakoli svojega namena glede tega. In tako sem šele sedaj z vašim dopisom obveščen o tej zadevi.

Za idejo mesečnika se navdušujem, glede njegovega izhajanja pa menim, naj se odloži, dokler ne bo rešeno vprašanje slovenskega katekizma. Kar se tiče zvezka samega, ki ste mi ga predložili, menim, da bo treba njegov pravopis (v izv. ortografijo – op. J. S.) uskladiti z drugimi našimi domačimi slovenskimi knjigami. Iz vsebine v pričujočem zvezku pa bo treba črtati nekaj tistega, kar se nanaša na romanje v Celje.

Kaplan na noben način ne more sam urejevati mesečnika, kajti to bi ogrozilo njegovo zdravje. Želeti je, da si pridobi zaupne in zanesljive sodelavce. Čez kaki dve leti bom tudi jaz z veseljem priskočil na pomoč temu mesečniku in ga podprl tako s persom kakor tudi z denarjem. Sedaj pa te zadeve nimam za času primerne, ko najboljše in najplemenitejše namene napak razlagajo.

Sprejmite izraze mojega spoštovanja, s katerim ostajam

Tišina, 13. decembra 1899

Škofijskemu ordinariatu

v Kristusu vdan

Dr. Franc Ivanocy

dekan⁷

Kako zelo je bilo Kleklu pri srcu izdajanje in urejevanje slovenskega mesečnika *Dober Pastir*, kaže pismo, ki ga je pisal 5. januarja 1900 škofijskemu tajniku. Klekl namreč več kot mesec dni ni prejel odgovora na svoji dve prošnji z dne 30. novembra 1899.

Takole piše tajniku (podajamo v slovenskem prevodu):

*Visoko spoštovani in prečastiti
gospod tajnik!*

Zelo lepo vas prosim, blagovolite me v nekaj vrsticah obvestiti, kako je z odobrenjem (v izv. approbatio – op. J. S.). Kajti če bo odobrenje še nekaj časa kasnilo, moram vsebino snopiča v precejšnji meri spremeniti in zaprositi novo odobrenje.

Vsebina snopiča je namreč tako sestavljena, da mora iziti v mesecu januarju, in sicer v 1000 izvodih. Seveda bi bilo najbolje, da bi snopič izšel že v začetku januarja – vendar nič zato, če nekoliko zakasni, glavno je, da še v istem mesecu zagleda beli dan.

Zadevo nujno priporočam vaši blagohotnosti in ostajam

Tišina, 5. januarja 1900

*vam vdani duhovnik
Jožef Klekl⁸*

Po posvetu z odgovornimi je škof Kleklu kratko odgovoril 9. januarja 1900. Odgovor se v prevodu glasi:

V Kristusu dragi duhovni sin!

V zvezi s tvojim dopisom z dne 30. novembra preteklega leta ti sporočam tole: Naprosil si me, naj odobrim tvojo namero izdajati mesečnik »Dober Pastir« (v izv.: hogy a »Dober Pasitr« czim alatt folyóirat ... – op. J. S.) oziroma naj ti dam zadevno dovoljenje.

Zaradi obstoječih razmer tvoji prošnji ne morem ugoditi.

Predloženi rokopis vračam pod števil. 60/1900 tukajšnjega protokola.

Sombotel, 9. jan 1900

*Kornél
škof*

*Preč. gospodu
Jožefu Kleklu
kaplanu
Tišina⁹*

Sklep. Iz pričujočih dokumentiranih dejstev je razvidna ne samo Kleklova verska gorečnost, marveč tudi njegova narodna zavest. Z mladostno navdušenostjo (takrat je bil star 25 let) hoče sam izdajati in urejevati slovenski mesečnik DOBER PASTIR. Že prvi snopič, napisan leta 1899, je bil v gajici. To je razvidno iz vseh madžarskih dopisov, ki naslov navajajo v slovenščini. To potrjuje tudi Ivanocy, ko govori o ortografiji mesečnika.¹⁰

V prvem snopiču Dobrega Pastirja Klekl organizira romanje slovenskih (prekmurskih) fantov v Celje, kjer bi v samostanu lazaristov opravili duhovne vaje.¹¹

Vsekakor je škoda tudi za našo slovstveno zgodovino, da se je prvi snopič Dobrega Pastirja, sestavljen leta 1899, izgubil. Sicer pa, tudi če bi bil natisnjen, bi ga bila tako in tako zaplenila takratna madžarska šovinistično usmerjena civilna oblast. Prav to nakazuje – kot smo že na začetku omenili – Klekl sam.

Opombe

- ¹ Prim. Jože Smej, Prekmurški pisatelj Jožef Bagary in milenij madžarske države leta 1896, v: ČZN 49 (1978) 1, str. 116.
- ² Prim. Jože Smej, Pastoralna dejavnost Ivanocyjevega kroga, Maribor 1975, str. 60–61.
- ³ Prim. prav tam, str. 72.
- ⁴ Szombathelyi Puspöki Levéltár (Sombotelški škofijski arhiv), Acta cancellariae, št. 2653/1899.
- ⁵ Prav tam.
- ⁶ Dekanijski arhiv M. Sobota (Tišina), letnik 1899 šte. 7.
- ⁷ Kot pod op. 4.
- ⁸ Prav tam, šte. 60/1900.
- ⁹ Prav tam, št. 60/1900; osnutek odgovora, ki je bil na čisto prepisan in poslan Kleklu.
- ¹⁰ Prim. Jože Smej, Kleklova zvestoba gajici, v: Stopinje 1981, str. 33–39.
- ¹¹ Prim. op. pod št. 2, str. 3.

Vilko Novak

NAŠI ZNAMENITI ROJAKI

Slavist László Hadrovics

Slavist László Hadrovics

Eden naših najpomembnejših rojakov je madžarski slavist, profesor in akademik dr. László Hadrovics. Ker doslej o njem nismo še pisali, naj zamujeno nadoknadimo med njegovo osemdesetletnico in bližnjo petinosemdesetletnico. Narodil se je junija 1910 v Lendavi, kjer mu je oče bil notar (občinski tajnik). Po odlični cistercijanski gimnaziji v Keszthelyu je študiral na peštanski univerzi madžarščino, latinščino in slovanske jezike. Profesor Melich je takoj opazil, da se v študentu s hrvaškim imenom (na Hrvaškem se pišejo Hadrović) skriva veliko upanje slovanskega jezikoslovja. Napolil ga je k sorodnikom na Hrvaškem, da se je naučil hrvaški in vsestranski poznavalec jezikov je kmalu postal na Madžarskem

glavni strokovnjak za hrvaščino, posebno za kajkavščino in gradiščansko hrvaščino ter njuno slovstvo. Ko si je krepil zdravje na Gorenjskem, se je naučil še slovenščine (sestra mu je živela v Kranju in Ljubljani).

Že tik pred zadnjo vojsko je Hadrovics (kot uslužbenec vseučiliške knjižnice in Vzhodnega inštituta) začel na univerzi predavati hrvaški jezik in njegovo slovstvo, vrstili pa so se njegovi spisi v raznih jezikih. Njegovo obsežno delo moremo tu le na kratko in poljudno označiti. Najprej to, da je pisal tudi o Slovencih zelo stvarno že 1939 (v *Magyar Szemle*), v zborniku *Magyarság és a szlávok* 1941, objavil slovensko Molitev v časi toga haborušaga iz 17. stol., ter Pesmi in molitve bratovščine svetega roženkranca iz 17. stol., o naši Martjanski pesmarici in nekaterih njenih madžarskih stikih v knjižici *Magyar és deli szláv szellemi kapcsolatok* (1944) in tako bolje kot hrvaški strokovnjaki prvi pokazal vire tega prekmurskega rokopisa iz 16. – 17. stoletja.

Ko je med madžarsko zasedbo prihajal predsedovat sobočkim maturam, se je še bolj seznanjal z našo pripadnostjo slovenstvu, ki jo je vselej tudi zagovarjal, po vojski pa je ob obiskih Slovenije poglobljal svoje poznanje našega jezika in slovstva ter pisal o naših knjigah (npr. o Novakovem Izboru in Škafarjevi Bibliografiji).

Za preučevanje hrvaškega kajkavskega slovstva pa je Hadrovics naredil več kot vsi hrvaški strokovnjaki skupaj: odkril je mnoge madžarske izvornike kajkavskih spisov, objavil izbor kajkavskega in gradiščanskega slovstva, pisal o njih jeziku. Sestavil je vrsto slovarjev: rusko-madžarskega in obratno, srbskohrvatskega in obratno, posebej pa je raziskoval delež madžarskih izposojenih besed v hrvaščini in srbščini. Kot dober poznavalec madžarske zgodovinske slovnice, nemščine, slovanskih in romanskih jezikov je profesor Hadrovics raziskoval tudi razmerje med drugimi slovanskimi jeziki in madžarščino; delež slovanskih izposojenk v madžarščini, s čimer se madžarski jezikoslovci od nekdanj ukvarjajo in še posebej tudi z zgodovino madžarskega jezika. Malo je tako široko razgledanih jezikoslovcov, kot je on, ki bi zmogli tako na široko in globoko raziskovati razmerje med sosednimi jeziki, slovstvi in kulturami. Vse to je delal v prijateljstvu z vsemi narodi, ki so povezani s svojimi jeziki in omikami. Ni poudarjal neke prednosti madžarskega naroda pred drugimi narodi, spoznal je, da so narodi odvisni drug od drugega in da v stoletnem sožitju bogatijo drug drugega. V tem znamenju se hvaležno in z veseljem spominjamo svojega odličnega, ljubeznivega rojaka, ki nam je vselej rad pomagal, tudi v najtežjih časih. In v tem prijateljstvu ga pozdravljamo tudi ob bližnji njegovi petinosemdesetletnici, ki naj jo doživi zdrav ob svojih znanstvenih uspehih!

Knjižno bogastvo soboške knjižnice

Škof dr. Jožef Smej je v svoji knjigi (tipkopisu) Bogojanski župniki in njihove kronike (od 1886 do 1956), Maribor 1976, pred leti, ko je knjigo podaril soboški knjižnici, v posvjetilnem sonetu piscu tega sestavka v drugi tercini zapisal tale verza:

Naj bodo v skrinjah vsi cekini zbrani,
cesarstvo tvoje, KNJIŽNICA, je večje.

Ali v prvi tercini verze:

Gotovo več kot vino je beseda,
rodove kakor kruh domači hrani
in v knjigah nam najboljša je soseda.¹

Smejeva prisposodba trditev oz. primerjava med vrednostjo gmotnega in duhovnega bogatstva, ki ga hranijo knjižnice, že sama po sebi veliko pove, nam pa naj služi za utemeljitev, da v Stopinjah 1994 objavimo tudi kratek zapis o knjižnem bogastvu Pokrajinske in študijske knjižnice v Murski Soboti.

Kljub temu, da današnja soboška knjižnica nima bogate in dolge zgodovine (nastala je na koreninah predvojnih društvenih knjižnic, a tudi Študijska knjižnica v M. Soboti, ki je bila ustanovljena l. 1955, je bila od vseh študijskih knjižnic na Slovenskem najmlajša), hrani bogato knjižno, rokopisno, dokumentacijsko, kartografsko in drugo gradivo.² Ob koncu minulega leta je njen knjižni fond znašal nekaj manj kot 165.000 enot, kar jo med slovenskimi splošnoizobraževalnimi knjižnicami uvršča na visoko 10. mesto. Seveda je med to množico knjig tudi marsikaj povprečnega, malo ali skoraj nič vrednega za današnjo rabo (česar se skušamo v knjižnici odkrižati z odpisi), veliko pa dragocenega, starega, a nikoli zastarelega, pomembnega, nadvse vrednega za branje in študij, za raziskovanje in za človekovo zatekanje v svet lepega, dobrega, svetega...

Nekaj vrednih knjig je sedanja soboška knjižnica nasledila iz že omenjenih predvojnih društvenih knjižnic, nekaj bogatega knjižnega gradiva je dobila v dar od drugih knjižnic v 50. letih (ob nastajanju študijske knjižnice), največji del pa ga je sama zbirala oz. nakupovala, kar je še danes ena od njenih osnovnih nalog.

Najstarejši tiski, ki jih knjižnica hrani, so iz 16. in 17. stoletja. Med njimi so najpomembnejši Dalmatinova Biblija iz l. 1584, največje delo slovenske protestantske književnosti; Lutrovo zbrano delo v štirih zvezkih, ki so izšli v latinščini v letih med 1564 in 1570, Sveto pismo v nemškem jeziku, ki nosi letnico 1600, mašna knjiga iz l. 1634, tiskana v latinskem jeziku, potem Joachima Pastoria Flori polonici seu polonicae historiae iz l. 1642, ki prinaša zgodovino rastlinstva na Poljskem, in Valvasorjeva Slava vojvodine Kranjske iz l. 1689, obširno delo v štirih zvezkih v nemškem jeziku, v katerem nam avtor predoča dognanja iz topografije, narodopisja, zemljepisa in zgodovine osrednjeslovenskih dežel.

Že kar lepo število dragocenih tiskov pa najdemo v največji pomurski knjižnici iz 18. stoletja. Mednje sodijo tuj, osrednjeslovenski in prekmurski. Med tujimi je vredno omeniti vsaj češko knjigo z naslovom Svatý Vincenius Ferrerius iz l. 1728, ki opisuje življenje sv. Vincenca Fererskega, pomeni pa šele drugi registrirani primerek v svetu, in koledar v madžarščini Hazi és uti új Kalendáriom... iz l. 1754, ki poleg koledarskega dela vsebuje še astrološki del in kronološki prikaz madžarske zgodovine; med osrednjeslovenskimi npr. Japljevo in Kumerdejevo Svetu pismu noviga testamenta, izšlo l. 1786, med prekmurskimi pa Števana Küzmiča Nouvi zakon ali testamentom iz l. 1771, najpomembnejše in najobsežnejše

delo prekmurske protestantske književnosti, ki je vrsto let močno vplivalo na razvoj slovstvene dejavnosti pri nas, imelo potemtakem poleg verskega tudi kulturni in celo narodnostni pomen: dve knjigi najpomembnejšega prekmurskega katoliškega pisca Mikloša Kuzmiča – molitvenik Knjiga molitvena iz l. 1783, ki je Prekmurcem več kot pol stoletja služila kot edini katoliški molitvenik, in knjižico Sztaroga, i nouvoga testamentoma szvéte historie kratka summa iz l. 1796, ki prinaša odlomke iz svetega pisma in je služila za učni pripomoček v šoli; potem Mihaela Bakoša Nouvi Gráduvál iz l. 1789, prvo tiskano evangeličansko pesmarico, in Števana Sijarta Mrtvecsne peszmi iz 1796, knjižico s pesmimi, ki so jih evangeličani peli ob bedenju pri mrliču in na pogrebih.

Starejša prekmurska književnost, ki je v svojem času imela velik pomen pri verski in posvetni (kulturni, narodnostni) vzgoji naših prednikov na ozemlju med Muro in Rabo, pa je v naši ustanovi najbogateje zastopana s knjigami iz 19. stoletja. Med njimi je največ ponatisov iz prejšnjega stoletja, predvsem ponatisov del obeh Kuzmičev, potem nekaj Košičevih knjig in nekaj del drugih prekmurskih piscev. To so verske in šolske knjige ter pesmarice, med njimi pa je vredna omembe prva prekmurska posvetna knjiga, to je Sztarisinsztvo i zvacszinsztvo iz l. 1807. Teksti v njej so izredno duhoviti, po vsebini pa vsi vezani na svatbo oz. na kasnejše življenje v zakonu.

Seveda je knjižnica zelo bogata tudi z osrednjeslovenskimi in tujimi tiski iz tega časa. Med slovenskimi je potrebno omeniti npr. v nemščini pisano Kopitarjevo slovnico iz l. 1808, potem almanah Krajnsko ébelico, ki je v letih med 1830 in 1848 izšel v petih zvezkih. Ilirski list iz l. 1833, Prešernov Krst pri Savici iz l. 1836 ter Bleiweisove Kmetijske in rokodelske novice iz l. 1843. Ne smemo pa pozabiti tudi na dela iz obdobja slovenskega realizma in moderne, med katerimi najdemo prve izdaje Jurčiča, Čankarja, Župančiča in drugih ustvarjalcev. Knjižnica jih je pridobila z odkupom iz privatne zbirke dr. Alfreda Šerka.³¹ Med leposlovnimi revijami, ki so začele izhajati v tem času, je mogoče najti npr. tudi vse letnike Ljubljanskega zvona in Doma in sveta, med tujimi knjigami pa so starejšega datuma predvsem nemške in madžarske, ne le leposlovne, temveč tudi strokovne, različni leksikoni, periodični tisk in drugo tiskano gradivo.

Iz knjižničnega fonda, ki po svojem nastanku sodi v minula stoletja, je bilo lahko izbrati nekaj najvrednejših raritet, za 20. stoletje pa je to skoraj nemogoče, saj je teh knjig in vezanega periodičnega tiska daleč največ, kar je tudi povsem razumljivo. Zato naj povemo le, da delavci knjižnice skušamo slediti ponudbi na knjižnem trgu in izbirati (nakupovati) vredno literaturo z vseh področij človekovega ustvarjanja, da nam pri tem »pomaga« tudi t. i. obvezni izvod³² in da s posebno pozornostjo zbiramo tisto knjižno in drugo gradivo, ki mu pravimo domoznansko. Potemtakem ni čudno, da je v soboški knjižnici mogoče najti in si izposoditi npr. skoraj vse letnike Marijinega lista, Novin, Kalendarja Srea Jezušovega, Dobrega pajdaša kalendariuma, Evngeličanskega koledarja, Stopinj, Naptárja, Lendavskih zvezkov itd., drugega prekmurskega, slovenskega in tujega periodičnega tiska (npr. Vestnik, Népújság, Porabje, Delo, Večer, Kmečki glas itd., okrog 40 naslovov madžarskih časnikov in revij idr.), nekatera šolska in tovarniška glasila, številne leksikone, enciklopedije in slovarje, takorekoč vse knjige prekmurske slovenske in prekmurske madžarske književnosti zadnjih desetletij, nekatera diplomatska, magistralna in doktorska dela naših rojakov in drugo gradivo. Veliko vsega torej za branje, informacijo in študij!

Končajmo ta naš skopi in nepopolni prikaz knjižnega bogastva Pokrajinske in študijske knjižnice v Murški Soboti z naslednjimi mislimi in dejstvi: Prekmurci

smo lahko ponosni na svojo osrednjo knjižnico, posebej ponosni na tisti del gradiva, ki ga v njej uvrščamo v bogato domoznansko zbirko.⁵⁾ V dno duše sram pa nas mora biti – posebej še Sobočane – da to številno in bogato gradivo še vedno ne more dobiti skupnega doma, skupne, dovolj velike strehe, pod katero bi bilo bolj dostopno uporabnikom, bolj ponujajoče se, manj skrito po skladiščih in utesnjeno, zakaj zdaj je postavljeno na več mestih, od katerih je eno povsem neprimerno in skoroda nedostopno. Sram nas mora biti, saj preveč zanemarjamo knjigo in ustanovo, v kateri je le-ta shranjena, premalo damo na nje poslanstvo, moč in pomoč v življenjskih stiskah in potrebah. Preveč smo zaposleni z gmotnim, zato nimamo časa za duhovno, za dušo in srce. Premalo se zavedamo tega, da sta slovenska in prekmurska knjiga stoletja pomagali ohranjati našega človeka na tej čudoviti zemlji, ga učili, vzgajali in tolažili, mu doprinali svoje k njegovemu napredku, znanju in dobremu ravnanju. To poslanstvo opravlja knjiga še danes, zato jo sprejmimo za svojo in poskrbimo zanjo!

¹⁾Sonnet z akrostihom je nastal 6. nov. 1985, glasi pa se v celoti takole:

Jekleni prsti kakor na povečje
obročje stiskajo na sodih vina,
želeč, da se ohrani tekočina,
edina, ki je mnogim na veselje.

Tiran lahko postane ta pijača,
ugled najbolj poštenim, modrim vzame,
veljake ti podre kot kupček slame,
umetnikom načrte vse prevrača.

Gotovo več kot vino je beseda,
rodove kakor kruh domači hrani
in v knjigah nam najboljša je soseda.

Naj bodo v skrinjah vsi cekini zbrani,
cesarstvo tvoje, KNJIŽNICA, je večje.
Užij svoj blagi jezik in narečje!

²⁾V sestavku prikazujemo le majhen del najpomembnejšega knjižnega gradiva; najpomembnejše rokopisno gradivo bomo skušali prikazati v Stopinjah 1995.

³⁾Alfred Šerko (1879 – 1938) je bil slov. psihiater, pisec prve naše anatomije in fiziologije živčevja in velik bibliofil.

⁴⁾Nekdanje študijske knjižnice na Slovenskem prejemajo po en izvod vsega tiskanega gradiva pri nas zastonj; to je t. i. obvezni izvod ali obvezni primerek.

⁵⁾Vzeli v njej so le pri starejšem prekmurskem slovstvu in periodiki, kjer nam še marsikaj manjka ali je nepopolno, zato tudi na tem mestu prosimo vse, ki kaj starih tiskov še imajo, naj jih odstopijo (prodajo, morda podarijo) knjižnici, kjer bo to gradivo najvarneje shranjeno, a tudi vsem na razpolago.

Sokoli in Orli v Prekmurju

Z združitvijo Prekmurja k takratni Kraljevini Srbov Hrvatov in Slovencev leta 1919 je tudi to pokrajino, ki se je svoje zadnje leto v okviru madžarske države že počasi navajala številnih političnih sprememb, zajelo pestro strankarsko življenje. Nove stranke, ki so se pojavile na tukajšnjem političnem prizorišču, so prinesle s seboj tudi tekovanje in nazorske spore, ki so bili do takrat sestavni del političnega življenja Slovencev v avstrijskih deželah. Poleg strank pa so prišle v pokrajino tudi številne nove organizacije in društva: kulturna, prosvetna ter telovadni organizaciji liberalnega Sokola in katoliškega Orla.

Telesnokulturno društvo Sokol je nastalo v prejšnjem stoletju kot narodnoobrambna in telesnovzgojna organizacija proti gerinanizaciji. Njegov vzor je bil češki Sokol, njegov ideološki voditelj pa Masarykov učenec profesor Tyrš. Tomaš Masaryk, češki državnik in filozof je bil takrat vzor slovenske mlade, predvsem liberalne inteligence, ki se je zavzemala za povezovanje s socialdemokrati in za radikalno meščansko-demokratsko narodno osvoboditev, za korenite socialne spremembe namesto nasilne revolucije. Kljub takšni ideološki opredelitvi pa je bil Sokol v začetku vendar le zgolj telovadna organizacija, njegovo geslo pa staro rimsko: »Zdrav duh v zdravem telesu«. Kot takšen je od svoje ustanovitve do dokončne ločitve obeh slovenskih meščanskih političnih taborov, združeval člane iz katoliškega in liberalnega tabora. Kljub notranjim razlikam sta zaradi enotnih nacionalnih interesov tudi oba tabora slovenskih politikov vse do konca osemdesetih let prejšnjega stoletja nastopala dokaj enotno. To obdobje slovenske zgodovine imenujemo zato dobo slogaštva, slogaško vodstvo pa je zadnjič nastopilo skupaj na državnoborskih volitvah leta 1891. Razcep je povzročil katoliški tabor, katerega rastoči moči je močno pripomogla takratna modernizacija znotraj Cerkve, ki se je pod papežem Leonom XIII. iz preteklosti obrnila v sedanost in prihodnost. K moči pa ji je pomagal tudi odpor ljudskih množic proti socialnim konceptom liberalizma. Katoličani so se tako prvič samostojno organizirali v Katoliškem političnem društvu, ki se je kasneje preimenovalo v Katoliško narodno stranko in nato leta 1905 v Slovensko ljudsko stranko. Liberalna stranka pa se je poimenovala Narodna stranka in pozneje Narodnonapredna stranka.

Ločitev na političnem področju je potegnila za seboj tudi ločitev na drugih področjih. Katoliška stranka je prenehala sodelovati v Ciril–Metodovi družbi, v Slovenski matici, v Sokolu in drugih društvih, ki so na ta način dobila namesto vsenarodnega liberalni značaj. Proti Sokolu je Janez Evangelist Krek leta 1906 ustanovil Orla. Krek, duhovnik in profesor bogoslovja v Ljubljani, je bil glavni nosilec krščanskosocialnih idej in organizator kmečkega in delavskega krščansko-socialnega gibanja na Slovenskem. Vzrok za vse nesreče in zlo je videl v kapitalizmu, v katerem je zaradi napačne svobode izginila krščanska ljubezen in pravičnost ter je prevladal egoizem. Želel ga je uničiti z njegovo mirno razlastitvijo s prehodom v zadružništvo. Z zadrugami in branilnicami, ki jih je ustanavljal, je pripomogel k omiljenju agrarne krize, na ta način pa so tudi liberalci kot predstavniki premožnejših kmetov na podeželju zgubljali svoj dotedanji vpliv. Kot nasprotnika krščanskega socializma pa sta se naenkrat na enotnih političnih pozicijah znašla konservativnejša liberalni in klerikalni tabor. Vodstvo Krekovih zadružnih organizacij je prevzela Katoliška narodna stranka, Krek pa ji je zaradi enotnosti slovenskega katoliškega gibanja podredil svoje delovanje. Uspeh nove enotnosti slovenskega katoliškega tabora pa je bila tudi orlovska organizacija.

Razlikam med dvema različnima političnima taboroma so se pridružile tudi razlike znotraj njiju samih, ki so bile odraz različnih zamisli reševanja nacionalnih in socialnih vprašanj in so ne glede na občasno strankarsko disciplino, v tridesetih letih ponovno prišle močno do izraza. Kljub približevanjem in razhajanjem na političnem prizorišču pa je med obema tekmovalnima telovadnima organizacijama Sokolom in Orlom prihajalo do vse večjega nasprotstva, ker je Sokol očitno zastopal liberalno, protiversko in proticerkveno stališče. Pomembnejše je bilo zdravo tekmovanje v telovadbi, kjer sta obe društvi dosegli lepe uspehe tudi na mednarodnih prireditvah.

V Prekmurju je bila kot prva ustanovljena orlovska organizacija in sicer 1. januarja 1920, ko je bil ustanovljen Orel v Bogojini, 4. januarja so organizirali orlovsko prireditev v Žižkih, 18. januarja pa orlovski tečaj v Beltincih. Geslo prekmurskega orlovskega gibanja je bilo: »napraviti iz naših prekmurskih dečkov vesele pa dobre krščanske može«. 24. maja 1920 je bil v Bratonceh orlovski tabor in prvi javni telovadni nastop. Udeležili so se ga tudi člani Orla iz Ljutomerskega okrožja ter odseki iz Maribora in Ljubljane. Slavnostni govor na bratonski prireditvi je imel dr. Matija Slavič, govorili pa so še prostovoljec v akcijah za osvobajanje Prekmurja Jožef Godina, vodja prekmurskega političnega delovanja Jožef Klekl, civilni komisar za Prekmurje Gašper Lipovšek, predsednik Orlovske zveze v Ljubljani Jože Pire in lendavski gerent Božidar Sever. Ustanovljeno je bilo Prekmursko orlovsko okrožje, za predsednika pa izvoljen Pavel Horvat iz Bratonec.

Tabor Kmečke zveze, politične organizacije Slovenske ljudske stranke v Prekmurju, 20. avgusta 1920, v Bogojini je bil združen z orlovsko prireditvijo, potekal pa je pod geslom: »za krščanska načela, za jugoslovansko državo in za organizacijo kmetov.« 29. julija 1922 je bil ob ustanovitvi Krščanskega slovenskega prosvetnega društva za župnijo Sobota ustanovljen tudi soboški orlovski odsek katerega predsednik je postal Janez Bejek. Soboški odsek je 3. septembra 1922 v Murski Soboti pripravil velik orlovski tabor, ki so se ga udeležili tudi ljutomerski Orli in Orlice. Po zaprisegi novih članov so se zbrali pred evangeličansko cerkvijo, kjer je predsednik ljutomerskega Orla zaprisegel še članstvo evangeličanske vere, pri čemer je bila poudarjena potreba po skupnem nastopu vseh kristjanov proti brezverstvu in za versko vzgojo mladine. Tabor, ki je bil prvi skupni nastop prekmurskih katoličanov in evangeličanov, so sklenili s pevskim in telovadnim sporedom.

Razen omenjenih se kljub začetnemu navdušenju in zagonu orlovska društva v Prekmurju niso množičneje razvila. Povezovala so predvsem kmečko mladino, ki se ob trdem delu na zemlji ni mogla navduševati za telovadbo. Primanjkovalo pa je tudi trenerjev, telovadnic, orodja in ne nazadnje sredstev za paradne nastope in privlačne uniforme. Edini, ki bi na vasi lahko organizirali telesno vzgojo mladine, so bili poleg kaplanov mlajši učitelji, ki pa so bili bolj naklonjeni sokolskim organizacijam ali pa jih je k temu v času kraljeve diktature prisilil režim sam.

Liberalni politični tabor je v Prekmurju v glavnem povezoval uradnike, učitelje in druge uslužbence, ki so se zaradi vzpostavljanja novega državnega sistema priselili iz osrednje Slovenije in so jih domačini imenovali »prišleke«. Medtem, ko se je Kmečka zveza pod vodstvom Jožeta Klekla kot stranka domačinov in predvsem ljudstva širila po vsem Prekmurju, so se liberalci kot meščani omejevali predvsem na Soboto in Lendavo. Eno od glavnih zbirališč liberalcev pa je bilo telovadno in ljudskoprosvetno narodno društvo Sokol.

Kot prvo je bilo ustanovljeno Sokolsko društvo v Soboti, v začetku maja leta 1920, sestavljalo ga je okrog 60 članov, predvsem uradnikov in učiteljev; njegov ustanovitelj in prvi starosta pa je bil soboški notar Anton Koder. Nekako v istem

Parada Sokola v Soboti

času je bil ustanovljen tudi dijaški Sokol, ki ga je vodil odvetnik dr. Vladimir Škerlak. 11. julija je soboški Sokol pripravil veliko parado na kateri se je zbralo več sokolskih odsekov iz Slovenije, na prireditvi pa so se pojavili tudi Orli iz Bratonec s klici »Dol s Sokoli, živel Orel! Prekmurci ne maramo brezverske vzgoje naše mladine!«

21. marca 1921 je bil ustanovni zbor Sokola v Dolnji Lendavi, njegov prvi starosta je bil odvetnik dr. Janko Leskovec, svoje prosvetne in telovadne prireditve pa so pripravljali v dvorani hotela Krona. Marca 1925 je bil ustanovljen Sokol v Beltincih, nato pa je prišla leta 1929 kraljeva diktatura, ki je prinesla v strankarsko in društveno življenje celotne države velik prepih.

Kralj je izdal zakon o prepovedi političnih strank z verskim ali »plemenskimi« značajem in med njimi je bila tudi Slovenska ljudska stranka, čeprav je njen vodja dr. Anton Korošec ostajal v vladi kot minister. Potem pa je bila 5. decembra 1929 razpuščena še telovadna organizacija Orel in istočasno kot edina dovoljena tovrstna organizacija v državi, ustanovljen Sokol Kraljevine Jugoslavije. Tako je bil podržavljen do tedaj samostojen slovenski Sokol, ki je bil kljub liberalnemu predznaku organizacija zasebne pobude z edino nalogo: telesne vzgoje, povezane z utrjevanjem narodne zavesti. Novi režim, v katerega so se vključili tudi slovenski liberalci, si je tako svojim strankarskim namenom podredil prostovoljno in zasebno telovadno organizacijo, ki je zagovarjala svobodo in demokracijo in iz nje poskušal

narediti organizacijo za širjenje nasilnega jugoslovanskega unitarizma. Zaradi razpustitve Orla in katoliških prosvetnih društev se je kot na novo ustanovljena državna organizacija znašel na udaru opozicije, v kateri je bila tedaj Slovenska ljudska stranka, tudi Sokol. Ta je bila zaradi punkcij, ki jih je izdala leta 1932 in v katerih je zahtevala združeno Zedinjeno Slovenijo, pod hudim pritiskom. Na pomoč ji je priskočilo vodstvo katoliške Cerkve s pastirskim pismom proti Sokolu, češ da temelji na brezverski ideologiji; režim pa je za avtorstvo pisma obtožil jezuite, ki jim je zagrozil z izgonom.

Vlada režima Jugoslovanske narodne stranke, v kateri so bili tudi slovenski liberalci, je padla po dveh letih in leta 1935 je s preimenovanjem v Jugoslovansko radikalno zajednico nastala nova vladna stranka, v kateri je bila ponovno Slovenska ljudska stranka. Leta 1936 je bila ponovno dovoljena katoliška Prosvetna zveza in v njenem okrilju naslednik nekdanjega Orla Fantovski odsek in Dekliški krožek. V teh burnih letih političnih sprememb pa se je predvsem veliko dogajalo s sokolsko organizacijo v Prekmurju. Vsakoletni telovadni nastopi, bratstvo med člani, župni zletji in razvitje prapora leta 1925 so pripomogli društvu do kar precejšnjega ugleda, za kar je bil najbolj zaslužen načelnik, učitelj Ciril Hočevar. Soboški Sokoli so imeli telovadnico v gimnaziji, društveni prostori so bili v hotelu Dobray, v Dietrichovem kinu pa so uprizarjali odrske prireditve. Od leta 1926 so zbirali prostovoljne prispevke za graditev novega doma v Soboti s prostori za telovadbo, gledališke igre in knjižnico. Dom je odprl svoja vrata že na državni praznik 1. decembra 1929, slavnostno odprtje s telovadnim, pevskim in koncertnim nastopom pa je bilo ob desetletnici društva 1. junija 1930.

Sokolski dom v Soboti

Z ustanovitvijo režimskega Sokola Kraljevine Jugoslavije je bilo šolskim nadzornikom in učiteljem posebej naročeno, naj pridobivajo sokolski naraščaj med mladino in poleg že obstoječih društev sta nastali društvi še v Šalovcih in Rogašovcih, sokolske čete pa v Martjancih, Puconcih, Pečarovcih, Moščaneih,

Križevcih, Gornjih Petrovcih, Brezovcih, Gederovcih, na Cankovi, v Gornji Lendavi, Mačkovcih, Rakičanu in Zenkovcih, na katoliškem Dolinskem pa le četi med kolonisti v Petišovcih in na Benici.

Na podeželju se Sokoli in Orli niso ukvarjali toliko s telovadbo, kot z uprizoritvami raznih iger in s pevskimi nastopi, ki so jih pripravljali kmečki fantje in dekleta ob pomoči vaških učiteljev na eni strani in duhovnikov na drugi.

Gotovo je bilo nekaj učiteljev, ki so samoiniciativno organizirali sokolsko organizacijo in v njej tudi delovali, velika večina jih je to delala pod vladnim pritiskom, mnogi, predvsem versko usmerjeni, pa so se poskušali temu izogniti. Kljub temu, da je bila po spremembi vlade leta 1935 diktirana nacionalna sokolska vzgoja v zatonu, pa je novi režim, v katerem je sodelovala tudi slovenska ljudska stranka prav tako zagovarjal jugoslovansko državno in narodno enotnost, a tako, da bi se spoštovale narodne tradicije. Velike privrženice Sokola v Prekmurju: dotedanjega banskega svetnika Mihaela Erjavca in notarja Antona Kodra sta zamenjala njuna velika nasprotnika Jožef Klekl in Franc Bajlec, mnogi dotedanji stebri sokolstva kot učitelj Izidor Horvat pa so bili premeščeni na delovna mesta zunaj Prekmurja.

V podpori novi vladni politiki sta se na slovenskem političnem prizorišču ponovno zblížala liberalni in katoliški tabor, s to potezo pa odvrnila od sebe veliko mlajših pristašev. Liberalci tiste združene v demokratičnem krilu Sokola, ki so zagovarjali svobodno udejstvovanje kot prvi pogoj za pravilno vzgojo posameznika in sokolstvo, ki ne more postati politična ali gospodarska organizacija, še manj pa podružnica kakšne politične stranke, katoliški blok pa predvsem krščanske socialiste. Obe izločeni skupini sta postali del novega ljudsko-frontnega bloka v slovenskem političnem življenju, ki je prevzel pobudo pri razvijanju slovenskega nacionalnega programa in začel množično pridobivati na politični moči. Kaj bi lahko tem razprtijam na slovenskem političnem prizorišču sledilo, je zelo lucidno zaznal analitik Slovenske ljudske stranke v Sloveneu poleti 1936, ko je zapisal: »Edini, ki se poleg katolicizma bije za bodočnost, je komunizem. Komunizem je tokom svojega dela dobil že toliko oblik, da ga je težko spoznati; najnovejša oblika je Ljudska fronta, ki se je pojavila tudi med Slovenci. Samo dvoje je danes možno: ali bo bodočnost katoliška ali pa bo komunistična, JNS-arska /Jugoslovanska narodna stranka op. M. F./ gotovo ne bo...«

In v boju za bodočnost je v vojni, ki je sledila, zmagal komunizem. V ljudsko-frontnem gibanju in boju so se mu iz socialnih načel pridružili krščanski socialisti in tisti, ki so odpadli od režimskih sokolov, oboji pa so v revoluciji izginili s slovenskega političnega in športnega prizorišča. V Prekmurju se je to zgodilo že takoj s pričetkom vojne.

LITERATURA:

Miroslav Kokolj: Prekmurški Slovenci 1919–1941, Murska Sobota 1984

Miroslav Kokolj, Bela Horvat: Prekmursko solstvo, Murska Sobota #977 Zgodovina Slovencev, CZ, Ljubljana 1979

Janko Prunk: Slovenski narodni programi, Ljubljana 1986

Pomen orlovstva za narodnost in kulturo v Prekmurju

Bilo bi potrebno napisati tudi kulturno zgodovino prekmurskih Slovencev. To bo obširno in ne lahko delo, saj bo treba upoštevati vsa področja, od razširjenosti knjig, časnikov, časopisov, koledarjev, o verski kulturi s petjem, molitvijo, pa končno o društvih. Ker pred osvoboditvijo v avgustu 1919 razen nekaterih cerkvenih društev (npr. tretjega reda sv. Frančiška, Srca Jezušovoga) ni bilo svetnih društev, je tem pomembneje, kdaj so se začela pri nas ustanavljati razna prosvetna društva, kje, s kakšnim namenom in kako so delovala. Slovenska dijaška zveza, s sedežem v Ljubljani, je že 1920 začela delovati med počitnicami tudi v Prekmurju. Redki naši dijaki, ki so študirali v Ljubljani, Mariboru (tu tudi bogoslovci) in drugod (npr. v Zagrebu) so se zbirali pod njenim okriljem, ustanavljali majhno knjižnico, prirejali so igre (npr. Mlini pod zemljo v režiji bogoslovca Ivana Jeriča) s katerimi so nastopali po večjih krajih.

Velikega pomena pa so bila društva, ki so jih ustanavljali po vaseh, predvsem v župnijskih središčih in v krajih, kjer je bila narodna zavest najbolj živa. Kjer so ljudje že pol stoletja prebirali mohorske knjige, poznali knjižni jezik in slovenske kraje. Kjer so že desetletja prebirali vsaj nekateri slovenske tednike in mesečnike: Domoljub, Bogoljub, Cvetje z vrtov sv. Frančiška, ki ga je urejeval veliki jezikoslovec, p. Stanislav Škrabec, ki je v listu pisal tudi o našem narečju. Dalje mariborsko Stražo in Slovenskega gospodarja.

Bogojanski Orli na proščenju v Ivancih I. 1922; sedijo: Jožef Smej, predsednik, Ferko Bajlec, župnik Ivan Baša, lendavski kaplan Štefan Varga; zadaj stoji v beli obleki vet. Naci Baša, na desnem konju poštar Štefan Vugrinec, oče prof. Jožeta, ravnatelja soboške knjižnice. Med naraščanjem na levi Jože Varga, poznejši župnik v Kuzmi in Clevelandu.

Tako društvo je bil **Orel**, posamezna društva so se imenovala **Orlovski odsek** v..., ker so bili odseki del prosvetnih društev, ki jih je družila Slovenska krščansko socialna zveza (s sedežem v Ljubljani). Vsi orlovski in orliški (Orlice za dekleta) odseki so sestavljali Orlovsko zvezo. Leta 1922 npr. je bilo v Sloveniji 222 orlovskih in 96 orliških odsekov s 15.593 člani, med njimi 10.381 telovadcev. Morali bi prelistati *Novine* in orlovsko glasilo *Mladost*, da bi natančno dognali, kdaj so bili ustanovljeni prvi orlovski odseki v Prekmurju. Kot se spominjam in dokazuje Franc Sušnik v *Prekmurskih profilih* (v *Slovenecu* 1924, v knjižici 1929), je bil prvi orlovski odsek ustanovljen v Žižkih v črensovski župniji, kjer so že od začetka leta 1920 delovale kot učiteljice šolske sestre, zasluge pa ima gotovo tedanji kaplan Štefan Bakan. Upokojeni župnik Jožef Klekl st. pa je podpiral njihovo delovanje. Sušnik piše v profilu Klekla: »Prekmurci odklanjajo racionalizem (poudarek na razumu, V.N.). Odklanjajo sisteme. Veselijo se rdečih orlovskih srajc ne kot uniforme viteške, temveč kakor se veseli dekle rdeče božje rože«. In v drugem profilu Ivana Baše v *Bogojini* piše: »Baša bo zidal novo cerkev in menda mu sam Plečnik dela načrt. Postavil bo celo društveni dom, da mu bo imel Orel gnezdece. Pazite, Kleklovi Žižki, da vas ne prekosi ljubosumni Baša...«

Spominjam se, da je prišel v *Bogojino*, ustanavljat »Orle«, tedanji kaplan pri Sv. Petru v Ljubljani, kroparski rojak Jernej Hafner. Bil je že v prvi vojski kurat (vojaški duhovnik) in tedaj eden vodilnih v vodstvu Orlovske zveze. Verjetno je bilo to nekje v letu 1920. Ker v *Bogojini* ni bilo kaplana, ki bi društveno delo vodil, so to prevzeli med počitnicami dijaki Franc Bajlec (gl. *Ianske Stopinje*), študent veterine Ignac Baša in Jožko Kuzma. V *Bogojini* je bilo precej bistrih, zavzetih fantov in mladih mož, npr. oče škofa Smeja Jožef, ki je bil tudi že v svetovni vojski. Ti so mnogo brali in se pogovarjali z župnikom Bašo. Mislim, da je bil prav Jožef Smej prvi predsednik, Jožef Casar pa prvi načelnik bogojanskih Orlov. Telovadili so kar na dvoriščih, seve proste vaje, ker orodja ni bilo. Navodila so dobivali iz Ljubljane od zveze, pa tudi inštruktorji so prihajali s sosednjega Štajerskega. Ker so prav leta 1920 šli prvi bogojanski dijaki v sobočko gimnazijo, so tudi ti začeli pomagati pri društvenem delu, najprej kot »naraščajniki«, ki jih je vadal Janez Vožrin, saj so telovadne navade pridobivali v gimnaziji. Šele 1928 je prišel za kaplana Janko Breznik, ki je vodil društveno delo. Ko so začeli 1924 zidati novo cerkev, so v bližini zgradili iz butane ilovice (stučenca, blatnjača) kot stara cerkev veliko zgradbo, kjer so imeli božjo službo, pozneje pa je bil to društveni dom za sestanke, telovadbo in igre.

Delovanje orlovskega odseka je potekalo v glavnem takole: tedenski sestanek z razgovorom o nalogah in delu društva, s kakim predavanjem, če je prišel gost odkod ali domači dijak, branje iz društvenega mesečnika *Mladost*, ki je imel vzgojni in poučni ter leposlovni značaj, saj je vanj pisal npr. znameniti pisatelj Ivan Pregelj že med prvo vojsko in takoj po njej slovstvene članke, ki jih danes navaja in obravnava slovstvena znanost. Pisal je vanjo povesti *Virago* *Victrix* (*Deva zmagovita* 1923, v *Izbranih spisih: Zvodnik*) *Slovenska legenda* (1924, 1925). V časopis so fantje tudi dopisovali o svojem delu, tako iz *Bogojine* npr. dijak Jožko Kuzma, ki je umrl kot bogoslovec 1931. Vse to branje je nedvomno vzgajalo mladino tudi v narodni zavesti, saj ti prvi Orli še niso obiskovali slovenske šole.

Posebna stran njihovega delovanja je bilo **javno nastopanje**, za kar so si v začetku morali kroje izposoditi, pozneje so si jih že sami nabavili. Kroj je obstajal iz sivih hlač, rdeče srajce, surke ali suknjiča enako sive barve, ki je bil s trakom obešen (v lepem vremenu) čez levo ramo; iz čepice, ki je imela črn obod iz klota,

zgornji del, ki je pokrival glavo, je bil rdeč, ob strani pa je bilo zatakajeno pero. Naraščajniki so imeli navadne bele srajce in enake čepice, le da so namesto peresa imeli spredaj pokončen bel čop. Strumno korakanje in sploh telovadba je pripomogla, da so se laže navadili vedenja pri vojakih, ko so odslužili vojaščino, pa so z novimi skušnjami pomagali ali prednjačili v društvenem telovadnem nastopanju. Navadni nastop odseka je bil na dvojnem proščanju, ko so korakali po vsej vasi k maši. Sodelovali so tudi pri velikonočni (vüzenski) in telovski procesiji. Navadno pa so imeli še letno svoj telovadni nastop – skoro redno na proščenje popoldne – po večernici. Nastopali so ali na šolskem dvorišču ali na travniku zunaj vasi, v začetku le s prostimi vajami, ki so jih spremljali s petjem (npr. s pesmijo Otok bleški, kinč nebeški). Za vaščane je bil vsak tak nastop ali povorka po vasi dogodek, pravo gledališče. Včasih se je nastopa s svojimi vajami udeležil tudi kak bratski odsek, tudi iz oddaljenih krajev, npr. iz Loč pri Poljčanah. Na suknjičih so imeli narodni trak z napisom imena svojega kraja.

Druga oblika javnega delovanja in nastopanja je bilo prirejanje **gledaliških iger**, najprej v šolskem razredu, pozneje v Domu. Spominjam se prve take igre: Pod Marijinov obrambo (v narečju, a prirejeno po nekem knjižnem besedilu) v prvih letih Orla v Bogojini. Besedilo je bilo objavljeno že v prvem letniku prekmurskega verskega lista Marijin list 1904. Čeprav je bila igra preprosta, so znali z okrasitvijo šolskega odra z jeličevimi vejami in spretnim režiserjem (mislim, da je bil Ferko Bajlec) vzbuditi v natrpanem prostoru resnično gledališko vzdušje, čeprav so bili igralci še nerodni. Tudi solz ni manjkalo pri gledalcih.

Za **srčno, umsko in narodnostno vzgojo** je bila zelo pomembna **knjižnica**, ki so jo začeli ustanavljati že spočetka. Mohorske knjige in tisk v domačem narečju so bili v bogojanski župniji dokaj razširjeni, druge knjige v knjižnem jeziku pa so šele zdaj prišle mnogim v roke. Žal o obsegu in razvoju knjižnice (pozneje last Fantovskega odseka) in njeni usodi med madžarsko zasedbo 1941–1945 nimam podatkov.

Potrebno bi bilo preučiti, zakaj niso ustanovili v drugih prekmurskih župnijah orlovskih odsekov, čeprav so tam delovali tudi sposobni kaplani in drugi izobraženci. Posebno v čisto katoliških župnijah. Naj sklenem te spomine – ki naj bodo tudi pobuda za nadaljnje raziskovanje – s kratkim orisom kratkega življenja **dijaškega orlovskega odseka v Soboti**.

Ker je ohranjen zapisnik njegovih sestankov, je to mogoče obnoviti. Čeprav je bila velika večina dijakov sobočke gimnazije vsaj v prvih letih katoliška, niso imeli razen Marijine kongregacije v Martinišču nobene organizacije. Vzrok: do šol. leta 1923–24 so bili le nižji razredi, čeprav so bili nekateri dijaki že starejši. Drugi vzrok je bila politika tedanjih vlad v Belgradu, katere ministri za prosveto – in njihovi inšpektorji itd. – v Ljubljani – so ovirali organiziranje katoliškega dijaštva, npr. prosluli Svetozar Pribičević. Mnogo je bilo odvisno tudi od ravnatelja šole. Tedaj je bil še ravnatelj gimnazije Rudolf Pregelj, ki je trikrat vodil to šolo. Njegov v Soboti rojeni sin Vladimir je bil knjižničar kongresne knjižnice v Washingtonu, organizator pevskih zborov tamkajšnjih Slovencev in predsednik odbora, ki je razsojal afero Nixonovega »Watergatha«. Pregelj (ki ga ni zamenjavati s pisateljem Ivanom, ki je bil Tolminec) je bil Istran, ki je enako dobro govoril slovenski in hrvatski, zato je znameniti čakavski pesnik Mate Balota, s pravim imenom Mijo Mirković, ob stoletnici pazinske gimnazije zapisal v njeni zgodovini, da niso vedeli dijaki, kaj je po narodnosti. Ta pesnik zelo lepo piše o njem, češ da je zvečer »proč pogledal« ali zamižal, če je videl na ulici dijake po »zakoniti uri«, ko bi bili morali biti doma. Tam je bil tovariš profesorju in pesniku

Vladimirju Nazorju, ki je bil tudi biolog kot Pregelj (učil pa nas je tudi matematiko in fiziko) in našemu poznejšemu ljubljanskemu odličnemu profesorju na poljanski gimnaziji, tudi Istranu Martinu Zgrabljiću. Pozneje je bil profesor na mariborskem ženskem učiteljsišču, umrl pa je med vojsko v Ljubljani.

Prav čez mesec, v juliju 1924 je bil imenovan za ravnatelja Ludvik Vagaja, ki je – nekoč sam katoliški študent še na Dunaju – preganjal vse, kar je bilo katoliškega in bi nam gotovo nagajal pri ustanavljanju Dijaškega Orla, čeprav so na drugih slovenskih gimnazijah že imeli to društvo. Ustanovni občni zbor »dijaškega orlovskega odseka« v Soboti je bil 27. VI. 1924, torej dan pred koncem pouka, v »dvorani (najbrž razredu) soboške gimnazije«. Zapisnik o njem se začinja: »Plamen, ki je plamtel že dalj časa v srcih soboških dijakov, se je razvnel in prišel na dan. Ta plamen je naša želja, ki se nam je izpolnila.« Občni zbor je začel in vodil do izvolitve predsednika br. Jožko Kuzma iz Bogojine, najstarejši med nami, ki je imel že iz domače vasi skušnje z društvenim delom. O namenu in nalogah društva je govoril mariborski bogoslovec Jožef Meško, poznejši črensovski kaplan (pisateljev nečak), stolni kanonik v Mariboru. Meško je bil predsednik dijaške orlovske »srenje« v Mariboru, ki je združevala vsa štajerska društva.

Za redne člane se je prijaviło 19, za naraščajnike pa 28 dijakov. Za predsednika je bil izvoljen Janez Bejek (najvišji med nami), za načelnika pa Jožko Kuzma, oba sta tedaj dokončala peti razred. Za pokrovitelja je bil izvoljen prof. dr. Franc Sušnik. – Prvi redni občni zbor 4. oktobra 1924 je v glavnem ponovno izvolil isti odbor. Določeno je bilo, da bodo fantovski sestanki ob sobotah, telovadba v šolski telovadnici pa bo, ko bo ravnatelj določil ure. Ob sklepu je bilo rečeno, »da ne smejo nikogar izzivati in nobenih napadov ali izzivanj vračati.« Tu naj pripomnim, da med sošolci ni bilo nikakršnih sporov, žalitev – pač pa so nas telovadni učitelji ob vsaki priliki poniževali.

Na prvem sestanku je bil podan program: na sestankih predavanja, deklamiranje (ki je bilo tedaj pogosto v šoli), razgovori o tekočih stvareh, seznanjanje z Zlato knjigo Orlov (napisal Fr. Terseglav). Vadili bomo vaje za orlovski tabor v Ljubljani. – Na drugi seji so obravnavali »kratek očrt odseka, da se predloži prof. konferenci v potrditev«. – Na tretji seji 28. jan. 1925 je bil navzoč prof. Janez Sever, ker je bil prof. Sušnik premeščen v Beograd. To je zadnji zapisnik seje, saj »tajnik poroča... Nimamo sestankov in sploh ne delujemo. Opominjajo nas od srenje in od Podzveze. Za tem zapisnikom sledi le še pregled »Ob koncu prvega poslovnega leta 1924–1925«, kjer utemeljujejo nedelovanje: »Soboško dijaštvo nima še nobenih tradicij. Zato je dijaški Orel životaril vse leto – predvsem zato. Ako bi bila večina Orlov zavedna in odločna, kot jih je bilo nekaj, potem bi kljub vsem oviram lahko delovali«. V naslednjem sledi kritika ministra za prosveto, S. Pribičevića, ki »je mislil pokončati kulturo in slovenstvo.« – Po vseh šolah je prepovedal »verska in plemensko-separatistična društva ter toplo priporočil »viteško društvo Sokol«. Hinavci niso upali naravnost prepovedati društev kat. slov. dijaštva, pa so delali kot mačka z vročo kašo. Te naredbe se sevé nihče ni držal, ker ni bilo jasno, katera društva so pravzaprav prepovedana. Edino gymn. direktor v M. Soboti ni dovolil telovadbe in sestankov v šolskem poslopju. Prekmurski dijak mu bo ohranil nelep spomin! Sokolsko dijaštvo je očitno protežiral, dočim je z nami delal nasprotno. Vsak med nami vé nekaj – vsi pa vse! Ovadbе so prihajale od raznih strani. – Bili smo brez strehe, brez življenja. Vendar smo nekateri telovadili na prostem in se pripravljali za dijaški telovadni nastop v Ormožu dne 7. junija 1925. Kljub vsem neprilikam nas je bilo v Ormožu devet

(Bejek, Kuzma, Ivan Bajlec Rous, Zver, Fr. Horvat, Glavač, Novak). S tem šolskim letom je bil na gimnaziji ukinjen tudi 6. razred. Odsek bo izgubil nekaj delavcev.

Vse, kar je bilo, naj ostane kot spomin naše orlovske mladosti v Soboti in naj podkrepí našo odločnost v bodoče! Vi, ki odhajate, ne pozabite nas! – Bog živi! – Na zborovanju prekmurskega kat. dijaštva v Soboti, 28. VII. 1925«. Sledijo podpisi predsednika, tajnika in načelnika. Iz tega besedila je jasno, zakaj odsek ni deloval v drugi polovici šolskega leta. Naj dodam iz svojih spominov še nekaj več o naši udeležbi v Ormožu. Izposodili smo si kroje pri orlovskem odseku v Ljutomeru in Bogojini. Peljali smo se s kolesi in smo k sreči imeli lep dan. Ko smo se vračali, smo videli, da se pelje z vlakom domov vzporedno s cesto ravnatelj Vagaja. Vriskali smo v svoji mladi prešernosti. Izlet v Ormožu, ki so se ga udeležili tudi odseki iz Ptuja, Maribora in Celja (gotovo je v Slovencu poročilo o njem) je bil pomemben, ker smo se tako vsaj malo seznanili s tovariši od drugod. Naj bo tu omenjeno, da smo se v poletju 1924 nekateri udeležili tudi Mladinskih dnevov v Mariboru, kjer smo poslušali predavanja tedaj pomembnih ideologov. spominjam se nastopa dr. Stanka Gogale, poznejšega profesorja pedagogike na ljubljanski univerzi. In seve našega prof. Fr. Sušnika in njegovih člankov ob tej priliki v mariborski Straži. Vsa taka zborovanja so nam širila obzorja in nas seznanjala s kat. gibanjem doma in v svetu.

Treba je omeniti, da je to bil čas tim. mladinskega gibanja, ki so ga začeli v Mariboru gimnazijci Edvard Kocbek, Anton Trstenjak, Tone Krošl (brat Jožeta, utonil med zadnjo vojsko), Pino Mlakar in drugi. Izdajali so šapirografirano razmnožen list **Stražni ognji**, ki smo ga imeli nekateri naročenega tudi v Soboti. To je bil predvsem literarni list. Njihov voditelj je bil mladostni bogoslovni profesor dr. Jože Jeraj (pozneje na univerzi v Ljubljani), ki je pisal v razumljivem, vzpodbudnem pesniškem slogu knjige: *Ob skrivnih virih*, *Vzor-človek* ali osebnost kot ideal itn. Istočasno se je razživelo mladinsko gibanje tudi v Ljubljani in prav leta 1924 so začeli izdajati časopis **Križ na gori**, ki mu je bil urednik pesnik Anton Vodnik. Ta list je bil bolj ideološki in smo ga tudi dobivali v Soboto. Ko je list prenehal, ga je nadomestil **Križ**, ki mu je bil urednik Edvard Kocbek, tedaj študent romanistike v Ljubljani.

Tudi za zborovanjem in izletom v Ormožu je stal profesor Jeraj. Živo se spominjam, da je začel pridigo z verzi pesnika Jovana Vesela-Koseskega: *Vitezi cenjeni, kam ste namenjeni, kaj vam vžiga pogum?* – Znal nas je navdušiti, kot le še dr. Sušnik. Popoldne je bil telovadni nastop, kjer smo s prostimi vajami nastopili tudi soboški dijaki. Ko so na orodju nastopali predvsem Mariborčani z vajami, ki smo jih prvič videli: Mirko Avsenak (pesnik, profesor) je skakal z bambusovo palico čez drog, začetnik modernega slovenskega baleta in sodobne gimnastike – Pino Mlakar, ki še živi od teh fantov v 90. letu in prvi študent gimnastike v Berlinu iz Slovenije, Drago Ulaga, ki pravtako še živi in dela, sta izvajala elegantne in vratolomne vaje. Zame je bilo drugo doživetje, da sem med temi vajami stal ob strani – z Edvardom Kocbekom, s katerim sva se zdaj prvič seznanila. Žal se ne spominjam natanko najinega pogovora, pač o Stražnih ognjih, Križu na gori in križarskem gibanju sploh. Pozneje sva se še mnogo srečevala, tudi v Beogradu spomladi 1945 in potem v Ljubljani v njegovih in naših težkih dneh. Lepo je bilo srečanje konec junija 1939 na Brezjah z njim, njegovo ženo, Antonom Vodnikom in njegovo ženo Doro, tudi sodelavko Križa na gori. Vodnik je poznal iz Jugoslovanske knjigarne mojo rajno ženo Vido in njeno sestro.

Se o koncu poročila: konec oktobra 1925 niso zaprli (zaradi premajhnega števila dijakov) le 7., marveč tudi naš 6. razred, tako da smo morali oditi na druge gimnazije. Prav tisti iz Orla smo odšli na nasvet naših profesorjev v Ljubljano, kjer nas je pričakal na železniški postaji univ. prof. dr. Matija Slavič, bореc za osvoboditev Prekmurja, nas peljal čez mesto v Križanke, kjer nam je pri priporu križnikov, p. Valerijanu Učaku, dobil brezplačno stanovanje. Imeli smo svojo učilnico, štirje iz 7. in štirje iz šestega razreda. Oskrbel nam je tudi sprejem na II. realno (poljansko) gimnazijo. S 15. januarjem 1926 so 6. razred ponovno odprli, jeseni tega leta pa smo spet morali v Ljubljano in nekateri drugam. S tem je delovanje orlovskega odseka ugasnilo. Tu smo se včlanili v nova društva in začeli pisati v dijaške in druge časopise ter si širili obzorje.

Z uvedbo kraljeve diktature 6. januarja 1929 je bilo ukinjeno tudi orlovstvo in dovoljen je bil le Sokol – začetek »enoumja« (brezumja?) na Slovenskem. Čez čas so se bivši orlovski odseki spremenili v »fantovske odseke« in »dekliške krožke« ter nadaljevali svoje delo. Leto 1941 je uničilo s svojimi posledicami tudi to delo, mnoge knjižnice, ki so bile z igralskimi prireditvami slovenskih društev enkratne v Evropi.

iz

»Ti zvezda svetla...« (Slomšek)

Vodniku je A. Martin Slomšek zapisal pesem, v kateri ga imenuje »ti zvezda svetla«. Pove, da ga sicer ni osebno poznal, veruje pa, da bosta »v nebesih večno združena (Slovenca prav vesela) s Slovenci slavo pela«. Osem kitic štirivrstičnih mu posveti največji med našimi pesniki France Prešeren. Pesem »Spomin Valentina Vodnika«. Z malce ironije oživi lik pesnika: družba zanj ne mara, on ne zanjo, »prileten samček«, ve pa za najslajše dišave, najzlahtnejše trave, zbira, hrani, ve za kadila dragé, grmado z njih dela, »ko pride smrt bela na nji se sežge«. Takrat se prerodi, s plamena namreč plane ptič feniks na dan. Prešeren uporabi podobo feniksa, egiptске bajeslovne ptice, ki se je vedno pomlajala v ognju. Kanček vstajenskega upanja je v to podobo položil. Zanj je Vodnik človek, ki se je neutrudno spopadel z delom za prerod slovenskega človeka v drugi polovici 18. in v prvih dveh desetletjih 19. stoletja. Pesnik bodi glasnik svojega naroda, njegov učitelj in buditelj: Kranjc, tvoja dežela je zdrava!

V kakšna obzorja duha in kulture, vere in politike je vstopil Vodnik (1758–1819)?

Ljubljansko krajevno Cerkev vodi škof Janez Karel Herberstein (1769–1787), izobražen, delaven, pobožen mož. Ljudstvo pa versko nevedno, naroči pripravo velikega katekizma, odpravi pasijonske igre, zahteva temeljito izobrazbo duhovnikov, redovnikom prepove dušno pastirstvo, okrog sebe zbira za literaturo pomembne duhovnike. Njegov naslednik Brigido – prvi ljubljanski nadškof – prosvetljenec, zahteva redno branje Svetega pisma, od duhovnikov poglobljeno poznanje teologije, temeljito pripravo na pridige. Tako tudi škof Anton Kavčič, po rodu Idrijčan; Ljubljano morajo zapustiti kapucini. V letu 1814 prevzame škofijo Dunajčan Avguštin Gruber; ta je katehet in pedagog, vse sile usmeri v to, da izvede prenovo svoje krajevne Cerkve. Tem štirim je zavezan duhovnik Vodnik.

Slovit je frančiškanski pridigar Pasha! Skerbin, pobožnost do Srca Jezusovega in božje Matere ter pogostnega prejemanja obhajila pospešuje mladi Friderik Baraga. Jurij Japelj, duhovnik, pisatelj pripravi jožefinski Veliki katekizem, prevode cerkvenih pesmi, molitvenik, epistole, evangelij, pridige. Njegovo najpomembnejše delo je prevod Sv. pisma.

To je hkrati čas slovenskega književnega preporoda; sprožil ga je bosonogi avguštinec p. Marko Pohlin. Pogumno se je zavzel za pravice slovenskega jezika v javnosti. Duhovnik Blaž Kumerdej je leta 1779 zbral okrog sebe jezikoslovno akademijo 15 članov: gojili so slovenščino, urejali pravopis, zbirali gradivo za slovensko-nemški slovar. Ta skupina leta 1781 obnovi Akademijo delovnih (academia operosorum Labacensium). Kumerdej, teolog, filozof, pravnik, filolog organizira osnovno šolstvo na Kranjskem; dunajski vladi je poslal spomenico o uvedbi slovenščine v osnovne šole; piše tudi za petrograjsko akademijo. Za operose piše pravopis ter kranjsko slovnico. Na Koroškem teolog, jezuit, filolog in nabožni pisatelj Ožbalt Gutsman napiše slovensko slovnico, v kateri je uveljavil kranjski jezik, prilagojen koroškemu narečju; uredi tudi Nemško-slovenski slovar. Na Zoisovo spodbudo Japelj sestavi slovensko slovnico, pri prevodu Sv. pisma upošteva Dalmatinovo biblijo, hkrati pa sprejema oblike in besedišče žive govore.

Pesniški almanah »Pisanice od lepeh umetnosti« začne v letu 1779 izdajati bosonogi avguštinec Janez Damascen Dev. V drugem zvezku izide prvo slovensko operno besedilo »Belin«, v tretjem, zadnjem zvezku leta 1781 izide Vodnikova pesem »Zadovoljni Kranjec«. To je tudi čas Antona Tomaža Linhart, ki se vključi v val preporoda, ko je kot dramatik in pesnik »steze popustil nemškega Parnasa«. V letu 1781 izide njegov pesniški almanah »Cvetje s Kranjskega«, v letih 1788 in 1791 »Poskus zgodovine Kranjske in ostalih dežel južnih Slovanov Avstrije«, v letu 1789 Županova Micka, kmalu zatem Matiček se ženi. Jurij Japelj prevaja francosko, nemško in angleško rokokojsko poezijo, v šolski knjigi pa prvi uporabi namesto imena Kranjci izraz Slovenci za ves narod.

Velike biblioteke postanejo javne: v Celovcu 1781, v Trstu 1793, v Gorici 1823/24. Jedrno zaživi: vnema za politično in cerkveno zgodovino, jezik, literaturo, gledališče, etnografijo, naravoslovje. Slovenščina mora postati jezik literature in višje kulture, ne le jezik preprostega ljudstva (Linhart). Prvi časnik, »Ljubljanske novice od vsih krajev celiga svejta«, najboljša šola za naš knjižni jezik, za rast besednega zaklada; v njem se uveljavlja slovenščina, prek osnovnih in srednjih šol temeljito zasejati slovensko rodoljubno zavest, lažje je bilo to delo med ljudstvom podeželja, ki je docela slovensko, težje med potujočim meščanstvom, jezik »čeden narediti«, prenekateri so trdili, češ kako je naš jezik siromašen; ni res: »kranjski jezik je sam na sebi bogat, le ljudje so revni na besedah, zato ker premalo spomina imajo na to, kar jih je mati učila (Vodnik), pred »vsem drugim je treba določiti jeziku obraz«, samo jezikovna in kulturna smer utrjuje narodu zavest; pesem bodi pregledna, brez trivialnosti, baročne nabreklosti, enoličnosti, materin jezik ima absolutno prednost pred vsemi drugimi jeziki, ljudstvo potrebuje poučne sestavke, нравstvena vodila, v ljudch prebujati veliko voljo do branja, za vsako ceno se je treba v jeziku varovati samovoljnosti in nekritičnosti (Zois).

V teh obzorjih duha in kulture, vere in politike je zorel. To moramo vedeti, če hočemo natančno razumeti njegovih 140 pesmi, njegovo vnemo za slovensko šolo, njegovo pesniško zbirko »Pesme za pokušino«, »Pesmi za brambovce«, njegovo obširno, 29 nadaljevanj v Novicah obsegajoč članek »Povedanje od slovenskega jezika«, njegove učbenike za ljubljanske šole v času Napoleonove Ilirije, njegov prevod francoskega katekizma, njegovo slovnico »Pismenost za prve šole«, prvo slovensko pisano slovnico, njegovo vztrajnost. Ne le Zois, njegov mentor, ki ga je nenehno spodbujal k preporodnemu delu, ves njegov čas ga je k ustvarjalnosti zavezoval, od njega je zahteval odgovor. Ne predaja se globokim čustvenim pretresom, tudi mu ni do globokih umovanj. Temveč! V preprostem ritmu ljudske pesmi, poskočne, razveseljujoče s sporočilom, da pesem plemeniti

nravi, izobražuje, preganja vraže, predsodke, prazno vero, zbuja ljubezen do vsega, kar je v domačem svetu poštenega in nepopačenega; visoko ceni moralni in socialni nauk, izraža ga naravno, blagoglasno, zabavno, začinjeno z duhovitostjo, s priostreno domisljico, humorjem in besedno igro... »Naj pesem umetna, / naj merjena bo, / nikdar ni prijetna, / ak žali uho!« S pesmijo nagovarja svoje ljudstvo k omiki, povsem pošteno misli, in resno, ko vabi k splošnemu kulturnemu napredku, prepričan je, da bo tudi njegova pesem pripomogla k oblikovanju našega ljudstva v narod, v odpor zoper vsako tujstvo. Prešeren je potrdil, da mu je bil Vodnik prvi učitelj in vzornik, zato mu je tudi napovedal nesmrtno slavo. Tudi jubilejno Vodnikovo leto z mnogimi prireditvami to Prešernovo napoved samo potrjuje!

jz

Lik duhovnika v slovenski literaturi

Komaj potipal bom lahko v velik razpon podob duhovnika predvsem v proznih delih. Duhovnik glavna oseba. Božji vitez na slovenski zemlji je odrska lepjenka o škofu Antonu Martinu Slomšku. Napisal jo je in režiral pesnik Aleksij Pregarc; v teh dneh je bila premiera v Brdih. Ta vitez – duhovnik – govori svojim rojakom: »Če se boste kdaj mene spominjali, me v hvali in časti imeli ali mojo misel grajali, vedite, da je bil življenjski redosled vrednot ves zaobjet v klicu: Bogu otroci, domovini sinovi, nikomur hlapci!« Duhovnik je glavna oseba še v drugih njegovih dramah: Baraga v Slovenskem Baragovem oratoriju, sveta brata Ciril in Metod v igrokazu Hoja za pradednimi častmi, skladatelj Vinko Vodopivec v spevoigri Sreče in denar, duhovnik zaveden narodnjak v drami Črni galebi; v njej je upovedan riemanjski spor med Katoliško Cerkvijo in unijatskimi skupnostmi. Duh velikih jezer in Oblaki Michigana sta deli tržaškega pisatelja Alojza Rebule. Baraga je tu človek religiozne prasile, silne vere, s katero rešuje duše Indijancev ter jih s krstom in besedo uvaja v občestvo Cerkve. Tak je isti junak v knjigi P. Bertranda Kotnika ter Karla Mauserja Le eno je potrebno. V vseh treh delih zaživi Baraga duhovnik: študijsko, opisno, esejistično leposlovno. Baraga, duhovnik misijonar, je glavna oseba v Indijanski zimi, romanu Marjana Rožanca: postavlja ga v zatohlo klimo Cerkve doma, sooča ga z zdravo indijansko kulturo, vseskozi ga izzivalno sooča tudi z žensko, dokler ga povsem na koncu ne sprosti v strasten poljub s prvo krščeno Indijanko.

Od vseh Rebulovih del je roman Zeleno izgnanstvo galerija najbolj izrazitih duhovniških likov. Tergestovski škof Enej Silvij Piccolomini, humanist, ljubitelj grštva in rimstva, vendar odprt samo v smeri Krasa, ki ga pomeni mlad kontovelski plebanus Tilen Enej, obdarjen z »mnogimi krepostmi«, najinteligentnejši, razmearjen od lepote, ki mu ga nudi poezija, proza, arhitektura, glasba, narava začuti v kontovelskem vikarju »sled boginje Rome«, toda Tilen, najimenitnejše izklesan lik duhovnika, mu odfrne kompliment, češ da mu je njegov prvi učitelj Kras, potem pa še mnogotere knjige grštva in rimstva, iz katerih se je dal poučiti. Duhovniki Zelenega izgnanstva so žlahtno vestni, vljudni, razumni, stvarni. Tilen svetuje škofu Eneju, naj pusti vse humanistične vodnike, prepusti naj se Svetemu Duhu, odfrne tudi kakšen cerkveni predpis; samomorilca bo pokopal na blagoslovljeni njivi, pa naj rečejo paragrafarji, kar hočejo. Lukež Grinjanec s Pahorjevine: iz njega je butal »križar« zoper vse, ki so iz domovine naredili izgnanstvo, pekel. Tadej Tomajski, vikar z Opčin, je neutruđen organizator romanj.

Svetopisemsko, cerkveno, narodno, kulturno, duhovno zapisuje podobo duhovnika dr. Jožef Smej v svojem najnovejšem delu Psalmi vaškega župnika. Duhovnik, ki psalmistično dočuteva svet. Vanj je Smej strnil najplemenitejše, kar je spominsko zasegal v nekdanjih prekmurskih duhovnikih. Zasanjan je v svet in ljudi svoje mladosti, v duhovnika glasnika božjega, varuha božjega in dobrotnega v človeku. Četudi je ta premišljevalec vseskozi bogojanski župnik Baša, v njem odsevajo imena znanih duhovnikov iz prekmurske kulturne preteklosti: Košič, Žizek, Sakovič, Kūzmič, Ivanocy. V Smejevem romanu Po sledovih zlatega peresa je glavna oseba Mikloš Kūzmič, začetnik prekmurske katoliške književnosti, prosvetitelj, pisec šolskih in nabožnih knjig v starem slovenskem jeziku. Okrog njega se je zbirala prekmurska duhovščina, bila je kulturno razgibana, literarno tvorna, versko pristna in domoljubna. V romanu Lojzeta Kozarja Licenciat Janez je podoba licenciata – duhovnika. Veren, pošten, izobražen mož, ki ga je škof pooblastil, da je s prižnice bral pridigo, ljudi zbiral k molitvi, krščeval, poročal, bolnika pripravljal na smrt, vodil pogrebne obrede. V Kozarjevem romanu Premakljivi svečnik sta dva duhovnika. Zdravko se posveča mladini, k njemu se zatekajo v svojih osebnih stiskah. Željko izgublja ravnovesje v svojem poklicu, ga zapusti, potem spet išče pot nazaj. Karel Mauser v romanu Kaplan Klemen opiše mladega, požrtvovalnega duhovnika, zagnanega v karitativno delo v barakarskem naselju, v najrevnejših predelih Ljubljane, v tako imenovani Sibiriji. Idealen duhovnik, stoji na trdnih tleh, iz svoje verske misli in duhovnega občutja je sprejel uboge in postal vzoren uresničevalec cerkvenega socialnega nauka. Pregljev Plebanus Joannes je preprost župnik v tolminskih hribih, s preprosto besedo je oznanjal božjo resnico in življenjsko modrost, neuklonljiv je in hudih besed, kadar je treba. Bevkov Kaplan Martin Čedermac je po duhovniku upovedan umetniški slavospev ljubezni in zvestobe do materinega jezika, drama gorečega in zavednega slovenskega duhovnika med beneškimi Slovenci ob Nadiži. Poznal je duše svojih ljudi, znal je ravnati z njimi, bil je dober govornik, ljudi je vžgal s svojo besedo; vsi so ga spoštovali in ljubili. Prepoved pridiganja v materinem jeziku ga je v dno duše prizadela.

Duhovnik z ljudstvom, zanj, v vseh njegovih stiskah, njegov dobrotnik, nosilec kulture, vere, klicar k pravičnosti in miru, blagovestnik. Vse to – in še kaj – zarisuje podobo slovenskega duhovnika v poeziji in prozi. Vsemu navkljub pa je Finžgar, ki je v svoja dela priklical mnoge obraze duhovnikov, zapisal: to je stan zaničevan, smešen, omalovaževan, toda le od ljudi, ki so v svetu kruto malo dobrega storili, pokvarili in zastupili pa že milijone. V Cankarjevih črticah kličejo duhovnika, da previdi umirajočega, vsi molče, ko pride, vsi prisluhnejo, ko pove: »Molite zanj, on je bil nesrečen človek«. Duhovnik v romanu Na klancu Francki podari lep molitvenik z belimi koščenimi platnicami, ker je znala moliti. V Bevkovi črtici Grešnik sivolasi pater z odzove priključ spovedancu dušni mir; tolminski vikar v povesti Znamenja na nebu prinaša ljudem ne le božjo besedo, temveč tudi zdravila in mazila, za svoje ljudstvo trpi, zanje moli, jih brani pred surovostjo patriarhovih vojakov. Duhovniki v Meškovih delih so možje molitve in trde askeze, študija in dobrote. V Prešernovi Turjaški Rozamundi grajski pater pouči mohamedanko Lejlo v krščanski veri. V pesmi Šmarna gora morajo janzenistični duhovniki za kazen, ker so z ljudmi bili preostri in prezahtevni, po smrti hoditi iz vic na goro roženkranc in litanije molit, hvalo pet Marije. V Krstu pri Savici je »bogaboječ, duhovni, božji mož in duš var'h« Bogomili in njenemu očetu »zložil po vrsti« resnice vere. V Tavčarjevi Visoški kroniki selški župnik zdravi ljudi in tudi mlade prašičke, pogovarja se celo s teletom v kravi. Župnika Murovca v

Pregljelih Tolmincih imajo ljudje silno radi zaradi njegove radodarnosti. Izseljenški duhovnik Mirko v Kozarjevem romanu *Vezi in zanke* brani čast duhovnikov in Cerkve, razkrinkuje tiste, ki o njej širijo laži, vse spodbuja k medsebojnemu spoštovanju, oblast pa tudi brani kakor da bi imel rdečo knjižico v žepu. Menih v Kozarjevi Pajkovi mreži ne mara za ogrlico z rubini, ki mu jih ponuja madame Ivana, da bi Bog po njegovi molitvi njenemu otroku vrnil zdravje, pač pa ji govori o trpljenju dobrih in pravičnih, križu, ki ga more Bog spremeniti v velik blagoslov. Endimian v Rebulovem Sibilinem vetru, slovenska različica meniha-starca Zosima iz romana Dostojevskega *Bratje Karamazovi*, je duhovnik prve Cerkve. Iskanje mladega Nemeziana, glavne osebe, gre v nezaustavljivo smiselni zagon zaradi Endimiana; zanj je bil on človek, najbolj živ od vseh, od njega je prihajal z novim zagonom in prepričanjem, da se spleča iskati in živeti. Galilejeva beseda je bila zanj sporočilo veselja in ljubezni.

No, vse pa le ni tako svetlo. Duhovnik s tragičnim občutjem. Pesnika duhovnika Gregorčiča premetavajo »zdaj boli pekla, zdaj veselje neba, pogosto vse vmes«. Mehak, tenkočuten, hrepenenjski je vržen v vsakdanjost, ta je zanj groba in surova. Cankarju se »gabi«, kadar je prišel kdo »s svojim globokim verskim prepričanjem«; bičal je hinavščino in lažno moralo tistih, ki so se vedli kot yaruhi npravnega reda. Oblasten župnik v Cankarjevih Hlapcih se v dialogu z Jermanom imenuje »nevrednega božjega služabnika«. Povest Polikarp je žalostna zgodba zgrešenega duhovniškega življenja: stari, betežni, sivolasi župnik umira z zavestjo težke krivde. Menih in dekle v Cankarjevi pesmi *Romantika*, neutešena v ljubezni, končata v smrti. Pregelj je pregrel svoje duhovnike z notranjimi nemiri, stiskami, nasprotji. Kaplan Árpád v romanu *Ferda Godine Bele tulpike*, je osamljen, v večnem navzkrižju s svojo okolico, z jastrebsko čuječimi oblastnimi duhovniki – šefi – politiki: njegova življenjska pot je bila bridka in brezizhodna, prek zalitja z alkoholom je vodila v samouničenje. Mlad duhovnik Željko v Kozarjevem Premakljivem svečniku izgubi ravnovesje v svojem poklicu, začenja se njegova duševna drama, ki jo poskuša rešiti v samotni pleterske kartuzije. Z Barago, glavno osebo v Indijanski zimi, Rožane pravzaprav ustvari tragičen lik; od vsega začetka ga spremlja »nezacepljena rana« mladostne ljubezni. Vendar to ni Baraga, tisti veliki misijonar, temveč čistokrvni Rožane, kakor tudi Plebanus Joannes v svojih notranjih nemirih, razklanostih, čudaštvu, ni več tolminski duhovnik, temveč čistokrvni Pregelj. To velja tudi za Pavla Zidarja, njegove podobe duhovnikov, predvsem v delih *Hokuspokus kaplan* ter *Blaženi med ženami*. Temni liki duhovnikov. Dovolj in preveč jih je. Kdor je upodabljal svetle like, ni prezrl tudi temnih. Domala vedno je to odsev pisateljevega gledanja na duhovnika, odsev dobe. V kateri so dela bila napisana, ali pa tudi odsev miselnega razvoja v verovanjski smeri. Rožančeva Manihejska kronika je ena sama manifestacija misli, ki so mu jih ob koncu maratonskega iskanja odkrivali misleci, ki so hkrati teologi: sv. Avgustin, Tomaž Akvinski, sv. Hieronim, Ciril Jeruzalemski, Blaise Pascal, Ignacij Loyola, Jacques Maritain, Aleš Ušeničnik, Janez Janžekovič, Anton Trstenjak, kardinal Joseph Ratzinger, ruski patriarh Pimen, papež Pavel II. Zgovorna je njegova izpoved v tem zadnjem delu. »Zakaj sem začel pisati? To je vprašanje, ki si ga nenehoma zastavljam. Ko sem bil mlad, sem hotel postati menih, toda nisem imel dovolj poklica, zato sem se posvetil literaturi. Literatura je pot, ki te lahko vodi k veri.«

Stoletnica Pleteršnikovega slovarja

V letu 1994 bo poteklo natanko sto let, odkar je na stroške knezoškofa ljubljanskega A. A. Wolfa izšel Slovensko-nemški slovar (1894), osrednje slovensko slovarsko delo, pomembno ne le kot dvojezični slovar v svojem času, temveč veliko bolj kot slovenski besednjak, temelj vsega nadaljnjega slovenskega besedoslovja.

Gradivo za slovar, katerega urejevanje so v drugi polovici 19. stoletja zaupali raznim uveljavljenim slovenskim pisateljem, so nabirali po malem celih sto let, vse tam od časov našega razsvetljenstva (preroditeljev Zoisa, Vodnika, Kumerdeja, Linharta).

Potem ko je 1860. izšel nemško-slovenski del Wolfovega slovarja, so na pobudo kranjskega deželnega zbora sestavili slovarski odbor za sestavo slovensko-nemškega slovarja in uredništvo zaupali najprej pisatelju Franu Levstiku. Upošteval naj bi vse dotlej zbrano slovarsko gradivo raznih slovenskih jezikoslovcev in slovarnikov. Levstik pa je že tako obširno zasnovano slovarja še razširil v zgodovinsko in etimološko znanstveno raziskovanje, kar mu je delo tako namnožilo, da se je v njem takorekoč izgubil. Na pobudo Bleiweisovega kroga je potem knezoškof Vidmar razpustil slovarski odbor in Levstik je moral opustiti urednikovanje. Za njim ga je prevzel Janko Pajk v Mariboru, a mu je v več letih uspelo sestaviti slovar le do črke Č. Naslednji ljubljanski knezoškof dr. Pogačar se je spet obrnil na Levstika, ta je delo sicer prevzel, vendar se mu je kmalu spet odpovedal. Končno je 1. 1880 delo prevzel širši slovarski odbor, ki je urednikovanje zaupal profesorju Maksu Pleteršniku z Bizeljskega. Prevladalo je namreč prepričanje, da je zaradi enotnega koncepta dela treba zaupati uredniško delo enemu človeku. Maks Pleteršnik, dotlej že uveljavljeni leksikograf se je zagrebel v široko zasnovano delo s pravo znanstveno vneto in v manj ko 10 letih pripravil gradivo celotnega slovarja. Tako je 1. 1894. izšel prvi del slovensko-nemškega slovarja (A - O), naslednje leto pa drugi del (P - Ž).

Najobsežnejša osnova za Pleteršnikov slovar je bilo slovarsko gradivo Oroslava Cafa, duhovnika in prvega zapisovalca slovenskega besedja iz Prlekije, nato poleg Zalokarjevega in Miklošičevega gradiva še Cigaletov in Janežičev slovensko-nemški slovar in poznejši izpiski iz slovenske literature. Temeljno vodilo je bilo: sprejeti, kar se nahaja v literaturi in kar narod govori. Pleteršnik v uvodnih Pripomnjah navaja večje število posredovalcev besedišča iz raznih slovenskih krajev. Tako nabrano gradivo je urednik opremil z znanstveno doslednimi naglasnimi znamenji in poleg slovnične zvrsti podal še najbolj razširjene besedne zveze. Ob besedah domala povsod označuje vir, odkod jih je zajel in tako se znanstveno natančno zvrstijo vsi pogloblitvejši zbiralci slovenskega besedišča. Pleteršnikov slovar je zato klasično delo na področju besedoslovja in je kot tak izhodišče tako za slovenski del tujejezičnih slovarjev kot tudi za enojezični razlagalni slovar, kakršen je nedavno končani Slovar slovenskega knjižnega jezika v petih obširnih knjigah. Ker je zajel vse slovensko ozemlje in bil obdelan s strogo znanstvenim načinom dela, ima še dandanes uporabno vrednost in jo bo ohranil še za naprej. V ta namen ga je Cankarjeva založba tudi ponatisnila (1974).

Ker je po Cafovi in Miklošičevi zaslugi v njem tudi naše narečno besedišče zajeto v dokajšnji meri, se bo na Pleteršnikov slovar moral nasloniti tudi sestavljalec prekmurskega narečnega slovarja. Tako ohranja ta zgodovinski slovar tudi za nas svoj trajni znanstveni pomen.

Kaj in kdo smo Slovenci?

Marijin narod, pravijo romarji na Brezje, Sveto Goro, Ptujsko Goro, ne da bi odmislili drugih 409 Marijinih cerkva na naših tleh. Veren narod, pravijo kristjani, sklicujoč se pri tem na 2825 svetišč, zasajenih v slovensko zemljo kot drobčna svetlikajoča se meteorska telesa, na 792 župnijskih občestev, ki se ob nedeljah in praznikih zbirajo v svojih bogoslužnih prostorih, na 1160 duhovnikov, in slednji je naše gore list. Katoliški narod, saj se je pri zadnjem popisu nad 70 odstotkov Slovencev opredelilo za katoličane, statistike, z gotovostjo matičnih župnijskih knjig potrjene, pa povedo, da ima slovenska metropolija 1645487 katoličanov od 1988655, ki je skupno število prebivalcev države Slovenije; tri svoje škofije imamo z dolgo tradicijo: Koper z zanesljivo stalnim škofom od leta 1187, Ljubljana od leta 1461, Maribor od 1859 s predhodnico Št. Andražem od leta 1228. Krščanski narod, z omiko in kulturo evropske civilizacije porojen, s samostani Stične, Pleterij, Bistrce, Kostanjevice, Žič, Bedenika, potrjen v koreninah slovenstva, z obzorji duha krščanstva, pismenstva, srca in pameti prepojen; s ponosom svojih velikih mož, prvih pisnih spomenikov z versko vsebino – od Brižinskih spomenikov do Stiških in Rateških rokopisov, od začetnih župnijskih šol do porajajočih se visokih bogoslovnih šol, ki stoje na začetku Univerze v Ljubljani (1919) ter v Mariboru (1859, 1975). Krščanski narod, četudi to le prepogosto nočemo biti. Vselej se vračamo h krščanski omiki, ki nas je nekoč prenovila, nas zgolj humanistične Evropece, ter v nas poglobila smisel za etične vrednote. Kot angel varuh je to v naši zavesti in nas budi, kadar nas preveč ubijajo tipalke duhovnega barbarstva in razbojništva, razmagneteni družbeni stranpoti. »Kamor stopi turško kopito, tam ne zraste več nobena trava!« Tako so stari rekli. Pohodili so kulturo, vero, uničili vse. Mnogokaj je preстал slovenski narod, kar mu je okrnilo njegovo krščansko zavest, iztrebiti je ni moglo. Kar živi in deluje iz zdravih korenin krščanstva, bo preživelo z isto logiko kakor življenje, ki je močnejše od tehnike in napredka, kakor človek, ki ga v računalniški dobi ne bo mogoče nadomestiti z nobenim robotom, sklicujoč se pri tem tudi na star pregovor o zgodovini učiteljici narodov, ki to je, navzlic prav tako stari izkušnji, da te učiteljice paglavci zgodovine ne poslušajo radi.

Tone Ciglar

Oživimo Bistrico

*Bistrica – bila si lepa, mlada, zapeljiva,
bila si Velika, Gornja, živa,
a zdaj postala nerodovitna starka.
Spomeniki tvoji bili otroci so v hišah,
sedaj pa marmornati napisi, hladni, mrtvi:
Tu počiva N. N., Bog mu duši dobro daj,
da spomnite se vsi munooidči,
da tod nekoč živeli so ljudje.*

*Bili smo na Bistrici, v boju z življenjem,
sedaj omagali smo v Bistrico,
da odnaša nas ta mrtva struga;
zastruplja nas in breg, odnaša nam življenje.
Komaj rod nazaj bila je bistra,
nas poplavljala in prinašala življenje.*

*Saj res, še pomnim, ni minil dan,
da ne bi stebel se cel roj otrok;
a zdaj otrok, kjer je, ne ve, kaj bi,
saj nima niti s kom se poigrati.
Če sklatili pri kom smo jabolko, bilo je joj;
sedaj rodijo in gnijejo na istem kraju
in nihče ne ve zakaj.
Če v igri šipo smo razbili, kaj hujšega,
vsi po vrsti smo s palico dobili;
sedaj pa toliko je oken sploh brez šip,
pa nihče nič, prav nič.*

*Večer in praznik, časa na pretek:
delo, molitev, karte, pogovor in tudi pretek;
sedaj pajdašimo se z vsem svetom na ekranu,
postali si domači tujci smo med sabo.
Res, pili smo vodo, čisto studenčnico,
jabolčnik in kdaj klinton,
in široko življenju se smejali;
danes pijemo Schweppes, Coca-colo, Tonic, Pils
in še kaj, kar nam kemija dá,
da spridi nam telo in še duha.*

*Svojčas bilo je coprnice, polna noč duhov,
kako takrat bilo me strah;
današnji pa okna zro z iztaknjenimi očesi
in vrata škripljejo s polomljenimi kolki,
in spet me strah je,
ko ponoči stopam skozi domačo vas.*

*Morda so to le blodnje, spomini na mladost.
Saj res, postaral sem se,
postal nezvest in tujec,
kot mnogi, iz vsake hiše kdo.
Teži me mora in mi vest prebuja,
a slutim, da kesanje je premalo.*

*Vstala si, Bistrica, živa in nova
izpod hunske in tatarske vojske,
vzdržala turška kopita in njih požig,
obglavila te ni madžarska sablja,
te ne pobrala šiba božje kuge,
preživela grofe si in tujo gospodo,
prestala rusko si in jugo zvezdo,*

pretolkla bedo, kajzarstvo, povodenj;
v bornih kočah, kolibah ali hišah
snovala si življenje neuničljivo.
Ostala si, vsa domača, naša, slovenska,
vedno pomlajena.
Strta in ostarela si sedaj posiala,
ko dobro gre ti kot nikdar
– a zdaj ne veš, ne vprašaš se, zakaj.

Bilo je bede in trpljenja,
stradanja in vsakršnega zla, da Bog pomagaj.
Vendar obupal nisem, če ni bilo za zemljo,
izpulil repo sem ali koren,
in veroval v življenje, upal v boljše dni.
Kako težko živeti je, če ne veš, zakaj.
Kako pust pogovor vsak, dan za dnem,
ki vedno z »imeti« se začne in pa konča.
Sedaj, ko strežemo življenju z vsem,
kar prej nam niti v sanje ni prišlo,
usiha nam življenje, umiramo – izumiramo.

O Bistrica (in to v Sloveniji lahko je vsaka vas),
kdo obudil tebe bo, predramil,
kdo ti življenje vrnil bo?
Če bil mizar bi – škoda da to nisem:
ne delal krst bi, zibke tesal bi.

Če bil bi kmet na domačiji:
sejal bi rž, ajdo, same zdrave reči.
Če bil bi pesnik:
spesnil bi o tebi nesmrtni ep, morda celo sonet.
Če bil bi pelikan:
dal bi zate svojo kri.
Tako pa, ubog, nisem tega nič,
le sin, ki sem drugam napotil se umret.

Čuj Miklós, Beli križ, Magdičev bogec,
pa svetniki v Krampačevi kapelici;
in pa ti, Anton Padovanski, patron,
naj oglasi se tvoj zvon, naj slišijo vsi:
na Gornji, Srednji in Dolnji konec,
na Funduše, v Dunkovce, za Grabom,
na Trate, v Osredok, v Kot, v Joušje,
v Vulico, na Lizine jame in na cintor – vsi!
Tvoji zvonovi naj bijejo plat zvona,
ko oznanjajo, da nas je manj,
in veselo naj donijo in prepevajo,
da se bomo zjokali od sreče,
ko človek nov nam rojen je v vas.

Dokler so štorcklje, je še čas

Pravimo, da izgublamo zgodovinski spomin; ta je sestavljen iz drobcev, kot včasih zgodovina na listkih papirja, brez katerih bi šli dogodki v pozabo. Pravim: ko bi bil doma, bi imel mlin na Muri, tistega vsega na vodi, ki ga nismo mogli ohraniti niti enega. Rod, ki živi, ga ima še v spominu, našim otrokom pa bo za vedno izbrisan iz spomina in že rod za nami ne bo vedel, kako so nam mlinska kolesa mlela tudi čas. Pa pravim: ko bi živel doma, bi imel cimprano hišo. Ljudje bi prihajali, poskusili staro orodje, domače reči, pogače, klinton in druge stvari, vse, kar nas je ohranilo do tega trenutka, da lahko uživamo sadove sodobne civilizacije, kot bi preteklosti ne bilo. Tako bi želel ne zato, ker ne bi hotel naprej, v prihodnost, ampak ker ne moremo zavreči preteklosti, tako kot smo v pečeh skurili »staro ropotijo«, ko smo se selili v nove hiše, kjer imamo vse, kar imajo po svetu, le premalo Prekmurja.

Pravim tudi: ko bi ostal doma, bi privabil štorcklje, da bi gnezdile na moji hiši ali na drogu zraven nje. Mlinov ni, brod le še kje, starih domačih hiš tudi ne, štorcklje, te še ostajajo, zveste Prekmurju, čeprav doživljajo pravo agonijo boja za obstoj. Sebi smo poskrbeli za boljše okolje, štorckljam, našim zvestim spremljevalkam, pa vse slabše. Še je čas, da mislimo tudi na življenjski prostor tem našim pričem, ki naj nam vsako pomlad oznanjajo nove čase. Da se ne bi spomnili šele takrat, ko jih ne bo, in bi bilo prepozno. Ohranjanju štorckelj naj služi tudi tale zapis.

Gnezdo

Tudi gnezda so spomeniki, ki jih moramo zavarovati – spomeniki življenja so, zdravega okolja in odnosa do življenja. Ob vsakem gnezdu se spoštljivo priklonim.

Kakšna moč prilagajanja je v teh naših štokljah. Z dreves so se selile na dimnike (luknje ob strani), kjer je bilo lahko narediti gnezdo. Potem so ti dimniki izginili. Selile so se na električne drogove brez podlage za gnezdo. Kakšna spretnost narediti gnezdo! Potem jih selimo z električnih drogov na gnezda, ki so za to posebej pripravljena z različnimi podstavki.

Štoklje gnezda dograjujejo leta in leta; tako lahko gnezdo zraste v višino do 2,5 m in v širino do 2 m. Taka gnezda so zelo težka in ob viharjih nevarna, da na koga padejo. Vsako pomlad, preden priletijo štoklje, jim pomagamo tako, da očistimo gnezdo blata, trave in vse navlake, ki ne bi prepuščala vode, saj bi se pozneje mladiči v nalivu lahko utopili; tudi zato, da gnezda ne postanejo prevelika. Velika gnezda služijo tudi drugim ptičem za gnezdenje; štoklje jim velikodušno to dovolijo. V nekem gnezdu na Madžarskem je poleg štokelj živelo še 22 parov drugih ptičev (vrabcev, škorcev). Običajno ne živijo v kolonijah (gnezda blizu skupaj na isti hiši ali drevesu), pa tudi samotarji niso. Ko jih je bilo več kot danes, so tudi dosti bolj strnjeno gnezdale. Tako so v starih časih našli od 36 do 43 gnezd na eni strehi velike hiše. To pa je že prava kolonija – vas. Če je danes v vasi več gnezd, potem je to že veliko.

Zvestoba družabniku in gnezdu

Pravijo, da se par pozna samo na gnezdu; zvestoba gnezdu bi naj bila pred zvestobo paru. Tudi izbira je uganka. Imajo pač nekaj prirojenega čuta. Samica tudi kar tako ne sprejme samca. Kjer na hiši ali ob hiši živijo dolga leta, lastniki mislijo, da gnezdiijo iste štoklje. Od 480 štokelj z obročki, ki so se vrnil, jih je bilo 367 iz prejšnjega leta, 113 pa si je poiskalo gnezdo v okraju ali še dalje stran. Samci se dvakrat bolj selijo kot samice. Neka samica je začela nesti s sedmim letom in svoje gnezdo obdržala do šestindvajsetega leta, le z nekaj prekinitvami vmes, vendar je bila v istem gnezdu najmanj šestnajst let. To je izjema.

Ob vrnitvi spomladi je najprej izbira gnezda in boj zanj, šele potem izbira in boj za par. Večletno bivanje partnerjev skupaj pa je bolj poredko kot ohranjanje istega gnezda. V severni Nemčiji jih je od 62 obročkanih parov štokelj preživelo skupaj eno poletje 47, dve poletji 9, tri poletja 3, štiri poletja 2 in pet poletij 1. Če najde samica gnezdo iz prejšnjega poletja in v njem svojega prejšnjega družabnika, smemo to imeti za zvestobo paru; v resnici pa je zvestoba gnezdu.

Boji in spopadi

Največ spopadov in bojev je spomladi, čeprav je boje možno videti tudi vse poletje. Samec, ki najde gnezdo, odganja druge obiskovalce. Če pride skupaj par, potem običajno ni boja, razen če se pojavi kak vsiljivec, ki se hoče polastiti gnezda ali speljati samico. Boj se začne z opozorilnim kričanjem; če to ne zadošča, se začne bojno kričanje. Boj poteka v gnezdu ali v zraku; traja tudi po več ur. Zaradi močnih udarcev s kljunom se lahko tudi smrtno ranijo. Če so v gnezdu že jajca ali mladiči, so le-ti žrtve bojev. Najprej je boj za gnezdo iz prejšnjega leta: treba ga je braniti, če ga je prvi zasedel, ali si ga pridobiti, če ga je zasedel prej drugi samec. Z zamudo prijadrajo tudi še nedozoreli sameci (dve do štiriletni); mladi ptiči pri dozorevanju prej razvijejo nagon za osvajanje gnezda kot spolni nagon, kar včasih naredi veliko škode.

Uravnavanje naraščaja

V izročilu se pletejo tudi zelo neverjetne zgodbe. Danes, ko je zelo dobra kontrola (obročkanje) nam je marsikaj iz življenja štokelj bolj znano. Samica

znese jajca v razdobju dveh dni. Valjenje se prične, ko znese drugo jajce. Prva tri jajca so ena valilna enota. Druga jajca so rezerva, ki dajejo majhne mladiče. Ti preživijo le, če je letina posebno dobra in je veliko hrane. Če je hrane premalo (suša), žrtvujejo rezervo. Dogaja se tako imenovani kronizem (Kronos je požrl svoje otroke); neredko se zgodi, da štorclja pograbi mladiča in ga skuša požreti. Zmore ga le, če je mladič star manj kot šest dni. Če nastopi pomanjkanje, mladiča več nimajo za svojega, temveč ga smatrajo za ulov.

V izrednem pomanjkanju hrane se celo zgodi, da nehajo krmiti mladiče, saj bi se lahko zgodilo, da ne bi bilo dovolj hrane; tako mladiči ne bi odrasli, starši pa ne bi ohranili primerne teže in energije. Sledila bi poguba obojih, tako pa se rešijo odrasle. Gre pač za svojevrstno ohranjanje življenja, ki bo šlo nezadržno naprej, brž ko bodo ugodne okoliščine.

Življenjska doba

Prava sreča, da so štorclje ptiči z dolgo življenjsko dobo; na ta način se lažje ohranjajo. Znan je primer štorclje v živalskem vrtu, ki je dočakala starost 31 let. Prav tako je znana neka druga, ki je na prostem še pri 29-ih letih imela pet mladičev. Vendar je ugotovljeno, da le redko živijo več kot 25 let. Kljub vsemu je to dolgo. Zato potrebujejo tudi več časa za dozorevanje. Redko katera vali že pri dveh letih. Večina doseže zrelost pri treh ali štirih letih, mnoge še pozneje. Do zrelosti mlade štorclje počivajo ali so na poletih. Triletne in starejše se že vračajo in pri tem lahko naredijo veliko zmede pri tistih, ki že gnezdljo.

(*Podatki so iz knjige: Gerhard Creutz, Der Weiss-Storch, A. Ziemsen Verlag, Wittenberg Lutherstadt, 1988)

Martin Vöröš

Zgodovina župnije Svetega Jurija v Prekmurju

Dejstvo je, da je župnija Svetega Jurija v Prekmurju v 14. stoletju že obstajala. Znani so kraji, ki so pripadali k tej župniji. Dobro je znana župnijska cerkev.

Pisatelj Starin Jožef Košič pa trdi, da je cerkev pri Sv. Juriju bila postavljena že za kneza Koclja, ko je Spodnjo Panonijo obiskal salzburški nadškof. Kraj, kjer naj bi stala prvotna lesena jurjevska cerkev, imenuje »Kre ceste« (Starine str. 8). Isti pisatelj postavlja prve začetke zidane cerkve pri Sv. Juriju v 11. stoletje. To pripisuje vplivu Salzburga, ko je začasno del Madžarske do Kormenda spadal pod Avstrijo (prim. str. 11). Ti trditvi nista utemeljeni. Vendar pa se dopušča, da začetki cerkve in župnije segajo v 12. – 13. stoletje. Dokaz je ugotovljena naseljenost področja jurjevske pražupnije okoli leta 1200. Leta 1208 je bilo na področju jurjevske pražupnije 13 vasi: 7 na desnem bregu Ledave in 5 na levem bregu. Uradno se župnija najprej javlja leta 1366, ko se je vršil popis graškega veleposestva, h kateremu je pripadalo ozemlje te župnije. V območju (distriktu) ob Ledavi, ki je istoveten z župnijo Sv. Jurija so omenjeni naslednji kraji: Domajinci, Krašči, Ropoča, Pertoča, (Večeslavci), Arnoldovega Mikloša vas (Arnoldfiamiklosfalua); to je sv. Jurija, katerega lokalizacija pa ni popolnoma jasna, Rogaševci, Serdica, Nuskova, Sotina, Bonisdorf, Saldinhof, Ocinje, Kramarovci, Fikšinci, Gerlinci, Korovci, Cankova, neko naselje južno od Cankove (Kupretfalua), G. Črnci. Meje pražupnije Svetega Jurija so bile: severna blizu Dobre v Avstriji (obmejna kraja sta bila Bonisdorf in Saldinhof); južna v bližini Skakovec; zahodna meja potok Kučnica; vzhodna meja graška župnija.

Leta 1698 župnija obsega iste kraje, le s to razliko, da se je na ozemlju jurjevske župnije ustanovila samostojna župnija za nemško govoreče vernike v dotodaj podružni cerkvi sv. Helene na Pertoči. Do te spremembe je prišlo v začetku reformacije. Prvotno so tja spadale le nemško govoreče vasi: Ocinje, Kramarovec in Fikšinci. Tako so slovenski verniki iz Pertoče spadali še naprej v župnijo Svetega Jurija. Počasi je prišlo do delne spremembe. K nemški župniji na Pertoči sta pripadla tudi dva najbližja kraja Pertoča in Ropoča že pred letom 1756. Pred tem letom je nastala še druga sprememba: od gračke župnije so k Svetemu Juriju priključili Gornje in Dolnje Slaveče ter Motovilce, ki so do takrat (in ves srednji vek) bili pod Gornjo Lendavo (danes Grad). Vendar Motovilci niso dolgo pripadali jurjevski župniji. Že 1793. leta ponovno pripadajo grački župniji. 8. maja 1808. leta pa je sombolski škof Leopold Somogyi župniji Svetega Jurija priključil tri nemške vasi: Ocinje, Kramarovec in Fikšince, iz nje pa izločil Gerlince (dejansko so že bili v pertoško faro) Krašče in Večeslavce.

Leta 1754 je bila ustanovljena župnija na Cankovi, ki je bila do tedaj jurjevska podružnica.

Tudi svetniški patron cerkve Sveti Jurij priča o starosti župnije. Češčenje svetega Jurija je bilo razširjeno med Slovenci v času, ko so se ustanovljale prve župnije. Saj je več prazničnih posvečenih svetemu Juriju (prim. Kovačič, Lav. škofija, 233). Z imenom patrona župnije lahko povežemo tudi dejstvo, da se konec 13. stol. v župniji javlja osebno ime Jurij v krajevnem imenu: Gyurgfiamyklosfaula (Mikloševa vas, ki je sin Jurija). Župnijo Svetega Jurija v Prekmurju smemo imeti za starejšo, kot nam poročajo znani zgodovinski viri.

STARA ŽUPNIJSKA CERKEV IN DRUGE ZGRADBE OB NJEJ

Prva ohranjena jurjevska cerkev je stara župnijska cerkev, katere prezbiterij in zvonik sta vključena v sedanjo novo cerkev. O nastanku cerkve pravi vizitacijski zapisnik iz 1698. leta, da so jo zgradili nekdanji katoličani (ab antiquis catholicis). Tega leta je bila nad prezbiterijem pokrita s škodlami, ostali del pa na novo z opeko, kar priča, da je bila ne dolgo pred tem obnovljena. Ob tej prenovi je bil namesto lesenega stropa zgrajen nov obokan strop. Zvonik je bil prekrit z deščicami, v njem je bil zvon.

Naslednja prenovitev cerkve se je izvršila 1743. leta, prenovitev zvonika pa naslednje leto. Prenovo je podprla grofovska rodbina Nádasdy iz Gornje Lendave (Grad), ki je imela patronat nad cerkvijo. Obnova je bila osredotočena predvsem na notranjost cerkve in streho zvonika. Obnovljen je bil tudi zid okrog pokopališča, ki je obdajal cerkev.

Vizitacijski zapisnik iz 1698. leta omenja ob cerkvi še leseno kapelico, ki pa je bila v slabem stanju. Med zakristijo in razdejano kapelico pa je stala kostnica, ki so jo pa verjetno ob prenovi 1733. leta podrli.

GRADNJA NOVE (SEDANJE) CERKVE

Stara cerkev je bila premajhna za župnijo, ki je štela 4000 vernikov. 1920. leta so se začele priprave na zidanje nove cerkve. Od 10. aprila pa do 10. maja 1925. leta so podrli staro cerkev. Ostal je le prezbiterij in zvonik. Stavba nove cerkve stoji v smeri sever – jug. Zidana je v romanskem slogu.

Načrt za cerkev je naredil arhitekt H. Pascher iz Gradca. Novo cerkev so začeli graditi v vmesni prostor med zvonikom in prezbiterijem stare cerkve. Cerkev ima tri ladje, prezbiterij, prostor okrog glavnega oltarja, ter stari prezbiterij. Glavna

Župnijska cerkev sv. Jurija v Prekmurju

ladja je dolga 23,30 m in široka 9 m. Na desni in levi glavne ladje sta s stebri ločeni dve stranski ladjici, široki 2,5 m. Glavna ladja je visoka 12,30 m, stranski pa 6,10 m. Strop je obok, ki je poslikan s svetopisemsko tematiko. V prezbitერიju na levi in desni sta freski Kalvarija in Poslednja sodba. Cerkev je poslikal Franc Horvat iz Maribora. Oltarji so trije, v starem prezbitერიju, glavni oltar, ki je delo Tomana Feliksa iz Ljubljane in Marijin oltar, ki je bil postavljen v Marijinem letu 1954, delo kiparja Antona Blatnika iz Maribora.

Pred pričetkom gradnje nove cerkve sta bila nabavljena še dva nova zvonova. Stroški zidave so takrat znašali 700.000 din. Sem niso všteti prostovoljni delavci, prevozi, veliko lesa pa tudi material iz Vučkove grabe, kjer so sekali kamen. Dnevno je zidalo cerkev okrog 30 zidarjev, pomagalo pa tudi do 50 delavcev.

Maja 1925. leta je temeljni kamen blagoslovil takratni župnik pri Svetem Juriju Jožef Čarič, ki je skupaj s kaplanom Andrejem Berdenom zidal cerkev. Posvetitev cerkve pa je bila 15. septembra 1929 leta. Marijin list (8. 11. 1929 šte. 11) je takole poročal o posvetitvi cerkve: »Posvečevanje cerkve pri Sv. Jürji. Prijazen brešček je bio 15. septembra svedok velike slovesnosti. Te den so posvetili prezvišeni gospod hercegpüšpek Dr. Karlin Andrej novo podigjeno cerkev. Sv. Jurij je edna od najsiromašnejših far v Slovenskoj Krajini, a postavila si je cerkev, ka njej trbej iskati para.«

Po 60-tih letih je cerkev bila potrebna prenove. V letih 1989 in 90 je bila prenovljena zunanost. Cerkev in stolp sta bila prekrita z eternitom in bakreno pločevino. Narejena je nova fasada. Pripravlja pa se obnova notranjosti. Res je cerkev velika za prenovo, kdaj pa kdaj tudi ob nedeljah, saj ni tako polna kot

ob posvetitvi. Zaradi izselitve nemškega prebivalstva takoj po vojni se je tudi število vernikov zmanjšalo. Smo pa veseli in srečni, da zmoremo dela današnjih dni, veseli pa tudi skupnosti, ki se zbira ob Jezusu.

DUŠNI PASTIRJI

a) srednji vek

Cerkev iz gotske dobe z zidanim zvonikom, kostnica ob cerkvi, lesena kapela v neposredni bližini cerkve, z zidom obdano pokopališče, pa tudi dajatve za vzdrževanje duhovnika zgovorno pričajo, da je jurjevska cerkev in župnija, ko je še povsod vladala verska enotnost, bila pomembna in znana. Ni pa znano nobeno ime duhovnika iz predreformacijske dobe. Tudi ni znano, da bi delovali v župniji kaki redovniki.

b) kalvinizem in protestantizem pri sv. Juriju 1592–1672

Odločilno vlogo v verskem prevratu v gornjem Prekmurju ob prelomu 16./17. stoletja je odigrala grofovska rodbina Széchyjev v sosednji Gornji Lendavi kot zemljiška gosposka v soboški dekaniji, pod katerih patronatom je bil tudi Sv. Jurij. S pristankom in ob podpori Széchyjev je že 1599. leta katoliško župnijo Svetega Jurija upravljal duhovnik, ki je bil naklonjen protestantizmu. Poznali so ga kot pristaša augsburske veroizpovedi. Pri Sv. Juriju je bil tudi kalvinski predikant. Priimki teh dveh nam niso poznani. Približno dvajset let sta delovala dva predikanta. Po letu 1618 je prevladal luteranski. Med leti 1612–1616 je bil kalvinski predikant Martin Perlaki, z njim Peter Berecki. 1627 leta je prišlo do večjega spora med farani in predikantom, menda zaradi dajatev. Zadnji luteranski predikant, ki je deloval v župniji okoli leta 1652 je bil Štefan Rakičanj.

c) Doba rekatolicizacije

Zemljiški gospod Dionizij Széchy, gospodar graškega veleposestva je konvertiral že l. 1637. Vendar je pri njegovi patronatski cerkvi pri Sv. Juriju bil luteranski predikant še do približno 1672 leta. Njegova žena Sara Draškovič si je veliko prizadevala za rekatolicizacijo nekdanjih katoliških cerkva na svojem področju. Ovira so bili: navzočnost turške oblasti, vojne, nasilja. Po posredovanju györškega škofa Jurija Szechenyija je bila cerkev sv. Jurija izročena katoličanom okoli leta 1672/3. Ime prvega katoliškega duhovnika ali laika licenciata ni znano. 1678. leta je nastopil službo Brosič Kaspar, Hrvat iz Karloveca. Pravo versko obnovo pa je jurjevska župnija doživela v času župnikovanja Franca Muraja. Bil je porabski Slovenec, doma iz Verice v števanovski župniji. Poleg verske preнове je s pomočjo rodbine Nádasdy od Grada prenovil jurjevske cerkev. Za časa njegovega župnikovanja se je izvršila obsežna pregrupacija vasi. Začel je voditi tudi matične knjige. V župniji je deloval 48 let od 1731 do 1779.

Med leti 1779–1809 je župnikoval Janoš Hüll doma iz Kroplivnika. Od 1809 do 1816 Janoš Šiftar doma iz Martjanec. Nato je župnijo vodil Adolf Augustič (1816–1862), roditelj se je v Dobrovniku, bil je namestnik dekana, nato dekan, ter šolski nadzornik župnijskih šol v dekaniji. Gospod Vendel Ratkovič, doma iz Dolnje Lendave je vodil župnijo od 1862 do 1893 leta. Bil je dekan, postal častni in dejanski kanonik sombotelskega kapitlja. Bil je zelo delaven. Rad je spovedoval in obiskoval bolnike. Uredil je prostor okoli cerkve in tako izbrisal sledove nekdanjega pokopališča. Kot dekan in šolski nadzornik je izdal katekizem: »Kratka summa velikoga katekizmus...«. Širil je tudi knjige sv. Mohorja. Še mnogim vernikom poznani župnik je bil Jožef Čarič 1893–1935. Gradil je sedanjo

župnijsko cerkev, ob njej je tudi pokopan. Že omenjeni Marijin list je zapisal: »Čarič Jožef se je na stare dnij včakao toga velikoga veselja, ka je dal posvetiti prvo cerkev v slovenskoj Krajini. V njegovom betegi lepše tolažbe ne bi mogel dobiti, kak da je mogo Bogi te lepi dar pokloniti«. Gospod Čarič je umrl 19. februarja 1935 v 69. letu starosti. Po njegovi smrti sta župnijo vodila provizorja g. Jožef Varga (1935–1942) in g. Jakob Safošnik (1943–45), nato pa je župnija dobila za župnika g. Alojza Gaborja (1945–1989).

V župniji je delovalo tudi nekaj kaplanov: že omenjeni Andrej Berden, Ferdinand Herman, Jožef Varga, poznejši provizor, kot novomašnik je prišel za kaplana Ivan Camplin, ko pa je ta postal tajnik Prosvetne zveze v Mariboru, je prišel za kaplana Alojz Gabor, kaplanovali so še Štefan Tratnjek, Ivan Kolenko, Ignac Jambrich, Alojzij Flegar, Martin Puhan, Janez Šoštarec.

Duhovniki, redovniki in redovnice iz župnije

Küzmič Mikloš, roj. Dolnji Slaveči, župnik in dekan pri sv. Benediktu, Kančevci

Hull Štefan, roj. Dolnji Slaveči, župnik Rabakethely, Madžarska.

Küzmič Jurij, roj. Dolnji Slaveči, župnik in dekan v Števanovcih, Porabje.

Gaber Mihael, roj. Dolnji Slaveči, župnik v Martjancih.

Marič Janez, roj. Sv. Jurij, župnik, Gornji Senik, Porabje.

Mekiš Mikloš, roj. Nuskova, kaplan, Turnišče.

Nemec Andrej, roj. Sv. Jurij, piarist, profesor, Madžarska.

Dr. Lenaršič Mirko, roj. Gornji Slaveči, župnik Nyöger, Madžarska.

Holzedl Henrik, roj. Fikšinci, župnik in dekan Lenti, Madžarska.

Geder Jožef, roj. Rogaševci, salezijanec, misijonar in ap. vikar na Kitajskem.

Holzedl Anton, roj. Fikšinci, župnik, Velika Polana.

Türha Štefan, roj. Rogaševci, kaplan v Pišecah, tam umorjen 1951 leta.

Dopona Franc, roj. Kramarovci, duhovnik dunajske škofije.

p. dr. **Gabrijel Recek**, roj. Rogaševci, kapucin sedaj župnik Ljubljana – Štepanja vas.

p. **Bernard Jauk**, roj. Serdica, kapucin, sedaj župnik, Maribor, Sv. Jožef.

Gumilar Friderik, roj. Dolnji Slaveči, župnik, Pečarovci.

s. **Adela Linhardt**, roj. Nuskova, umrla letos v 102. letu starosti.

s. **Piannessa Solar**, roj. Dolnji Slaveči, s.sv. Križa.

s. **Maneta Buček**, roj. Sotina, s.sv. Križa.

s. **Josefina Dravetz**, roj. Fikšinci, s.sv. Križa.

s. **Kosma Knapp**, roj. Fikšinci, s. usmiljenka.

s. **Capistrana Felkar**, roj. Serdica, s.sv. Križa.

s. **Anunziata Halb**, roj. Kramarovci, benediktinka.

Vilko Novak

Kje je druga polovica resnice o Porabju?

(Zaradi velike teže Novakovega članka z gornjim naslovom, ki je izšel v Družini, povzemamo iz njega nekaj stavkov za Stopinje.)

V štirinajstnevnik Porabje sem napisal nekaj odločnih in celo ostrih besed v zvezi z materinščino v tamkajšnjih cerkvah in župnijah.

Za kaj gre? Za to, da vsi tajijo celo, polno resnico ali jo vsaj zamolčijo. Govorijo in pišejo povsod na obeh straneh meje o tem, da ni redne božje službe in vseh

drugih obredov v slovenščini v župniji **Gorenji Senik**, zamoličjo pa stalno, da ni slovenščine tudi v župniji **Števanovci**. Da o trijezični župniji **Dolenji Senik** niti ne govorimo, kjer ni slovenskega duhovnika že nad šestdeset let.

V Števanovcih je prav tako bila v času latinske maše pridiga v slovenščini, evangelij in berilo so brali v slovenščini, vse molitve v cerkvi in petje je bilo slovensko. Krstili so v slovenščini. Spovedovali so slovenski in pogrebi so bili delno latinski kot v vsem Prekmurju – delno pa slovenski z molitvami in slovenskim petjem. In vso to slovenščino v števanovski župniji so gojili, vzdrževali slovenski in hrvaški duhovniki. Zadnji župnik hrvaškega rodu je bil tu pred nekaj več kot desetimi leti umrl Ludvík Markovič, ki je doživel liturgično koncilsko reformo in s pomočjo gorenjeseniškega prijatelja Janoša Kúharja uporabljal za mašo slovenska besedila. Le-ta jih je pripravil v narečju, da bi ljudje bolje razumeli, vendar zelo blizu knjižnemu jeziku.

Ko je župnik Markovič umrl, niso bili v skrbeh za naslednika, ker je v gorenjeseniški župniji bil novomašnik: Štefan Tóth, vsaj po materi Slovenec, večč porabskega narečja. Imenovali so ga v Števanovce za župnika (ali upravitelja). Zvedeli smo, da je novi župnik na neko **intervencijo**, zahtevo (?), baje »neke mladine« uvedel v vsem bogoslužju madžarsčino. Na razna posredovanja pri sedanjem sombotelskem škofo je ta baje (tako smo nekje brali) odgovoril: Saj sem mu ukazal (župniku), pa me ne uboga.

Brali pa smo že nekajkrat in tudi v zadnji Družini odgovor, češ da bo škof iz Sombotela poslal v Slovenijo študirat bogoslovca, ki »bo po končanem študiju teologije skrbel za pastoralo v slovenskem jeziku« – toda kje?! Kar v dveh ali treh župnijah? Nekje je bilo tako razumeti, da pač na Gorenjem Seniku, kjer ni slovenskega duhovnika. In kaj bo naprej v Števanovcih? Bomo čakali, da se bodo naprej potujčevali, kot se bo šest in več let potujčevala župnija Gorenji Senik?! Ker nekdo »ne uboga« – tudi svojega slovenskega ljudstva ne! To se v tisočletju krščanstva med »ogrskimi« Slovenci še ni zgodilo.

Zastopstva iz Madžarske, Avstrije, hodijo v Ljubljano, Maribor in iščejo in prosijo tam, česar ne morejo dobiti. Četudi so nekatera šla v – Sombotel, so ali premalo odločno in premalo z dokazi prosila in **zahtevala** to, kar po vseh tóliko razglašanih pravicah gre – tudi **Slovencom** na Madžarskem!

Vilko Novak

Pozdrav mérajočim!

Pismo porabskim Slovencom

Vidim velikanski grob: ne gomilo, liki velikanski breg! Stojim na Srebrnom bregi pa gledam proti Seniki, proti Monoštri – ne vidim nikaj, samo velikanski breg, z nanovo nasipanov zemlöv, ki pokriva vse vesnice od Martinja, Budinec pa Dolencec dol: Gorenji Senik, da se ne vidi niti vrh cerkvenoga tórna, Ritkarovce, Verice, Otkóvce, Andovce, Števanovce s cerkvijov vred, pa Dolenji Senik, Sakalovce, Slovensko ves pa váraš – Monošter... Ni ednoga dreva na tom pustom, strašnom, mrtvom bregi, niti betve travine, strašen GROB, brezi edne korine, edne rože, brezi križa lesenoga ali kamna z napisom: Eti pocsiva... Střši me groza, strah: ka je to? Gde so naše slovenske vesnice? Spitävlem lüdi na nigdašňoj meji, šteroj nega nikšega sleda:

Pótrs je bio, zemla se strosila, pa gda smo vgojldno stanoli, smo namesto šume zaglednoli to...to...ka je to?! Samo to so znali povedati pa so prstrašeno gledali.

Gomile, visike nekaj metrov, razkápelo starinoslovci (arheologi), šteri túdi na ravnoj zemli koplejo, gde nega bregóv. Pa izkoplejo ostanke več sto, túdi več jezero let stare ostanke iz davnih časov, ki nam povejo, štero lúdstvo je tam živeló, kakše híže je imelo, kakšo obleko, posebno iz zlata, srebra, bakra, železa napravljeni okras, kakše orožjé, najdejo túdi stare mline pa kosti. Tak so najšli blúzi Zalavára fundamente dveh kršćanskih cerkvi iz časov, gda so tam ešće Slovenje živelí pod oblastjov grofa Pribine pa njegovoga sina, hercega (knez) Koclja, šteroga sta obiskala sv. Ciril pa Metod. Pa da so dol kre Balatona (Blatno jezero, stari Slovenje so pravili: Blato) Slovenje živelí, svedóčijo poleg toga imena ešće vnoga druga: Tihany, Csesztreg (Čezstrug) itd., ka so preiskali jezikoslovci pa zgodovinarje (najbole vogrski!).

Od avstrijske strani, od Mólinec, prek travnikov pa njiv, štere je pred tristo leti dobro namóčila tórska pa kršćanska krv, so prišli radovedni avstrijski pa nemški, mogoče med njimi túdi kákši Francuz, Anglež ali Amerikánek: zgodovinarje, jezikoslovci, zemleslovci pa – vsigdar radovedni novinarje, (celó s televizijskimi aparati). Gda so se načúdivali tomi strašnomi pustomi bregi, so prišli bliže pa začnoli kopati z najnovéjšimi mašinami, da so hitro prišli na sredo brega, svetili so si z najmodernejšimi posvétí, z aparati se sproti betonerali nad sebov, da se ne bi zrušilo na njé... Pa gda so vó prišli, bledí, prestrašeni, so pripovíðávali, ka so vidili: porušene vesnice, table z vogrskim pa slovenskim napisom: FELSO-SZÖLNÖK – GORENJI SENIK... i tak dale... Osem vesnic, tri vékše cerkvi napol porušene, na ednoj steni je napis: HVALITE GOSPODA VSI NARODI... Kompjuter njim je taki povedao, da je to iz psalma 116 v slovenskom jeziki, napisano v sredini 20. stoletja. Poleg sta podobi dveh svetnikov: sv. Ciril, sv. Metod... Na cintoraj so slovenski pa vogrski napisi, na konci toga groba pa je menši váraš, mesto: Monošter...

Medtem so prišli od naše strani túdi – malo zaspani, késnič – ništerni vučenjaki iz Ljubljane pa nekaj šepavih politikov se je skrivalo za njimi. S strahom so se bližali avstrijskim pa nemškim vučenjacom pa poslušali, ka so tem njihóvi kompjuteri povedali: v teh vesnicaj je živeló lúdstvo, ki se je imenúvalo SLOVENJE, SLOVENCÍ... Bilo jih je kákših štiri do pet jezér, jezero let so gučali slovenski, gda so šole dóbili, so se ništeri návčili túdi vogrski... Od leta 1780 so imeli svoje slovenske kníge, v cerkvi so popévali v slovenskom jeziki, dúhovniki so njim čteli evangelióm v slovenskom jeziki, krstili, spovedávali, zdávali, pokápali so je slovenski. Čteli so slovenske kalendáre pa novine rávno tak kak njihóvi sósídje v Martinji, v Doléncih...

Pa ka se je zgodilo z njimi? Najnovéjši laserski pa drugi aparati so pokazali, da so po zadnjem bóji čiduže bole začnoli vogrski gučati, deca se je v šoli samo vogrski včila pa so vogrski gučali s starišami, šteri so med sebov ešće po starom slovenski gučali... Indašnji jezeroletni SLOVENJE so vesnoli, kričali so: neščemo biti SLOVenci! Mrli so za slovenstvo prostovolno – samomorilci... Nega več slovenskih vesnic, zemla se je zrušila na njé pa njihove lúdi...

Stoj, žalostna, strašna misel! Želo sem napisati pismo – žareče, v bolečini, naravnóč, pa sem zagledno pred dúševnimi očmi to podobo groba, kakšo je vido túdi vogrski pesnik: velki grob – moj narod v njem... Túdi naš pesnik, Avgust Pavel, ki je hodo skoro pred sedemdesetimi leti od Slovenske vesi do Ritkarovec, je zapisao, da se teh osem slovenskih vasi v madžarski državi »s tako naglícó madžarizira, da jim komaj prisodim še nekaj dob človeškega življenja, ko bodo

izgubile svoj več kot tisoč let ohranjeni slovanski značaj in se bodo popolnoma potopile v madžarstvu«. Pa njega, vučenoga profesora, je nazluk tomi ne bilo sram, da je Slovenec. Vi, bratje naši, pa mislite, da je zdaj prišla tista vóra, da odidete iskat svoj novi Kanaan za skledo leče... Vi morate znati, da so ne milijoni Vogrov prišli v denéšnjo svojo domovino, liki so se – na konjaj so prijahali, z biči pa loki v rokaj, takši so zavladali nad peškim kmetom – povnožili, kak naš Košič piše, da so mnoge narode, štere so tú najšli, »v sebe vzeli« – najprle Slovene, od šterih so dosta reči prevzeli (od szerde, csütörtök, do asztala, ablaka, széne, szalma, gereblye itd.). Sledi Slovake, Horvate, Srbe, Židove, Nemce, ka ešče svedočijo imena tistih, ki so ne túdi imena zatájili. Tak so nastanoli denéšnji milijoni... Tem milijonom se želé pridružiti prgišče tistih dva do tri jezero mogoče, štere je sram biti SLOVENEK! Koga je sram materinoga jezika pa vseh dedekov pa babic nazaj za sto let, naj ide, kama šče pa naj si prečtē, ka je zapisano v mnogih jezika od poštvanja materinoga jezika.

Mérajouče slovenske sini pa hčeri pitam: vas je sram Jožefa KOŠIČA, negda plebanuša na Gorenjem Seniki, ki je slovenske knige piso? Vas je sram bedeničkoga plebanuša Mikloša Kúzmiča, ki je že 1780 napiso slovenske šolske knige pa poslovenčo evangeliome, štere so vam dvesto let čteli v cerkvi? Sram vas je sombotelskih pušpekov od prvoga, Jánoša Szilyja dale, šteri je Kúzmiči pomagao te knige naštopati? Pa vseh drugih pušpekov za njim, ki so pomagali túdi slovenski kalendar, Marijín list pa Návine našim dúhovnikom izdavatí pa v Somboteli naštopati? Vas je sram vseh teh dúhovnikov pa nedúhovnikov, ki so v tom stoletji vse to pisali, širili med vašimi dedeki pa očevi pa materami? Košič je dobívaov novine pa knige iz Ljubljane, Maribora, vaši dedeki pa mohorske knige v kniževnoj slovenščini iz Celovca.

Vogrska svetna oblast je začnola pred stodesetimi leti vsilavati našim Slovencom med Mürov i Rábov vogrski jezik pa slovenskoga izrivati iz šol, iz uradov. Pa naši dedeki so se dobro držali, či gli so se návčili vogrski, so ne zatájili slovenstva. Gda je 1919 meja napravljena bila pa so vaše vesnice odrezane bíle od denéšnjega Prekmurja, so se vaši dedeki, očevje pa vi najstarejši dobro držali, ne so zatájili materine reči. To je bila najprle zahválnost do naših starišov pa tisto prirojeno poštenjē, ki je človeki lastno, da očuva svoj jezik, svojo narodnost. Nadale so to podpirali dúhovniki, slovenski pa hrvački, nazadnje vsem vam dobro znaníva J. Kuhar pa L. Markovič v Števanovcih. Plebanuš Kuhar mi je stalno pisao: Gda mi merjēmo, konec bode eti vsemi slovenskomi – pa to se zdaj dogaja. Vlada pa vse njene službe od Pešte do Monoštra so skrbele i ešče skrbijo za to, da v šoli slovenščina nemre prav zaživetí. Cerkvena oblast se ne briga, da bi slovenski znajoči dúhovnik v Števanovcih bogao svojega pušpeka pa vernikom po dužnosti dao to, ka dobi zadnji Afrikanec – materino reč v cerkvi pa na sprevodi. Ne pobriga se, da bi se iz pušpekije pregnani Š. Šomenek povrno pa na Gorenjem Seniki nadaljávao slovensko službo božo!

Naša država je dala Vogrom v Sloveniji vse pravice,* premalo pa je zahtevala od vogrskih vlad, da bi isto dobili túdi vi. Na papiri pa v rečeh ste samo dobili. Znamo, da ste se podali pritiski od vseh strani, da se ženite med sebov, pa ste zgúbili čutenje, ka je človekova dužnost do materinščine. Zató deca več ne gučijo z vami slovenski pa túdi starejši večkrat raj med sebov gučijo v tujem jeziku kak v materinom. To vodi v narodno smrt! Samo te spreménite svoja imena: Bedič, Anderko, Horvat, Pavlič, Šomenek itd. naj bodo Monostori, Szolnoki, Istvánfalvi itd., da vas ne bode sram s svojimi starimi slovenskimi imeni. Atile, Zoltáne, Árpáde, Ibołye itd. že tak máte... Želēm vam, da bi mirno spaí pa da se ne bi

na cesti zosagali, če vas što po slovenskom nagovori – poštenjé želé, da njemi slovenski odgovoríte. Vúpam se, da vam dobro poplačájo prihod v oblúbleno zemló – Kanaan. Vaša država je Evropi obečala, da vam dá vse narodnostne pravice, ovak jo ne sprejmejo med sebe. To se je dozdam samo na papiri zgódiło. Lejko je dokazati, da desna roka tisto jemlé, ka leva ponúja. Slovenci v Italiji so se ravno te dni pritožili na Svét Evrope v Strasburgi, v Evropskom parlamenti. To bode šlo po vsej Evropi, dokeč Slovenci ne dobijo, ka njim ide. Vúpam se, da na Vogrskom ešče ostane telko Slovincov, ki se ne zatajijo, pa bodo terjali svoje pravice – túdi v Evropskom parlamenti, če bo potrebno.

Lojze Kozar ml.

Župnija Števanovci

OBSEG ŽUPNIJE:

Števanovci (Istvánfalva, Apátistvánfalva), **Otkovci** (Börgölin, od 25. 11. 1889 Balázsfalva, od leta 1909 Ujbalázsfalva, 1.2. 1937 priključeni Števanovcem), **Andovci** (Orfalu), **Verica** (Permisze, od 1944 Vashegyfalva, od 1951 Kétvölgy I. ker., združena z Ritkarovci v Kétvölgy), **Sakalovci** (Szakonyfalva), **Slovenska ves** (Rábatótfalu).

Vasi sedanje števanovske župnije so v starih listinah takole omenjene: Slovenska ves – Villa sclavorum (leta 1221), Sakalovci – Zakonfolva (1350), Števanovci – Estevanfaloa (1350), Verica – Perbese (1387), Andovci – Orfalou (1538), Otkovci – Bergelen (1552).

Števanovci so ves čas spadali v monoštrsko dekanijo, ki je nekdaj zaobjemala župnije na stičišču treh narodov. Leta 1846 so v monoštrsko dekanijo spadale naslednje župnije: 1. Dolenci, 2. Dolenji Senik, 3. Gorenji Senik, 4. Jennersdorf – Ženavci, 5. Mogsersdorf – Modinci, 6. Neuhaus – Dobra, 7. Raab Sanct Martin – Sv. Martin, 8. Szentgotthard – Monošter, 9. Števanovci, 10. Weichselbaum oz. Maria-Bild – Svetica.

Dolenci so danes v Sloveniji, Ženavci, Modinci, Dobra, Sv. Martin in Svetica v Avstriji, ostalim štirim župnijam na Madžarskem pa so monoštrski dekaniji pridružene: Felsőronök, Gasztony, Rábafüzes, Rábakethely – Troušče in Vasszentmihály.

Župnija Števanovci meji na župnije Gorenji Senik, Dolenji Senik, Monošter, Rábakethely – Troušče, Óriszentspéter, ter na dve župniji v Sloveniji, na Dolence in na Markovce.

USTANOVITEV ŽUPNIJE:

Župnijo je ustanovil prvi sombotelski škof Janos Szily leta 1785. Do tega leta so ti kraji spadali v župnijo Troušče – Rábakethely. Novi župniji so pripadli samo slovenski kraji. V šematizmih se zmeraj omenja le slovenski jezik, vse od leta 1846 (v starejših jezik ni omenjen).

ŽUPNIKI:

1. **Janez Marič**, župnik 1785-1790

Rodil se je pri Sv. Juriju okoli leta 1757. Bogoslovje je študiral v Györu. Posvečen je bil 20. sept. 1783. Služboval je v Dolencih, v Troušču (Rábakethelyu). Ob ustanovitvi števanovske župnije je postal njen prvi župnik. S tem letom je

začel voditi matične knjige. Vodil je tudi gradnjo cerkve. Po petih letih je odšel za župnika na Gorenji Senik, kjer je ostal do smrti 24. aprila 1800.

2. **P. Štefan Hüll**, župnik 1790-1795

Rojen je bil 10. 1. 1750 na Dolnjih Slavečih. Bil je cistercijanski redovnik. Sedem let je služboval tudi na Gorenjem Seniku. Umrli je v Monoštru, star 82 let.

3. **Jurij Kuzmič**, župnik 1795-1810

Rodil se je 14. 12. 1752 na Dolnjih Slavečih. Bogoslovje je študiral v Györu in Budi. Posvetil ga je prvi sombotelski škof Janoš Szily 13. septembra 1778 pri Gradu na Goričkem. Kot kaplan je služboval v Troušču (Rábakethely), kot župnik pa v Gornjih Petrovcih, v Dolencih in v Števanovcih. Bil je tudi dekan. Umrli je v Števanovcih 27. februarja 1810.

4. **Matija Ivanocy**, župnik 1810-1834

Rojen je bil 2. februarja 1781 pri Sv. Benediktu. Najprej je služboval v Turnišču in v Beltincih. Od 8. maja 1810 je vodil števanovsko župnijo vse do svoje smrti 18. aprila 1834. Na zunanji steni cerkve je v zidana marmorna plošča z napisom: »Itt nyugszik Ivanóczy Mátyás 24 éves át volt Istvánfalusi plebános, elhalt 1834 ápril 20. 54 éves korában.« V prevodu: Tu počiva Matija Ivanocy, 24 let je bil števanovski župnik, umrl je 20. aprila 1834, v 54. letu starosti.

5. **Árendás Károly**, župnik 1834-1851

Rojen je bil v kraju Tardos (na Madžarskem). Služboval je v več madžarskih krajih, leta 1829 pa je prišel na Dolenji Senik. Po petih letih je postal župnik v Števanovcih. Župnijo je vodil 17 let.

6. **Jožef Borovnjak**, župnijski upravitelj 1851-1852

Rodil se je 9. 2. 1826 v Ivanovcih. V Števanovcih je služboval le nekaj mesecev.

7. **Janez Cvornjek** (Szerényi János), župnik 1852-1869

Rojen je bil pri Gradu 9. marca 1819. Dušnopastirsko službo je opravljal v Črensovcih, Tótszentmártonu, v Bogojini, v Beltincih, pri Sv. Juriju. Nazadnje je bil župnik v Števanovcih.

8. **Jožef Ivanocy**, župnijski upravitelj 1869

Rojen je bil 17. marca 1842 v Ivanovcih (bratranec dr. Franca Ivanocyja). Bil je kaplan v Beltincih, na Gorenjem Seniku, župnijski upravitelj v Števanovcih, kaplan v Črensovcih, na Tišini, v Dobrovniku, na Gorenjem Seniku in v Pečarovcih. Umrli je 21. junija 1903 v Radgoni.

9. **Štefan Ščavničar**, župnik 1869-1894

Rojen je bil 10. avgusta 1828 v Rakičanu. Eno leto je bil kaplan pri Gradu, nato provizor v Petrovcih. Od tu je odšel v Števanovce, kjer je ostal do smrti 15. januarja 1894, torej 25 let.

10. **Fodor Karel**, župnik 1894-1908

Rojen je bil 11. novembra 1839 v Istvánföldu. Bil je kaplan na Gorenjem Seniku, na Tišini, v Beltincih, v Števanovcih (april-junij 1869). Nato se je preselil v Petrovce, kjer je ostal 25 let. Nazadnje je bil župnik v Števanovcih. Števanovsko župnijo je prevzel 1. avgusta 1894 od Štefana Kocjana, ki je po Ščavničarjevi smrti nekaj mesecev vodil župnijo kot župnijski upravitelj.

11. **Osztvics József**, župnijski upravitelj 1908

Rojen je bil 16. marca 1880 v Sirokányu. Služboval tudi v slovenskih župnijah: v Beltincih, pri Gradu in v Števanovcih (od 20. julija 1908 do 30. septembra 1908).

12. **Štefan Kocjan**, župnik 1908-1925

Rojen je bil 29. oktobra 1866 v Sodišincih. Bil je kaplan pri Gradu, v Tömördu, v Soboti. Nato je bil od januarja do julija 1894 župnijski upravitelj v Števanovcih.

Od tu je odšel v Petrovce za župnika, pa se spet vrnil v Števanovce, kjer je župnikoval od 1. oktobra 1908 do svoje smrti 3. januarja 1925.

13. **Štefan Deli**, župnik 1925-1937

Rodil se je 19. aprila 1891 v Harasztifalu. Služboval tudi v slovenskih župnijah (Sobota, Beltinci, Tišina). Od januarja 1925 je bil župnik v Števanovcih. Umrli je 1. aprila 1937 v Števanovcih, pokopan pa je v rojstnem kraju.

14. **Ludvik Markovič**, župnik 1937-1981

Rojen je bil 19. avgusta 1908 v Felsőberkifalu. Od 1. avgusta 1935 do 4. aprila 1937 je bil v Števanovcih duhovni pomočnik, nato župnik do svoje smrti 13. maja 1981.

15. **Toth István**, župnik 1981-

Rojen je bil 22. septembra 1955 v Monoštru, sicer pa je živel na Gorenjem Seniku. Bogoslovje je študiral v Györu. Od 1. oktobra 1981 je župnik v Števanovcih.

KAPLANI:

1. Kultsár György, r. 1766 blizu Soprona, 1790-1791
2. Bognar Peter, r. 1768 blizu Bratislave, 1791-1792
3. Ballia Imre, r. 1768 v kraju Nemesböd blizu Sombotela, 1792-1793
4. Teklič Jožef, r. 1770 v Petrovem selu (Szentpéterfa) blizu Kermedina (Körmend), 1793-1795
5. Hompász Jožef, r. 1771 v kraju Csém, 1794
6. László János, r. 1769 blizu Sombotela, 1799-1800
7. Vogrinčič Janez, r. 1778 na Pertoči, 1802-1804
8. Kosednar Franc, r. 1774 na Pertoči, 1804-1805
9. Farkaš Janez, r. 1780 blizu Soprona, 1805-1806
10. Kovač Franc, r. 1805 v Strehovcih, 1834

CERKEV IN KAPELE:

Župnijsko cerkev sv. Štefana Hardinga so začeli graditi leta 1785. Mojstre je dala monoštrska opatija. Prevoze in delavce so morali priskrbeti verniki. Cerkev je dolga 37 m, široka 12 m in visoka 11 m. Zidovi so debeli 2 m. V cerkvi je prostora za 2.000 ljudi.

Župnijska cerkev v Števanovcih

Kapela v Slovenski vesi

V cerkvi so trije oltarji, izdelani ob koncu 19. stoletja. Slika na glavnem oltarju prikazuje sv. Štefana Hardinga, ustanovitelja cistercijanov. Ob straneh sta še kipa sv. Emerika in sv. Ladislava.

Desni stranski oltar je posvečen sv. Martinu, zavetniku sombotelske škofije, kamor Števanovci spadajo. Ob sliki tega svetnika sta še podobi sv. Janeza Nepomuka in sv. Terezije (?). Marijin oltar na levi strani cerkve krasi slika Marije z Jezusom v naročju. Ob straneh sta še podobi sv. Joahima in sv. Ane.

Postaje križevega pota so naslikane na platno, napisi so v slovenskem jeziku. Pri 13. postaji piše: »Jezus sze vnarocsa szvoje mile materē pološi«.

Orgle so iz leta 1907. Izdelal jih je Jožef Angster. Imajo 578 piščali in 10 registrov.

V zvoniku visita dva zvana: 361 kilogramski iz leta 1830 in 683 kg iz leta 1923. Pred I. svetovno vojno so imeli štiri zvonove, a je vojna vzela kar tri.

V zadnjih letih je bil narejen nov oltar proti ljudstvu, pa tudi nove hrastove klopi.

Kapela v Slovenski vesi je bila zgrajena v letih 1882-1885. Posvečena je sv. Florjanu. Velika je 12 x 8 m.

Mariji posvečeno kapelo v Sakalovcih so zgradili leta 1922. Obe kapeli sta lepo obnovljeni, župnijska cerkev pa še čaka na obnovo.

Kapela v Sakalovcih

KRIŽI IN DRUGA VERSKA ZNAMENJA:

- Kamnito podobo Marije z Jezusom na stebru pred cerkvijo je leta 1899 dala postaviti Ana Šomenek r. Kovač. Napis je v madžarščini.
- Leta 1904 so verniki postavili kamnit križ ob cesti, ki vodi proti Monoštru.
- V dolini ob cesti proti Otkovcem stoji kamnit križ brez napisa.

- V Otkovcih ob glavni cesti stoji zidana kapelica, v kateri je bil 1 m visok Marijin kip iz lesa. Kip je bil v avgustu 1992 ukraden.
- Blizu trgovine v Otkovcih stoji lep križ, na žalost pa je napis uničen, nečitljiv.
- Na hribu v Otkovcih je stal lepo izklesan kamnit križ. Pred nekaj leti ga je vihar prevrgel, zato je na istem mestu družina Bedi postavila novega, betonskega.
- Križ na pokopališču v Števanovcih je leta 1949 skupaj z verniki postavil za črke D.J. skrit človek iz Andovec. To pove napis na podstavku: »Na spomin verni dusicam szo nasztavili D.J. Z andovecz i farniki. 1949.«
- V Slovenski vesi ob glavni cesti pri h. št. 166 stoji med drugo svetovno vojno postavljen betonski križ. Napis v madžarščini pove, da sta ga 15. 8. 1943 dala postaviti Jožef Pavlič in žena Terezija r. Talaber.
- Ob cesti blizu h. št. 189 v Slovenski vesi stoji še en betonski križ, ki sta ga dala postaviti Štefan Majecan in Marija r. Bedič.
- Križ v Sakalovcih, ob cesti pred vasjo, je postavila družina Franca Molnarja.
- Križ pri sakalovski kapeli ima slovenski napis: »Ete krizs je posztávléni po Windisch Ferenci i Horváth Julii. 1912.«
- Betonski križ na travniku v Andovcih je leta 1959 dal postaviti Jožef Talaber iz Amerike.
- Lesen zvonik v Andovcih je bil postavljen leta 1823.

Stranski oltar sv. Martina

POMEMBNI ROJAKI:

Franc Murai, rojen 1699 na Verici. Postal je duhovnik in bil župnik pri Sv. Juriju od 1731 do 1779.

Imre Dončec, rojen 8. junija 1805 v Števanovcih. V duhovnika je bil posvečen 24. avgusta 1830. Službena mesta: Cankova, Tótszentmárton, Lendava, Sv. Jurij, Benedikt. Umrl je 26. decembra 1848 v Monoštru.

Franc Gašpar, rojen 17. januarja 1843 v Slovenski vesi. Po mašniškem posvečenju leta 1871 je kaplanoval na Gorenjem Seniku, na Tišini in v Soboti. Po smrti župnika Franca Hulla je prevzel soboško župnijo, kjer je bil župnik do svoje smrti, 15. januarja 1906.

Alojz Dravec, rojen 29. septembra 1886 v Slovenski vesi kot peti otrok med sedmimi. Mlad je odšel v Ameriko, kjer se je poročil z dekletom iz Budincev (župnija Dolenci). Po štirih letih se je vrnil domov in se naselil v Troušču (Rábakethely). Zaposlil se je v monoštrski tovarni svile. Med 1. svetovno vojno je moral na fronto, kjer je bil ranjen in je umrl 28. avgusta 1915 v Lepniku na Moravskem.

Ohranil se je njegov rokopis *Národna vera i navade v vési*, v katerem v domačem narečju živahno pripoveduje o ljudskih šegah in verovanjih. Predvsem pa je bil globoko veren človek in zaveden Slovenec. Podpiral je slovenske dijake, razširjal slovenski tisk (Marijin list in Novine), vodil bratovščino Srca Jezusovega.

Štefan Šömenek, rojen 6. aprila 1935 v Slovenski vesi. Po gimnaziji v Monoštru je jeseni 1953 stopil v györsko bogoslovje. Veszprémski škof ga je sprejel v svojo škofijo, zato je bil tudi tam posvečen. Kot novomašnik je bil nastavljen v župnijo Nemesapáti pri Zalaegerszegu, sedaj pa deluje v župniji Zalaapáti.

PREBIVALCI:

Leto	Števanovci	Otkovci	Andovci	Verica	Sakalovci	Slov. ves	Skupaj
1812	453	304	226	132	251	329	1695
1909	698	370	440	465	730	950	3453
1980	517		98	226=	462	680	1983

= število velja za Verico in Ritkarovce (Kétvölgy)

Število Slovencev: Leta 1890 je v župniji živelo 2622 Slovencev, 63 Nemcev in 25 Madžarov. Podatke navaja Matija Slavič v knjigi *Prekmurje*, Ljubljana 1921.

Ob popisu prebivalstva leta 1980 se je 549 ljudi izreklo, da so po narodnosti Slovenci, toda 1339 jih je izjavilo, da je njihov materni jezik slovenski. Po oceni občinskih svetov je leta 1980 živelo v župniji 1768 Slovencev.

Leta 1791 je bilo krščenih 107 otrok. Leta 1891, torej sto let kasneje, pa 105. Po sto letih, leta 1991, je bilo v župniji krščenih le 12 otrok (leta 1991 niso šteti otroci iz Slovenske vesi, ker so krščeni v Monoštru, kamor vas praktično spada).

DROBICI:

Pod oznako »Slovenske pridige iz Prekmurja« hrani NUK v Ljubljani katoliško pesmarico, ki je nastala okrog leta 1800 in so jo uporabljali v Sakalovcih in Slovenski vesi. Vsebuje 158 cerkvenih pesmi.

Marijin list. Leta 1905 je v števanovsko župnijo prihajalo 6 izvodov Marijinega lista, leta 1914 pa 14 izvodov.

Med širitelji verskega tiska sta najpomembnejša Lojze Dravec in Rozika Dončec iz Slovenske vesi. Oba sta tudi zbirala denar za razne dobre namene, predvsem za podporo slovenskemu verskemu tisku (Novine, Marijin list). Rozika Dončec (umrla l. 1917) je leta 1916 v Slovenski vesi nabrala 23 kron in jih poslala Jožefu Kleklu kot podporo Marijinemu listu in Novinam. Svoj dar so prispevali: Rozika Dončec, Ana Dončec, Ana Korpič, Treza Oreovec, Treza Korpič, Frančiška Korpič, Ana Oreovec, Ana Korpič, Lujza Domjan, Marija Dončec, Treza

Šemedič, Treza Talaber, Ana Korpič, Marija Kozo, Jurij Merkli, Ana Pavlič, Janoš Orban, Marija Dončec, Ana Pavlič, Marija Šemedič, Marija Dončec, Kloši Zankoč, Alojzij Šemenik, Alojzij Gašpar, Marija Domjan, Jožef Anderko, Lujza Črnko, Treza Časar, Ana Dravec, Jula Bajzek, Ana Žampar in drugi. (Objavljeno v Novinah 1916, št. 52).

IZ MATIČNIH KNJIG ŠTEVANOVSKE ŽUPNIJE:

Prvi vpis v krstno knjigo: Župnik Janez Marič je 26. decembra 1785 krstil deklico Evo iz Sakalovec. Iz Slovenske vesi sta bila 27. decembra 1785 krščena dvojčka Štefan in Janez Črnko. Prvi otrok iz Števanovec je bil Janez Dončec. Iz Andovec je prva vpisana Ana Nemet, iz Verice Marija Borovnjak, iz Otkovec pa Marijana Kozo.

Prva poroka je bila 17. januarja 1786. Župnik Janez Marič je poročil Štefana Dončec in Heleno Žetck.

V mrliški knjigi je prvi vpisan Štefan Kovač iz Števanovec, ki je umrl star 33 let, pokopan pa je bil 17. januarja 1786. Iz Slovenske vesi je prva vpisana Katarina Korpič, ki je dočakala 78 let. 1. februarja je župnik pokopal dve leti starega Janeza Gabič iz Sakalovec in Marijano Orban iz Otkovec, staro 67 let. Iz Verice si je prvo mesto v mrliški knjigi zaslužila Monika Gašpar, stara 46 let, iz Andovec pa 4 leta star Jurij Bedič.

Etak se pa leko vúpamo

V ponedeljek, 6. septembra 1993, ob 6. obletnici smrti župnika Janoša Kúharja, je bilo nebo nad Porabjem jasno, en sam opoj modrine. Pokojni gorenjeseniški župnik je lahko bil zadovoljen. Njegov grob sta krasila dva šopka svežih rož. Na praznik vseh svetnikov, novembra 1992, mu je grob ožarjalo čez sto sveč.

Bi bil Kúhar še zadovoljen, če bi stopil iz groba in šel po svoji ljubljeni vasi, če bi v nedeljo stopil v katero od treh porabskih župnijskih cerkva, če bi stopil v šolo in poslušal neslovensko govorico slovenskih otrok, če bi srečal svoje nekdanje ministrante, krščence, veroučence, če bi bedel ob mrliču in šel za pogrebom?

Kaj pa ljudje od Gorenjega Senika do Andovec? V čem je njihovo veselje, v čem njihova žalost? Nekaj tega nam posreduje štirinajstdnevnik Porabje, TV oddaja Slovenski utrinki, pa tudi zapisi in oddaje z naše strani. Predvsem pa je treba večkrat prestopiti mejo pri Martinju in ob srečanjih z ljudmi prisluhniti bitju njihovih src, prisluhniti pesmi njihovih duš.

Bralcem Stopinj se tokrat predstavljajo nekateri vidnejši predstavniki porabskih Slovencev. Pred nas razgrinjajo svoje veselje in svojo žalost ob spremljanju porabskega vsakdana.

V domovih vse tja do Rabe domuje žalost in bolečina. Toda zmeraj je kakšna luč. Prižge in ohranja jo božični koncert, pa nastop lutkarjev, srečanje gasilcev, natis zbranih Košičevih del, slovenska maša vsaj v cni cerkvi... »Etak se pa leko vúpamo...«

Rodila sem se v slovenski kmečki družini v Slovenski vasi 15. novembra 1934. Osnovno šolo sem obiskovala doma v rojstni vasi, srednjo in Visoko pedagoško šolo pa v Budimpešti. Študirala sem slovenski jezik in geografijo. Po končanem študiju sem se vrnila v Porabje, kjer sem v letu 1955 začela učiti na osnovni šoli v Števanovcih. Tu sem učila 17 let slovenski jezik in geografijo, od l. 1967 pa še slovenski jezik tudi v slovenskem krožku monoštrske gimnazije, celo do l. 1972. To leto sem bila premeščena za slovensko referentko na Demokratično zvezo južnih Slovanov v Budimpešto. Urejala sem slovenski del v Ljudskem koledarju in večkrat v Narodnih novinah. Osem let sem bila urednica Slovenskega koledarja in sicer od l. 1986 do l. 1993. Uredila sem še Slovensko pesmarico, Pravljice iz Porabja K. Krajcarja. Leta 1990 je Zveza Južnih Slovanov razpadla. 27. oktobra je bila v Porabju ustanovljena Zveza Slovencev na Madžarskem, kjer sem bila izvoljena za sekretarko in od tistega časa sem zastopnica slovenske manjšine v Budimpešti.

Ves čas me skrbi stanje slovenske manjšine v Porabju in drugod na Madžarskem. Kljub mnogim prizadevanjem se to ne izboljšuje.

Irena Pavlič

Jaz, Irena Barbér sem se narodila 9. februarja 1939. na Verici. Po osnovni šoli sem strokovno pa srednjo šolo končala v Győru pa v Somboteli. 1957-toga leta sam na Gorenjon Seniki dobila službo na občini. Tu sam delala do 1963.-toga leta. Od 1963-1990 sem pa na Dolenjon Seniki delala na občini kak notaroš.

S svojov oblastjov sam skoz pomagala naše porabske slovenske ljudi. Najveški cilj je bio pred menom: obraniti našo narečje, našo porabsko slovensko kulturo.

27. oktobra 1990 so mi porabski ljudje zavüpali edno novo funkcio, tau je: volili so me za sekretarko Zveze Slovencev na Madžarskem.

Od tistega cajte sam profesionalno delala za našo narodnost. Tu sam mejla priliko videti, kak so naši Slovenci z identitetov. Za toga volo sem pa letos znauvič zadobila nika najlepšega za me, pa nika najslabejšega.

Lepo mi je bilo in do serce mi je segalo lani decembra slednje dni, da je naš pevski zbor Avgust Pavel z Gorenjoga Senika v štiri porabski vesi držo božični koncert. Eštje gnesdén – da se sréčan z sterejšami – mi spominjajo koncert. Prosijo, naj bi letos tuj meli koncert, pa če de mogoče v sakšoj vesi. Zdaj sem pa čüla, ka tü pa tan ženske vküp poberajo slovenske svéte pesmi, štere so že skurok cejlak pozablana v nasin cirkvaj. Étak se pa leko vüpamo, ka letos na koncerti več nemo samij spejvali.

Letos me skaus žalosti, da tü v Porabje nisterni Slovenci, pa Madžari lüstvo mejšajo z Vendskov Zvezov. Ka je za mé najbole žalostno, tau je pa, da oni pravijo ka so naši Porabci nej Slovenci. Naša Zveza se je pogočavala z njimi za volo toga. Oni svojo teorijo držijo, najbole pa zatok, da bi radi meli denar od države.

Irena Barber

Leta 1951-a sem se rodil na Gorenjem Seniku. Moji starši so bili kmetje. Po končani osnovni šoli sem nadaljeval študij v benediktinski gimnaziji v Gyóru, kjer sem l. 1970 maturiral.

Na prvem delovnem mestu sem delal kot delovodja. Od leta 1977 sem delal na občini Dolnji Senik, leta 1990 so me izvolili za župana Gornjega Senika. Leta 1982 sem se poročil z vaščanko, ki je Slovenka. Imam dva otroka.

Od l. 1970 delam v javnem življenju Gornjega Senika z namenom, da delam za vas in za naše ljudi.

Leto 1993 je z več vidikov zame žalostno. Življenjski standard še zmeraj pada, brezposelnost pa v naši vasi strahovito narašča. Možnosti za razvoj so vedno manjše, ljudje so postali apolitični, kar je najbrž posledica socialne ogroženosti. Seveda smo v tem letu lahko zasledili tudi pozitivne procese. Posledice odprtja mejnega prehoda so že vidne: razen kulturnih stikov so se razvile vsakodnevné komunikacije med ljudmi. Zelo dobri so stiki na področju šolstva, športa in med gasilci. Počasi se razvijajo tudi gospodarski stiki. In kar je najbolj razveseljivo, po 6 letnem premoru imamo spet slovensko mašo v naši vasi.

Znatno se je povečal turizem, na kar se moramo bolj pripraviti, saj bi iz turizma lahko živelo dolgoročno vse več vaščanov.

Martin Ropoš

Marija Kozar-Mukič (Budimpešta, 8. 3. 1952), etnologinja. Po ekonomski srednji šoli v Budimpešti je 1978 končala študij etnologije in slovenščine na ljubljanski Filozofski fakulteti. Leta 1979 se je kot kustos-etnolog zaposlila v Muzeju Savaria v Sombotelu. V monoštrskem muzeju Avgusta Pavla je postavila razstavo »Slovenci v okolici Monoštra« (1983). Kot raziskovalka etnologije porabskih Slovencev, je skupaj s Francekom Mukičem objavila knjigo Slovensko Porabje (1982), sama pa Slovensko Porabje – Szlovénvidek (1984), Felsőszőlőnk-Gornji Senik (1988) in katalog Avgust Pavel-etnolog in organizator muzeja (1986).

V letu 1993 me je najbolj razveselilo, da sem lahko postavila razstavo »Porabske maske« na Ptuju. Na otvoritvi so nastopili otroci z Gornjega Senika, ki so predstavili božično koledovanje. Ptujski muzej je gostoval v sombotelskem Muzeju Savaria z razstavama »Maske« in »Nakit«. Slednje so postavili skupaj z Arheološkim muzejem iz Zadra. Poleti so pa bile na ogled slike Alojza Ebrija iz Murske Sobote. Veselilo me je torej, da sem lahko predstavila del porabske ljudske kulture v Sloveniji in del slovenske kulture v Sombotelu na Madžarskem.

Najbolj me je razžalostilo, da se je ponovno pojavila »vendska teorija«. Ta lahko samo razdvoji našo že tako maloštevilno manjšino in lahko pripelje celo do popolne asimilacije porabskih Slovencev. Na koncu se ne bodo odločili ne za Slovence, ne za Vende, se bodo raje pomadžarili.

Marija Kozar-Mukič

Rodil sem se 26. 5. 1957 v Monoštru. Osnovno šolo sem končal l. 1971 v Sakalovcih. Po osnovni šoli sem se vpisal na poklicno šolo v Monošter. Učil sem se za strugarja, na praksi sem pa bil v tekstilni tovarni. Leta 1974 sem postal strugar in še isto leto sem se vpisal na večerno gimnazijo v Usmerjeno srednjo šolo Savaria v Sombotelu, kjer sem leta 1976 maturiral.

Naslednje leto, 1977, sem začel študij na Visoki pedagoški šoli v Sombotelu. Takrat sem se odločil, da bom študij nadaljeval v Ljubljani. Po končanem prvem letniku sem odslužil vojaški rok in 1980 leta začel študirati na Filozofski fakulteti v Ljubljani.

Leta 1986 sem diplomiral iz etnologije in sociologije. Nato sem se vrnil na Madžarsko in začel delati v kulturnem centru v Monoštru. 27. oktobra leta 1990 smo na Gornjem Seniku ustanovili Zvezo Slovencev na Madžarskem. Izvolili so me za predsednika te organizacije. Od takrat delam profesionalno na narodnostnem področju.

V letu 1993 me je najbolj razveselilo to, da smo po nekajletnem prizadevanju spet lahko prisluhnili slovenski maši na Gornjem Seniku. S tem so naši slovenski verniki spet dobili možnost, da častijo Boga v materinščini. Upam tudi, da bo maša v slovenskem jeziku vplivala prav tako na druga področja našega narodnostnega življenja in bo krepila našo narodno zavest.

V letu 1993 me je najbolj prizadelo, ko sem zvedel, da v Števanovcih na osnovni šoli ne bo prvega razreda. Upadajoča nataliteta in slaba narodnostna zavest je naredila svoje. Nekatere porabske slovenske družine žal vpisujejo svoje otroke v monoštrsko madžarsko osnovno šolo. Da bi preprečili ta proces, moramo starše bolj aktivno vključevati v izobraževanje njihovih otrok. Starši namreč odločilno vplivajo na oblikovanje otrokove osebnosti, njegovega odnosa do narodnostnega samozavedanja, zato je sodelovanje med učitelji in starši še kako potrebno.

Jože Hirnök

Rojena sem 19. maja 1959 v Okoslavcih pri Vidmu (Sv. Juriju) ob Ščavnici. Mojo zgodnjo mladost so lepšali vinorodni griči in prekrasni zvoki orgel, ki jih je v jurjevski cerkvi iz tega mogočnega instrumenta izvabljal moj oče, organist. Tudi sama sem ob njih na neki cerkveni slovesnosti zapela Gounodovo Ave Mario...

Po končani gimnaziji v Murski Soboti sem se vpisala na Filozofsko fakulteto v Ljubljani, na oddelka za slovenski jezik in književnost ter primerjalno književnost in literarno teorijo. Diplomirala sem 1983. leta. V tem času je bilo slavnostno težko najti zaposlitev, zato me je pot iskanja pripeljala v Lendavo. Zaposlila sem se kot profesorica slovenskega jezika na Dvojezični srednji šoli. Rada sem opravljala svoje poslanstvo, a življenje nam večkrat ponudi nove možnosti in tako sem se ob koncu leta 1992 poslovila od lendavske srednje šole.

Prišla sem v Porabje. Tu sem pedagoška svetovalka za slovensko narodnostno šolstvo. Izziv ali avantura? Oboje. Svet, kakršnega nisem poznala, življenje, polno presenečenj. Negativnih in pozitivnih. Že po nekaj tednih spoznavanja s porabsko vsakdanjostjo pa sem se zavedla, da moje poslanstvo v Porabju ne more obsegati samo dela v vzgojno-izobraževalnih ustanovah; življenje slovenske manjšine

moram spremljati kompleksno, kajti to življenje ni samo šola, to je tudi dom, cerkev, delovno mesto... povezovanje z matično državo... gospodarski in kulturni razvoj... utrjevanje slovenske nacionalne identitete...

Toplo mi je v duši, ko slišim naključno kakšen stavek sredi Monoštra v lepem porabskem narečju...

Valerija Perger

Valerija Perger

Quo vadis, Porabje?

Tako od daleč in boječe sem pred nekaj meseci zatipala v ta svet; v meglo ob lenobni Rabi in v nezaupljivost prikrito radovednih obrazov. Nisem si delala utvar, pravzaprav nisem mislila na nič. Prišla sem v Porabje...

Porabje je tam, kjer so na »breščecih med Rábov in Mürov«, kot je pred več kot stoletjem zapisal dolgoletni gornjeseniški župnik, zavedni Slovenec in porabski pisatelj Jožef Košič, »raztresene vesnice železnih Slovencev«. Tam, kjer za Srebrnim bregom še dandanašnji v madžarskih razvojnih načrtih piše, da je to »rezervat za pogozdovanje in divjad«... In tu živi, kljub tem eksotičnim oznakam, po statističnih podatkih kakih 2800 porabskih Slovencev. Porabje je geografsko, kulturno in narodnostno del Prekmurja; z njim je bilo tesno povezano vse do leta 1919, ko je bilo Prekmurje priključeno k Jugoslaviji. Toda porabski Slovenci so svoje najtežje trenutke doživljali prav po II. svetovni vojni, ko je postalo bogokletno celo pomisliti, da si Slovenec. Resolucije informbiroja so se ogradile proti Jugoslaviji, ki se je uprla sovjetskim velikim bratom, z bodečo žico, strelskimi jarki in minskimi polji na meji; vsak poskus ilegalnega prehoda je bil nagrajen s strelom brez opozorila, obvezna oprema kmeta na njivi ali travniku je bila izkaznica, ki so jo graničarji kontrolirali tudi trikrat na dan. Mladi so odhajali v oddaljena mesta in se niso vračali, oblasti pa je bilo to celo všeč. Socialistični raj je bil torej dobro varovan pred vdorom idej gnilega kapitalizma. Pred dvema letoma se je s padcem starega režima in odprtjem mejnega prehoda z republiko Slovenijo marsikaj spremenilo. V makroekonomskem pogledu je danes Republika Madžarska ena tistih bivših držav vzhodnega bloka, ki je doživela največje pozitivne spremembe. Tudi Slovenija je podpisala z njo pomembne obojestranske sporazume, navezala dobre gospodarske stike, po podpisanih dogovorih sodeč imata državi idealno urejeno manjšinsko politiko.

Kaj pa ljudje? Kaj pa tisti Košičevi, na breščecih med Rábov in Mürov živeči železni Slovenci? Kakšno je njihovo vsakdanje življenje, boj za ljubi kruhek? Koliko so ti ljudje še Slovenci in – ali jim kaj pomeni vse to?

Spoznala sem jih nekaj. Na enem svojih izletov v neznano sem prišla v Ritkarovce. Na križišču, kjer sem se ustavila in tuhtala, kam peljejo prašne makadamske ceste, mi je prišla nasproti priletna ženica. Vprašala me je, kdo sem in koga iščem. Najprej sem se začudila, da tako lepo govori porabsko narečje. Skoraj užaljeno mi je zabrusila: »Tü vsi gučimo slovensko. Tü smo vsi Slovenci!«

Toda ko prihajam v vrte in šole, je slika popolnoma drugačna. Slovenski učitelji so (ali se trudijo biti) Slovenci le pri urah slovenskega jezika, čim zavoni in je ure konec, že govorijo z učenci madžarsko. V Porabju imamo 3 narodnostne šole, kjer se izobražujejo učenci slovenske narodnosti: Gornji Senik, Števanovci in 2. OŠ v Monoštru. Najbolj problematična je situacija v monoštrski šoli, kjer med učenci samimi vlada nekakšno prepričanje, da so tisti, ki se učijo slovenščino,

manj vredni od tistih, ki se učijo nemščino. Nemščina postaja vodilni jezik v šolah, v učenju nemščine so skrite vse želje porabskih ljudi, ki jim v vedno večji meri grozita brezposelnost in revščina. Nemci gradijo tovarne, blizu je Avstrija, kjer se da priložnostno zaslužiti in čigar kruh jemo, tega jezika se bomo učili! Kaj nam mar slovenščina in nekakšna sentimentalna naveza s Slovenijo in slovenstvom; to nam ne prinaša kruha.

In kako najti poti do staršev, kako zbuditi zatajevano slovenstvo v njih? Porabje je čuden svet, tu so se slovenstva stebri stari zamajali do temeljev.

Kaj pa Cerkev? Porabci so globoko verni ljudje; srečni so, da spet lahko brez prepovedi častijo svoje svetnike in glasno prosijo Boga za pomoč. In njihove prošnje bi v slovenskem jeziku bile še bolj njihove, božja beseda v slovenščini bi odločilno vplivala na miselnost ljudi, na zavest pripadnosti slovenstvu. V iskrenih in preprostih dušah porabskih Slovencev je duhovnik še vedno tisti, ki mu najbolj zaupajo in verjamejo. Toda porabski Slovenci imajo duhovnika, ki je po rodu Slovenec, le v števanovski župniji, a še ta ne mašuje slovensko. Menda je nekako pozabil, da je Slovenec...

Na Gornji Senik pa je pred kratkim končno začel prihajati maševati slovenski duhovnik iz Martinja. Radosna vest je to in Gornjeseničani pravijo, da jim »Mi atyánk« nikoli ni bil tako pri srcu kot »Oče naš«.

To so torej Košičevi železni Slovenci, to je le nekaj kamenčkov iz mozaika njihovega vsakdana, čudno lepega, nebogljenega, negotovega. Kaj bo torej s Slovenci tam za Srebrnim bregom, tam, kjer je bil za vsak dan na novo preoranim mejnim pasom za nas skoraj pet desetletij konec sveta? Bodo potonili v germansko – madžarsko morje in postali – nihče? Je morda prepozno za vse in se bodo v novih ekonomsko-političnih razmerah enostavno stopili z večino in govorili le jezik tistega, ki jim reže kruh?

Hođim med rožami in travami, skozi porabsko jesen, skozi sončne in senčne strani porabske vsakdanjosti. Življenjskemu utripu Košičevih železnih Slovencev hočem prodreti do dna... Na enem svojih romanj se ustavim ob razpadajočem znamenju; zastrnim se v obličje Trpečega in ustnice same izgovorijo: Pomagaj jim!

Miroslav Novak

Ljutomerska župnija sedaj in nekoč

18. julija leta 1993 je bila v Ljutomeru sklepna slovesnost ob končanem prenavljanju cerkve sv. Janeza Krstnika. Slovesno mašo je v domiselno oblikovanem okolju pred obnovljenim zvonikom daroval skupaj z devetnajstimi duhovniki mariborski pom. škof dr. Jože Smej.

V kulturno-umetniškem programu so sodelovali pevci komornega moškega pevskega zbora iz Beltincev in mešanega cerkvenega pevskega zbora iz Ljutomera, Ljutomerski oktet ter Ljutomerska godba na pihala.

O pomenu opravljenega dela, ki se je sklenilo z blagoslovitvijo obnovljenega zvonika in zunanje fasade ljutomerske župnijske cerkve skupaj s Florjanovo kapelo, so s svojo prisotnostjo pričali številni farani in drugi gostje. Med njimi pa velja omeniti državnega poslanca Andreja Hrastelja, župana Ljutomerske občine Mirka Preloga ter predsednika Krajevne skupnosti Ljutomer Zdenka Sakelška.

Po slovesnosti so skrbne gospodinje pripravile kopico dobrot in jih ponudile na pogrtnjenih mizah okoli cerkve. Pa tudi Ljutomerskega vina ni manjkalo.

V posvečenem baročno-gotskem okolju ljutomerske župnijske cerkve, kjer je bilo še pred več kot 200 leti pokopališče, so uvodne besede ljutomerskega dekana Izidora Veleberija delovale kot uvertura k razmišljanju o minljivosti človeka in njegovega dela ter naše materialne in moralne odgovornosti za varovanje dediščine, pa naj bo to kulturna ali naravna.

Na pomen ustvarjanja in na vrednost človeškega dela je opozoril ljutomerski župan Mirko Prelog. V svojem nagovoru se je vprašal: koliko stopinj in znamenj ter človekovih veličin je vtkanih – vgrajenih v številna znamenja slovenskega človeka od naših daljnih prednikov do današnjih generacij? Odgovora na zastavljeno vprašanje kljub intelektualnim naporom ne more podati. Lahko pa odgrnemo tančico pozabe nekaterim pojavnim oblikam najvidnejših stopinj in najpomembnejših znamenj in jih imamo v živem spominu. Zato pa potrebujemo ohranjene arhivske in druge vire. Za ljutomersko župnijo lahko rečemo, da so relativno dobro ohranjeni, saj v njih najdemo bogastvo življenja in dela njenih prebivalcev skoraj skozi celotno obdobje njenega obstoja.

Začetke verskega življenja na ljutomerskem območju moramo iskati v vikariatu radgonske pražupnije iz 13. stol. Leta 1328 se prvič omenja ljutomerski župnik Rudiger. Od takrat dalje, pa vse do danes, se je v župniji zvrstilo 49 znanih župnikov in 161 kaplanov. Za nekatere od njih vemo samo to, da so obstajali, drugi pa so se s svojim dušnopastirskim, organizacijskim prosvetnim ali narodno-prebudnim delom trajno zapisali v zgodovino ljutomerske župnije.

V letu 1445 je župnija obsegala 13 naselij, leta 1780 pa že 29. Svoje ozemlje je ohranila neokrnjeno skozi več stoletij vse do leta 1935, ko je bila v Cezanjevcih ustanovljena samostojna župnija. V ljutomerski župniji so tako vse do danes ostali kraji Ljutomer, Noršinci, Babinci, Gornje Krapje, Spodnje Krapje, Mota, Cven, Pristava, Stročja vas, Presika, Rinčctova graba, Nunska graba, Podgradje, Slamnjak, Gresovščak, Železne dveri, Cuber, Radomerje, Radomerščak in Spodnji Kamenščak.

Na območju župnije najdemo kar šestdeset sakralnih znamenj, ki so skozi zgodovino doživljala različno usodo. Pri tem moramo omeniti načrtno zaplembo zvonov v obdobjih prve in druge svetovne vojne ter obilo zavzetosti in skrbi za njihovo obnavljanje vse do današnjih dni. Po velikosti in po umetnostno-zgodovinski ter po religiozno-pastoralni plati sta opazni župnijska cerkev in podružnična cerkev sv. Ane na Podgradju. Tej sledijo vaške kapele z zvoniki in urejenim zvonjenjem po okoliških vaseh. Druga sakralna znamenja imajo razen umetniško-sakralne note še izrazito lokalno historično vrednost.

Prvotna ljutomerska župnijska cerkev v romanskem slogu je stala na tem mestu, kot je sedanja. Prezbiterij ljutomerske cerkve razodeva slogovne znake pozne gotike. Vso stropno konstrukcijo nosi kamnito rebrovje, ki raste iz snopastih stenskih služnikov, ti pa počivajo na konzolah, ki so kiparsko okrašene. Škof z mitro, mlad moški z rogatim pokrivalom in dve ženski z oglavnicama so tako rekoč portretne upodobitve in zgovorne priče svojega časa.

Viri pogosto omenjajo cerkveni tlak, skupaj z njim pa tudi grobnice. Plemiče in župnike so pokopavali v prezbiteriju, druge uglednejše vernike tudi v ladji. Najstarejša grobnica je pod korom. V njej je od leta 1414 pokopan evenski graščak Rudolf Lasberški. V prezbiteriju je nagrobnik iz leta 1449, ki je posvečen spominu Jorga Sweinpercka, lastnika Dolnjega gradu. Drugi epitaf, namenjen štajerskemu komorniku in koroškemu deželnemu maršalu Reichardtu pl. Lichtensteinu iz leta 1596, je izdelal Italijan Vincentius Cumini, graški kipar in štukater. Triladijski prostor razmejujejo visoki slopi, prekriva pa ga križno obokan svod. Na zahodnem

koncu je pevski kor, prav tako oprt na slope. V tej celoti je čutiti baročne značilnosti in so odraz dela graških in lipniških gradbenih mojstrov.

Notranjščina ljutomerske cerkve sprva ni bila poslikana. Šele konec 19. stol. je gemonski slikar Jakob Brollo poslikal stene z motivi iz življenja sv. Janeza Krstnika. Leta 1901 je slikarijo poškodoval požar. Novo stensko dekoracijo je napravil slikar Franjo Horvat iz Gornje Radgone. Stene prezbiterija pa je leta 1922 poslikal ljutomerčan Anton Čeh s prizori iz življenja sv. Janeza Krstnika in upodobitvami Kristusa, prerokov, evangelistov in apostolov Petra in Pavla.

Leta 1990 so celotno notranjost prepleskali, freske pa osvežili. Dela je vodil Drago Ficko. Tudi zunanjo fasado so skozi zgodovino večkrat obnavljali, nazadnje leta 1993. Pri zadnji obnovi fasade je sodelovalo več podjetij. Mogočno konstrukcijo odrov je sestavilo podjetje Lota iz Pesnice, pleskarska dela pa pod strokovnim nadzorom Zavoda za varstvo naravne in kulturne dediščine iz Maribora izvedlo podjetje Škraban iz Murske Sobote.

Obnovljena cerkev v Ljutomeru

Pomemben okras ljutomerske cerkve je njena oprema, predvsem oltarji in prižnica. Mejnik opremljanja cerkve lahko postavimo v prvo polovico 18. stoletja. Pri oltarju sv. Jožefa iz leta 1717 stopajo v ospredje predvsem stebrišče z usločeno gredo, zavoji akantove ornamentike in sadne girlande. Leta 1756 je zanj naredil oltarno sliko ljutomerski mojster Jožef Digl. Na oltarju Rožnega venca iz leta 1737 so pomembne figure svetnikov, papežev in škofov v razgibanih držah in z živahno draperijo. Oltar je pobarval graški mojster Franc Anton Ramschüssel, oltarno podobo pa je leta 1856 naslikal graški slikar Jožef Tunner. Oltar Lurške Marije, prej posvečen sv. Janezu Nepomuku, je iz časa okoli leta 1740. Nekoliko mlajši Križev oltar iz leta 1741 s Križanim, Marijo in Janezom ter dvema svetnikoma je delo rezbarja Franca Abrahama Sgahkarja ali Schahkarja iz Lipnice. Z njim je sodeloval graški slikar Matija Marchl. Najmarkantnejše delo je nedvomno veliki oltar, stvaritev mariborskega kiparja Jožefa Holzingerja. Nastal je v letu 1797. Oltarju se pozna, da je nastal že v klasicizmu. Stebriščna arhitektura nastavka je skoraj brez ornamentalnega okrasja. Leta 1810 ga je pobarval

radgonski slikar Simon Adamec, oltarne podobe je prispeval graški umetnik J. Jandl, sedanjo sliko sv. Janeza Krstnika, patrona cerkve, pa je leta 1856 izdelal graški slikar Beyer.

Zapisi pripovedujejo tudi o drugi opremi. Prižnica z razgibano streho, s figuraliko in okrasjem kaže znake zrelega baroka, kar ustreza navedbi, da je iz leta 1736. Baročne orgle je 1737 leta naredil Jurij Miteregger iz Gradca, po požaru 1901 pa jih je popravil Jožef Brandl iz Maribora. Nazadnje so bile obnovljene leta 1991.

Nekoč je cerkev obdajalo taborsko obzidje, znotraj tega pa je bilo pokopališče. Leta 1671 so na pokopališču pozidali kostnico. Leta 1736 pa sta obzidje poživila dva baročna portala, okrašena s kipi, reliefnimi kartušami in trakasto ornamentiko. Pravzaprav gre za arhitekturno kompozicijo, pri kateri ima soustvarjalno vlogo tudi kapelica sv. Florijana s kupolasto streho in mičnim stolpičem, stoječa med portaloma. Kipe nad vhodoma je izdelala izurjena umetniška roka, tej pa lahko bržkone pripišemo tudi tri baročne reliefe, vzdane na notranji strani obzidja. Prizore, ki prikazujejo Abrahamovo daritev, Janeza Krstnika in Rojstvo, odlikuje slikovita zasnova, kipar pa jo je spretno prenesel v kamen.

V času pred prvo svetovno vojno je imela ljutomerska cerkev pet zvonov. Prva dva sta bila vilita v Gradcu leta 1689. Tretji, najtežji zvon je bil napravljen leta 1773 in je tehtal 1130 kg. Ostala dva pa sta bila iz leta 1838 in 1885. Po opravljeni rekviziciji je ostal v zvoniku samo zvon iz leta 1689.

Novi zvonovi so dali narediti takoj po vojni, a so jih blagoslovili šele leta 1924. najtežji zvon je bil »DIS« in je tehtal 1170 kg, drugi po teži je bil »FIS« iz leta 1689, tretji »GIS« je tehtal 460 kg in četrti »H« 290 kg. Ti zvonovi so peli le kratek čas. Sredi leta 1943 so iz zvonika odpeljali velik zvon, dva manjša in zvon, ki ga je darovala Terezija Mikl iz Ljutomeru. Tako je v zvoniku ponovno ostal le zvon iz leta 1689.

Obnova zvonika v Ljutomeru

V povojnem obdobju je bilo opravljenih kar nekaj posegov na zvoniku. Leta 1967 so popravili stolpno uro, leta 1971 pa streho na cerkvenem stolpu. Električno zvonjenje so uredili leta 1975. Leta 1984 je mariborski škof Franc Kramberger posvetil dva nova zvonova. Večji je posvečen sv. Janezu Krstniku, manjši pa škofu Antonu Martinu Slomšku. Tako so danes v zvoniku trije zvonovi.

Sredi leta 1993 so zvonik ljutomerske cerkve popolnoma obnovili. Za to so potrebovali približno 1400 kg bakrene pločevine. Kleparska dela je opravilo podjetje Lončarič iz Lokavce pri Negovi.

Dela na zvoniku in zunanji fasadi končujejo desetletni cikel aktivnega in požrtvovalnega dela na obnavljanju in ohranjanju sakralnih znamenj in drugih pripadajočih objektov ljutomerske župnije. Brežen pogled na opravljeno delo pri župnijski cerkvi sv. Janeza Krstnika in sv. Anc na Podgradju skupaj z večnamensko zgradbo Moj dom ter župniščem in mežnarijo nam skupaj s številnimi obnovljenimi sakralnimi znamenji razkriva tisoče prostovoljnih ur dela, desetine različnih mojstrov in njihovih pomočnikov, predvsem pa neizmerno veliko zagnanost, odločnost, poslovno sposobnost in potrpljenje župnika in dekana Izidora Veleberija, njegovih najbližjih sodelavcev in ljutomerskega župnijskega sveta. Pri tem seveda ne smemo pozabiti faranov ljutomerske župnije in drugih dobrotnikov, ki so po svojih močeh vplivali na realizacijo vsestransko obsežnih projektov.

Viri in literatura:

Zbornik župnije sv. Janeza Krstnika v Ljutomeru. Ljutomer 1990.

Fran Kovačič. Ljutomer. Zgodovina trga in sreza. Maribor 1926.

Jože Curk. Ljutomer in njegova okolica, 1990.

Mirko Prelog. Slovesnost ob prenovljeni cerkvi in zvoniku v Ljutomeru (18. julij 1993). tipkopis.

Franc Puncer

Radgonski župnik Martin Gabere

Prva smrtna žrtev nacističnega vdora v Slovenijo 6. aprila 1941 je bil župnik v Gornji Radgoni, Martin Gabere. Njegovo štirinajstletno vsestransko, predvsem pastoralno delovanje v župniji od leta 1927 do 1941 je zapustilo še dolgo vidne sledi. Prav je, da mu ohranimo spomin.

Rodil se je 29. septembra 1883 v vasi Pretreš 48 kmetu Juriju Gabercu in Jožefi r. Poljanec. V domači cerkvi sv. Mihaela na Črešnjevcu je bil krščen naslednji dan. Bil je drugi izmed osmerih otrok. Osnovno šolo je obiskoval v domačem kraju, gimnazijo pa v Mariboru. S šolskim letom 1904 je vstopil v mariborsko bogoslovje. Subdiakon je postal 21. julija 1908, diakon 23. julija in 25. julija je prejel mašniško posvečenje.

Gabere je deloval le na treh dušnopastirskih postojapkah. Kot novomašnik je bil nastavljen za kaplana v Brestanico. Tam je deloval 9 let. Ko je 1. julija 1917 Anton Kocbek, župnik pri Sv. Križu nad Mariborom, odšel za župnika v Gornjo Radgono, ga je Martin Gabere nasledil najprej kot provizor, nato pa kot župnik do leta 1927. Tisto leto je radgonski župnik Kocbek 30. junija umrl in Martin Gabere ga je ponovno nasledil kot župnik v Gornji Radgoni. Instaliral ga je 2. oktobra 1927 dekan ljutomerske dekanije Jožef Weixl, župnik pri Sv. Križu pri Ljutomeru. Kakor prej pri Sv. Križu je gospodinjaške posele v Gornji Radgoni svojemu bratu oskrbovala rodna sestra Nežika, pozneje pa se jima je pridružil še oče Jurij.

V Gornji Radgoni je župnik Gaberc našel enak način pastoralnega dela kakor ga je našel ob nastopu na svoji prejšnji župniji, saj je tu nasledil istega predhodnika župnika Kocbeka. Pomočnika sta mu bila kaplana Jakob Sajovic in Franc Jeraj pa tudi upravitelj benediktinskih posestev p. Pavc. Pozneje je dobivala župnija le po enega kaplana. Za časa župnika Gaberca so se zvrstili takole: Franc Grobler, Vinko Kolman, Martin Uranjek, Rudolf Vahčić.

Razvejano pastoralno delo in življenje po slovenskih župnijah v tistem času se nam pokaže, če naštejemo ustanove, združenja, bratovščine in organizacije, ki so živo delovale ves čas Gaberčevega župnikovanja: Bratovščina sv. družine, Družba mož, Družba žena, Mladeniška Marijina družba, Dekliška Marijina družba, Družba vednega češčenja, Tretjeredna skupščina, Bratovščina živega rožnega Venca, Bratovščina sv. Cirila in Metoda, Apostolstvo mož in fantov, Katoliška akcija, Družba sv. Rafaela, Katoliško prosvetno društvo, Orli in orlice, Fantovski odseki in Dekliški krožki, Dekliška zveza, pevski zbori, tamburaški zbor, bralno društvo. Župnik je bil tudi član vodstva v mnogih civilnih organizacijah.

Ni bilo nedeljskega oznanila, ko bi župnik ne vabil članov ene ali druge teh skupnosti k skupnemu prejemu svetih zakramentov, shodom ali prireditvam. Že v prvem letu po prevzemu župnije je posebej vabil k pogostemu prejemu svetega obhajila in bil srečen, ko je ugotovil, da se število razdeljenih hostij dviguje.

Kako živo so za njegovega časa naštete organizacije, družbe, bratovščine delovale, vidimo, če na primer naštejemo nabožne, kulturno-vzgojne in zabavne igre, ki so jih v času župnika Gaberca zaigrali v posojilnični dvorani. Tole so naslovi teh prireditev: Dve materi, Repoštev, Ukradeni biseri, K mamiči, Svojejavka, Nežka z Bleda, Namišljeni bolnik, Goslarica naše ljube Gospe, Skioptične slike o Kristusovem trpljenju, Mlinar in njegova hči, Zviti Janez in zahrbtna Špela, Kaznovana nečimernost, Angel miru, Strahovi, Ponesrečena snubitev, Pri kapelici, Sultanova hči in dobri pastir, Večna mladost in večna lepota, Za hrepenenjem po materi, Pravica se je skazala, Lurška pastirica, Beneški trojčki, Trije kralji, Marija Magdalena, Rdeči nosovi, Gospa ministrica, Mlada Breda, Slehernik, Stabat Mater, Pastorka, Izvoljena Devica, Nvesta iz Amerike, Zlodejev mlin, Podobar, Slepí Tonček, Od trnja do cvetja, Trosila bom rože, Njega ni, Prisegam, Krvava Španija, Slepí jetnik mladosti, Pričarani ženin, Tri matere.

V tistih časih še ni bilo radia in televizije, ljudje so mnogo čitali. Tile verski in veri naklonjeni listi, časopisi in revije so oplajale versko, izobraževalno in kulturno življenje v župniji: Glasnik Srca Jezusovega, Bogoljub, Cvetje, Katoliški misijoni, Odmev iz Afrike, Naš dom, Vigred, Nedelja, Mohorjeve knjige, Kres, Luč, Kraljestvo božje, Slovenski delavec, Dom in svet.

V pripravi na velikonočni prejem zakramentov je župnik vsako leto objavil kateri del katekizma je to leto na vrsti za izpraševanje. Na podlagi tega izpita so po družinah dobili listke za spoved. Šmarnice so obhajali ob majniških večerih v župnijski cerkvi, pa tudi pri križih in kapelah po naseljih. V poletnih nedeljah so po posebnem sporedu prihajali verniki iz posameznih naselij v procesiji za križem k rani božji službi v cerkev. Dušni pastirji so vsako leto pastoralno obiskali nekatera naselja, blagoslavljali hiše in člane družin. Tudi zrska in vinska zbirca je poglobljala stik z domačimi duhovniki. Na velike praznike so se pripravljali s tridnevniciami in duhovnimi obnovami, leta 1931 so imeli tudi ljudski misijon.

Starejši župljani se še sedaj radi spominjajo nepozabnih slovesnosti novih maš. Petega avgusta 1928 jo je pel Franc Lasbaher, šestnajstega avgusta 1931 Anton Trstenjak, enajstega julija 1937 Alojzij Kovačič in četrtega avgusta 1940 Franc Fekonja.

V župniku Gabereu moremo zaznati tudi pionirja verske sociologije. S svojo lepo pisavo je spisal dokaj popolno kartoteko družin župljanov z izčrpnimi podatki in tako nadomestil manj praktične zapisnike duš. Kartoteko je na pastoralnih obiskih skrbno dopolnjeval. Ob njegovi nenadni smrti je nasledniku služila kot predragocena dediščina za razpoznavanje stanja v trindvajsetih naseljih župnije. Osnovne statistične podatke je zbiral in ob koncu leta objavljaval že njegov prednik, župnik Gabere pa je to službo zelo izpopolnil, dobljene podatke analiziral in pastoralno uporabljajal.

Svojemu dušnopastirskemu delu v obsežni in zahtevni župniji je Gabere v veliki meri pritegnil delovanje na vseh področjih življenja v župniji, da bi na ta način vedno mogel biti seznanjen z njegovim utripom. Iz kratkih zaznamb v njegovih ohranjenih rokovnikih – agendah je razvidno, kako zelo je bil zaposlen. Student iz tistih let pripoveduje, kako je svoje študente po maši sicer povabil k skupnemu zajtrku, na vsem lepem pa rahlo zažvižgal in brez slovesa odvihral na svoje delo.

Gabere je bil nadarjen muzik (med drugim je vodil tamburaški zbor), pevec in pevovodja. Razmeroma dobro je poleg nemščine obvladal latinski jezik, s sestro Nežiko pa sta se uspešno pogovarjala tudi tako, da sta posamezne besede izgovarjala od zadnje črke nazaj. Tudi stenografijo je obvladal.

Trudil se je za oplešanje in prenavljanje cerkve zunaj in znotraj. Leta 1940 je dal prenoviti vse oltarje in podobe. Dosegel je, da je občina uredila prostor okrog cerkve in da so zgradili stopnišča k cerkvi. Ker ljudje v tistih časih še niso bili navajeni v toliki meri skrbeti za materialne potrebe duhovnikov in cerkve, (duhovniki so prejemale plačo za poučevanje verouka, za cerkev bi naj skrbel konkurenčni odbor) je moral župnik Gabere veliko prositi župljane, da je zbral potrebna denarna sredstva za prenove.

Samo ostareli ljudje se še spominjajo pokojnega župnika Martina, pa še ti zelo malo. Vmes je bila vojna, polno vznemirljivih dogodkov skoro polstoletnega enoumja, dušni pastirji so se menjavali. Da je znal biti prijazen, gostoljuben, šegav, pa tudi strog, pravijo. V času svojega službovanja v Gornji Radgoni se je bežno zanimal za župnico Sv. Lenarta in za Griže, ostal pa je tu do smrti. V staro kroniko je v vrsto radgonskih župnikov vpisal tudi sebe in za imenom letnico nastopa 1927, nato pa – tri pomišljaje.

Župnik Gabere je bil zaveden Slovenec, zvest branik slovenstva na severni meji. Zgodovinar Kocuvan poroča, da je bil nemčurjem trin v peti, avstrijske oblasti so mu odklonile obmejno prepustnico, verjetno potem, ko se je po priključitvi Avstrije k Nemčiji hotel hitlerizem šopiriti tudi pri nas, zlasti v apaški kotlini, čemur je Gabere odločno nasprotoval.

Ko so na vnebohod 30. maja 1935 v Gornji Radgoni pokopavali ostanke radgonskih žrtev ob koncu prve svetovne vojne in Maistrovih borcev, je imel Gabere znameniti (še ohranjeni) domoljubni govor. Med drugim je ob koncu zaklical: Mi hočemo ljubiti pravičnost in svobodo v svoji domovini. Tako bomo dosegli pravo srečo v domovini in večno srečo pri Bogu. Gabere je tudi odločilno sodeloval pri akciji za postavitev spomenika – svetilnika tem žrtvam na cerkvenem prostoru. Postavili so ga spomladi leta 1940. V nedeljo 2. junija po pozni sv. maši so vanj vzdali spominsko listino. Zaradi nemirnih časov so slovesno odkritje in načrtovano proslavo odložili. Isti dan, ko je Hitlerjeva vojska zavzela Gornjo Radgono, so spomenik porušili.

Iz takratnih zapisov župnika Gabereca je razvidno, kako je trpel, ko je pred Hitlerjem padala ena država za drugo. S stenografskimi vpisi v oznanilni knjigi je spremljal ta dogajanja in spodbujal ljudi k zvestobi do domovine in zaupanju

v Boga. Med drugim je zapisal: nemir vlada zlasti v Mariboru in Ljubljani. Gremo naproti negotovim dnevom. Lepo nam je bilo 20 let, se bliža konec naše svobode? Hitlerjanci so mu po cestah, zlasti pa v apaški kotlini, trosili hitlerjansko propagando in na vse načine izzivali.

V oznanilu za cvetno nedeljo 6. aprila 1941 (njegovo zadnje oznanilo) je zapisal: verniki, pridite obiskat božji grob, da premišlujete trpljenje Našega Gospoda in najdete tolažbo v teh dneh preizkušnje.

Jutro cvetne nedelje, 6. aprila 1941, se je zavrnilo. Radgonski župnik je gotovo to noč v glavnem prebedel. Onstran ceste je izdelovalec šampanjca Clotar Bouwier pozno v noč gostil jugoslovanske oficirje. Župnik je zgodaj vstal, prižgal luč in si oblekel talar. Nič ni dvomil, da bo Hitler vsak čas napadel Jugoslavijo. V svoji spalnici, tretji sobi pritličja je z zadržanim dihom in razbijajočim žalostnim smrekom skozi južno okno gledal na cesto. Zares od Mure sem se je čulo puškarjenje in strojnično regljanje. Nemški vojaki so prihajali po Spodnjem Grisu, opozorilno streljali na vse strani in klicali: Licht aus. Takrat se je zgodilo.

Na spodnjem hodniku župnišča so v strahu čemeli sestra Nežika, oče Jurij, bogoslovec Franček Bračič in urednik »Slovenca« Terseglav. Čez kakšno pol ure so šli gledat, kaj počne župnik. Sredi sobe je ležal v mlaki krvi, bil je že mrtev. Dobil je kroglo v trebuh. (Isto uro sem po spletu okoliščin ležal v mariborski stolnici skupaj z desetimi sošolci pred Bogom in škofom Ivanom Jožefom, ki nas je posvetil v mašnike.)

Župnikovo truplo so morali takoj po zavzetju Gornje Radgone na samokolnici odpeljati na pokopališče. V torek 8. aprila je kaplan Vahčič za pokojnega župnika opravil vigilije in sv. mašo, ob 10 pa je z vso skromnostjo bil pogreb iz mrtvašnice. Tam ima sedaj nagrobnik z vdolano fotografijo.

V lesenem podu sobe, kjer je umrl župnik Gaberc, je še nekaj let po vojni sivi madež impregnirane krvi govoril, da je tam izkravela prva slovenska žrtev druge svetovne vojne.

Kdo je ubil župnika Martina Gaberca? Če še po pol stoletja postavite to vprašanje ostarelim ljudem, vam soglasno brez pomišljanja povejo ime domačega hitlerjanca, ki je to storil. V škofijski kartoteki je tale vpis: ko so 6. aprila 1941 Nemci vdrl v Gornjo Radgono, je odprl župnik Gaberc okno in si je hotel ogledati vdor nemških čet, ga je takoj smrtno zadela nemška krogla. Zgodovinar Milan Kocuvan je zapisal: po okupaciji 6. aprila 1941 so Nemci obkrožili župnišče. Kot zavednega Slovenca so Gaberca zahrbtno ustrelili skriti za transformatorjem, ki je stal v bližini njegovega stanovanja, ko se je prikazal k oknu. Bil je prva žrtev. Isti je na drugem mestu ohranil sporočilo, ki mu ga je posredovala očitvidka Milka Veber: Nemci so 6. aprila 1941 zjutraj leteli v župnišče. Eden izmed njih je teklen naprej in videl, da je župnik Gaberc Martin mrtev. Rekel je: »der Pfarrer ist schon tot«. Drugi nato pa: »Aber nicht von unserer Kugel.« Je morda najverjetnejša tale domneva: župnik Gaberc je ves žalosten in zaskrbljen preslišal klice nemških vojakov: Licht aus in vztrajal pri oknu. Vojaki so, da bi prestrašili ljudi brezumno streljali na vse strani. Ena krogla je šinila skozi razsvetljeno župnikovo okno in mu prestrelila trebuh.

Ko bi župnik Gaberc to jutro preživel, bi ga skoraj gotovo gestapo obsodil na taborišče Dachau, kakor je takoj po zasedbi nekatere druge duhovnike. Saj je bil zelo odločen v odklanjanju hitlerizma in poln domoljubja.

Ob stoletnici Slovenskega planinskega društva

Nekaj imam, česar mnogi nimajo: obilje sončnih spominov na hojo po gorah. Če Slovensko planinsko društvo letos obhaja stoletnico, tudi mojih 62 let vsakoletnega planinarjenja ni zanemarljivo.

Franci Herle

Začelo se je takole. Pri nas doma smo imeli neko slavje. Povabili smo tudi organista Karla, našega dobrega prijatelja. Ta je imel takrat na počitnicah Francija Herleta, eno leto od mene mlajšega soseseniščana v Mariboru. Herletovi niso hoteli ostati dolžni tistega kosa mesa in potice, ki ga je Franci pri nas pojedel in so mene povabili v Solčavo.

Tako smo šli Franci, pa naš mladi mežnar Suše in jaz na Brano. Onadva vajena gora kakor kruha je prav malo zanimalo, ali bom jaz turo zmogel in sicer v čevljih iz boksa. Šlo je. Neznansko sem bil ponosen in srečen, ko sem bil prvič v gorah in 2247 metrov visoko. Ko smo se vračali, smo z markirane poti krenili na grušč in se po njem daleč peljali nizdol. To je čudovita »vožnja«. Predaš se hitrosti in s čevlji orješ dve brazdi v grušču navzdol. Ob sestopu so bili moji čevlji popolnoma brez oblike. V prihodnjem šolskem letu bom imel v Mariboru samo ene čevlje, to mi je bilo takoj jasno.

Zdaj smo ob izviru Savinje pod Okrešljem. Tam prihaja kakor čudež iz skale ta bistra mrzla voda, se po nekaj metrih okrepi z dotoki iz sosednjih skal, nato se meče in peni od sklada do sklada, dokler ji ne zmanjka tal, da kot slap Rinka v belih koprenah pada na dno. Tam ob izviru smo dokončali s kruhom in klobasami, ki so nam jih dali Herletovi s seboj in pili mrzlo studenčnico pomešano z malinovcem, dokler ni zmanjkalo ne Savinje – ampak malinovca. Mojima prijateljema mrzla voda ni škodila, meni pa. Saj veste kako to gre.

Jeseni sem sošolcem v semenišču razlagal, da ima voda pri izviru Savinje zaradi posebnih okoliščin temperaturo pod ničlo. Franci Herle je bil zraven, pa me ni hotel osmešiti in je pritrdil, da je res tako.

Da sem tako zgodaj vzljubil gorč, dolgujem Franciju Herletu. Avgusta 1944 je padel v Ziljski dolini, ko je prej srečno pobegnil iz nemške vojske. Herletov smuški memorial na Okrešlju in Herletova plezalna smer v Ojstrici spominjata nanj.

Dicki

Dijaku Franciju Janežiču je menda isti naš organist Karel nadel to ime. Res je bil precej debel, pa tudi stasit in prijetnega videza. Na ime Dicki se ni nič hudoval, ampak se celo tako podpisoval.

Kadar mislim nate, Dicki, mi je tako toplo pri srcu, šaj sva bila v tistih mladih letih prijatelja, kakor »se šika«. Pa zelo hudo mi je ob misli nate, ker si moral tako mlad umreti. Ko smo ti, Milan in jaz taborili na Klemenškovi planini podnevi pod v soncu sijočimi Škarjami in ob večerih molili ob siju lune in tabornega ognja, ali niso bile to prave duhovne vaje v naravi? Ko smo se odpravili spat na krmo v gornjem delu staje in so pod nami krulili mladi prašički, smo še dolgo v noč razpravljali o važnih vprašanih mladega bitja.

Streljaj od nas v koči je domovala planšarica Kristina, čuvala in oskrbovala kravjo čredo in Rok ji je po potrebi pomagal. Povabila sta nas na mleko in koruzne

žgance. Tako lepo ju je bilo videti. Jaz pa sem že sklenil: ko bom bolj vešč, bosta Kristina in Rok junaka mojega velikega teksta. Pozneje sem v bogoslovski »Lipici« objavil samo kratko črtico z osnovno vsebino prihodnje velike povesti. Mlado ljubezen Kristine in Roka vznemirijo študentje, ki taborijo na planini. Rok gre žalosten in zaskrbljen v Škarje, kjer mu zdrzne. Nezavestnega prinesejo v Kristinin stan. Ko mu ta oskrbi odrgnine, odpre oči in vse je spet dobro.

Z Dickijem je bilo lepo obhoditi Savinjske planine in Julijce. Ko sva na Triglavu prebrala v železno ploščo vpisan spomin na prvi vzpon, sva si tudi midva zapisala v svoje planinske beležnice:

In piam memoriam

Francisci Puncer et Francisci Janežič (Vulgo Dicki)

quorum primus secunda vice

alter prima vice

in panorama Triglavi fuit.

Ko spet mislim nate, Dicki, moj dragi sopotnik po skalah, mi je, da bi zajokal. Če sem prav obveščan, so te pobili »osvoboditelji«.

Štirje župniki na Triglavu

To so bili Melhior, Metod, Lojze in jaz. Bilo je seveda že po vojni. Najprej smo zašli, ko smo na Rudnem polju ubrali »bližnjico« brez markacij. Tako smo hodili kako uro, potem pa nismo vedeli ne kod ne kam. V prepadu pod nami smo zagledali dva mrtva bika, ki sta očitno tudi zašla. Seveda smo se vrnili na izhodišče. Ta pot s Pokljuke na Triglav je najkrajša in najzložnejša. Ko dosežeš na Velem polju Vodnikovo kočo, lahko preizkusiš samega sebe, kako znaš uživati lepoto skalnatoga stvarstva in cvetja, posajenega na njem. Da, kakor da bi kdo posadil in negoval te rožice okrog Vodnikove kočice. Glej te naravne ikebane, kako se zazibljejo in zadišijo v opoldanskem vetru planinski nageljčki, pa zvončnice, zlatice, rododendron, triglavske rože, encijan, teloh, še trava dobiva v teh skalah poseben čar. Hvala Bogu, ki me je obvaroval greha, da nisem nikoli trgal teh planinskih lepotic, tudi planik ne.

Slabo smo prespali na klopeh v Vodnikovi koči, ker so bila vsa ležišča ob našem prihodu že oddana. Po taki noči se nam je vsem že zjutraj oglasila huda žeja. Mi pa hočemo, ko pridemo na Kredarico, maševati v kapelici pri triglavski Mariji. Takrat še nismo smeli niti vode zaužiti od polnoči pred sv. obhajilom. V moji trilitrski pletenki je bilo še precej dobrega vina in klok-klok je delalo, ko smo se trudni in žejni vzpenjali. Hitro so nam na Kredarici dali ključ kapelice in velik lonec vode. Zaspanost je minila, saj je veliko doživetje, obhajati mašo na najvišji slovenski gori. Takrat še ni bilo somaševanja. Drug za drugim smo se zvrstili in se ne naveličali. Vsak pa je, ko je rekel: *Ite missa est*, pograbil lonec in se odžejal, preden je odložil liturgično obleko.

Pri Aljaževem stolpu smo bili mladostno razigrani. Lojzeta smo v neki stvari kritizirali, pa nam ni pritegnil. S silo smo ga vsi trije potegnili na rob severne stene in mu grozili: boš ali ne. Vztrajal je, mi pa smo sveda popustili.

Ko si se v tistih časih vračal domov, si bil že spet živčen kakor vsak dan. Morda so me iskali, morda me čaka poziv na »razgovor«, mogoče nalog za plačilo kazni na podlagi predhodnega zaslišanja. In minuli trije dnevi preživeti v soncu in belih skalah so se ti zadelo kakor lepe sanje.

Še koliko takihle spominov budijo odtisnjene štampljke in datumi v spominskih beležkah teh 62. let. Ko jih listam, zabrundam s hvaležnim srcem tisto Tovškovo, ki smo jo na vrhovih tolikokrat zapeli:

*Lep je božji svet,
krasen je razgled,
vse je krog in krog
delo božjih rok.*

Cvetka M. Jakus

Kulturna prireditev v Torontu

V nedeljo, 8. novembra 1992, so nam Prekmurci pod vodstvom Lujza Žižka, duše torontskih Prekmurcev, pripravili lepo povezano kulturno prireditev. Lujza in vse sodelujoče je vodila izjava tišinskega rojaka dr. Franca Rogača, ki je postal škof v Pečuhu: »Vsako lüstvo samo sebi skaže čast, če spomin svojih velikih možov v časti drži«.

S proslavo ob sedemdesetletnici mariborskega pom. škofa dr. Jožefa Smeja, tretjega škofa iz Prekmurja, pesnika, zgodovinarja in dušnega pastirja, so to s prirčno besedo in domačo pesmijo uresničili.

Nanizali so zasluge in kulturna dela svojih zaslužnih mož iz preteklosti in sedanosti. Terezija Čontala, Fotivčeve, Elizabeta, Lidija in Rosemarie, Jožef Hozjan, Gusti Kelenc, Marijana Padar, Irena Pal, Štefan Ritlop, Anica Sluga, Štefan Vinčec ml., Miha Zakojč, Lujz in vnukinja Sonja Žižek, najmlajša med njimi, so podali to besedo z vso ljubeznijo do svoje domovine in z vsem spoštovanjem in ponosom do svojega rojaka škofa Smeja, čigar globoka vernost bodi v zgled vsem doma in v tujini.

Z domačo pesmijo nas je pevska skupina sedemindvajsetih glasov omeščala do solz. Rosemarie Fotivec jo je vodila in spremljala pri klavirju njihovo melodijo. Orkestralna skupina, ki jo vodi Matija Lebar, in jo sestavljajo Marjan Kolarič, Silvija Kolarič, Darko Lebar, Kristan Lebar in Mark Lebar, pa nam je omogočila prisluhniti duši prekmurskega človeka, veselega in žalostnega.

Pevska skupina je sklenila prireditev s staro cerkveno pesmijo Marija, nebeška kraljica. Večer pa se je končal z družabnostjo v mali dvorani. Tam nas je čakala znana dobra prekmurska gibanica z drugimi dobrotami vseh vrst. Pripravile so nam jih pridne roke gostoljubnih ženā, doma iz Prekmurja.

Vsi, Prekmurci in drugi Slovenci iz vseh krajev Slovenije, ki smo za to kulturno prireditev napolnili dvorano župnije Marije Pomagaj, smo odhajali na svoje domove z zavestjo, da še živi med nami požrtvovalnost, ljubezen do domovine in njenih krščanskih vrednot.

S kar lepim zneskom prostovoljnih prispevkov smo pripomogli novim orglam soboške »pāpinske« cerkve, kjer sem dvanajstletna pred osemindvajsetimi leti prejela zakrament sv. birme.

Kupinarji

Moja naloga je prikazati kupovanje perutnine in jaje od gospodinjstev po vaseh in nadaljne prodajanje trgovcem, torej ljudsko trgovino v vasi Renkovci in okolici od 19. stoletja do konca druge svetovne vojne. Ker slovenske literature o tem predmetu ni, sem zbral gradivo pri informatorjih. Za primerjavo sem uporabil madžarsko literaturo, kolikor mi je bila dostopna.

Skozi vso nalogo zasledujem spremembe, ki so nastajale tako pri posamezniku – kupinarju kot tudi v družbi nasploh. Ne izostane niti socialni vidik, kjer skušam ugotoviti položaj in vrednotenje tovrstne ljudske trgovine. Sprašujem se o vzrokih, ki so pripeljali do tega, da se je kupinarstvo najbolj zasidrilo prav v Renkovcih. Ob tem velja opozoriti, da je to le ena izmed mnogih panog ljudske trgovine, ki se je razvila v Prekmurju. Poleg znanih in ustaljenih obrti, ki so se ohranile do danes, na primer lončarstva v Filovcih in čevljarstva v Turnišču, se je v času med obema vojnama razvilo veliko trgovanje s saharinom, ki so ga tihotapili iz avstrijske Radgone in ga prodajali po prekmurskih krajih. Pri tem opravilu so prednjačili predvsem prebivalci vasi Lipa. Sem sodijo še ljudski trgovci z domačim platnom.

Prav tako se je po drugi svetovni vojni razmahnilo vsesplošno trgovanje z živili s podeželja v mesta, pri čemer so se med Prekmurci najbolj uveljavili vaščani iz Odranec. To nas navaja k razmišljanju, da je takomenovani »turniški kot«, to se pravi vasi okoli Turnišča, že vseskozi obarvan z živahnim ljudskim trgovanjem. Obenem pa nam vse to dokazuje veliko mero iznajdljivosti teh ljudi, ki so zaradi slabih življenjskih razmer bili prisiljeni poiskati si dodatna sredstva za preživljanje. To jim je v veliki meri tudi uspevalo, kar pa je le ublažilo njihovo stisko, ni pa je moglo odpraviti.

Kupinarka, risba Janosa Janka v prvem madžarskem strokovnem listu »Gallas« iz leta 1884.

Tudi madžarska etnologija ne premore kakšnega obsežnejšega dela, ki bi se ukvarjalo izključno s kupinarstvom, saj Magyar neprajzi lexikon na koncu članka v pregledu literature navaja zgolj dva krajša teksta. Za nas je še posebej pomemben tisti, ki govori o kupinarstvu na zahodnem Madžarskem in ki se deloma navezuje tudi na ozemlje, naseljeno s Slovenci v Porabju in Prekmurju ter Hrvati na avstrijskem Gradiščanskem.

Na zahodnem Madžarskem se je skozi nekaj stoletij izoblikovala potujoča trgovina s perutnino in posebne življenjske oblike. Poleg drugih nakupovalcev so bili pomembni »tikasz«-i, ki so imeli posebno vlogo v vaškem življenju. Konec 18. stoletja je imela madžarska perutnina pomemben delež v izvozu v sosednje dežele. Pišejo tudi o donosnosti te dejavnosti. Med kraji v Železni županiji, kjer so se ukvarjali s kupinarstvom, so za čas Avstroogrške monarhije omenjeni tudi Dolenji Senik (Alsó Szőlnök) v današnjem Porabju, Selo (Tótlak) v Prekmurju in Oberwart (Also-Strazsa) na današnjem avstrijskem Gradiščanskem:

Kraj	Štev. nakupov. jaje	Letni davek na osebo v forintih	Narodnost
Dol. Senik	3	87.-	nemška
Selo	3	19.-	madžarska
Oberwart	1	10.-	nemška

Iz tabele je razvidno, da je bil letni davek na osebo največji na Dolenjem Seniku, iz česar lahko sklepamo, da je bilo med tremi izbranimi kraji kupinarstvo najbolj razvito prav v tem kraju. Obenem lahko domnevamo, da so se s kupinarstvom kljub oznaki, da gre za prebivalce nemške in madžarske narodnosti, ukvarjali tudi Slovenci in Hrvati, katerih število nikakor ni bilo zanemarljivo.

Kupinarske poti so bile dolge, saj so obsegale več županij. V začetku tega stoletja so, kot smo že omenili, hodili kupovat tudi na Hrvaško. V nekaterih družinah so se s kupinarstvom ukvarjale kar štiri generacije. Značilna je njihova oprema – vozovi. Z eno vožnjo so zbrali 20 do 30 tisoč jaje v sezoni, ob božiču na primer pa samo okrog tisoč. Eno potovanje za zbiranje jaje je trajalo 5 do 6 dni. Na pot je odšel gospodar z ženo ali sinom; dostikrat pa so kot tretjega člana odprave vzeli s seboj svojega psa čuvaja. Delali so od jutra do noči. Spali so v hlevih, dokler so bili vozovi prazni, sicer pa ob vozovih na slami. Imeli so tudi stalne postojanke, največkrat so bile to gostilne, mimo katerih jih je vodila njihova pot. Prihajalo je do kraj in umorov, zato so denar skrivali v škornje, manjši drobiž pa v platnene zavoje oziroma vrečke.

Kupinarji so blago kupovali tako, da so opozarjali nase s posebnimi klici oziroma vzkliki. Če so hodili kupovat na Hrvaško, so vzklikali v hrvaškem jeziku. Ker so bili po naravi veseljaki, so svoje vzklike začinili s humorjem, kot npr. v naslednjem vzkliku, kjer gospodinjam svetujejo, naj ulovijo kar sosedove piščance, če svojih nimajo:

quasi giusto

Love, love love, jajca pishyance donesite,

Akonimas sooje lovi susjed, lo-ve,

lo-ve love love jajca pishyance, donesite

Akonimas svoje lovi susjed love

love, love love jajca, pishyanu, donesite.

Notni zapis kupinarskega klica (povzeto po O. Domonkos, op. cit., str. 263)

Cene jajc v tridesetih letih tega stoletja so bile od 3 do 3,5 filerjev (madžarski drobiž), včasih tudi 4 filerje. Jajca so računali po 6 skupaj, v vsaki roki po tri (to je bil en »dobas« = met). V zaboje so polagali jajca v vrstah, mednje pa trosili rezano slamo. Manjši zaboji (»lāda«) so sprejeli 3 do 3,5 tisoč, večji pa 6 do 7 tisoč jajc. Jajca so shranjevali tudi v sodih, ki pa so jih imeli večinoma doma in so jih le redkokdaj uporabljali za transport. V tem primeru so dali na voz po tri sode.

Pozimi so prodajali jajca iz apnene vode. Trgovci so jajca dobro poznali, bili so sposobni razlikovati sveža od postanih, saj so se cene oblikovale v razmerju do kvalitete. Nekatere hiše so imele posebne kleti za jajca; sem so dajali zdrava jajca, ki so jih pregledali pod lučjo.

Tržišče za prvo- in drugorazredna jajca je bil Dunaj, za tretjerazredna pa Budimpešta. Že po tem kratkem prikazu, ki smo ga povzeli po Ottóju Domonkosu,

se da razbrati, da kupinarstvo ni nekakšen obroben in lokalni pojav, ampak prav nasprotno; gre za regulirano in široko razvejano obliko ljudske trgovine, ki je povezovala še tako majhne vasi z velikimi mesti (npr. Dunaj in Budimpešta) na eni, kot tudi cele pokrajine (od Hrvaške, Slovenije, zahodnih županij Madžarske, do delov današnje Avstrije in Slovaške) na drugi strani.

Martin Horvat

Obisk iz domovine

Z mnogimi duhovnimi, kulturnimi in športnimi srečanji bogatimo svoje življenje Slovenci v Berlinu. Poleg Slovenske župnije skrbi za kulturno in športno udejstvovanje Slovencev še društvo »Slovenija«. Poskušal bom opisati dogodek, ki smo ga na poseben način doživljali daleč od domovine, toda tesno z domovino, ko so nas obiskali mladi iz bogojanske župnije.

Avtobus turističnega podjetja Klas iz Sobote se je v petek, 22. januarja 1993, ustavil v Berlinu, 3,5 milijonskem mestu, v katerem živi blizu 1600 Slovencev. Nič utrujeni, nasmejani, srečni in veseli so skupaj s svojim župnikom in novinarjem Ognjišča zapuščali avtobus, ki jim je kar osemnajst ur bil namesto doma. Prišli so v Berlin, v nemško metropolo, kjer se je v zadnjih 30 letih zgodilo toliko lepega, pa tudi žalostnega. Že kar prve minute so hoteli zvedeti vse: o mestu, Slovencih, sovraštvu do tujcev, berlinskem zidu... Na zadovoljstvo vseh so na ta vprašanja dobili tudi odgovore, ne sicer v enem, temveč v štirih dneh.

Za Slovence v Berlinu je bil čas od 22. do 25. januarja 1993 čas prave slovenske kulture, narodne in verske. To so bili dnevi petja in vriskanja, plesa in pogovorov, dnevi spoznavanja in pletenja novih prijateljskih vezi.

Mladi iz Bogojine v Berlinu

V petek, 22. januarja, smo si ogledali del mesta in si izmenjali informacije o življenju v bogojanski župniji in o življenju zdomcev v Berlinu.

V soboto, 23. januarja, je bil na programu ogled mesta, nakupovanje, obisk društva »Slovenija«, koncert skupine Talita-deklica in ogled »berlinskega podzemlja«. Za vse nas v Berlinu je bil vrhunec sobotnega večera koncert okteta Talita. Pozdrav napovedovalke je bil pozdrav vse Slovenije vsem Slovencem in gostom: »Slišim te, 'mami', kako šelestijo dolensjske lipe, kako valovi poljubljajo obalo

Dekliški oktet Talita iz Bogojine

Primorske. Slišim vrisk Štajerca, kjer trta rodi. Pesem pastirja Gorenjske, ki za čredo hiti; slišim pesem škrjančka sredi prekmurske ravni. Že prva pesem je mnoge vrnila v mladostno življenje: Kje so tiste stezice, k' so včasih bile? Da, mnogokrat se rosijo oči zdomcem, ne samo takrat, ko se poslavljajo od domačih in domovine, temveč tudi takrat, ko slišijo pesmi, ki jih vračajo v mlada leta:

*O dragi dom moj, rojstni kraj,
k sebi vabiš me nazaj,
zazrl bi tebe še enkrat,
če tudi to poslednjikrat.*

*Večerni zvon, bim, o mili zvon, bom,
spominjaj večno me na dom.*

Tudi mladi na mlade niso pozabili, saj so mlada dekleta vsem, posebej še tistim, ki so na ta ali oni način ostali sami, brez staršev, zapela pesem:

*Mama in atek v tujino sta odšla,
mene pa pustila čisto samega.
Sestrica že lani mi umrla je,
ko je bila stara komaj leti dve.*

Osrednji dogodek našega medsebojnega srečanja je bila odrska igra DUHOVNIK V KRVAVI OBLEKI. Igra osvetljuje duhovniški poklic skozi prizmo spovedne molčečnosti. Mati, vdova, ima dva sina. Eden je duhovnik v domači vasi, drugi pa je tik pred poroko. Vsa župnija govori o poroki med mladima in poštenima zaročencema in čaka trenutka, ko bo duhovnik poročil brata. Ko se nekega večera zaročenec vrača domov, ga neznanec ubije. Duhovnik mrtvega potegne iz avta in si pri tem okrvavi obleko. Ubijalec se duhovniku spove, a ne iz kesanja, ampak iz varnosti, da duhovnik ne bi smel nikomur namigniti, koga sumi za uboj, saj ga veže spovedna molčečnost. Zločinčeva nesramnost gre še dalje. Ker ima kot oderuh veliko denarja, hoče zasnobiti ubogo zaročenko svoje žrtve. Ta se mu nekaj časa upira, na koncu pa privoli v poroko zaradi matere, ki bi v revščini še umrla. 'Krvavi' zaročenec se ob zaroki od veselja napije in v pijanosti izblebeta, da je on ubijalec. Po župniji se takoj razširi glas o njegovi aretaciji in hvala župniku, ki je za ceno take žrtve držal spovedno molčečnost. Preden ga odpeljejo na morišče, se sreča z 'duhovnikom v krvavi obleki'. Najprej ga zaničuje, ko pa se zave duhovnikove žrtve in rotenja, naj se vendarle skesa, pade na kolena in se izpove...

Stanislav Petek v vlogi duhovnika

V polni dvorani so mladi igro brezhibno izvedli. Mnogo »kritičnih« gledalcev je po predstavi stisnilo roko župniku Stanku Zveru in igralcem.

Hvala, dragi Slovenci iz Bogojine, za vse: za besedo in pesem, smeh in razigranost... Hvala šoferjema in podjetju Klas! Hvala v imenu mladih iz Bogojine in v imenu Slovencev v Berlinu, podjetju Radenska in Kulturni skupnosti občine Lendava za delno kritje stroškov. Verjamem, da je ves darovani denar bogata naložba za narodno in duhovno obnovo Slovencev v domovini in tujini. Škoda, da v tem projektu ni sodelovala matična občina Bogojančarov, Kulturna skupnost občine Murska Sobota. Pa verjamem, da bo kdaj drugič?!

Čudodelni Devici na Gorci

Patres nostri narraverunt nobis*
(Ps 77,3)

*Pisar kak srednjeveški brez imetja
popisal to bi lepše kot kronist:
Bilo petnajstega je sred stoletja,
ko Cerkev vodil papež je Kalist.*

*Po cesti stopa potnik ves zaprašen,
sledov njegovih nog drži se kri,
pogled mu tēmen, zmeden je, preplašen
in glas se trese, ko spregovori:*

*»Kako si srečen, potok žuboreči,
ko pesem poješ Stvarniku zvesto.
Še meni poj o izgubljeni sreči,
zavrgla sta me zemlja in nebō.*

*Razbojnik – plenil, ropal sem gradove,
pobil do smrti stražnike sem tri,
razdelil plen med reveže in vdove,
kljub temu vest neznansko me skeli.«*

*»Čemu se, grešnik, spoveduješ meni?
Globin človeških, padcev ne poznam.
Duhovniku zločine razodeni,
razsodil bo pravično, kod in kam!«*

*Poklekne naš razbojnik v spovednico,
zajame željno posvečeni zrak
in prav podrobno izpovē resnico,
čeprav krepkō mu grlo stiska vrag.*

*»Odvezo dam ti, penitent nesrečni,«
duhovnik skoz rešetko šepetā,
»a za pokoro AHASVER boš večni,
pokrajine prečesal, pol sveta,*

*dokler ne najdeš GORCO posvečeno
in sredi bujne vinske trte križ,
pod njim srcē Device prebodeno,
tam počoj, mir svoj končno zadobiš.«*

*»Vetrovi, dajte svoje mi peruti,
s kristjani proti Turkom hočem v boj,
morda me tam v sekundi in minuti
prebode turški handžar, sulic roj!«*

Med metežem popadajo kristjani,
bojišče polno turške je krvi,
mir v grobu najdejo tam pokopani,
naš Ahasver brez ran naprej živi.

Na severu, zahodu, jugu tava,
v deželah vzhoda brez vseh trdnih cest,
a GORCA ne prikaže se mu prava,
čeprav jo išče tudi v svitu zvezd.

Izvržejo ga ven morjâ globine,
ko pal je tja, po smrti koprneč.
Ne umorijo gorske ga strmine,
ne kuga, strela, ogenj, grom bobneč.

V deželo lepo, polno vinske trte,
po Dravi končno ga pripelje čoln.
Zagleda GORCO, rōke razprostrte,
Boga na križu, Muter, upa poln.

Po temnem, temnem gozdu pot se vije,
ustavi tam razbojnikov ga trop.
»Pustite me do križa in Marije!«
Zaman. Na tlu ga vržejo kot snop.

»Poznamo te. Izročî nam zlatnine!
Na GORCO Bogu nosiš jih ječe!«
»Zlatnine? Kje! Rubine? Ne! Cekine??
Mariji nesem svoje le srcē.«

Pretipajo ga skrbno vedno znova.
Ne najdejo prav nič. Naj torej grē,
saj ahasver prav trdnega je kova,
Mariji svoje nese naj srcē!

Izrežejo srce mu v svoji jezi
in dajo mu ga na tresočo dlan.
»Sedaj po živem srcu svojem sezi
in nosi ga Mariji noč in dan!«

In čudo. Ahasver se naš ne zgrudi.
Srcē na dlani nosi kot mrtvāk.
Navkreber stopa v bolečini hudi,
ko drug se zgrudil vsak bi korenjāk.

Na mah zberō se množice drhteče, ■
ker vsak rad videl čudo bi čudes:
na dlani s srcem moŹ žari od sreče,
na GORCI tam spregovori še vmes:

»Od tod pogled se širi lep v daljave,
preprost le kriŹ z Madono tu stoji.
Prinesel sem srce-opeko, AVE!
Pozidajte svetišče tukaj vi!«

*Minilo več že kakor petsto let je,
odkar na GORCO kliče zvon okrog.
Vsak ahasver je našel tu zavetje.
Pri Materi usmili se nas, Bog!*

**Naši očetje so nam pripovedovali
(Ps 77,3)*

Jakob Šešerko

Pesmi

RAZBOLJENO SRCE

*Ob rob poti
v nemoč zdrsi
prebičano srce.*

*Levit gre vstran,
v trdoti spran –
kosmato vest čehlja.*

*Samarijan
je Kristus sam;
srce ozdravi: križ.*

*Iz križa lek
curlja na svet
za srca v runah zla.*

KO SO KRESNICE VZLETALE

*Okravljena cesta se vije
od vetrinjskega izdajstva
skozi teharsko klavnico
v kočevske gozdove.*

*TU.
Nikoli premagani,
goli –
izkričani za izdajalce
spe.
Od bratov mučeni,
mučeni;
njihove zdrobljene kosti
se še včasih
v krošnje dreves zazro.
Njihov zločin:
Bolj so ljubili
beli križ kot rdečo zvezdo,
bolj ono kot to življenje
in za večno zmagali.*

TRPEČI OCEAN ŽIVLJENJA

*Trpeči ocean življenja
valove divje v bes razpenja,
po križu klic se k Bogu vzpenja.*

*Zakaj trpljenje ne premine,
ko božje sonce vsak dan sine?
Ne vidi bednih bolečine?*

*V strmino nosi Kristus trame
in vabi vse, naj vsak še vzame
svoj križ trdno na svoje rame.*

*Potem postane breme lahko
in moč in velik up zdaj vsako
srce požene v žlahtno tlako.*

DUHOVNIŠKA ZVESTOBA

*Pšenični klas je že požet,
zabrisan kukavice smel odlet
in melje se bel božji kruh.
Edinstveno zaplava Sveti Duh;
mladenič vzklikne: Tukaj sem!
Saj to je bil njegov skrivnostni sen.*

*Zdaj vpet je v evangelijski tir,
krotko razpira vsem roke za mir.
Ne daje on ovac v najem,
iz trnja jih rešuje v svoj objem.
Nad njim bedi
na Skali Cerkve
Božji sin.*

PREZRTO DELO KMEČKE MATERE

*Vse se giblje, nekaj dela,
se presnavlja, ugonablja,
človek zre kot kralj spod čela,
z delom svojim svet upravlja.*

*Je poklicev kakor toče,
zemljo vso so pretaknili,
še nad zvezde se jim hoče;
tam so vendar se zgubili.*

*Eno delo bom pohvalil,
ki je materi slovenski
čas ji žulje vroče spalil.
Daj, Tesar ji nazarenski,
– zlati venec dela!*

KLIC SPOMINA

*Veter je v zelenih vejah rajal,
travnik v cvetju nežno je blestel,
slavec skrit nam v pesmi je pozvanjal,
a v nočeh je angel zvezde štel.*

*Nikdar več tako lepo' ne bo nam,
ko bo maj spet čar prav vsem delil,
ko bo travnik tebe čakal zjokan.
Nikdar več tako lepo ne bo.*

UTRINEK S PRAGA ZVEZD

*Kaj če kdo z vesolja išče
razpoznavo in žarišče,
kje Slovenijo naj išče –
kakor ptica zrno ajde?*

*Tisoč hribčkov, tisoč cerkvic
mu pokaži s praga zvezdic;
v srebrni mesečini,
po dežju v lesket modrini.*

Stanislav Koščic

Pesmi

SLOVO OD POLETJA

*Od gorā
odmeva
poznoavgustovski hlad.*

*Planinsko cvetje
dehti
sproščeno svežino.*

*»Sredi dežnih kapelj
koprnim
v Prostranost!«*

DOMOTOŽJE

*Ta bolečina
je preneskončna.*

*To bivanje
je prekrvavo.*

*Ta usoda
je preizpeta.*

*»Ko bi se le naslonil
v toplo naročje
vitkega topola!«*

PREPLAH

*Ožarjena gora,
dišeča po
napornem vzponu
v višave.*

*Prikrito trpljenje
v očeh
zrele ženske
v sestopu.*

*»Vznemirja me samó
hrepenenje
po žitnih poljih!«*

Pesmi

BLIŽJE VEČNOSTI

*Dan, začetek preostanka dni,
v sledove dolgih senc je stopil,
korak se bliže domu je napotil,
svetlobe pramen se izliva v kri.*

*Kakor gmajne naše in ravan,
mrak s plaščem v temo zagrinja,
mi žalost v gosta se spreminja,
se loteva duše hlad neznan.*

OROPANO SVETIŠČE

*Oropano svetišče sem,
ki časa zob,
neurij vali
so skalni temelj
trden razmajali.*

*Žrtveniki so razdrti
v duše hramu;
onečaščeni vsi kipi
in ikone časa;
podobe sanj scefrane,
pohojeni človeški ideali.
A čez zapuščenost razvalin,
zvon vesti škripaje
oglaša se iz lin:
tudi sam skrunilec,
o groza, stud in strah
si lastnega oltarja.*

*Le križev pot
mi na duhovno zaprašeni steni
od postaje do postaje
nudi žrtve svežo kri,
da v dno biti
olje vere ne zgori.*

POKLICAN

*Pred dvema desetletjema
na obličje padel sem,
pred Te, Najbližji;
leže, tresoč se
pod roko posvetitve šepetal:
Gospod, saj nisem vreden,
še manj sposoben
te tvoje blagodati;
zakaj prav jaz,
se spraševal,
za tvojo čredo
na goro, v dol, goščave
se podati in postati
premostilec časov in prostora?
Zakaj zate, zanje se razdati?*

*Vendar kot širino misli
v besedo se ne da zajeti,
tako takrat
pred dvajsetimi leti,
odgovora osnutek začel
si tkati;
ki ni končan,
le čutim, ne zameri,
oblikuješ ga po moji meri.*

*Zaznavam ga
včeraj v kriku holecine,
ki drhti kot breze
jesensko zlatolasje;
danes
v meglic belih tropu
na nebu Slovenske krajine.*

*Na produ jutrišnjega dne
pa Ti veš, jaz ne,
kakšne v statve borne
moje zemske biti
o poklicanosti moji
boš položil miti.*

Martin Maroša

Veržej

*Izgublja tvoje se ime v davnini!
Nasip, utrdba, straža..., vse si bil.
Ni Turek te nasilni ukrotil,
si z Ropošom podil ga po ravnini!*

*Kdorkoli ti je kdaj že hotel vzeti
svetinjo vere, domovino, hram,
možato si takoj se dvignil v bran!
Tako si zmožel srečno preživeti!*

*Ostani, moj Veržej, tako možat!
Dom, Vera, Domovina so zaklad,
oskruniti ga nikdar ne dovoli.*

*In vzgajaj svoje mlade v tej ljubezni,
naj bodo močni, zreli, vedri, trezni;
mladina, ki VESELO DELA, MOLI!*

Avgust Pavel

Štejem prelite solze revežev

*Kálmánu Tóthu,
ki je to nujno, žalno sporočilo
kot prvo vključil – pred mikrofonom
v človeška srca.*

*Štejem prelite solze revežev,
na stekajočih se,
zdihujočih ulicah teptanih ljudi.
Kraljevska smet je vržena na cesto!
V tankih curkih neprekinjeno
solze tečejo povsod.*

*In jaz jih štejem:
deset, sto, tisoč, milijon,
kaplja, potok, reka, ocean!
Na škrlatnem obzorju pa:
nov Vesoljni potop,
strašen, kozmični Vesoljni potop!*

*Štejem prelite solze revežev.
Na vse strani trkljajoče se bisere
dež in plundra
z blatom, umazanijo, odpadom
odplavi v smetljivo mlako.
Toda tudi v tej grdi odplaki
vidim solze:
ker so krvave,
ker so škrlatne,*

ker so številnejše
od vseh smeti in odpada,
ki se ob nakopičenih solz poplavi
opravičuje, prilagaja, zveličuje in pogublja.

Stejem prelite solze revežev
pred debelih sitežev
gluhim pragom
in pred strogimi, grdimi mrežastimi okni.
Vsaka božja kaplja
se med padcem v svinčeno zrno sirdi
in topo udarjajoč rožlja
okrog prepolnih shramb in blaženih ognjišč.
Toda čudno:
nihče ne sliši,
ali komaj kdo
proseče in preteče trkanje,
toče neprestani hrup.

Stejem prelite solze revežev
v kasarniških najetih gnezdh, tovarnah in barakah,
v novih kičastih palačah,
iz solzne malte zidanih.
Vsaka božja kaplja
vzplamti med padcem v majhen vroči plamen,
ki vžge, kamorkoli pade.
In čudno:
Na to se nihče ne ozira,
ali komaj kdo,
kako požrešna ognjena povodenj požira
nad našo glavō
trhlo, odsluženo,
staro, črvivo tramovje!

Stejem prelite solze revežev
gluhe točilnice, skrivam se v bridkem,
cenenem grešnem mrtvilu
med beraškimi vrati pokopališč in cerkvā,
za usmiljenega Jezusa
obpotnim pločevinastim križem.
Stejem, neprestano štejem,
podnevi, ponoči, na in ob poti,
kjerkoli se beda pojavi.
Vsaka božja kaplja
se med padcem v lužni vitriol zagnoji.
In čudno:
Nihče tega ne opazi,
ali komaj kdo,
kako razrašča rakov tvor iz dneva dan
se na mojem, na tvojem,
na vsakem
od bolečin zvijajočem se gnojnem telesu!

*Štejem prelite solze revežev
na skrivnem potuhnjen
v sajastih, revnih, praznih prostorih,
na zvezjenih mlinov bednem podstenju.*

*Zdaj se še komaj komaj
mlin vrti.
Toda kaj bo, če kdaj ta grenak,
krvav in vrtnčasti solzni potop
neke temne noči
s hrupom in treskom vdere
na čakajoče žejne zatvornice?
Kaj bo??*

*Bratje!
Nekaj bi povedal!
Zberimo raztresene
krvave solzne kaplje,
preden ta tok
narase v strahoten krvavi potop,
v novo svetovno kozmično čudo.
Storimo to danes!
Kajti solze lijejo, kar naprej lijejo
in nad nami solznomegleno nebo
postaja vse gostejše, vse bolj temno!*

(Iz zbirke Vak vólgy ölen igy zsolozsmázok prevedel Lojze Kozar)

Tine Mlinarič

Mura

*Mura,
žuboreča,
spuščena v iztesano hlodovino,
vklenjena – tak mir je takrát,
in miroljuben tok skozi vas.*

*Mura,
večni mejnik,
petinštiridesetega razsodnik,
Sloveniji okop,
le ribam pravi dom.*

*Mura,
angel – hudič,
ko prerasteš v našopirjenost,
trpeče vas –
zazrtost v nebo sklenjenih rok – Bog pomagaj!*

Ko so nam pačili imena...

1. Okus po izdajstvu

Predirljivi zvok zavodnega zvonca para ušesa in reže v srce, odkar se ga je polastil oficirsko nestrpni nadasistent Remény. Le zakaj ga naši silaki ne vržejo dol, zvonec namreč? Nič ne pomaga, treba je vstati v nov turobni dan. Čemu že? Streč nekdanji želji po znanju? Malo verjetno. In kako – po napol prečuti noči?

Ozlovoljni kot telički, ki so jim ponujali slasten grizljaj, dali pa osat, tapkamo v kapelo. Tu še lahko molimo po slovensko. In po slovensko bomo prosili žegna za osvajanje tuje učenosti. Skoraj otipljiv strah pred njo nam vzbuja odpor, ki presega naravno otroško vedoželjnost. Bržkone bi nas težko spet spravili v šolo, če nas ne bi mikalo vedeti, v kaj neki se bo ta na novo nastali babilon še sprevrgel. Včeraj si nismo mogli kaj, da ne bi norce brili iz te zmešnjave; iz moreče godlje smo iztisnili nazadnje kanček zabave.

Preden smo optali torbe in šli po novo zalogo tujstva, sem začutil živo potrebo po nečem domačem, slovenskem. Na jutranji študijski uri sem namesto guljenja madžarskih patriotskih besedil izbrskal v pultu zemljepisno učno knjigo za 4. razred osnovne šole. Slekel sem jo iz »uniformnega« ovijalnega papirja in jo nekaj časa otipaval, kakor počno naše mamce s starimi molitveniki, ko zahrepene po duševni hrani. Lično vezana knjiga iz daljnega leta 1923. je vsebovala dva dela: Slovenijo v mejah kraljevine SHS, države, ki so nam jo spomladi brez boja raztrgali, in Neodrešeno domovino, Slovenijo izza državnih mej. Oči so se mi zalepile na prve vrstice:

»Slovenija je najlepša pokrajina slovanskega juga. Njeno ozemlje se razteza od bregov reke Rabe na severu in Soče na zahodu, pa doli do sinje Adrije...«

Zbogom Slovenija, zdaj neodrešena vsa,
adijo, sinja Adrija...

Na hitrico sem preletel z očmi podobe posamičnih pokrajin, ne da bi razgrnil preganjene vmesne zemljevide, ki so me tako spominjali na dedekove mape. Budni Remény je namreč spazil, da kar predolgo brkljam pod odkritim pultom in se zagnal proti meni. Če ne bi tisti hip treščil z vso silo pult na drugi strani učilnice, bi me zasačil. Brž sem knjigo spet ovil v modri ovoj in jo vtaknil med ostale, tuje.

– Mätjašu se zahvali, – je zašepetal Vanek za menoj, – mi jo posodiš zvečer? –

– Pokimal sem in že je bilo treba na dvorišče v vrsto. Trpko doživetje prvega šolskega dne mi je šibilo kolena za ponovni odhod v šolo. Gnala me je le radovednost, ali bo Janček prišel. Po večerajšnjem pridušanju, da bo pustil pomadžarjeno šolo, je bilo kaj malo verjetno. Sicer pa smo se obirali vsi vprek, da je Remény živčno priganjal in komaj mu je uspelo sestaviti vrsto. Rajši bi sami korakali tjakaj, kot pod njegovim varuštvom. A moral je imeti zadoščenje, da zdržuje zavodni red, morda se je pa tudi bal, da bi jo kdo popihal proti domu. Tako nas je sodila večina, misel o domu pa je sprožila pomenek o domačih.

– A ne bi bilo lepše, ko bi nas prišli pospremit naši domači, vsaj prve dni, – sem zinil z neprikrito mero domotožja.

– Kje pa utegnejo zdaj na jesen, ko je največ dela! – me je zavrnil Vačov Jožko.

– Sicer pa pridejo v nedeljo, obljubili so, – je tolažilno zategnil Svetkov Števek.

– Pridejo, kajpa, in vas poujčkajo! – je jedko potrdil Toni. Sam se ni nadejal obiska.

– Dečki, kar korajžno, teh nekaj dni bo hitro mimo, nedelja bo pa spet naša, v celem! – nas je spodbujal drugošolec Vili, ko je slišal naš pomenek o odsotnih starših.

Preden smo zavili s steze na gimnazijsko dvorišče, smo od daleč opazili gručo sošolcev iz mesta in med njimi tudi Jančeka. Torej jo le ni ucvrl domov. Za nadasistentova opozorila o pozornosti v šoli se nismo zmenili kaj dosti.

Druga ura z razredničarko je pokazala, da bi bilo bolje, ko bi ostali docela odsotni v klopih. Več ko pol ure je porabila z uradniško togim popisovanjem imen. Vedeli smo sicer že od doma, da Madžari, ki so nas za Nemci zavzeli, zapisujejo imena po svoje, krajevna in osebna, a da sprevračajo tudi priimke, nam je bilo novo. Kakor smo navajali svoje priimke po abecednem redu, jih je naša bogve odkod pripeljana profoksarica naglašala po svoje, s čisto drugačnimi poudarki. Kar na lepem so dobili vsi naglas na prvem zlogu, tudi tisti, ki so jih imeli v slovenščini na drugem, ali celo na tretjem. Če so fantje še tako poudarjali svoj osnovni naglas, profesorica za to ni imela ušesa in je vztrajala pri svojem. Sam se zastran tega nisem mogel prdančiti, ker je moj priimek tudi v slovenščini poudarjen na prvem zlogu. Pač pa je dobil zdaj na drugem zlogu neki čuden, nenaraven naglas, široko razprti »a«, docela drugačen kakor pristno slovenski v nepoudarjeni legi. Prav kakor je tudi »o« v imenu postal drugačen, nič več jasen o-jevski kot slovenski, temveč pomaknjen v u-jevsko lego in spakljivo zategnjen. Tega »Józsefa« sem bil sicer že vajen od našega krajevnega imena, prekrščnega v sestavljenko »Lendvaszentjózsef«, kar se je našim pobožnim staršem zdelo celo imenitnejše kot slovenski naziv vasi. Zato sem bil bolj prizadet spričo naglasnega izkrivljanja svojega priimka. Vendar spet ne dovolj, da bi se bil glasno uprl, marveč sem obsedel kot večina pred menoj, potem ko sem požrl svoj odmerek jeze. Nemočen in potrpt sem pestoval grenak občutek razosebljenja. Le kako si lastijo pravico kaziti nam imena?! A še bolj mi je bilo tesno pri srcu, ko so se trije sošolci sredi abecede trdo postavili za izvirno naglašanje svojega priimka. Vsi zapored (Podlesek, Podgorelec in Skalar) so nekajkrat izgovorili svoj pravi poudarek, nazadnje že skoraj kriče, tako da je razredničarka trdo zacepetala: po madžarsko to ne gre in ne gre! Poglej jih, fante, sem si dejal, kako so se postavili za svoje pravo ime, in to tisti od zunaj, mi martiniškarji pa smo pohlevno občepeli v klopih kot backi! Skelelo je tembolj, ker smo vedeli, da bo to ostalo kot zacementirano ves čas našega šolanja. In morda še pozneje.

Občutje razosebljenja pa se je povečalo še v odmoru.

– Le kako si mogel dopustiti, kot Slovenec?! – me je karajoče pobaral petošolec Vrgan, eden od silakov z žogo.

– Kaj sem pa mogel, – sem zamencal, – razredničarka je vse prekrojila po svoje, to je po madžarsko.

– Pa prav ti bi se lahko uprl, bikec, ki imaš že tako naglas na prvem zlogu. Madžarščina ima vendar tudi dolgi »i«, in potem ti ne bi pritaknila onega dolgega, visokega »á«-ja v drugem zlogu.

Posmehljivo je skandiral moj popačeni priimek in ko sem še kar naprej molčal, besno dodal:

– Veš, kako se reče temu? Izdajstvo, narodno izdajstvo! Sam si izdal svojo osnovno pravico, sram te bodi!

In res me je bilo, tako zelo, da sem na tihem zaihtel in se brž odstranil iz njegove bližine. Očitek s strani Slovenca in sogojenca je žgal še bolj kot ponižanje v šolski klopi. Čisto prav ima, le kako hudimana se nisem bil domislil!?

– Kaj se boš kajfal, – me je skušal pomiriti Vanek, – saj ko bi se tudi postavil, ne bi nič dosegel, kakor ni uspelo trem našim oporečnikom.

Mene pa je peklo še in še. Presneto nazaj, da smo morali prav mi prvenčki potegniti kratko! Vse to bi odpadlo, ko bi nam dali profesorja domačina za razrednika.

2. Nazaj v cecatja leta?

Na naslednji uri z razredničarko smo se bali, če bo zahtevala, da ji na prvi uri zapisana gesla zdrdramo na pamet. K sreči se to ni zgodilo. Kljub strogemu kukanju izza velikih očal je bila prizanesljiva z nami in je naredila le bralno vajo. Potem smo nadaljevali pouk in nam je narekovala začetno in sklepno molitev.

Naša vrla prevajalca sta imela spet polne roke dela. In spet so nekatere besede, nebodigatreba, presecale njuno znanje jezika. Taka je bila beseda »buzgó«. Ker je nosila bržčas glavno težo stavčnega pomena, jo je bilo treba nujno prevedsti. Sošolca v pumparicah sta se gledala in tuhtala, kaj neki bi pomenila. Butast ali butelj ni mogla biti, bunkast tudi ne, saj ni šlo vkup s prošnjo Bogu očetu, naj homo taki in taki, bogve kakšni. Profesorica je nervozno vprašala, če doma govorita madžarsko. Večji se je okorajžil in dejal: ne, slovensko. – Po vendsko! – je odvrnila jeznorito, – »szloveh nincsen!« (slovenščine ni). Sošolec z delnim znanjem madžarsčine je to mirno požrl, obljubil pa je, da bodo besedo prevedli doma in bo jutri postregel s prevodom. Nerazložljiva je bila tudi beseda »kövessünk«. Zapisala je osnovno obliko glagola, a je prevajalca nista razpoznala niti v nedoločniški obliki. Da spet ne bi bilo treba čakati pomena do jutri, se je naša učena delilka znanosti nečesa domislila, poklicala ven najmanjšega prvenčka iz prve klopi, se ustopila za njim in kazala razredu:

– Én követek őt. – Ob tem je malčka zrinila v hojo in sama stopicala za njim. Sošolcu v debelejših pumparicah se je posvetilo:

– Jaz grem za njim, mu sledim. –

In tako so z združenimi močmi razvozlati uganko: sledimo naj božji volji. V zadnjem stavku posvetilne molitve so bile neznane kar tri besede. Ker so bile take narave, da se jih ni dalo razkazati, je naša Madžarka živčno mrmljala nekaj vase. Stopicala je okrog katedra in se slednjič zagnala proti vratom. Najbrž je hotela po rešitelja Nekrasoviča, a se je spet premislila in naročila prevajalcema, naj si besede podčrtata in vprašata doma.

Se več neznanih besed je bilo v zahvalni molitvi, a tu se naša doktorica ni hotela mučiti še naprej in je velela le podčrtati trenutno nerazložljive besedne uganke. Enako je storila ob madžarski državni himni, v kateri je bilo sploh mnogo nejasnih pojmov, ki se jih ni dalo ne prevesti ne pokazati. Zato pa smo jo morali večkrat glasno prebrati. Ker se nam je zatikalo in zadrževalo, je vsa nesrečna poklicala enega od čistokrvnih Ogrov, Šanyija, da je himno zdeklamiral. Storil je to s takim žarom in zanosom, kot da je prišel na tribuno sam regent Horthy Miklós.

Ko nam je kazala našega vzornika, kako se je treba himne naučiti, je še dodala, da bomo molili vsak dan pred poukom in po njem, himno pa peli pri nedeljski šolski maši v farni cerkvi.

Občepeli smo vnemarno, kot da se nas to ne tiče. Bil je to vzneseni del pouka. V drugi, očitno bolj delovni polovici ure smo jo še bolj skupili. Eden od štirih sošolcev Madžarov je moral zapisovati na tablo abecedo, mi pa v zvezke. Samoglasnike smo podčrtali s sklenjeno črto, soglasnike pa s prekinjeno. Ko smo namalali še kratke in dolge samoglasnike, čudeč se njihovi množini, smo prešli na zloge. Zvedeli smo, da sestojе iz glasov, kakor v drugih jezikih. Uspeh šolske

ure je torej kljub nevšečnim zadržljajem velikanski: z madžarščino, čeravno je čisto drugačna kot slovenščina, je konec koncev ista – če govorimo, povemo stavek. Ta sestoji iz besed, besede iz zlogov, le-ti pa iz glasov. In tako smo občepeli pri glasovih, kot otroci, komaj odstavljene od materinih prsi. Potem bomo jecljaje zlogovali in čez nekaj let sestavljali besede in stavke. Zdaj smo snedli velik zalogaj znanja in bi lahko šli domov.

– Cisto tako, kot stoji v tvojem slovarčku: Adam Éva kezdeni = začeti pri Adamu in Evi, se je pošalil Vačov Jožko v pavzi na hodniku.

– Ja, najbolje, da oblečemo spet pokance* – sem pritegnil samozavrkljivo.

– In vtaknemo cuclje v usta – se zareži Toni.

– Samo preden bomo zaorali in razred končali, se bosta naša mestna hlačmana še pošteno namatrala, – je ugotavljal trezno Vanek.

No, na sledečih urah sta se hvalabogu spočila in mi z njima. Na pevski uri smo si lahko sčistili zamolkla grla in pregnali tesnobo iz prsi: prepevali smo himno in še nekaj drugih rodoljubnih viž. Še več duška smo si lahko dali pri »torni« – telovadbi. Zabaval nas je uglajeni prfoks z majhno govorno hibo. Čeravno čisti Madžar, je namesto egy-kettő-egy (en-dva-en-dva) vztrajno komandiral ec-kettő-ec in nas spravil s tem ne le v lahkoten tek, temveč hkrati v primerno vedrost. Ko nas je dodobra upehal, smo zadnje pol ure lahko igrali nogomet. Tu se je razživel naš Toni, tako da je čisto pozabil na móro prve ure. Ko sem ga ob koncu pouka vprašal, če mu težko dene pomadžarjeno ime, je smeje se zamahnil z roko: briga me, žoga je okrogla tako na slovenskem kot na madžarskem dvorišču!

– Nam je pa vseeno ljubše slovensko, martiniško, kajne, dečki – sem pogledal po sošolcih; v en glas so me podprli.

– Le stecimo, da se Janezu ne prismođi nebeško dobra kisla župa! Čimprej moramo nadoknaditi zgubljeno energijo, – je predlagal Pištek.

Kljub mrakobnemu občutku, da smo padli spod raven osnovne šole, nas je hipoma prešinil žarek vedrine, in smo se na vrat na nos zapodili proti Martinišču.

* pokance = otroške hlače preklanke

Lojze Kozar

Zlato na asfaltu

»Ustavi, ustavi! Nekaj se je zgodilo«, je vpil Štef vozniku poleg sebe. Toda Slavko je bil počasnega mišljenja in je najprej hotel vedeti, kaj se je zgodilo in bi sam presodil, ali je res treba ustaviti. Štef pa je z brco odrinil njegovo nogo s plinske ročice in vpil na ves glas:

»Pšenico sva zgubila, ustavi, ti pravim.«

Ko sta zlezla iz kabine, sta skoraj okamenela: kakih dvajset metrov za njima je bil asfalt zlatorumen. Bolj na sredi ceste je bila špenica nasuta tudi do dva pednja visoko, ob straneh pa na tenko, kakor nekoč, ko so jo sušili na ponjavi, preden so jo spravili na grenar. Osební avtomobili so pred tem zlatom nekoliko zmanjšali hitrost, potem pa so brez pomisleka vozili po pšenici, ne da bi se zmenili za škodo, ki nastaja pod kolesi, kajti avtomobilistom se vedno mudi in je treba hiteti, hiteti. Ustavijo se samo, kadar treščijo drug v drugega in ne morejo naprej, ker se kolesa ne vrtijo, ali pa se vrtijo samo še tista v glavi.

»Stranica se je odprla,« sta ugotovila oba hkrati.

»Slabo si jo zadržnil,« je rekel Štef. »Se mi je že doma zdelo, da nekaj ni prav.«

»Zakaj pa nisi popravil, če si videl, da nekaj ni v redu. Na vse se spoznaš, stranice na prikolicu pa ne veš pravilno zapeti.«

»Kaj pa ti meni očitaš, saj je nisem jaz zapenjal. Ti si jo.«

»Nisem videl, da bi bilo kaj narobe. Ti si pa videl. Tako se vsaj zdaj širokoustiš.«

»Nisi me prosil, da bi za tabo kaj popravljaj. Šel sem s teboj, ker si mi rekel, da bi bilo dobro, če bova dva, lahko bi ti pomogel, če se kaj zgodi. Časa pa tudi imam dovolj, saj je nedelja. Nisem pa računal, da bom s prgiščem nakladal pšenico nazaj na prikolicu, saj nimava potrebnega orodja. Si vsaj kako vejačo vzel s seboj?«

»Tudi na vejačo bi me lahko spomnil, ko si tako pameten.«

»S kreganjem pšenice ne bova pobrala. Glej, stranice ne moreva zapreti, ker je zaporni kavelj odtrgan. Najbolje bo, da greš nekam prosit drugo prikolicu. S traktorjem jo pripelji. In še nekaj orodja vzemi s seboj. Jaz bom med tem pazil na pšenico. Naj se vse ptice z okolice vsipljejo nanjo, do tvoje vrnitve niti zrna ne bo ostalo.«

»Saj jih odganjajo avtomobili. Ti so se menda danes zarotili, saj kar celo Prekmurje zdaj vozi po naši pšenici. Kakšna zlodjeva tovarna neki dela take neumne zapore, ki ti izskočijo in se utrgajo, ko je to najmanj primerno. Poglej, kakšno pšenično pot delajo avtomobili. Vsak na gumah odnese nekaj zrnja in ga spotoma izgublja. Če kmalu ne dobim prikolice, bo pšenična sled segla že do Sobote. S to pšenico pa res ni blagoslova.«

Ko je med potoma Slavku prišla beseda blagoslov v zavest, se je spomnil včerajšnjega prepira z očetom, ko mu je rekel, da se bo z lastnikom žetvenega stroja (kombajn), Stiskačem, dogovoril, naj mu danes v nedeljo požanje pšenico na Krčini, mu je oče odločno rekel:

»Tega ne delaj, sin! Pri naši hiši doslej v nedeljo nismo nikoli delali in če hočeš imeti božji blagoslov, se tudi ti tega drži.«

»Toda Stiskač bo jutri žel vse njive okrog naše. Kdo bo pa potem hotel s težkim žetvenim strojem dva kilometra daleč zaradi naše male njive?«

»To bo rad naredil kdorkoli, ko drugod požanje.«

»Saj prav to je. Naj čakamo, da vsi drugi prej opravijo? Saj mi ne bomo nič delali, če vam je že delo v nedeljo napoti. Mi bomo samo poleg, ko bo Stiskač žel.«

»Seveda. Tudi Stiskač ne bo delal, saj bo samo sedel na stroju. Delal bo stroj, stroj bo grešil, vidva s Stiskačem pa bosta brez krivde. Kdo te je pa tako učil?«

»Poslušajte vendar, oče, saj mi ne bi v nedeljo želi, če ne bi želi drugi. Zakaj pa drugi žanjejo?«

»Saj veš, zakaj. Zato, ker Stiskač v nedeljo žanje. Žanje pa zato, ker ga ljudje prosijo. Prosijo ga pa zato, ker v nedeljo žanje. Ne vidiš psa, kako lovi sam svoj rep? Vsi so krivi, izgovarjajo pa se drug na drugega. Sile pa ni nobene. Lepi dnevi se kar vrstijo in bi lahko vse opravili med tednom, toda neko noro hitenje jim tega ne pusti. Nedelja gor ali dol, treba je delati, treba je pospraviti, kar je zraslo, kakor da je Posvečuj Gospodov dan veljalo samo za čas, ko smo vse opravili s koso in srpom. Za naš čas, ko v eni uri opravimo tisto, kar smo nekoč opravili v enem tednu, pa to menda več ne velja. Toda blagoslova pri tem ne bo. To ti lahko povem iz davnih izkušenj. Sreča ni v tem, kaj in koliko imaš, ampak koliko si s tem zadovoljen.«

Oče je še dolgo razlagal in presojal to in ono, Slavko pa je vedel svoje in očetovi nazori so bili zanj staromodni in neživljenjski, zato očeta ni poslušal. Zdaj je bil on gospodar in oče bi se moral z njegovim mišljenjem sprijazniti. Toda oče je znova godrnjal, ko je bila pšenica že požeta in na prikolicu:

»Če si že v nedeljo žel, pa vsaj počakaj, da jo jutri odpelješ v Soboto. Kam se ti v nedeljo tako mudi z njo! Saj je še nisi niti prav videl, niti je nisi vzel na dlan, da bi odpihnil tistih nekaj plev, kar jih je še ostalo med pšenico, jo potežkal, si ogledal zrno za zrnem, kakor smo to storili nekoč, ko smo jo imeli na dlani kot dragocen čudež božjega blagoslova. Danes pa vi mladi ravirate z njo, kakor da je pesek. Ne, vi se ničesar ne veselite, ničesar ne cenite, ker ničesar več ne občudujete. Seveda: orjete s strojem, sejete s strojem, žanjete, mlatite in spravljate na prikolico s strojem, zato vam je tudi zrno strojni izdelek in ne živo bitje, ki bi ga gojili z ljubeznijo in spoštljivo občudovali. Vam samo to hodi po glavi, koliko boste za zrnje dobili. Denar in denar, vse drugo je nič.«

»Res je, oče, zato pa moram še danes odpeljati pšenico v oddajo, kajti jutri bo že nekoliko lažja. Za nekaj kilogramov bi se izsušila. To bi bila res škoda.«

»Škoda zate, kupcu pa v korist. Zdaj pa bo narobe: tebi v korist, kupcu pa v škodo. Toda samo na videz tebi v korist, saj so to, da pripelješ napol suho pšenico, v kateri je še nekaj plev in kratkih slamic, že vračunali v njeno ceno. Nekoč ti take pšenice nihče ne bi vzel. Morala bi biti suha in brez vsake primesi. Takrat so bili vsi zadovoljni: tisti, ki je prodal in tisti, ki je kupil. Zdaj pa ni nihče zadovoljen. Za prodajalca je cena prenizka, za kupca pa previsoka, ker ni poštenosti ne tu ne tam.«

»Kar vi pripovedujete, je bilo nekoč. Danes je vse drugače.«

»Škoda, da je drugače. Toda nekdanja poštenost bo morala priti nazaj, sicer se bodo ljudje raztrgali kakor besni psi.«

Preden je Slavko pogovor z očetom domislil do konca, je že bil pri znancih v najbližji vasi, ki so mu radi posodili prikolico in nekaj potrebnega orodja, h kateremu je gospodinja dodala še metlo z naročilom, naj asfalt skrbno pometeta, da ne bi ljudje vozili po »Božjem daru«.

S Štefanom sta se lotila dela in kmalu pšenico naložila. Nekaj je bilo zmečkane, nekaj okajene z izpušniini plini mnogih avtomobilov, ki so šli čez njo, nekaj pomešane s peskom in kamenčki, kolikor se je tega našlo na asfaltu, pa si zaradi tega nista delala skrbi. Saj pri odkupu tega ne bo treba povedati. Nekaj peska, nekaj kapljic olja iz izpušnih cevi se v takem kupu pšenice čisto izgubi, mlin bo vse to lepo premešal in zmlel, in v kruhu in žemljah se ne bo poznalo, da je pšenica z asfalta in ne z njive.

Ko sta z oddajo opravila, sta Štef in Slavko, kakor je navada in skoraj dolžnost, stopila v gostilno, da si nabereta malo več boljše volje. Med vožnjo domov pa je Slavko začel:

»Veš Štef, včasih pa stari tudi imajo nekoliko prav. Oče so mi včeraj rekli, da nedeljsko delo nima blagoslova in to se je zdaj res pokazalo. Če doma povem, kaj se nama je pripetilo, bodo oče še bolj prepričani, da se je stranica odprla zaradi nedelje. Jaz pa mislim, da se je to zgodilo čisto slučajno.«

»Veš kaj, Slavko, ne bi rekel, da čisto slučajno, ampak zato, ker si jo slabo zadrnil in tudi nisi pogledal, če je kavelj v redu. Nisi pa pogledal, ker si bil nekoliko nagel. Nagel si bil, ker te je nekaj le grizlo, da v nedeljo delaš. Mogoče se tega nisi niti zavedal, toda motilo te je nekje v globini duše. Meni zdaj lahko poveš: Zares v nedeljo delaš tako mirno in brezskrbno, kakor druge dni v tednu?«

»Ne. To gotovo ne. Čutim, da ne delam prav. Žal mi je samo, da so mi ta čut privzgojili. Bolje bi bilo, če ga ne bi imel.«

»Tega nikar ne reci. Je že boljše, da veš, če kdaj ne delaš prav.«

»Mogoče. Doma pa ne povej, kaj se je zgodilo, da mi oče ne bodo nedelje še bolj v nos metali. Sam jim ne bom povedal.«

Toda komaj je Slavko doma postavil traktor na gumno, ga je oče že čakal na podstenju, saj je že vsa vas vedela, kako je Slavko pšenico v asfalt sejal.

»Ti nisem rekel, da nedeljsko delo nima blagoslova? Ti pa kar po svoji trmasti glavi.«

»Mislim, da je že bilo dovolj jezze in ni treba, da bi jo še vi razpihovali.«

»Prav nič se ni treba jeziti, sin, ampak veseliti se nad tem, kar se ti je s pšenico pripetilo.«

»Se delate norca, ali pa niste pri pravi pameti, oče!«

»Ne eno ne drugo. Ampak veselim se, da ti je Bog v svoji dobroti s prstom pokazal, da ni prav, če v nedeljo delaš.«

»Ne govorite neumnosti, oče. Kaj bi mi kdo s prstom pokazal, če sem slabo zapel stranico in se je kavelj odtrgal. Zakaj pa potem ni odklopil stranic na prikolicah vsem, saj nas je bilo tam več kot trideset.«

»Veš, sin, pametnemu je dovolj rahel namig, bedaka pa niti z gorjačo po glavi ne spametuješ.«

Slavko je samo zamahnil z roko in odšel v hišo. Ko je stvar znova in znova premislil, je sklenil, da bo boljše, če bo ob nedeljah počival. Ali je ta njegov sklep veljal tudi še takrat, ko je prišla nova žetev, ne vemo, kajti človek je čudna stvar: ve, da ne dela prav, pa se vseeno tako odloči.

Lojze Kozar

Čvekanje

Dvorana dolga, da komaj vidiš do konca. Tekoči trak nosi s seboj pisano blago razrezano v kose: za žepe, desni in levi rokav, ovratnik, manšete, za prednji in zadnji del srajce. Ob tekočem traku sedi dolga vrsta žensk in deklet, ki delajo za svoj in svojih vsakdanji kruh. Sklanjajo se nad delom in delajo iste gibe od prve minute osemurnega delovnega časa do zadnje: isti kosi blaga, isti gibi desne in leve roke, isto pogledovanje in beganje z očmi od izgotovljenega na nov kos blaga, ki ga prinaša trak. Vsaka delavka opravi svoje delo pri stroju in trak že nese polizdelek naprej naslednjim rokam, ki zopet začnejo isto delo, osem ur isto delo, enakomerno, z navajenimi kretnjami in gibi rok. Nekje komaj slišno brnijo ventilatorji, stroji na električni pogon pa šivajo, spenjajo, obrobļajo brez hrupa, toda ker jih je veliko vendarle vsa dvorana rahlo hrumi, šušti od blaga in tu in tam se sliši rahel vzklik, smeh, začudena beseda.

Nekje ob tem tekočem traku sedi Neža. Njene kretnje pri stroju se zdijo počasne, pa niso, le tako so dognane, da noben gib ni odveč, kajti dela že petnajst let v tekstilni tovarni in so njeni prsti, roke, tako usklajeni s strojem, kakor da so del njega, zato dela samo potrebne gibe in po nepotrebnem ne zapravi niti trenutka časa niti najmanjše energije. Delo ji teče elegantno izpod rok in zdi se, da ima oči tudi na konci prstov, ki sami vidijo, kje in kako je treba prijeti, ne da bi bilo treba oči v glavi usmeriti tja. Neža ima več časa za to, da se malo razgleda okrog, kakor druge, zato tudi več zve, kaj se kje dogaja in to tudi rada dalje pove.

Danes ji je dolgčas. Nič novega se ni zgodilo in ne ve, o čem bi se po tihem menila s sodelavko, ki od nje sprejema stvari za obdelavo in tudi novice, zato se obrne na sosedo pred seboj:

»Veš kaj novega, Tanja?«

»Nič posebnega. Pri nas se redkokdaj kaj zgodi.«

»Pa povej tisto, kar se zgodi redkokdaj.«

»Lahko, samo da to ni zanimivo. Redkokdaj se zgodi, da gre kaplan na izlet. Danes je pa šel. Z otroki je nekam šel.«

»Da je kaplan ušel? Kaj takega?«

»Ne ušel. Šel je. Na izlet. Menda z malimi.«

In leva soseda je sporočila svoji sosedi: »Veš, kaj je novega? Jošovski kaplan je šel na izlet z mladimi.«

Ta je sporočilo poslala naprej: »Jošovski kaplan je šel na izlet z mladimi dekletji.«

Tam nekje pri desetem stroju so si delavke šepetale med seboj: »Jošovski kaplan je šel z nekim dekletom na izlet. Menda sta šla na morje ali pa nekam v planine.« In začelo se je zgražanje in ugibanje, kaj vse bi se lahko na takem samotnem izletu zgodilo.

Pri petnajstem stroju so se že spraševale, ali se bo kaplan sploh vrnil in vse so prišle do sklepa, da bo kaplan z dekletom gotovo pobrisal iz države, saj danes to ni težko, in če se kje v Nemčiji ali kjerkoli prijavit kot politična begunca, ju bodo morali sprejeti.

Nekje okrog dvajsetega stroja so že mnoge vedele povedati, kako je kaplan prišel do denarja, saj brez nabite listnice danes ne prideš nikamor.

»Saj se bosta morala izkazati, da imata dovolj denarja za preživljanje, da ne bosta tisti državi v breme. Le odkod kaplanu toliko denarja?«

»Si ti smešna, saj je pa v župnišču vedno dovolj denarja. Saj vsako nedeljo pobirajo in kaplanu je bilo treba samo roko stegniti.«

»Toda blagajno ima župnik.«

»Župnika ni vedno doma. Ko ga ni, ima ključke kaplan, da lahko izplača, kar je nujno potrebno. Zdaj je pač sebi izplačal.«

»Pa kdaj je to bilo? Nič še nismo o tem zvedeli.«

»Ni važno, kdaj. Bilo je pač. Saj slišiš, da vse samo o tem govorijo.«

»Kaj pa je župnik o tem rekel?«

»Župnik se dela, kakor da o tem nič ne ve. Veš, duhovniki držijo skupaj in vedno zagovarjajo drug drugega. Od njih nihče ničesar ne zve. Še takrat tajijo, ko že ves svet ve, kaj se je zgodilo.«

»Je pa res grdo od kaplana, da tako zapravlja cerkveni denar. Kdo bi si o njem mislil kaj takega.«

»Na tem svetu je res vse mogoče.«

Čez kake dve uri je prišla novica naokrog in nazaj do Tanje. Stanka, njena desna soseda, ji je rekla:

»Ne vem, ali res ne veš ali se samo tako delaš.«

»Kaj naj bi vedela?« je prisluhnila Tanja.

»Pa to z vašim kaplanom. Z neko punco je pobrisal, ko je prej izpraznil cerkveno blagajno. Zdaj sta že nekje v Nemčiji, če že ne v Ameriki.«

»Glej, glej, že davno sem sumila, da s kaplanom nekaj ni v redu. Ampak da to zvem šele tukaj v tovarni!« je bila Tanja ogorčena in se je obrnila k Neži:

»Slišiš, pobegnil je. Ni šel na izlet.«

»Kdo je pobegnil? Povej vendar na kratko.«

»Saj sem ti rekla. Naš kaplan je pobegnil. Z dekletom, neko frfro. Sta že v Ameriki.«

»Kaj takega! Pa na videz tako v redu človek. Kdo bi si mislil. Moram povedati Sonji.«

Novica je šla še enkrat okrog po dvorani in nanjo se je nabiralo vedno več podrobnosti, vznemirljivih in zgečkljivih, zbujala je začudenje, zgražanje in neko čudno zadovoljstvo, kajti če so duhovniki taki, kdo bo nam kaj očital.

Ko se je Tanja vračala domov in je na avtobusu sedela zraven sosede, ki je prišla v mesto nekaj kupovat, ji je rekla:

»Kaj tako grdega si od našega kaplana nikoli ne bi mislila. Kar tako pobegne in nam naredi tako sramoto.«

»Pobegne? Kdaj pa je pobegnil?«

»Kaj vem, kdaj. Zdaj je menda že v Ameriki.«

»Se ti blede, Tanja. V kakšni Ameriki, saj je pa zjutraj imel mašo za našo pokojno babico. Bila sem pri njegovi maši. Potem pa je šel z otroki na izlet.«

Tanja je utihnila in ni rekla nobene več, mislila si je pa: Tudi ta ima nekaj s kaplanom, zato ga zagovarja. Saj pa ves naš kolektiv ve, kaj se je zgodilo.

Delavke so sicer druga za drugo zvedele, da tisto z jošovskim kaplanom ni bilo res, toda nobeni ni prišlo na misel, da bi mu bilo treba dobro ime na neki način popraviti. Saj so že zvedele drugo novico, ki je bila še vznemirljivejša od one s kaplanom in so obgrizovale novo kost.

Zakaj? – Menda mora tako biti. Njihovo osemurno enakomerno delo, ko se ponavljajo isti gibi, iste kretnje, enaki izdelki, je tako utrujajoče in duhamorno, da je nujno treba to sivino in dolgočasje nadomestiti z domišljijo in enakomerno delo popestriti s predstavami o tem, kako teče življenje zunaj teh zaprtih prostorov. Puste ure in dneve je treba z domišljijo narediti privlačnejše, polnejše, zato je treba dati predstavam, čeprav izmišljenim, prosto pot, slišnemu vedno še kaj svojega dodati, komaj verjetno narediti še bolj neverjetno, vznemirljivost napraviti še vznemirljivejšo z dodajanjem raznih dražljivih podrobnosti, ki učinkujejo slastno kakor ocvirki na žgancih. Vse to gre na račun sočloveka, največkrat nedolžnega, ali pa vsaj ne v odmerjeni meri krivega. (Tudi ta zgodba z naslovom Čvekanje je nekaj podobnega: močno napihnjeno zrnce resnice.)

Vse to ne bi bilo niti tako hudo, ko bi ostalo tam, kjer se je začelo: na delovnem mestu, saj večina takega čvekanja ne jemlje zares. Hudo je, ko se človeka take stvari oprimejo kakor s kleščami in čvekanje prinašamo kot čisto resnico v svoje domove in počasi onesnažujemo svoje družinsko ozračje poštenosti in zaupanja, kakor izpušni plini počasi zastrupljajo naše gozdove.

Sever

Učiteljica Angelca

Zelo mrzel decembrski večer je bil. Okoli hiš je oster severni veter z drobnimi snežinkami napolnjeval vsako najmanjšo špranjo in luknjo. Še k sosedu na klepet in skrajšati dolgi adventni večer se ni ljubilo stopiti. Čeprav so se hiše v vasi stiskale skupaj kot jata jerebic v snegu.

Pri Francekovih, tako so jim rekli po domače, menda zaradi nekdanjega gospodarja, ki je bil majhne rasti in so ga vsi preprosto klicali Francek, so v topli kuhinji ravno molili rožni venec. V adventu in postu je bila ta molitev pri hiši stalna navada, še več, neke vrste obveza. Gospodar Janoš, čeprav jih je že štel blizu sedemdeset, krepak možakar, se je na ruski fronti v času prve svetovne morije zaobljubil, če se srečno vrne domov, da bo vsak dan v postnem in adventnem času zmolil rožni venec z družino. Po štirih letih strelskih jarkov in po nekaj mesecih ruskega ujetništva se je srečno vrnil.

Obljubo je spolnjeval tudi omenjeni večer, čeravno zetu Jožku dolga molitev ni bila ravno po volji. Z nekaj mlajšimi možmi je bil zmenjen, da vržejo šnops. Pri sosedovih so že verjetno bili zbrani. Vendar se je zavedal, da s svojo prisotnostjo pri molitvi pričuje pred devetletnim sinom Jožekom in enajstletno hčerko Anico, ki sta večer za večerom izmenjaje se z dedekom vodila molitev, čeprav je nehote med molitvijo večkrat pogledal na uro. In ravno ko je Anica začejala predzadnjo desetko veselega dela, je potrkalo na vrata. Še preden je kdo utegnil odgovoriti, je vsa zasnežena vstopila sosedka, učiteljica Angelca.

Vsi v vasi so jo preprosto klicali Angelca. Ne spomnim se, da bi ji kdo, razen učencev pri pouku, rekel tovarišica.

Janoš, ki je sedel ob peči, ji je molče pomignil, naj sede in nato spet poprijel: sveta Marija... Angelca si je z že nekoliko osivelih las otresla sneg, slekla ne ravno novi plašč, si ga sedé dala čez kolena, se pokrižala in z vsemi odmolila preostali del molitve. V njenem glasu ni bilo čutiti vznemirjenja, le plašč je krčevito prižemala k sebi, kar ni ušlo niti očem najmlajšega, Jožeka.

Po sklepnem križu pa je kar bruhnilo iz nje: »Ne zamerite, da sem vas zmotila pri molitvi. Prej, podnevi si nisem upal k vam. Toda z nekom se moram pogovoriti. Pred nekom moram z bolečino na dan. Ne zmorem več sama. Janoš, vi ste poštenjak. Svetujete, kaj naj naredim?«

Nato so začele po obrazu nekaj več kot petdeset let stare učiteljice teči solze. Vsi v kuhinji so nekako otrpnili. Še Jožko, ki je po molitvi brž vstal, da bi odšel kartat, se je usedel nazaj. Mami Micki, ki je začela pospravljati z mize, je roka zastala.

»Vrgli me bodo iz službe, če ne stopim v partijo. Spet sem bila klicana, kot že večkrat, v Lendavo. Sedaj bodo šli do konca. Komite tako zahteva, mi je šepnil šolski nadzornik. Ker sem bila v nedeljo pri maši v naši cerkvi, sem bila spet tožena od ljudi v vasi, ki so zato plačani, češ da delam otrokom škodo, da napredno, znanstveno lahko poučuje samo tisti, ki se odpove svojemu verskemu prepričanju.«

»Pa mi povejte,« je naprej vrelo iz nje, »kaj slabega naredim otrokom, domovini in partiji, če molim, hodim v cerkev. Saj vera ne uči sovražiti, ubijati, lenariti... Vse to se mi že upira in gnusi. Kako naj pójem za vašim malim pesem: Lepo je v naši domovini biti mlad... Ne, to je laž...« Solze so ji vzele besede.

Nekoliko negotovo je v njen jok polglasno posegel vedno preudarni Janošev glas: »Angelca, morda pa se bo kako uredilo. Kaj, če bi ob nedeljah zavili kam drugam k maši, da ne bi bili vsem tako na očeh? Morda bi potem oni na okraju...«

Ni utegnil končati, ker ga je Angelca prekinila. »Koliko osebnih bolečin lahko povzroči neka neumna miselnost, ki razdvaja in ločuje ljudi. Toliko hujše je v mojem primeru. Ko bi ne imela pri sebi bolne in ostarele matere, bi ne bila toliko v skrbeh. Kam jo naj dam? Brat doma ob davkih in vseh mogočih dajatvah še komaj tolče skozi. Vendar brez maše, molitve ne moram. Skrivala se pa tudi ne bom, ker to ponižuje človeško dostojanstvo. Tako ravnanje zame ni osvobajanje človeka, ampak usužnjevanje.«

Sledil je precej dolg molk, ki je potrjeval resnico, da bi izrečene besede slišane v javnosti, imele za posledice vsaj kako zaslišanje, če že ne nekaj mesecev sedenja. Martin, mož druge Janoševe hčerke Rozike, je moral za osem dni v zapor, ker je strankinemu veljaku z občine rekel, da se ne razume na kmetijstvo in da bo vse gospodarstvo šlo k vragu, če ga bo vodila stranka.

Še enkrat je nato Janoš skušal pomirjajoče vplivati na Angelco, rekoč: »Kaj pa, če bi se pritožili v Ljubljano?«

»Ne, saj tam krojijo naše usode. Od tam prihajajo navodila. Svoje vere pa tudi nočem postavljati na ljubljansko tržnico, da bi jo kdo obmetoval z zaničevanjem, saj mi je pomagala oblikovati moj poklic, ga pošteno opravljati. Razen tega mi pomeni dragocenost, ki sta mi jo podarila oče in mati, ki sta prav tako ne ravno malo žrtvovala, da sem to, kar sem. Oče je moral nekajkrat na sezonsko delo v Francijo, tudi zaradi mojega šolanja. Po študiju sem tudi sama vse sile usmerila v poklic. Tudi poročila se nisem, da bi svobodneje vzgajala mlade v poštene ljudi. To mi je vedno pomenilo največ. Včasih več kot znanje. Največje plačilo mi je bilo zadoščenje, da sem lahko nekomu pomagala v pravo smer življenja. Moč za to sem črpala iz vere. Zato je nikoli ne zatajim. Rajši grem beračit. Če mi partija že jemlje poklic, mi ne more vzeti vere in mojega ponosa.«

Zadnje besede so bile izgovorjene z odločnostjo človeka, ki ve in čuti, da je v posesti resnice, ki mu je nihče ne more vzeti ne krniti ne zaničevati. Glas učiteljice se je zvišal, tako da je Jožek začel s strahom pogledovati zdlaj enega zdaj drugega. Nikoli ni videl učiteljice Angelce tako odločne. Kar strah ga je postalo. Bolj kot takrat, ko ga je Srečkov Vanek po nedolžnem zatožil, da je prenapolnil peč s premogom, ki je potem kar bruhala dim v razred. Bilo je to v drugem razredu. Sedaj ga že tretje leto uči, pa učiteljice take res še ni videl. Pogledal je na drugo stran kuhinje, kjer je sedela babica Ana, kot da bi iskal zavetje kakor vedno, ko je kaj ušpičil in hkrati vprašal: »Mama, ali bo Angelca od nas odšla? Zakaj?«

»Jožek, tiho!« ga je okaral oče. Nerodno mu je postalo, da prisotne učiteljice mali ni niti vikal.

Vendar Jožek ni mogel razumeti, zakaj bi morala proč Angelca, ki jo je z rahlim strahom cenil in spoštoval. Razen tega nikoli ni povedala staršem, da ga je nekoč našla na šolski višnji. Zнала pa je tako lepo pripovedovati o Ilirih in Keltih, ki so bivali na naših tleh, o Turkih, ki so ropali po naših krajih, pa o metuljih, kako rad jih je imel od takrat; pa tudi o partizanih, ki so nam priborili svobodo in enakopravnost... Ne, ni mogel razumeti v svoji otroški pameti, da učiteljica Angelca nima svobode iti v cerkev kot on in starši. In da bo zato morala iz službe. Preslišal je Janoševe besede, ki so svetovale odhajajoči Angelci, naj stvar prespi in premoli. Nenadoma je skočil pokonci in med jokom vpil: »Nikoli več ne grem v nedeljo po rani maši k sosedovim poslušat radio, tisto oddajo: Še pomnite, tovariši, ker ti tovariši delajo naši Angelci krivico.«

Samo nekaj mesecev po tem dogodku je učiteljica Angelca morala zapustiti službo, ker ji vest ni pustila živeti za ograjeno svobodo. Mati se ji je preselila v večnost že prej. Sama se je skoraj brez vsakršnih dohodkov več kot dve desetletji prebijala skozi življenje.

Jožeku, sedaj že Jožetu, pa je dobro leto pred smrtjo zaupala:

»Svet bom zapustila revna, toda svobodna, z mirno vestjo in neprodanim dostojanstvom.«

Na mrtvi straži

Napad se je začel kmalu po polnoči. Pavel in Milan sta pričakovala presenečenje, a da bo tako hudo, pa le nista mislila. Začelo se je pravzaprav že prejšnjo nedeljo na dan proščenja. Zvečer je na veselico prišla tudi skupina fantov iz sosednje vasi. Beseda je dala besedo in nazadnje je prišlo do prepira med domačimi fanti in prišleki. Dva izmed njih se nista le grdo gledala in obmetavala z besedami, temveč sta začela uporabljati tudi roke. In že so priskočili ostali. Nekateri so hoteli pomagati svojemu, drugi so vročekrvneža hoteli ločiti. Med prerivanjem je padel tudi marsikateri krepak udarec, ki ga je največkrat prestregel tisti, ki je bil najmanj kriv. Končno se je klobčič razdelil na dvojce, saj so priskočili tudi organizatorji veselice, pa tudi prišleki so spoznali, da na tujem ozemlju ni dobro biti junak. Ko so zasopli in razgreti hiteli skozi vrata, so domače fante opomnili, naj se pazijo.

»To se ne pozablja! Še bo priložnost, da pokažete svoj pogum!«

Mrzel zrak je ohladil vroče glave in ko so se prespali, je bil v glavah spet red. Vsaj zdelo se je tako.

Domači fantje so že nekaj časa urejali igrišče. Poleg nogometnega igrišča so hoteli imeti še košarkarsko, saj so bili navdušeni za oba športa. Več dni so ravnali zemljo, navažali gramoz in ga utrjevali. V soboto so začeli igrišče betonirati. Delo je kar lepo napredovalo, saj so pomagali tudi nekateri starejši vaščani. Jezilo pa jih je, da je vsake pol ure šel mimo en fant iz sosednje vasi. Verjetno so se dogovorili, sicer se ne bi tako točno vrstili.

»Kaj hodijo na romanje? Naj bi vsaj šli vsi skupaj, da bi jih poslikali in dali v časopis.«

»Spet izzivajo. V nedeljo so premalo dobili.«

»Kaj pa, če kaj nameravajo?«

»Le kaj nam morejo! Naj le pride kateri sem, da na njem pomerim ta lopatin držaj.«

Toda ničesar se ni zgodilo, čeprav so fantje ves dan molče hodili po cesti mimo igrišča. To je domače vse bolj vznemirjalo. Hiteli so z delom, a vendar so končali šele pozno zvečer, ko je bila že tema. V luči močnega žarometa se je bleščala velika ravna poskev. Fantje so jo gledali z zadovoljstvom in ponosom.

»Vidite, pa nam je uspelo! Takega igrišča nimajo v nobeni okoliški vasi.«

»Že komaj čakam, da bom prvič stekel po novem betonu.«

»Čakajte, čakajte!« je vzkliknil Pavel. »Dobro, da imate mene, starega mačka. Zdaj mi je prišla prava misel. Ti fantje, ki so nas ves dan ogledovali, se nam hočejo maščevati za nedeljski poraz. Podnevi niso upali ničesar storiti. Zato pa bodo prišli ponoči. Beton je še svež in z lahkoto bodo lepo ravno površino razorali s kakšnim kolom. In jutri bomo mi gledali svoje slavno igrišče! Vidite, pamet je treba uporabljati in biti malo detektiva.«

»Zdaj pa zares pretiravaš. Da bi kdo uničeval igrišče! In zaradi tistih nekaj bušk, ki so jih staknili. Saj smo jih mi tudi.«

»Ne gre le za buške. Poraz bolj boli. In pri teh fantih nikoli ne veš, kaj nameravajo.«

»Tudi jaz tako mislim. Nekaj moramo storiti.«

»Postavimo stražo! Dva po dva bosta lepo pazila na igrišče, ko se pa beton strdi, bo že dobro.«

Nekaj so se še pregovarjali, končno pa sprejeli Pavlov predlog. Razdelili so se po dva in dva in določili ure, kdaj pride kateri na vrsto.

Pavel in Milan sta bila na vrsti od polnoči do dveh. Prišla sta pravi čas in zamenjala Iztoka in Dušana. Ko sta se ta dva z avtom odpeljala in je čez čas zamrlo še zadnje brnenje motorja, je nastala vsenaokrog globoka tišina. Igrišče je bilo osvetljeno in močna svetloba je ožarjala tudi oba stražarja. Pavel je nekaj časa hodil ob igrišču, potem pa kar poskočil.

»Kakšna neprevidnost! Se vidi, da Iztok in Dušan še nista bila pri vojakih. Luč naju osvetljuje in če bi kdo prišel, bi naju takoj opazil. midva pa njega ne. Ampak stara sablja ve, kako je treba stražiti. Pri vojakih sem bil pet mesecev na mrtvi straži in pridobljeno znanje bom zdaj izkoristil.«

»Pa saj nisva na mrtvi straži,« je rekel Milan, ki niti ni dobro vedel kaj je mrtva straža. »Saj niti vojaka nisva in čemu ves ta cirkus, le kdo bi naju napadal ali uničeval igrišče?«

»Ti le mene poslušaj. Takole bova storila. Izklopila bova elektriko in če se bo kdo približal igrišču, bova kable spet spojila in storilca hitro ujela.«

Električni vod je bil speljan iz gostilne na drugi strani igrišča. Bil je sestavljen iz več kablov. Pri žarometu je Pavel izvlekel vtikač in ga položil na železno stojalo, da bi bil pri roki, če bi se pokazala potreba. Objela ju je tema in nekaj trenutkov nista ničesar videla. Ko so se jima oči privadile na temo, sta v bledem luninem svitu opazila nazobčano obzorje in nekaj dreves v bližini. Nekaj časa sta sedela ob zidu stare, opuščene trgovine in vsak je sledil svojim mislim.

Spodaj v grmovju je počila suha veja, čez čas ponovno. Milan je takoj ujel zvok, vendar se ni hotel izdati, da ga to vznemirja. Mogoče se mi je to le zdelo, si je mislil. Če bi povedal Pavlu, bi ta morda mislil, da me je strah in imam prisluhe.

Toda v grmovju je spet nekaj zašustelo. Zdaj se Milan, vidno vznemirjen, ni mogel več premagovati. »Pavel, si kaj slišal?«

»Slišal,« je bil Pavel kratek, da bi prikrižal vznemirjenost.

»Nekdo hodi tam spodaj v grmovju?« je šepnil Milan.

Buljila sta v temo in nاپenjala ušesa. Nekaj časa nič. Potem pa spet šum in pok suhe veje. Tedaj sta na robu igrišča zagledala neko postavo.

»Pazi, prižgal bom luč.« Pavel je naravnal žaromet proti postavi in previdno povezal oba kabla. Toda luč ni zasvetila. Ločil je kabla in ju ponovno povezal, a zaman.

»Ti, Milan, nekaj je narobe. Žaromet ne dela. Nekdo je prerezal žice. Torej gre zares! Kaj bova sedaj?«

»Bodiva pri miru, da naju napadalci ne opazijo.«

Toda napadalci so ju verjetno opazili, kajti nekaj metrov od njiju je v zid priletel kamen. Stražarja sta se potuhnila in čakala.

»Da bi pripeljal vsaj kakšen avtomobil, da bi imel v roki vsaj lopato ali kakšen kol,« je kljuvala misel v Pavlovi glavi. »Saj sem vedel, da bo nekaj narobe. Ti falotje niso kar tako hodili mimo igrišča.«

Napetost je naraščala. Pavel je vedel, da sedaj ne bo šale, a ob vsej svoji izkušeni in prebrisanosti si ni vedel pomagati. Milan pa je tako bil še mladič in Pavel nanj ni mogel računati.

Tedaj sta zagledala še enega napadalca, ki se jima je počasi bližal. In že sta priletela dva kamna: eden v napol razbito okensko steklo, da je zaropotalo in zacingljalo in so kosci stekla z glasnim žvenketom padali na kamnita tla, drugi kamen pa je priletel v steno, tik zraven Pavla. Ta je videl, da gre zares. Kot da

bi ga izstrelil iz topa se je pognal proti napadalcema in na vse grlo kričal: »Stoj! Streljam!«

Tudi Milan se je pognal od zidu in rjovel. Napadalca sta seveda takoj zbežala v grmovje in nista čakala, da bi stražarja izstrelila kroglo iz puške, ki je nista imela.

»Milan, pridi, hitro greva po policijo.«

Prepustila sta bojišče napadalcem in odhitela h gostilni. Ropotala sta po oknih in klicala, dokler se ni oglasil gostilničar.

»Hitro, odpri. Nekdo naju napada. Pokliči policijo.«

»Pavel, spet sanjaš. Kakšni napadalci, daj no mir.«

»Ilu, da sanjam! Vprašaj Milana, kakšno debelo kamenje je letelo v naju.«

»Seveda so naju napadli. Komaj sva jih pregnala. Saj jih je bilo veliko, sem slisal korake, ko so bežali.«

»Tukaj imaš telefon pa pokliči, če misliš, da je potrebno.«

Pavel je zavrtel številko in oglasil se je dežurni policaj v bližnjem mestu.

»Hitro pridite sem. Nekdo naju napada, oziroma napada igrišče, ki smo ga danes betonirali. Saj vem, od kod so napadalci, ampak vseeno pripeljite tudi pse, da jih boste lažje izsledili,« je v eni sapi izpovedal Pavel.

»Veste, mi smo daleč. Saj imate tam v bližini policijsko postajo in tja pokličite,« se je dežurni policaj na kratko znebil neprijetne naloge.

Pavel je znova vrtel številke in ponovil svojo prošnjo dežurnemu policaju v bližnjem kraju.

»Trenutno sem sam. Ostali so na terenu. Ko se vrnejo, jim bom povedal in bodo šli pogledat.«

Pavel je jezno odložil slušalko. »Lahko te ubijejo pa se nihče ne zgane. Šele, ko si mrtev, pridejo pogledat.«

Pavel je poklical še Mateja, ki je imel doma telefon. Naj pridejo vsaj domači fantje, če policaji nočejo. Najprej se je oglasila Matejeva mati in komaj ji je dopovedal kaj se dogaja. Ta je vsa zmedena zbudila sina, ki se je hitro oblekel, poklical še sosedovega Vinka in skupaj sta se odpeljala na igrišče.

Medtem sta Pavel in Milan na gostilniškem dvorišču poiskala kole, si žepe napolnila z debelimi kamni in se odpravila nazaj na igrišče. Tam je bilo vse mirno. Gostilničar jima je svetil z žepno svetilko. Pregledali so kabel in opazili, da ga je nekdo izklopil na drugem koncu, blizu gostilne. Ko so kabla spojili, je bilo igrišče spet razsvetljeno. V tem sta se pripeljala tudi Matej in Vinko.

»Kaj pa je? Kaj zganjate tukaj?«

»Kaj zganjamo? Skoraj bi naju ubili in ti praviš, kaj zganjamo,« se je razvnel Pavel. »Kot pest debeli kamni so leteli v naju, okenska stekla so z zvenketom padala na tla in ti praviš, kaj zganjamo.«

»No ja, pomiri se. Saj to so bili verjetno kakšni domačini, ki so vaju hoteli prestrašiti!«

»Kakšni domačini! Kamen mi je priletel tik mimo glave. To so bili pravi napadalci, z resnimi nameni,« se Pavel ni dal.

»Naj bo! Pojdita sedaj domov. Midva z Matejem bova stražila do jutra.«

»Ne grem domov! Vsi moramo braniti igrišče. Pa tudi policija bo kmalu tukaj.«

»Kaj, sta poklicala policijo?«

»Seveda, saj to je njihova dolžnost, da nas varujejo.«

»Upam, da ne bodo prišli. Veš kaj, Pavel, najbolje bo, da ti povem resnico. Ko sva se z Vinkom peljala sem, sva srečala dva 'napadalca'. Sta naša domačina. Imeni ti zaenkrat ne bom povedal, sicer jima boš še hiši zažgal.«

Pavel in Milan se nista hotela sprizniti s to, tako enostavno rešitvijo, toda končno sta le popustila, odvrгла kole in izpraznila žepe ter odšla domov. Toda šele naslednje jutro, ko se jima je smejala vsa vas, sta dokončno spoznala, da je napad popolnoma uspel – pognal jima je strah v kosti. Zvedela sta tudi, kdo sta bila 'napadalca': Iztok in Dušan, ki sta ju Milan in Pavel zamenjala na straži.

Rozika Čeh

Zgodilo se je

Otroške razigranosti skorajda nismo doživljali. Naenkrat nas je kruta vsakdanjost potisnila v svet odraslih, čeprav še zdaleč nismo mogli razumeti, kaj se dogaja z nami in z našo domovino. V šoli je madžarski učitelj že prvi dan pouka ukazal, naj se oglašamo z besedo »jelen«, čeprav nismo vedeli, kaj pomeni. Spočetka smo se muzali, se smejali, a je Madžar takoj požugal z dolgo palico in naš smeh zadušil. Učili smo se kot papagaji, toda doma so nam babice razlagale posamezne besede in nas tolažile, češ da so tudi same nekoč dobivale znanje na podoben način kot mi. Niti slutile niso, kakšni temni, strašni oblaki se pripravljajo, da nam zagrenijo in uničijo otroška leta.

Soseda je bila čistilka na osnovni šoli v Nedelici. Komaj smo verjeli, da se je z učiteljem pogovarjala samo v madžarščini, kot da ji je nerodno, da je hči slovenske matere. Še bolj hlapčevsko naklonjen novi oblasti je postal njen mož – »nyilas*«, ki je imel nalogo, da je budno pazil na to, kaj se dogaja v naši vasi, kdo je Slovenec, a se tega ne sramuje in ne posluša Madžarov. Če je opazil kaj sumljivega, nevsakdanjega, so se v bližini naše kovačnice že pojavili madžarski orožniki, ki smo se jih bali tako otroci kot odrasli že zaradi njihove uniforme in grdih pogledov. Jeza do predstavnikov tedanje oblasti se je v naših srcih kopičila; vedno bolj smo se začeli bati Madžarov, ko smo poslušali novice o tem, da streljajo naše ljudi, če jim niso popolnoma pokorni.

Tudi pri naši hiši je postajalo življenje mučno. V zgodnjih večernih urah smo mi otroci z mamco (babico) molili rožni venec in s strahom pričakovali, kdaj bo kdo potrkal na okno in nam sporočil, kje je striček Jožek, študent prava. Kot najstarejša od petih otrok sem vedela, da ne služi v madžarski vojski, ampak se sestaja z neko skupino Slovencev, ki želijo tudi v javnosti govoriti v slovenščini. Slišala sem, da so to partizani, največji sovražniki Madžarov. Vsi smo se bali najhujšega in smo na koncu rožnega venca zmeraj molili za mir in prosili Boga, da bi se vrnil k svojim domačim vsi, ki so preganjani. Toda zgodilo se je...

Potrkalo je na okno. Molitev je utihnila, v otroških srcih skoraj zastalo dihanje. Kot iz groba smo zaslišali glas strica Ivana: »Mati, Jožeka so ustrelili. Menda nekje pri Beltincih... Ujeli so ga madžarski orožniki. Pazite! Ne vem, če...«

Mamčin globok bolesten vzdih: »O moj Bog!« je napolnil mrtvaško tišino. Nato smo zaslišali močan padec s stola in mamca so se onesvestili. V krčevitem joku vseh nas so šele čez nekaj časa dojeli kruto resnico: najljubši, najmlajši sin je padel. Nikdar ga več ne bo med nami.

Izvedeli smo, da strička ni ubil strel, temveč zverinsko pretepanje Madžarov s puškinimi kopiti v gostilni pri Beltincih. Junaško je prenesel vse, nič ni izdal, ko so ga neprestano zasliševali. Umrl je v soboški bolnišnici, kjer je prejel zadnjo popotnico, ko je poravnal vse zemeljske račune z Bogom... To je bila za njegovo mater največja tolažba.

* nyilas – pripadnik madžarske fašistične organizacije (puščičar).

Toda madžarski orožniki in vojaki, ki so se naselili v Turnišču, v kletih samostana šolskih sester, so v hudi zimi proti koncu vojne l. 1945 začeli izvajati najhujša grozodejstva nad slovenskim narodom. Svoje žrtve so privlekli z zavezanimi rokami na pokopališče, kjer si je moral vsak obsojenec sam izkopati jamo. Čez oči so mu zavezali ruto in ga ustrelili. Ljudi so mučili in jih pošiljali v koncentracijska taborišča. Tudi naša mameca so bili prepričani, da mi vsi pridemo na vrsto in nas odvedejo v internacijo. Ne podnevi ne ponoči niso imeli nikjer miru. Zadnje noči so spali obuti, v rokah pa imeli svoje najmočnejše orožje – rožni venec. Kadarkoli jih je kdo pogledal, je lahko opazil, kako zbrano molijo in so pripravljeni na vse največje trpljenje na zemlji.

Zelo zgodaj je bilo, ko so moja mati v kuhinji prižgali petrolejko. Grozljiva tišina vsepovsod nas je opozarjala, da se pripravlja nekaj nepričakovanega. Oča so »pengali«** v kovačnici, a so naenkrat prekinili z delom in prišli povedat, da je sosedova hiša obkoljena od madžarskih vojakov, ki so pridivljali na konjih. Surovo komandirjevo povelje je globoko odmevalo v mrzlem jutru po Gajiču. Naenkrat smo z grozo v srcih opazili, da se komaj vidne postave pomikajo proti naši hiši in že so vojaki odpirali glavna vhodna vrata.

Vsi otroci smo se prestrašili, a mene je radovednost potisnila k priprtim vratom v sosednji sobi, da sem videla mameco v postelji. Prebirali so jagode rožnega venca, ko jih je zmotil surov glas madžarskega vojaka: »Öreg! Hol van büdös partizán!?!«*** Kot da ne bi slišali in ne razumeli madžarskega jezika, so mameca zbrano molili dalje, niti se niso zganili v postelji. To je razkačilo vojaka, da je z vsem svojim besom prijel bajonet in ga potiskal naravnost proti mameci. Ponovno je zarjovel v gluho tišino prejšnje povelje. Takrat so se mameca komaj vidno premaknili in popolnoma mirno odgovorili v slovenščini: »Kako naj vem, kje je moj sin? Ali tvoja mati ve, kaj ti zdaj tu delaš in kod hodiš? Ti si odgovori na vprašanje!«.

Zasliševalca sta odšla, ne da bi kajkoli zvedela. Brž ko smo zaprli vrata, smo zaslišali strel pri sosedovih. »Jezuš Kristuš! Nacija so ustrelili, drugega mojega sina!« so se ustrašili mameca.

Hvala Bogu, Naci je ostal živ. Ponoči je odšel iz odkritega skrivališča v Mostje k naši botri, pri kateri je dočakal osvoboditev.

V današnjem svetu, srečnem ali tudi ne, neštetokrat nimamo časa za globlja razmišljanja. Pozabljamo na to kruto preteklost?

** pengati – udarjati s kovaškim kladivom

***Stara! Kje je smrdljivi partizán!?!

Štrkov Jožek

S črvivoga prečnjeka edne stare škrinje

Znano je, da so bili slovensko-hrvaški stiki nekoč veliko bolj pristni in pogosti. Naši dedje in očetje so n.pr. oblezli vsa sejmarska mesta v Medžimurju, in to največkrat peš. Manj znano pa je, da so naši predniki gojili medseboj tudi tesne duhovne vezi: prvi slovenski kapucinarji so se šolali v Varaždinu, od tam prinašali med nas Frančiškovega duha in nudili duhovno pomoč. Temu zgodovinskemu spominu naj služi pričujoči zapis izpred več kot pol stoletja, z željo, da bi hrvaško-slovenski stiki, ki so zdaj na dokaj »šajtravij nogaj«, spet postali prirsirnejši in dobrososedski.

NEBESA SILO TRPIJO I SILNI JE ZADOBILJO

Tetica, to van pišejo naša mamca, jes njen samo klajbas držin (njin ži rouka trepeče).

»Ve zato vse ne napiši, ka jes hrbran, ka se njoj nou špajšno vidilo. Jes san nej vajena pijsati, samo Joški san pijsala, gda v boji būo, dokeč nej sirmak tan vėsno. Zdaj san pa v nevoli, pa nej samo jes, liki cejla iža. Ne vejmo si pomagati. Naš betežnik je nej samo nevolen, liki starovičen pa trdokoren. Prle kak takši grejšnik dušo pistij, svojim bližanjin šče dosta podrka pripravi pa skrbij. Tak tudi naš stari. Včasí gda prišeo Števan domou z goríc, njemi vélo, naj sēde na peciklin pa se pošikne v Varoždin po barata. Njemi edinomi se prej spovej, drugomi nej. Sin se najprle zosagao, te pa fálo dávaó Bougi, ka se oča li stršno pa dopušča bár adnoga popa, ka njemi dušico zmetē, prle kak jo Stvoríteo k sebi pozové. Zato se nikaj nej vógučao, liki včasí zēo dedekovo tórbo pa bojč v Varoždin s peciklinom, mij doma smo pa prosili Boga, naj njemi pošle dober vóter, ka de ga bole rívao kak stávlao.

Zajaše teda Števan svojo ardēlo, tou nezarensko kúnštno vozilo na dvej potačaj, šteroga naš rod šče nej móo prilike vživati. Potóči se prek Duge gomájne prtí Polani, Hotizi, Gáberji i prek Múre na Rovacko, kama je njegov oča telkokrat rad peški kéfao násenje. Peciklin se vrto tak bógavno, kak da bí zarázmo silno potrebóčo opraviti dúgo pot v najkračíšen časí. Vse se bliskalo v špicaj, v šarvételi pa vse pókalo od kamenja. Kak da bi s prášaon léto, bórmeš, tak friško se vrto, ka so ga lidjē kumaj dohájali z očmij pa se spítávali, kama se denok té možak tak paščijo, eli po gasilce ali po žandare? Dókeč je pot vodila po ravnici, je šče šlo, gda se pa svejt zdigno pa trbélo voziti po klancáj, se pa peciklin hápo stáviati. Kakšté je Števan napinjao pa kláčo, ga nej bógao, tak ka ga mogeo goniti bóle stojčēki kak sidečki. Parkrat je mogeo cilou henjati pa ga peški rívati čerez klánjec, óvak bi ge ftrgno lanc, tou se pa násmi zgoditi. Prek Čakovca je vozo, gda so zadnji kmetovje šče máro gnali násenje, hūuše je bilou prtí Varoždini, čiravno je bóle ravninski svejt, tan je bilóu na cestí preveč debeloga kámenja, nanovo navóženoga. Nazádnje je sirmak ži tak zošvicani būo, ka bí lejko róbačo voožmēkno. Sunce se nágnolo ži prejč polovice néba, gda je pripēlao v Varoždin. Števan si nej mislo, ka tou tak velki váraš pa ka de mogeo tak dúgo iskati klóšter kápícinarski. Večkrat je mogeo pitati za pout, prle kak je prišeo na mesto. Barátje so ravno molbo meli v kapējli pa premišlávaje, zato je musáj mogeo počakati. Gospon ravníteo so se nej mogli načúdivati, po kakšen pošli je prišeo té prejkmúrec na takšo dúgo pout, šče bóle pa, ka má tak trdokornoga očo, šteri se nešče spovedati domačín popon. Čiglij njin je fajn djalóu, ka so rovacki kápícinarje tak štimani v Slovenskoj krajíni, so se dúgo vógučali, ka réko more betežnik scejla odpistiti pa se dati spovedati najbližanjami dúšnomi pastēri. Števan njin razlóžo, ka ži vse to próbau pa nej valálo, tak ka so se nazádnje te li tólko omēčili, ka so velēli iti po svojega namestnika i čúti šče njúv tanáč. Té drúgi gospod so pa Števana spoználi. Povedali so g. gvardijáni, ka je to pobožen vesníčki človik, cemešter, ki je njij pa druge baráte ž njúvoga klóštra ži večkrat na strošek pa kvatejr gorizeo. Zdaj so g. gvardiján privólili i včasí pozvali dva kápícinara pa njima naróčili, naj se pelata s ten možákon i spunita nevolnoj dúšici poslédnjo volóu. Gda je Števan vido, ka de mogeo peláti dva móškiva namesto adnoga, se nazlúk svojoj mérnój natúri skorájžo erkóč:

– Naj mi ne zamejrijo, velečasni, eli jes san nej takši mádaj, ka bí lejko dva barata pelao. Našega betežníka lejko eden spovedník obláda.

– Vörjen, so odvnrnoli g. gvardijan, – eli mi se moremo ravnati po našoj redovnoj röguli, štero je nastavo ži naš g. Jezus Kristuš erkoč apoštolon, naj na dušebrižno pot ne ödijo pozosek, liki po dva i dva. Pokázali so na peciklin, ka de réko adnoga pelao na štangi, drugoga pa na répi, to je paktrejgeri. Števan je zazéjvao: tou de ga pokoura! Kirjeelejson! Eli zdaj njemi san Sveti Düj prišepno rejšno miseo:

– Znajo velečasni, čiglij san prósti človik, san tüdi jes kotriga Rëda sv. Frančšeka mešij bratov, i to tiste pobožne vëjke, šteroj se pravi Trëtjeredniki. – Erkoč sègne pod rōbačo i potegne vō tri škapulejre. Po zdravon kmëčkon švici dišëči škapulerje so višëšnjemi rovackomi kapičinaru na mesti potrdili dušno jakost sína Slovenske krajine; obino ga je i te njemi dāo samo adnoga barāta na pōt. Mladi sühec je nej büo viditi žmëten, samo je büo jako dügi. Števan si premišlāvao, kak de ga denok pelao. Na štangi ne bi vido prej k njega, zato njemi vëlo sejsiti na paktrejger. Gda je barāt to vëčno, je büo viditi kak Kristuš na ösleki, gda je v Jeruzālem jāhao. I kak je öslek bōgavno nescō nebëškoga jahāča, je tüdi Števan prijao gor to dügo brëme, po ovoj rejči Gospodnovoj 'Moj jārem je prilichen i moj bremen lejki.' Eli kakšte se vrli cemešter pridūšao, je čüto odzaja takšo žmëčavo, kak da bi njemi što na hrbet süno dügi žakeo zrnja. Barātje so ödeleč glëdali, kak de tē starëč māloga zrāsta toga dolgīna pelao. Rejsan, peciklin je tak vūjao sē pa tā, ka ga je vozáč kumaj zrāvnao. Malo je falilo, ka sta se nej včāsi prevrgla. Sirmāk Števan se prekrīžo: kak za bōžo volōu naj prpela tē tēr ober štirdesit kilometrov deleč? Raj bi büo, če bi pelao on njega, eli ka, či barāt nej znao voziti. Križiboži!

Najprle je büo križ s kapičinarovimi nogāmi. Žnjimi je sēgao do tēu, eli nākli je nej mogeo vlejšti. Kaj kaj bi se trdonja žnjimi bār podpīrao, eli ka, či je sten stāvlaō vožnjo. Te je probau naslānjati na vilice. To tüdi nej šlo, zato ka njemi janko vleklo med špice, tisto janko barātsko, z debeloga plātna vkūpzašito. Pärkrāt se njima tak smëla med špice, ka sta mogla henjāti pa jo oberöc oslobādati vō s špice, štere so jo tü pa tan skoro presëkale. Števan se ži vse nevōlivao pa proso mlādoga barāta, naj za bōžo volōu sleče janko bār na pouti pa jo zapšē v tōrbo. Eli se barāt nej dāo pregučati, ka je praj to njüva redovna düžnost nositi dügo janko sigdar i sešëron. Druge rešitve nej bilōu, mogeo je sideti gor našelei z razkorāčenima nogama pa držati pete na kratkij podālšekaj zādnojga pestā. Eden čas je šlo, gda pa prišla kakša jāmica, so spädnole nogē dol, jānka pa pā zletejla med špice. Števan si mislo: kā se prie rastrga, jānka eli špice? Obōjega je škoda. Zato njemi tanačūvao, naj si janko bār podvéže v to fōrmo kak ženske, gda brōdijo po mlaki konōple gorbrāt. Barāt je bōgao, si gorzastukno janko pa jo prevézao s svojim bejlin vožon. Malo je müvo, ka je viditi zdaj kak kakši komedijāš, eli je vožnja bila ležëjša. Neprilik pa šëe nej bilōu kunec. Barāt se nej möo jako gē držati. Či se prijao za skrajnike zica, te vozáč nej mërno sedo, ka ga šëegetālo, či se držao za fëdre od zica, je ščipalo njega. Či se pa prijao oepōdi za štāngo zicovo, ga zanašalo se pa tā na trdon sedāli. Eli ináč se nej dalōu, mogeo se držati za tē kratki falat štange. Gda se barāt ži přëfëo kočj, ka ga nej več metālo, je mogeo Števan prestājati pā novo nevōlo. Barāt se lejko obdržao za zicōn samo v to fōrmo, ka se naslōno na vozáčov hrbet, eli zdaj ga je s svojov košnātov bradov drëgao po šinjeki. To pa potrplivoga Števana tak nesmišeno jëjšālo, ka nej mogeo prestāti. Eden čas si kolër gorrivao, tē si ži capico phao za šinjek, da njemi pa vrōče pōstalo pa nej mogeo vōstāti. Poleg vse nevōule njemi smej vujdāvao, gda se zmislo na tisto vížo od duge častitlīve brāde kapičinarov, štero so dijācje tak fajn spējvali na premiciji Hajdükovoga gospōda. Na, zdaj ga pa tā **ovenerabilis barba kapičinarum** štura naravnōč v obriti šinjek, ka njemi šamrij

po cejlon tejl! Nazadnje je stopo dol pa proso barata, naj si jo denok zveže v kakšega šenta, eli si jo pa odréjže. To zadnje je barát nej dao čúti, kak da bi njemi vélo glavou krej sekati. Zaphao si jo je v adno capo pa zvezao za šinjek.

Novo nevélo njima pripravila vročina. Čiglij je bila ži jesén, je sunce žgalou, zato si barát rašo svoje debelo vouže pa ga súkao okóli. Nej je v pametžo, ka je sten odsúkno tisti kunec, šteri je dólviso. Té kunec vouža se s svojimi trejmi débelimi vozéli eden čas újckao sépatá, te pa vújšeó med špice pa vilice, unjeva pa dúneta na trdo cesto tak nemilo, ka vse zružilo. Števan bi nájráj obkúno, do krvj si ogúlo lakét, baráti pa níkej nej bilou, ka se skótno na vozáča, pa té dele na šoder.

Eli nebodi hújše nevéule! Gda sta bila níkej nasrejdi medžimurske potij, se zadnji gumij samo ednók spézdo. Jeno-méno, ve je prázen, ka pa zdaj, si zdéjno Števan v stráji, ka nóta mogla déle. Vso škér je naháo nájmre domá, vesnice nega blúzi níkše, s šmréki pa gumija nóde mogoó zakrpati. Nazadnje se te li spómlo, ka je ragastek pa krpico móo peciklin v žáčki pod zicon. Pošlátao je, falabougi šče réjsan bilou malo notri. Stopila sta na adno pásiko pa tan v sencí poleg jóšja je Števan najprle sprobau ventil, te pa obrno peciklin okóli, odšrájfao potáč pa dolžeó gumij. Baráta pa, šteri njemi nej znao pomágati kajsi, je poslao naprej peški, ka de hitréj, gda ga dójde. Obráščeni dečko je nevérvano gledao svojega vozáča, ka pa či ga na cesti nahá!? Števan njemi prségnó, ka ga sakojački more prpeláti v Gomile k betežníki na smrtnoj pósteli. Za božo svéto ístino! Barát je dejvao dúge korake prtí Čakovci pa ži prikéfao trij vesnice déleč, gda ga Števan dójšeo z zakrpanim gumijon. Vmes si Števan malo počíno od téra pa si místo, ve de zdaj ležej šlo, eli peklénšček jiva šče izda nej pusto na méri. Zdaj je začno dólkápati lanc, ednók, dvakrát, večkrát. Števan je vido, ka nej narávnao potáča na pravo sredíno, gda se ga páščo gordjáti. Pa je poslao baráta naprej pa hapo potáč ravnáti.

V Čakovec sta prišla, gda so sejmárski delavci ži razmetávali štante. Števan se bojava, či se lanc ne ftrgne, ka je potáč préci nazaj natégnó. Peciklin je zdržao, nej pa zdržao njegov vozáč. Od dúge vožnje pa trdoga zica ga ži tak bolelo sedálo, ka nej mogoó več premágati. Henjala sta, v adnoj mlaki kre ceste si sírmak móčo zvižgáno kožo, dokeč si jo nej malo pohládo. Eli za dúgo je nej bilou. Na klancáj ga tak peklílo, ka njemi samo ednók vsa móč popístila. Mogoó je poiskati senco, si gútnuti malo žganíce, namázati žnjov zvižgáno sedálo i počínóti. Kak se ftegnó, je obležao kak tavrženi žrd. Kapičinar je vido, ka s ten možakon ne pride níkej, nej v Slovensko okroglinó nej domou. Skoro bi se zjókao od nevéule. Te pa gléda peciklin, ga zeme v rouke, rívlé sépatá, pa se hole za špájs kak zaístino proba žnjín pošikávati po pokóšenoj senžati. Najprle na paktrejgeri, te na štangi, nazadnje pa na zici, šteroga je zajáhao dosta ležej kak njegov do smrti zmantráni vozáč. Zadóbo je veselje do vozila na dvej potáčaj, si podvézao janko šče više, te se pa zagánjao tak pomáli po trati. Vmes je dejvao nogé dol, zdaj adno zdaj drúgo, te pa samo ednók várao, ka se ži péla. Čidúže ménje je trbelo doldejvati nogé. Malo se malo tá po otavišči, te pa na cesto. Tú se šče malo bójava, ka ne bi dúno na trdo pródnato cesto, kak sta vrezala prle, eli čerez čas se pélaó kak Elijaš. Zbúdo je smrčéčega možáka i njemi vélo sejstí na paktrejger. Gda je Števan vido, ka se barát náfčo voziti, je skočo vújška od veselja kak svéti Frančíšek v nájevčšoj rádoti. Z oléškanin srcon je fálo dávaó Bougi pa si prestro prúslek odzája. Peciklin je šče eden čas šrájao sépatá, prle kak se barát náfčo voziti poleg sébe šče to živo breme, te pa šlo kak namázano. Obatrivleni kapičinar, šteri se náfčo nevsagdanéšnje meštrije, je dóbo takšo korájžo, ka je čidúže bole tírao, ka

reko moreta voziti z največšim danfon pa notriprinesti zamudo: znabiti betežnik ži žlico meče za dvēri! Števan njemi nej brāno, si mislo, ve peciklin močen pa zdržij, da se pa fkāno. Čidužebōle je vrajdenski sejao, ka se zāden potāč ži vōščo kre vilic. Barāt je pa scadno tak močno prtiskao na klačnjeke, ka se na pētišoskon hatāri ftrgno lanc. Kormānj je vozači vujšeo zrok, unjēva pa bunf na cesto, kak da bi jiva s štūka strejlo. Dugo sta se pobirala gor, kolena so bila krvava. Ka pa zdaj, lanca pa neven vkūpdjati, se skoro jočič zgučao Števan. Ge pa naj najdeta zaj kakšega šlōsara navečer, vse zabādav.

– Vse je proti nama, – je zmūvo Števan, – nej zamān ka nama hūdobnjek peklēnski po vsōj sili šče prekrižati račūne.

– Isusek, oča, nēsmiva zdvojiti – je prōbao počiti zdvojenoga možaka mladi kapicinar, – ne pamtite več, kaj Biblija veli: **nebesa silo trpijo i silni je zadobijo?**

– Či pa tak, – je bōgavno klūmao Števan, – te nama drūgo ne preostane kak bejžanje. Ken prle moreva priti v Lendavo, prle kak bunte zaprejo. – Bejžala sta poleg peciklina tak silno, ka se za njima zdigavao cejli oblak prahūj. V varaš sta pribežala prle kak je bilou sunce kednādi. Števan zrāvna k mehāničari, ge je kūpo peciklin, židov pa pravo, ka gnes nēmre več lanca vkūpdjati, ar se dēloven dēn skūnčao. Števan ga proso za nōvoga, židov pa pravo, lejko, samo vama to nou pomagalo, višta ka zāden potāč v osmici, vse zvežnjeni, žnjini ne prideta nikan več. Nevōla se na nevōlo koti, zdejne Števan, ka san šenta nej to v pametzēo?! Čemerēn je būo tak, ka je obkūno, tak potūu, ka samo vrag čūu. Zdaj san si rēko šče peciklin zaprāvo. Da bi ga li gron včesno!

Povedao je židōvi, po kakšen posli se vozita z Varoždina. Židov je vido nevsagdanešnje nevōlo svojega kupca pa njemi ponūdo svoj peciklin napōsodo. Nesrēčniva popōtnika sta rādiva popādnola ponūjeno lūbeznivost drūgovernoga lēndaskoga tržeca. Števan se zafālo pa obečao, ka kŭpi prinjen šče eden peciklin, gda kaj māro zodā. Na Fritzovon wandereri sta ležēj vozila, ka je būo skoro novi pa je mōo močnejše špice. Ka bi prle prišla, je Števan vĕlo pelati po bližnici prek Kapce, Bukovja i Brezvice. Raj si je zvolo mekočo zastukanij kunikov kak trdōčo vednākij orsāčikij cest. Ži je fālo dāvao Bougi za srečno vožnje, ka sta si nazlŭk neprilikan nikaj nej spotrla, te pa pri Pašnjeki vujšeo barāti peciklin v žlak, njēva pa čup v grabo, ka so vse žabe vōposkakale. Eli tūdi zdaj je kapicinar najšeo trošt: ovak praj ne bi znala, ka je zemla skuzna dolina, či se ne bi nikaj namočila, se pošpājsao. Toti tak, je naglās potrdo Števan, potūo pa: naj bo za pokōro, ka san kundū. Kumaj se skobācao vō z blata. Sebē je nahāo pa pucāo samo barāta, ka bi li naj čisti prišeo s svētov popōtnicov v tē delēšnji dom pokōre. Pripelāla sta ži v mrāki. Čiglij sta fkanila nouč, je nouč sejla več na možgane nevōlnoga betežnika. Ōdeleč prpĕlani kapicinar je lĕjko oprāvo samo šče slēdnje māzanje.

Ti si posvēčena peršōna, zdaj smo si rod, daj nan tanač, kā nan je činīti, či je rejsan smrt ži v prekliti?

Zajtra je, Štefan živ sili na njive.

(Drgoč dĕle)

Fotokronika

V soboto, 16. januarja, na Gorenjem Seniku. Položili smo vence na tri grobove – davnih stebrov narodnega, kulturnega in cerkvenega življenja porabskih Slovencev – Jožefa Košiča, Petra Kodele in Janoša Kuharja. Ustanovili smo Košičev sklad, s kulturnim večerom Košič med nami oživili ta davno davni spomin in si rekli: Vedno manj nas je v Porabju! Tako smo storili in tako smo si rekli v tolažilni spomin odmirajoči porabski vejici slovenskega narodnega debla, na zadnji postaji, onstran katere domala ni več nobenega upanja. Ali pa!

Na praznik treh kraljev je bil v baziliki sv. Petra v Rimu posvečen v škofa mag. Alojz Uran, župnik v Šentvidu v Ljubljani, doma iz Spodnjih Gameljn pod Šmarno goro. Škofovskega posvečenja se je udeležilo nad 700 Slovencev iz domovine.

V Mariboru je 19. februarja škof Kramberger blagoslovil prostore nove Krekove banke. Začela je delovati v ponedeljek, 22. februarja. Konec maja je tudi na Pogačarjevem trgu v Ljubljani začela obratovati Krekova banka, v njenem vodstvu pa je Martin Zver, doma iz Odrance. Delničarji Krekove banke so slovenske škofije, redovniške skupnosti, župnije, številna slovenska podjetja ter številni rojaki doma in po svetu.

»Razkrižje se je umirilo«, ko je na predlog mariborskega škofa, s privolitvijo zagrebškega kardinala Stjepana Kuharića bil potrjen za kaplana Marijan Rola, ki je hkrati kaplan tudi v Ljutomeru. Od februarja naprej se je ob nedeljah pri njegovi slovenski maši zbiralo okrog 400 vernikov, s kora pa se je oglašal 35-članski pevski zbor.

V ponedeljek, 22. marca, je v sejni sobi škofijskega doma v Mariboru slovenski metropolit in ljubljanski nadškof dr. Alojzij Šuštar, uradno razglasil samostojno Slovensko škofovsko konferenco, ki jo je 19. februarja potrdil papež Janez Pavel II.

Na belo nedeljo, 18. aprila, je bila v Ljutomeru revija cerkvenih pevskih zborov. Nastopilo je 17 zborov, skupno 350 pevcev iz župnij ljutomerske, lendavske in soboške dekanije. Od 34 župnij, ki oblikujejo Pomursko pastoralno področje, se jih tako iz leta v leto več vključuje v skupne prireditve.

Od 28. aprila do 1. maja je bila v Ljubljani »Olimpiada mladih«. V štirih dneh se je v različnih disciplinah športa pomerilo 48 ekip iz devetih evropskih dežel. V pripravljalnem odboru sta bila tudi salezijanska duhovnika Andrej Baligač iz Beltincev in Branko Balažič iz Dokležovja. Nad 700 mladih športnikov sta na stadionu Slovan na Kodeljevem na začetku med drugim pozdravila tudi ljubljanski nadškof dr. Alojzij Šuštar ter zunanji minister Lojze Peterle.

Nedeljski popoldan, 23. maja, je pri Sv. Benediktu (Kančevci) zbral k župnijski cerkvi pripadnike treh obmejnih narodov: Madžare, Avstrijce in Slovence. Zbor 25 somašnikov je vodil mariborski škof dr. Jože Smej.

Pri Bedeniku na Goričkem je mariborski škof dr. Franc Kramberger v nedeljo, 11. julija, blagoslovil versko kulturni dom. Blagoslova se je udeležilo veliko ljudstva, s škofom je somaševalo 25 duhovnikov lendavske, soboške in ljutomerske dekanije.

V mariborski stolni cerkvi so se zbrali ob Slomškovem grobu duhovniški jubilanti 1993. Mašo zahvale sta vodila škofa Kramberger ter Smej. Med biseromašniki je bil tudi Martin Jurčak. Med dvanajstimi srebrnomašniki so bili tudi Jože Horvat, Štefan Kuhar ter Rudolf Ficko.

Mariborskega škofa dr. Franca Krambergerja je na začetku julija obiskala skupina Porabskih Slovencev: Marija Bajzek-Lukač, Stjepan Lukač, Martin Ropoš in Ladislav Domjan. Predstavili so svoja pričakovanja, ki jih Porabci nastavljajo na Cerkev v Sloveniji.

V nedeljo, 18. julija, je mariborski pomožni škof dr. Jožef Smej blagoslovil prenovljeno župnijsko cerkev sv. Janeza Krstnika v Ljutomeru.

Ob petnajstletnici smrti mariborskega škofa dr. Maksimilijana Držečnika je sedanji škof dr. Franc Kramberger odkril in blagoslovil spominsko ploščo na Orlici pod Malo in Veliko kopo na Pohorju, na hiši, kjer se je škof Držečnik pred 90 leti rodil.

Slovenjebistriške šolske sestre so v torek, 20. julija, praznovale 150. obletnico ustanovitve svoje redovne skupnosti sester Frančiškank Brezmadežnega spočetja. Sedež slovenskih sester je v Slovenski Bistrici. Od leta 1989 je njihova vrhovna prednica mati Avrelija Pavel. Svojo hišo imajo tudi v Beltincih, kjer bivajo sestre Faustina Žižek, Dominika Kavaš in Ema Sobočan.

Od 22. do 25. julija je v Bogojino prišlo okrog 50 mladih iz Berlina in Stuttgarta. Sobotni dopoldan so namenili pogovoru o Bogu, Cerkvi, duhovniku, veri, domovini, slovenski besedi ter drugim vprašanjem, ki so naposled skupna vsej evropski mladini.

Leto 1993 je bilo rekordno v odkrivanju spominskih plošč ter drugih spomenikov zamolčevanim žrtvam vojnega in povojnega nasilja. Večtisočglava množica se je na Anino nedeljo, 26. julija, zbrala na Teharjah pri podružnični cerkvi sv. Ane. Somaševanje je vodil naš kanadski rojak, nadškof iz Toronta dr. Alojzij Ambrožič.

Slovenska pomlad iz Kanade. Od 24. julija do 7. avgusta je v Sloveniji gostovalo okrog 40 mladih iz Kanade, ki jih povezuje folklorna skupina SOČA. V tem času so enajstkrat nastopali v različnih krajih naše Slovenije. Med njimi je bilo veliko mladih prekmurskih staršev, ki so tudi z njimi pripotovali.

Slovenski misijonarji na dopustu v domovini. V Stični so se zbrali misijonarji 2. in 3. avgusta, v Hočah pri Mariboru pa v nedeljo, 8. avgusta. V Stični je misijonarje pozdravil ter vodil somaševanje mariborski škof dr. Franc Kramberger.

Veliko slavje so misijonarjem pripravili posebno župljani iz Hoč. V letu 1993 sta prišli v domovino tudi dve prekmurski misijonarki: Marija Sreš, doma iz Bratonec, je prišla iz Indije, Agica Kociper, doma iz Odranec, pa je prišla iz Brazilije.

Klarino leto: S slovesno božjo službo vseh slovenskih škofov, višjih predstojnikov redovnih skupnosti v Sloveniji ter drugih duhovnikov naših treh škofij – skupno 50 somašnikov ter okrog 1000 vernikov – se je v Nazarjih, 11. avgusta, začelo Klarino leto. Za žienato mrežo v bližini daritvenega oltarja so bile tudi klarise na čelu z opatinjo Katarino Ambrož.

V mrežo srednješolskega izobraževanja se je septembra 1993 vključilo tudi nekaj katoliških šol: v tretje leto šolanja sta vstopili Gimnazija Želimlje (115 dijakov) in Škofijska gimnazija v Vipavi (70 dijakov), kar pet oddelkov prvega razreda pa je odprla Škofijska klasična gimnazija v Šentvidu v Ljubljani (158 dijakov). (Na sliki Želimlje)

Prve dni septembra je bila v Parku Finžgarjevega doma na Opčinah pri Trstu Draga '93 ali 28. študijski dnevi. Pred začetkom tradicionalne Drage je bila »Draga mladih«, ki so dva študijska dneva namenili razmišljanju o »šoli tretjega tisočletja«. V soboto in nedeljo so se zvrstila vprašanja: o slovenski manjšini na Tržaškem, o razlogih »zakaj ostajam kristjan« vsemu navkljub, o družbi in mitu.

Osrednja prireditev letošnjih Porabskih dnevov je bila 23. maja na Gorenjem Seniku. Dopoldanskemu delu, dvojezični sv. maši in blagoslovitvi gasilskega praporja, je popoldne sledil kulturni in športni del.

Vodstvo Porabskih Slovencev navezuje stike tudi z drugimi slovenskimi manjšinami, da bi boljše spoznali pot in možnosti za svoje preživetje. 17. in 18. junija se je delegacija Zveze Slovencev srečala s predstavniki Narodnega sveta na Koroškem.

Predsednik Zveze slovencev Jože Hirnók čestita dolgoletnemu voditelju gorenjskega pevskega zbora Avgust Pavel g. Andrašu Čabaju. G. Čabai je 3. avgusta prejel diamantno diplomo.

V minulem letu je bilo veliko prireditev v Porabju in zunaj njega, na katerih so sodelovale različne kulturne skupine. Teh je v Porabju kar precej, od lutkarjev do cerkvenih in svetnih pevskih skupin. Folklorna skupina z Gorenjega Senika je 9. maja nastopila v domači vasi na srečanju članov Rdečega križa štirih sosednjih držav.

Dogovor med sombotelskim in mariborskim škofom je odprl možnost za slovensko bogoslužje vsaj na Gorenjem Seniku. Da ni ostalo le pri besedah, je zasluga požrtvovalnega nedelskega župnika, stanujočega v Martinju, g. Ivana Camplina, zlatomašnika, ki od 15. avgusta ob nedeljah in praznikih v gorenjeseniški cerkvi mašuje v slovenščini.

Nekaj iz starih časov: Na sliki zgoraj – † Štefan Kolenko, prof.; Majda Nežima, ing. arch.; Ferdo Godina, pisatelj; † Boža Lutar; Agica Koren-Kofjač, prof.. Spodaj: Lojze Kozar, duh.; † Ivica Nežima, advokat; † Ignac Cvetko – člani igralske skupine, ki je priredila Dickensovo igro Cvrček za pečjo (režiser Godina) v Črensovcih, Beltincih in Lendavi 1933. leta.

Naša misijonarka v Braziliji

Pogovor s sestro Agato Kociper družbe HMP

Po desetih letih misijonskega dela v Braziliji je prišla domov na obisk salezijanka sestra Agata Kociper, doma iz Odranec. Prosili smo jo, naj nam kaj pove o sebi, o svojem delu in okolju, v katerem živi v Braziliji in tako je nastal sledeči pogovor:

Predstavi nam, prosim, na kratko svojo družino, da homo vedeli, iz kakšnega okolja izhajaš?

Doma sem v skromni kmečki družini v Odrancih, v kateri nas je bilo pet fantov in dve dekleti. Očeta smo izgubili v nesreči pri gradnji naše cerkve leta 1966, ko je Štefan imel 14 let in najmlajši, Silvo 4 leta. Ostali smo sami z mamo, ki je skrbela za nas in nas vse spravila h kruhu ob pomoči priprošenj našega očeta v nebesih in mnogih dobrih ljudi, ki so nam v stiski veliko pomagali.

Kako si se odločila za sestrski in misijonski poklic?

Obe s sestro Marijo sve si izbrale redovni poklic predvsem zaradi lepega zgleda sester domačink, ki so bile nekoliko starejše od naju: Cilke Hozjan, Cilke, Milke

Sestra Agata Kociper

in Marte Zadavec. Prihajale so domov vesele, zadovoljne in so naju povabile na duhovne vaje. Tam sve se tudi midve odločile za redovno življenje. Stopili sve v red Hčera Marije Pomočnice.

Za misijonsko delo sem se navdušila na misijonskih srečanjih v šentjakobski cerkvi in ob osebnih srečanjih z misijonarji. Predstojnica me je poslala v Rim in po določenem času so sestre lahko izrazile željo, na katero misijonsko področje si želijo. Rekla sem, da posebnih želja nimam in sem pripravljena iti, kamor me pošljejo. In določili so me za Brazilijo.

Kdo so tvoje sestre in kako se razumete med seboj?

Moje sestre so vse Brazilke. Med seboj govorimo v portugalsščini, ki je državni jezik. Med seboj se zelo dobro razumemo, čeprav so one veliko bolj živalne in imajo zelo rade petje, glasbo, domače ples. Nekaj portugalsčine sem se naučila

Sestra Agata z mamo, sestro in brati

že v Rimu, potem pa v Braziliji v šestih mesecih toliko, da sem lahko začela poučevati.

Že deset let si v Braziliji, kaj tam delaš?

V začetku sem poučevala verouk. K temu je zdaj prišlo še to, da sem koordinatorica šole in usklajujem pouk na naši šoli, se pogovarjam s starši otrok, ki obiskujejo našo šolo, s profesorji, ki poučujejo pri nas, tudi pastoralna skrb je meni poverjena. Ob sobotah in nedeljah vodim mladinske skupine v raznih župnijah in sem odgovorna za mladinske skupine določenega dela naše škofije. Učim pa tudi petje.

Kakšna je šola, v kateri delaš?

Naša šola, ki jo vodimo sestre salezijanke, je verska in privatna šola, ima pa pravico javnosti in njena spričevala veljajo kakor ona državnih šol. Na naši šoli imamo 400 otrok v veliki trinadstropni stavbi. Poučujemo pa sestre in zunanji učitelji, ki jih je petindvajset. V naši hiši so samo višji razredi osnovne šole, torej od 5. do 8. razreda in pedagoška šola. Otroci nižjih razredov hodijo v drugo šolo, ki jo prav tako vodijo sestre salezijanke.

Kdo šolo vzdržuje in kako plačujete zunanje učitelje in profesorje? Kakšen delež ima pri tem država, saj ji odvzamete velik del stroškov?

Od 400 otrok imamo 300 takih, za katere starši plačujejo določeni prispevek kolikor toliko redno. Za 100 otrok starši plačujejo po svojih zmožnostih, ki pa so majhne in največkrat ne plačajo nič. Ostali del stroškov krije naša družba HMP.

Čeprav ima šola velik ugled in starši najraje pošiljajo otroke k nam, država ne prispeva niti najmanjšega zneska, kvečjemu nam dela tu in tam težave. Poleg otrok, ki od doma prihajajo v našo šolo, imamo še 15 zapuščenih otrok, ki so stalno pri nas. Nimajo nikogar in so sedaj naši.

Brazilski otroci

V katerem delu te ogromne države živiš in kakšne so splošne razmere pri vas?

Živim v Portovelihu, ki je glavno mesto pokrajine Rondonije. Smo na področju Amazonke, kjer je skoraj vsa zemlja v lasti veleposestnikov, večina ljudi pa je zelo revna. Mnogo otrok je brez doma, na cesti, kar je velik socialni problem. Prebivalstvo je mešano: belci, črnci in mešanica teh, poleg tega še mešanica Indijancev z omenjenimi tremi. Pravi Indijanci pa živijo v pragozdovih. Na deželi največ pridelajo riža, fižola in koruze. Veliko je južnega sadja znanih in manj znanih vrst. Beda je predvsem v mestih, kamor se ljudje selijo tudi zato, ker na deželi ni zdravnikov in drugih najpotrebnejših ustanov.

Tu je ravnina in okrog nas je veliko zelenja, čudovitega cvetja. Je pa tudi veliko vode, mnogo dežja in je zelo vroče in soparno. Je pač tropsko podnebje.

Kakšne pa so verske razmere v tvoji okolici?

Tukajšnji ljudje so večinoma krščeni, praktični verniki pa niso. Verska nepoučenost je izredno velika, ker ni duhovnikov. Verskega tiska ljudje ne berejo in tudi verouka nimajo povsod. Glede verskega pouka nekaj storijo domači katehisti, toda vse to je veliko premalo za tolike množice versko nepoučenih ljudi. Imamo sicer precej sestrskih poklicev, vendar precejšen del teh ne vztraja v poklicu in ga zapusti. Verska nepoučenost pa je vzrok, da se iz Severne Amerike naglo širijo razne verske ločine in krščanstvu nasprotna gibanja.

Kako poteka čisto navaden dan tvojega življenja v Braziliji?

Navaden dan, delavnik poteka takole: Vstanemo ob pol šestih, sledi premišljevanje, maša, zajtrk, nato gremo med mladino, da vsaka sprejme svoj oddelek, z njimi moli jutranjo molitev in pove kratko misel za tisti dan. Potem sem na razpolago za pogovor s starši in drugimi. Opoldne je kosilo, okrog ene pa pridejo popoldanske skupine, jaz pa pripravljam program za nedeljo ali praznik, imam vaje za igre in razmnožujem razne listine. Ob šestih zvečer je molitev in duhovno branje, večerja. Po večerji je prosto za razvedrilo, po deseti uri ali še pozneje pa gremo k počitku.

Si s svojim poklicem zadovoljna? Kaj te v njem najbolj veseli in kaj je v njem najtežje?

V misijonskem poklicu sem zelo zadovoljna. Čutim, da me mnogi podpirajo z molitvijo in se vsem prav lepo zahvaljujem in prosim še za nadaljnjo pomoč. Najbolj me veseli stik z mladimi pri pouku, igrah, v šoli ali zunaj nje. Najtežje pa je gledati zapuščene otroke, ki jim ne morem pomagati.

Lepa hvala za pogovor, sestra Agata. Tudi v imenu bralcev Stopinj ti želim veliko božjega blagoslova pri tvojem misijonskem delu, h kateremu se po kratkih počitnicah zopet vrneš.

Tudi jaz se zahvaljujem Stopinjam, saj mi vsako leto približajo meni najljubši del Slovenije, našo pokrajino ob levem in desnem bregu Mure in se jih razveselim tudi zato, ker tukaj daleč naokrog ni nobenega Slovenca ne Slovenke.

S sestro Agato se je pogovarjal
Lojze Kozar

Martin Mertük – prekmurski nabožni slikar

Gospod Mertük, številne kapele in znamenja v mnogih prekmurskih vaseh in zaselkih so polepšana z vašimi nabožnimi slikami. Marsikatero versko znamenje ste rešili propada prav vi. Pa bi bralce Stopinj gotovo zanimala vaša osebna izkaznica.

Prav imate. Mnoge kapele in znamenja nosijo moje delo. Toda ne samo v Prekmurju. S kolesom sem prekriziral Prekmurje in Štajersko po dolgem in počez. Tudi na Hrvaškem me poznajo. Čeprav nimam avtomobila, sem prišel vedno pravočasno na svoje delovno mesto.

Rodil sem se kot najstarejši med peterimi otroki v razmeroma revni in verni družini. Izšolali smo se vsi otroci in se tudi zaposlili. Nekateri smo doma, drugi so v tujini. Poročen sem že 22 let z dobro Dalmatinko. Imava sina in hčerko. Osnovno šolo sem končal v rojstni vasi Beltinci. Tu tudi živim in ustvarjam.

Slikam že od tretjega razreda osnovne šole. V tistih hladnih povojnih časih moji vzgojitelji niso imeli razumevanja za razvoj talenta, ki je od otroških let tlel v meni, razen Edvarda Zorka, ki je bil moj mentor. Ko danes razmišljam o tem, sem prepričan, da je bila takšna božja volja. Kdo ve, če bi v širnem svetu, kljub akademski izobrazbi, uspel storiti to, kar mi je uspelo do sedaj. V Mariboru sem končal kovinarsko šolo in postal rezkalec. Do gospodarskega poloma podjetja »Panonija« sem bil zaposlen tam. Že davno prej sem, kot mnogi mladi, odšel za zaslužkom v Nemčijo, kjer sem ostal deset let. Prav tam sem naslikal številna platna, ki še vedno krasijo nekatere hotele v Švici in Avstriji.

Naj še povem, da sem bil nekaj let aktiven član alpinističnega društva. Soočanje z višinami in prepadi v gorah mi je danes v pomoč pri premagovanju nelagodnosti na visokih stavbah. Pri mojem slikarskem delu višina ni ovira.

Mimogrede omenim, da mi gre tudi kiparstvo kar dobro od rok, saj sem mnogim pokvarjenim kipom vrnil prejšnjo obliko in upam – tudi lepoto.

Od kdaj in kje so vaši začetni poskusi, da naslikate kaj tudi za ožjo javnost (morda nabožne slike za stanovanja, slike na kapelah...)?

Prve nabožne slike in pejsaže sem naslikal med leti 1960–1963. Nekatere družine v Beltincih hranijo še danes moje slike v tempera-izvedbi. Prvo stensko sliko sem naredil svojemu sosedu Mirku leta 1968, nekako ob istem času pa še sliko na zunanji fasadi beltinske cerkve. Naj tu pripomnim, da me je k sakralnemu slikarstvu znatno spodbudil pokojni župnik Janko Škraban. Na njegovo prošnjo sem pozneje poslikal skoraj vse kapele v beltinski župniji.

Ali se spomnite, katere kapele ste do sedaj poslikali in katere svetniške podobe so vam najbolj uspeli? Katere gasilske domove ste opremili s sliko sv. Florijana?

Za beltinsko župnijo sem že povedal, po vsej Sloveniji pa sem poslikal še na desetine kapel in raznih nabožnih znamenj. Upodabljal sem zelo različne svetniške like, pač glede na želje naročnikov. Znane so moje slike sv. Jožefa, sv. Štefana, sv. bratov Cirila in Metoda, Lurške Marije z Bernardko, sv. Janeza, sv. Roka, sv. Sebastijana, sv. Ane, sv. Izidorja itd. itd. Mislim, da mi je najbolj uspela slika sv. Martina, mojega zavetnika; ta krasi Rousovo kapelo v Beltincih. Svetega Florijana sem naslikal vsaj na desetih gasilskih domovih, nazadnje v Črensovcih in na Gornji Bistrici. Zelo me veseli, da gasilci tudi pri nas obnavljajo stara izročila: blagoslov domov, gasilske opreme in seveda slike sv. Florijana.

Dejali ste, da je na fasadi cerkve v Beltincih vaša slika. Ali ste še katero cerkev opremili z nabožnimi slikami?

Da, na cerkvi v Spissu na Tirolskem, dalje v Črensovcih (Slomška in slovanska brata Cirila in Metoda). V Pečaroveih sem obnovil vse slike pokojnega akad. slikarja Jakoba. V Veliki Polani sem naslikal sv. Cecilijo in obnovil vseh petnajst slik. Na novo kapelo v D. Slavečih sem naslikal veliko podobo »Kalvarije«. Da ne pozabim tudi naše domače kapele (Rousove).

Dejali ste, da izhajate iz verne družine in da je za vas vera velika vrednota. Ali vam je vaša vernost pri vaši slikarski izpovedi v pomoč?

Nikogar ne obsojam, vendar težko razumem, kako so nekateri z lahkoto zamenjali vero z nevero in zopet obratno. Po domače rečemo takemu ravnanju »obračanje plašča po vetru«. Zame je bila vera vedno nezamenljiva vrednota, kot sonce in zrak. Bila mi je v življenju nepogrešljiva opora. Brez nje bi bil kot odpihnjena list, v duši izžet in prazen. Ob branju spisov svetih mož, svetega pisma, iz svetega bogoslužja sem črpal tudi umetniški navdih, lepe misli za svoje slike itd.

Razume se, da je slikarstvo povezano tudi z izdatki (barve, slikarska oprema, mnogo izgubljenega časa...). Od nečesa pa je treba živeti. Zanima me, ali slikate zgolj iz gmotnega nagiba, ali pa še zlasti zato, ker čutite potrebo po slikarski (umetniški) izpovedi? Slikate tudi zato, da bi razveselili in oplemenitili človeška srca?

Ne, ne! Ne slikam zgolj za materialno korist. Vsi, ki so imeli opraviti z mano, vedo, da sem najcenejši ljudski slikar daleč naokrog. Sem brez avtomobila, brez vikend-hišice, brez kakršnegakoli luksuza. Slikam predvsem zato, ker me slikarstvo veseli. Slikam tudi iz hvaležnosti Bogu, ki mi je po starših podaril življenje in me obdaril s taletnom za lepo umetnost. Sicer se pripravljam na srečanje z Abrahamom, po malem me že obišče kakšna bolezen. Upam pa, da bom z božjo pomočjo še kaj koristnega storil za naše božje ljudstvo. Potem pa naj zapolni moje mesto kdo drug. Od srea mu želim božjega blagoslova.

Ali bi kot ljudski slikar imeli še kaj povedati bralcem Stopinj?

Vesel in srečen sem, da smem živeti v naši prelepi deželi, ki jo je Bog obilno obdaroval. Tu živijo čudoviti, delavni ljudje s čutom za lepoto in čisto okolje. Zelo si želim, da bi se mladi rod vrnil k svojim koreninam. Rad bi doživel, da bi med vso našo mladino zavel veter pozabljenе vere naši dedov in zopet zaživela vesela pesem naše ravnice. Lastnikom propadajočih nabožnih spomenikov pa toplo priporočam, naj jih dajo čim prej prenoviti. Ne meni v prid, ampak v dobro vsega naroda. Pokažimo tujcem z lepo vzdrževanimi nabožnimi spomeniki, da smo Slovenci veren narod, s čutom za vse lepo.

Hvala lepa za pogovor! Želimo, da bi naslikali še mnogo slik in da bi z vašo ljudsko umetnostjo še dolgo razveseljevali naša srca!

Hvala tudi vam!

Pogovarjal se je Franc Tement

Primerno in pravično je, da se Stopinje spomnijo svojega zvestega sodelavca, pesnika Jakoba Šešerka ob njegovi osemdesetletnici življenja.

Pričujoči zapis naj bo iskrena čestitka k njegovemu življenjskemu jubileju in prošnja k Bogu, naj ga ohrani še vrsto let!

Svoje življenje opiše pesnik takole:

»Moj oče Jurij in mati Lucija sta se spoznala in poročila kot zdomca v New Yorku – ZDA. Tam sem se 17. 7. 1914 narodil. Ko sem bil star pet let, je v hišici na Ženiku pri Sv. Juriju ob Ščavnici živela moja babica (materina mati) Terezija. Živela je sama na žetarijici in hudo zbolela. Moja mati je z mojim bratom Ivanom in menoj odpotovala na Ženik. Tam naj bi bival z bratom, dokler ne bi bil goden za ameriško šolo. Do takrat bo babica že umrla. Babica pa še dolgo časa ni umrla, ampak je dočkala 91 let. Vseh dvajset let je imela odprte rane na nogah in zadnjih sedem let je bila slepa.

Z bratom sva med tem končala osnovno šolo pri Sv. Duhu na Stari gori in šla študirat v Salezijanski zavod v Veržeju. Brat je kmalu izstopil in šel v uk v trgovsko stroko, jaz pa sem študiral naprej in kot privatist opravljal izpite na klasični gimnaziji v Mariboru.

Po šolanju sem se vrnil na Ženik, kjer sva z materjo živela na krpici hribovite zemlje. Ustrezne zaposlitve nisem mogel dobiti. Na Ženiku sem preživel nad trideset let. Po drugi svetovni vojni sem se zaposlil v Mariboru pri Socialnem skrbstvu, kjer sem bil zaposlen skoraj 30 let kot socialni delavec.

Sedaj sem že 20 let starostno upokojen v Mariboru. Hišico in zemljičo na Ženiku sem podedoval po materini smrti leta 1959. Oče je tragično umrl že prej. Zmeraj sem se rad vračal na Ženik, kjer sem črpal navdihe za pesmi. NIČ BI NE BIL. USTVARIL. ČE BI MI NE BILO DANO OD ZGORAJ.«

Pred leti je zaradi oddaljenosti, bolezenskih tegob, starosti in propadanja lesene kočice z bolečim srcem prodal domačijico s krpo zemlje. V duhovnem iskanju se še vedno zateka v domači kraj – tudi kot izviru svoje poezije.

V zadnjem letu osnovne šole je v domači zvezek napisal svojo prvo pesem. Učitelj jo je po naključju videl in pripel na steno v razredu.

Kot dijak je poslal tri pesmi v Finžgarjevo Mladiko in pripisal svojo »starost« (v resnici mladost). Drznost je seveda plačal. Od takrat so mu pesmi za 40 let zamrzile. Odmrznila jih je na novo vzklikla Nova mladika. Urednik Viktor Smolej mu je hitro priobčil tri pesmi, mu dal napotke in ga spodbujal. Že po enem letu je prevzel revijo Stanko Janežič. Žal je pustil Novo mladiko umreti.

Jakob Šešerko se je tedaj obrnil na akademika dr. Antona Slodnjaka za oceno pesniške zbirke. Ta se je dokončni oceni sicer izognil, vendar ga spodbudil, češ da ima zbirka soliden temelj za končno zbirko. Njuno dopisovanje je prekinila Slodnjakova smrt.

Šešerko se je ponovno vrgel na zbirko. Leta 1987 mu je Kulturna skupnost občine G. Radgona izdala pesniško zbirko *Pobožal sem zemljo* (prim. Kozarjevo oceno v Stopinjah 1988, str. 188–189), leto pozneje pa revija Oznanjenje zbirko religiozних pesmi *Abelov dar* (prim. Spremenno besedo, ki sem jo napisal za to zbirko).

Šešerko je objavljal pesmi v Mohorjevih koledarjih, Stopinjah, Družini, Ognjišču, Oznanjenju, itn. Za natis ima pripravljeni dve pesniški zbirki, religiozno in realistično.

Mnogi so hiteli mimo njega, on pa je ostajal na obrobju, da bi dalje videl...

Naslovna slika

Letošnja naslovna slika na naših Stopinjah je posnetek umetniške slike slikarke MARIJE ZRIMOVE, ki predstavlja nekdanjo idiličnost žetvenega dela, ko smo sicer v potu svojega obraza vse delo opravili s svojimi rokami, toda naše roke so z zadovoljstvom pobožale vsako bilko in pšenični snop s polnimi klasi zlatih zrn. Pred visoke, s snopjem naložene vozove, smo vpregli naše krave velikih, otožnih žametnih oči, da so tudi one imele delež pri žetvi.

Danes po naših njivah hrumijo smrdljive pošasti, ki brez srca in čustva takorekoč v trenutku požanjejo pšenico, jo kar sproti omlatijo in zrnje spravijo v vreče ali pa ga izpljujejo na sovožeče prikolice, za seboj pa puščajo visoko strnišče in v trde kocke stisnjeno slamo. Prihranijo nam trud in delo, oropajo pa nas globljega in pristnejšega odnosa do narave.

Marija Zrim je delo na polju naslikala v mehkih, toplih odtenkih barv vročega poletnega dne. O slikarki smo več pisali v Stopinjah 1990, zdaj pa ji *iskreno čestitamo k njeni osemdesetletnici z željo še mnogih zadovoljnih let, potem pa uživanje neslutelih barvnih lepot v večnosti.*

Uredniški odbor

Štefan Balažič

V spomin Matiju Balažicu

Matija Balažič

Človeško gledano bi lahko še živel in ustvarjal. Bil je eden tistih prekmurskih mož, ki je svoja razmišljanja, notranja doživetja ter dogodke življenja znal in želel podariti človeku v pisni obliki.

Rodil se je na Hotizi 18. februarja 1912 kot četrti otrok očetu Ivanu in materi Mariji. S sedmimi brati in sestrami je odrasčal v skromnih razmerah. Po končani gimnaziji so se mu odprla različna pota v življenje. Ko je stal na križpotju življenja, je vedno jasnejši postajal Gospodov klic v duhovniško službo. Klicu se je odzval in bil kljub zdravstvenim težavam posvečen v duhovnika leta 1939. Njegovo prvo kaplansko mesto je bilo pri Sv. Rupertu v Slovenskih goricah. A že po dobrih osmih mesecih je bil premeščen za kaplana v Apače z nalogo, da prevzame uredništvo tednika »Novine«. Po madžarski okupaciji Prekmurja je bil dodeljen za duhovnega pomočnika župniku Danijelu Halasu v Veliki Polani. Ko se je ta vrnil iz madžarskih zaporov, je bil Balažič prestavljen za kaplana v Jak na Madžarskem. Ker je imel vedno večje težave z zdravjem, je zaradi bolezni od leta 1943–45 živel doma na Hotizi. Ko se mu je zdravje popravilo, je eno leto

kaplanoval v Beltincih, od koder je odšel za župnika v Dolence in tam deloval od leta 1946 pa vse do svoje smrti 1965.

V teh življenjskih okvirih je bilo mirno in bolešno srce rajnega Matije. Toda to srce je premagovalo vse ovire in bilo sposobno dogodke lastnega in tujega življenja opisati v spretni obliki eseja, pripovedi ali povesti. Svojo publicistično ustvarjalnost je začel objavljati že kot bogoslovec. Največ je pisal v *NOVINE, NOVO POT* in v *SLOVENCA*. Posamezne članke je objavljval tudi v *MLADEM PREKMURCU*, koledarju Mohorjeve družbe, *Org. vestniku CMD*. Njegova prva samostojna knjiga z naslovom *NA KRIŽOPOTJI ŽIVLENJA*, ki jo lahko imenujemo avtobiografija, je izšla pred njegovo novo mašo leta 1939.

Vsa njegova publicistična dela je zbral Franc Kuzmič (Pokrajinski muzej), za kar se mu tukaj iskreno zahvaljujem.

Iz hvaležnosti do našega prekmurskega pisatelja pa v njegov spomin Stopinje prinašajo seznam spisov duhovnika Matije Balažica.

Mile sestre, dragi bratje! – *Novine* 24 (1937) 48 (28. XI.), 3.

Svojemu učitelju – v spomin (Jos. Aničiču). – *Novine* 24 (1937) 50 (5. XII.), 8.
M. B-c, Prekmurec: Prekmurški Slovenci in M. Kranjec. – *Slovenec* 66 (1938) 279 (4. XII.), 9.

Pismo izseljencom. – *Novine* 25 (1938) 50 (11. XII.), 3.

M. B-c: Prekmurska mati in M. Kranjec. – *Slovenec* 67 (1939) 71 (25. III.), 12.
M. B-c: Obsodba grditev naših mater po M. Kranjci povestih. – *Novine* 26 (1939) 15 (9. IV.), 7.

Pogled v zgodovino Slov. Krajine. – *Novine* 26 (1939) 22 (28. V.), 7–8.

Pogled v zgodovino pripovedi »Na križopotji življenja«. – *Novine* 26 (1939) 22 (28. V.), 8; 23 (3. VI.), 4.

Na križopotji življenja. – *Novine* 26 (1939) št. 21 do 43.

Na pot. (O knjigi Na križopotji življenja). – *Novine* 26 (1939) 47 (19. XI.), 3.

NA KRIŽOPOTJI ŽIVLENJA. Pripoved. Črensovci (Novine) 1939. 136 str.; 8.

Poročila in polemike: Mladi Prekmurec 4 (1940) 3–4, 35–41; 5–6, 79–81.

Zastrto življenje. – *Novine* 27 (1940) 20 (19. V.), 2; 21 (26. V.), 4.

Osamel dom. (Reportaža). – *Nova pot* 4 (1952), št. 4–6, str. 70–72.

»Ste vi ljudje?« (Ob 7. obletnici smrti Halas Daniela). – *Nova pot* 4 (1952), št. 7, 8, 9, str. 147–149.

Stari Jaklin. – *Koledar Mohorjeve družbe* 1958, str. 178–182.

Ob stoletnici rojstva dr. Franca Ivanocyja. – *Org. vestnik CMD* 1958, št. 1–3, str. 66–72.

Uvela vijolica. Silhueta. – *Nova pot* 11 (1959), št. 1–3, str. 73–75.

Urednik *NOVIN* – od št. 32 v letu 1940 – štev. 14 leta 1941.

Gotovo je veliko prispevkov, ki jih ni podpisal, posebno še v času, ko je bil urednik *Novin*.

Prim. Klekl Jožef: *Novomi uredniki Novin*, – *Novine* 27 (1940) 33 (18. VIII.), 1.

Naj bo tudi ta kratek spomin znamenje, da je naša krajina vedno imela ljudi z ljubečim srcem, ki se ni sramovalo svojega narečja in načina življenja.

Štefan p. Donat Kranjec

Naša mati

Čutim se neboljnejšega od najbolj neboljenega slikarja ali kiparja, ki bi rad prenesel na platno ali vklesal v brezoblično gmoto marmorja svojo najdražjo, najljubšo osebo.

Tudi jaz bi rad upodobil lik naše ljube matere... za spomin sebi, svojim sestram in bratom in njihovim družinam ter vsem, ki so jo poznali, spoštovali in ljubili.

Ne gre zgolj za njeno zunanjo podobo, bolj ali manj znano vsem, ki so jo poznali, temveč za videnje ali bolj slutenje njene notranje podobe, ki je bila spoznatna manjšemu številu ljudi, v polnosti pa poznana samo Bogu.

Sicer pa sta obe podobi – zunanja in notranja – pomembni, dragoceni in njenim otrokom izredno ljubi. Obe sta dar Stvarnika in Očeta najprej njenim staršem, njenemu možu ter njunim otrokom in vnukom, sorodnikom, sosedom in širšemu občestvu; vsi smo namreč po božji zamisli in ljubezni dar drug drugemu.

Rojena je bila 4. avgusta leta 1907 v Veliki Polani, na Bregu, od Brežnega Kelenca, v majhni kmečki družini. Imela je še sestro Verono, ki se je pozneje poročila v Trnje k Legenovim.

Ko je začela obiskovati osnovno šolo v domači vasi, je izbruhnila prva svetovna vojna. Pouk je potekal v madžarščini, ki je pa polanski otroci niso razumeli. Doma so govorili le slovensko.

Mati se je naučila seštevati, odštevati in nekaj malega množiti. Naučila se je tudi brati in pisati. Ker slovenske šole ni nikoli obiskovala, se ji je pogosto prikredel v kako pismo madžarski način pisanja nekaterih soglasnikov: cz-c, es-č, sz-s, s-š.

Bila je dekle iz verne in dobre krščanske družine. Verska in moralna vzgoja sta jo oblikovali v skromno in pošteno mladenko. Bila je pridna in delavna, od otroških in dekliskih let vajena trdega dela v hiši in hlevu, na njivah, travnikih in v gozdu...

Komaj osemnajstletno so jo poročili s Štefanom Kranjcem s Krančovega grunta v domači vasi.

Bila je zvesta, dobra in razumevajoča žena. Zнала je tiho potrpeti, a tudi odkrito in odločno povedati preudarno besedo, če so to zahtevale okoliščine.

Z njenim dobrim, razumevajočim in skrbnim možem sta se oba močno zavedala, da je materinstvo in očetovstvo njuna sveta človeška in krščanska poklicanost, v katero ju je poklical Bog.

Ko se jima je 14. maja leta 1950 rodil najmlajši otrok – sedmi po vrsti, hčerka Rozina, – mi je oče v imenu obeh pisal k vojakom, kjer sem tedaj bil, med drugim

tole: »Dobila sva hčerkico, ti pa še eno sestrico. To je najina sveta krščanska dolžnost!«

Oče in mati sta se poročila leta 1925. Otroci smo se rojevali v težkih časih. To so bila leta hude svetovne gospodarske krize; medvojna leta z vsemi negotovostmi preživetja; ter leta povojnega zatiranja slovenskih kmetov z obveznimi oddajami, prisilnimi odvzemi živine in poljskih pridelkov ter z izredno visokimi davki.

Ti časi niso bili naklonjeni številnim družinam in rojevanju otrok. Včasih ni bilo denarja niti za sol, kaj šele za obleko in obutev!

Spominjam se, kako je mati zjutraj vedno prva vstala, ves dan delala doma ali na polju, in zvečer zadnja legla k počitku.

Spominjam se, kako nam je sama krojila in šivala srajce in hlače iz grobega, domačega, ročno pobarvanega, doma stkanega lanenega platna – brez šivalnega stroja, z navadno iglo, celo brez naprstnika.

Spominjam se, kako nam je ob brleči petrolejki pozno v noč krpala obleko, da ne bi strgani hodili okrog, ali jo prala, da ne bi bili umazani.

Spominjam se, kako se je večkrat odpovedala prepotrebni obutvi, da bi si jo lahko privoščili otroci, ki smo hitro odraščali in jo hitro tudi strgali.

Nikoli je nisem slišal, da bi se zaradi dela ali odpovedi pritoževala! Nikoli se ni imela za mučenko, čeprav je v resnici to bila! Nikoli je nisem videl zagrenjene!

Ko se sprašujem, odkod materi ta silna energija, odkod njeno zadovoljno, veselo in srečno materinstvo, odkod njeno pozabljanje nase in nesebično žrtvovanje za našo družino, najdem edino pravičen odgovor v njeni veri, v njeni zasidranosti v Bogu, v njeni ljubezni in zaupanju v Boga.

To je področje, ki se izmika človeškim očem. To so intimne globine vsakega človeka, kjer se srečujeta Bog in človek. Tu se oblikuje človekova notranja podoba, o kateri sklepamo samo na temelju nekaterih vidnih izražanj in izžarevanj.

Bila je duša molitve. Sama je veliko molila in tudi nas otroke navajala k molitvi. Govorila je: »Molim rožne vence zvečer, molim ponoči, ko se zbudim, molim, ko ne morem iti k maši.«

Bila je evharistična duša. Ko je glavno skrb za gospodinjstvo prevzela najmlajša hčerka Rozina, je bila vsa srečna, da je lahko vsak dan šla k maši in prejemale obhajilo.

Izredno je cenila in spoštovala duhovništvo in duhovnike. Bila je nepopisno srečna, ko mi je Gospod podelil redovniški in duhovniški poklic. Spremljala me je s svojimi molitvami do oltarja in tudi ves čas do dne, ko ni mogla več moliti.

Sedaj je – tako sem prepričan – pri Bogu. V naslovu sem zapisal »Naša mati«. S tem nisem hotel izključiti drugih mater na obeh straneh Murc. Zato naj bo ta zapis tudi njim v spomin!

Jože Smej

Ob odhodu župnika Rada Juneža

V sredof 10. marca 1993 je v župnišču pri Sv. Juriju ob Ščavnici umrl tamkajšnji šestintrideseti po imenu znani župnik Rado (Jakob) Junež.

Rodil se je 26. julija 1912 v Kostrivnici očetu Jakobu in materi Mariji, roj. Lovréc. Njegova mati je bila rodna sestra mons. Andreja Lovréc, bivšega ljutomerskega župnika in dekana. V družini Juneževih je bilo sedmero otrok. Kot otrok je Rado hudo zbolel, mati ga je nesla na tri ure oddaljeno božjo pot k Mariji Loretski v Ložnem (župnija Sv. Florijan ob Boču), kjer je tako rekoč čudežno ozdravel.

Po osnovni šoli je obiskoval klasično gimnazijo v Mariboru, in sicer kot gojenec škofijskega dijaškega semenišča. Maturo je leta 1932 opravil z odličnim uspehom. Vpisal se je na Visoko bogoslovno šolo v Mariboru. Na Ciril-Methodovo nedeljo 4. julija 1937 je bil v mariborski stolnici posvečen v duhovnika.

Vsa njegova duhovniška službena mesta so bila pri cerkvah, posvečenih sv. Juriju. Kaplanoval je pri Sv. Juriju v Slovenskih goricah, kjer se je poleg dušnopastirskega dela posvečal prosveti in kulturi ter pozidal Prosvetni društveni dom. Po vdoru Nemcev aprila 1941 je bil pregnan na Hrvaško in kot duhovni pomočnik služboval pri župnijski cerkvi sv. Jurija v Madžarevu. Tam je okusil grenkobo vojnih let, saj so ga ustaši za nekaj časa zaprli v Varaždinu. Po vojni se je vrnil k Sv. Juriju v Slovenskih goricah, leta 1947 pa je prišel k Sv. Juriju ob Ščavnici, kjer je bil najprej kaplan, nato pa župnik.

S svojim 46-letnim delom v župniji Sv. Jurija ob Ščavnici se je kot dober dušni pastir neizbrisno zapisal v zgodovino tega kraja in župnije. Skupaj s svojimi verniki je povečal ali boljše kar zgradil novo cerkev. Obnovil je tudi podružnično cerkev Sv. Duha. Ob teh vidnih cerkvah je gradil živo Cerkev v mladini, v družinah in odraslih, kot pričevalec pa je gradil božje kraljestvo v vsej župniji in tudi dekaniji. Med njegovim dušnopastirskim delovanjem je h Gospodovemu oltarju pristopilo 12 novomašnikov, 17 deklet pa se je odločilo za življenje v ustanovah posvečenega življenja. O njegovem delu so pisale Stopinje skoraj v vseh letnikih pod naslovom *Važnejši dogodki župnij Pomurskega pastoralnega področja*, posebej še v letnikih 1978, str. 118–123 in 1988, str. 196–197.

Čeprav je že pred dobrimi petimi leti dopolnil 75 let življenja, je še zmeraj deloval kot aktiven dušni pastir s svojim »geslom«, da hoče umreti »kot vojak na fronti«.

Sredi januarja 1993 je prejel škofijsko odlikovanje: častni konzistorialni svetovalec.

Pogreb je pri Sv. Juriju ob Ščavnici v soboto 13. marca vodil škof dr. Franc Kramberger. Navzočih je bilo ok. 110 duhovnikov, med njimi tudi jurjevski rojak, nast. škof dr. Vekoslav Grmič.

Z župnikom Junežem je dragoceno pšenično zrno padlo v jurjevsko posvečeno božjo njivo. Naj obrodi obilne sadove, med njimi tudi duhovne poklice!

Franc Tement

V spomin župniku Matiju Zadravcu

Matija Zdravec se je rodil v Šaloveh v župniji Središče ob Dravi 16. 12. 1892. Osnovno šolo je obiskoval v domači župniji, gimnazijo pa v takrat zelo ponemčenem Mariboru. Stanoval je pri dobrih ljudeh. Že kot dijak je občutil nestrpnost tujih gospodarjev na Štajerskem in nekaj desetletij pozneje kot duhovnik s strani Madžarov v Prekmurju in še pozneje od Nemcev proti koncu druge svetovne vojne. Novo mašo je pel v domači župniji leta 1917. Po novi maši je kaplanoval v Ljutomeru do leta 1924, ko se je za dve leti preselil za kaplana v Črensovec, torej kar v sosedno župnijo, tostran Mure. V svojih spominih pravi, da se je med Prekmurci dobro počutil. Tudi kot provizor na Hotizi, kjer je ostal sedem let in je v tem času sezidal župnišče in gospodarsko poslopje.

Verjetno je bila njegova sposobnost za gospodarske zadeve eden od vzrokov, da je 1. 10. 1933 dobil župnijo Črensovci. V Črensovcih je bila precejšnja kmetija. Poleg tega so bila vsa poslopja s cerkvijo vred nujno potrebna obnove. Župnik Zdravec se je lotil dušnopastirskega in obnovitvenega dela z vso mladostno zagnanostjo. Župniji je pripravil lepo uspeli misijon, ki so ga vodili lazaristi iz Celja. V župnijski kroniki je zapisal, da je bilo med misijonom razdeljenih 2.700 spovednih listkov. S svojo vztrajnostjo je dosegel, da je banska uprava razveljavila odlok iz leta 1933, s katerim je prevzela upravo cerkvenih šol domača občina. Kar nekaj let je vlagal prizive zoper omenjeno odločbo, vse tja do najvišje oblastne stopnje. In je uspel. Šole so postale zopet cerkvena last...

Naj omenim še dva vesela dogodka iz časa Zdravčevega župnikovanja v Črensovcih. Septembra 1938 so doživeli farani Črensovec veličastno proslavo ob navzočnosti narodnega voditelja dr. Antona Korošca. Škofijo je zasotpal kanonik dr. Franc Cukala. Tega velikega shoda se je udeležilo nad 20.000 ljudi. Še eno

slovesnost je zapisal v Kroniko pokojni železomašnik Zadravec: odkritje in blagoslovitev spomenika padlim vojakom v prvi svetovni vojni. Spomenik, ki stoji še danes, je izdelal kipar Tine Kos, nabiralno akcijo pa je vodil nekdanji kaplan Josip Meško. Proslava je bila ob prvi žalostni obletnici začetka druge svetovne vojne.

Napad Nemčije na predaprilsko Jugoslavijo je pomenil za župnika Zdravca hude osebne preizkušnje in kalvarijo, ki jo je podobno, ali še huje, doživljalo milijone ljudi širom po Evropi in zunaj nje. Na pritisk madžarske oblasti se je moral odpovedati župniji in sombotelski škof ga je s prvim septembrom 1941 prestavil za župnika v Felsőrönök blizu Monoštra. Domačini so rekli kraju Oberradling. Konec leta 1944 je bil zaradi obiska rojakov na njegovem župnišču aretiran. Strahote taboriščnega življenja je »okusil« v vrsti taborišč in nazadnje še človeške moči presegajoči marš v Nemčijo. V spominih pravi, da se ima Bogu zahvaliti za rešitev iz pravega pekla druge svetovne vojne.

Na vrnitev v Črensovec ni mogel misliti, ker je po njegovem prisilnem odhodu župnikoval tukaj Ferdinand Herman.

Ob bližajoči se stoletnici življenja je železomašnik Zadravec, ob pomoči soimenjaka, salezijanskega duhovnika Jožeta Zdravca, napisal spomine v knjižici »Oko, ozri se nazaj«. Tu se železomašnik spomni marsikaterega lepega, pa tudi številnih bridkih utrinkov iz Črensovec in Felsőrönöka. Vse doživete krivice odpušča z duhovnika vrednim srcem. Na koncu uvoda omenjene knjižice je zapisal: »Kar je bilo grenkega, pozabljeno naj bo. Bog je delil, Bog naj sodi. Kar je bilo veselega in prijetnega, za nas ga je podarjal isti Bog. Za vse naj bo hvaljeno njegovo ime!« Zunanji dokaz železomašnikove duhovniške širine je bila njegova udeležba na proslavi 100-letnice začetka gradnje črensovske cerkve 14. julija 1957. Pred veliko množico je maševal in pridigal. Omenil je, da je bil rad v Črensovcih, nikogar pa ni niti z besedico obsodil.

Po drugi vojni je bil Matija Zadravec četrto stoletja župnik v veliki in težki župniji, v Starem trgu pri Slovenj Gradcu. Tudi tam je vpregel vse svoje moči v dušno pastirstvo in obnavljanje sakralnih objektov. Doživel je zlom noge, kar pa je srečno prebolel.

Dvajset let je župnikoval še pri Svetem Andražu v Slovenskih goricah (v Vitomarcih). V tej župniji je doživel veličastni jubilej železomašnika. Udeležilo se ga je precej vernikov tudi iz črensovske župnije.

Zadnjih deset let je bival v Duhovniškem domu v Mariboru, kjer so tamkajšnje sestre skrbele zanj z materinsko ljubeznijo. Na tej zadnji postojanki nadvse zvestega duhovniškega življenja je doživel izredno redko slovesnost: stoletnico življenja. Po sto letih, petih mesecih in 26 dnevih plodnega duhovniškega življenja, je Matija Zadravec, zlatomašnik, biseromašnik in železomašnik dozorel za življenje pri Bogu, ki se ne bo merilo s stoletji, ampak z večnostjo. Umrli je 12. junija 1993, pogreb pa je bil 14. junija 1993 v njegovi rojstni župniji v Središču ob Dravi. Somaševanje in pogrebne slovesnosti je vodil in se z izbranimi besedami poslovil od zaslužnega duhovnika škof-ordinarij dr. Franc Kramberger. Ob njem je somaševalo kakih 40 sobratov med njimi vsi župniki, v katerih župnijah je pokojnik deloval in bival. Verniki naše župnije so pohiteli na pogreb s posebnim avtobusom. Poleg srediških pevcev, ki so peli tudi med mašo, so se na pokopatišču od pokojnika poslovili še pevci od Svetega Andraža v Slov. goricah.

Ob 25. obletnici smrti Štefana Bakana

Na pročelju župnijske cerkve svetega Jožefa na Cankovi je vzdana plošča z napisom: DEKANU IN ŽUPNIKU NA CANKOVI OD 1942 do 1969 – ŠTEFANU BAKANU – HVALEŽNI FARANI.

Štefan Bakan je bil rojen 21. septembra 1902 v Turnišču, kot sin kmečkih staršev Franca in Ane, r. Kolmanič. Šest razredov osnovne sole je končal v Turnišču za časa učitelja in vzgojitelja Janoša Némethyja; nižjo gimnazijo pa v letih 1915–1918 pri očetih benediktincih v Köszeu. Po osvoboditvi Prekmurja je višjo gimnazijo obiskoval na klasični gimnaziji v Mariboru v letih 1919–1923. Vstopil je v bogoslovno semenišče in 3. julija 1927 mu je mariborski škof dr. Andrej Karlin podelil mašniško posvečenje. Kaplanoval je v več župnijah: Sv. Rupert v Slovenskih goricah, Dobrovnik, Lendava, Črensovci, Hotiza, pa zopet Lendava in leta 1935 je postal župnik v Lendavi. 20. novembra 1942 je bil z odlokom sombotelškega škofa in na pritisk madžarske politične oblasti prestavljen za župnika na Cankovo, kjer je ostal do svoje smrti 14. aprila 1969; vmes je bil leta 1964 tri mesece v župniji Kobilje. Leta 1946 je bil imenovan za dekana in je soboško dekanijo vodil celih 22 let, ko je bil 1. januarja 1968 na lastno prošnjo razrešen dekanske službe; nasledil ga je takratni župnik v Soboti, Jožef Smej. To je le nekaj mejnikov življenjske poti moža in duhovnika, ki je bil resnega značaja, visoke in krepke moške postave.

Župljani cankovske župnije se pokojnega župnika in dekana spominjajo kot dobrega dušnega pastirja, zvestega Cerкви, domovini in svojim domačim. Duhovniško službo je opravljal vestno in natančno, podkrepjeno z molitvijo. Svojo

Župnik Bakan ob svojem umrlem očetu

narodno zavest pa je pokazal še posebej med drugo svetovno vojno. Ob njegovem prihodu na Cankovo se je namreč začelo šušljati, da bo moral pridigati tudi v madžarskem jeziku in sicer v župniji, kjer so bili sami Slovenci. Vendar ni pustil, da bi se sveta maša zlorabljala za raznarodovanje in za madžarizacijo, bodisi z madžarsko besedo ali madžarsko pesmijo. Verniki so njegove ukrepe sprejeli z odobravanjem, pač pa je v živo zadel madžarone; bil je ožigosan za »panslava«. To se mu je kmalu maščevalo v mesecu aprilu leta 1943. Nekateri slovenski dijaki so bili med okupacijo skoraj brez vseh sredstev, s katerimi bi lahko nadaljevali svoje študije; tudi starši jim niso mogli pomagati, saj so bili brez dela in zaslužka. Zato je profesor verouka Franc Kolenc v Soboti zasnoval dobrodelno pomoč za slovenske družine in njihove dijake. To dejavnost so podpirali predvsem katoliški duhovniki v Prekmurju. Madžarska oblast pa jih je osumila veleizdaje, češ da podpirajo četnike, partizane in komuniste. Zato je uvedla vojaški sodni proces proti Kolencu in 37 duhovnikom. V procesu sta bila tudi Štefan Bakan in Ivan Zelko, ki je bil takrat kaplan na Cankovi. O tem procesu je dr. Ferenc Harangozó, župnik in dekan na Tišini, sporočil Škofijskemu ordinariatu in zaprosil za posredovanje pri oblasteh. Proces je bil ustavljen. Franc Kolenc je bil izgnan iz Sobote in konfiniran v Sombotelu; drugi pa so ostali brez večjih posledic. – No, tudi po vojni pokojni župnik ni imel miru pred takratno ljudsko oblastjo. Večkrat je bil zaslišan na Cankovi in v Soboti na sodišču za narodno čast. Teh neprijetnosti ga je rešil znanstvenik in politik dr. Anton Vratusa.

Kot dekan si je vedno prizadeval za duhovno življenje dekanijskih duhovnikov. Njegove uvodne besede na mesečnih rekolekcijskih, ohranjene v dekanijem arhivu, so globoke meditacije, duhovni biseri. Od župnikov je zahteval, naj skrbno in sproti pišejo kronike. Vsak župnik je moral (s pomočjo zgodovinarja Ivana Zelka) napisati zgodovino svoje župnije. Njihove tipkopise je dal zvezati v posebno knjigo, ki ima naslov ZGODOVINA ŽUPNIJ SOBOŠKE DEKANIJE. V poseben, trdo vezan zvezek je zapisal vse važne dogodke v dekaniji. Zvezku je dal naslov KRONIKA SOBOŠKE DEKANIJE 1946. Kot kaplan v Črensoveih je napisal življenjepis turniškega župnika Jožefa Sakoviča in ga objavil v Kalendaru Srca Jezušovoga 1933, str. 40–55. Ta zapis je in bo dragocen vir za spoznavanje Jožefa Sakoviča, »učenega in svetega duhovnika, učitelja, vzgojitelja in duhovnega vodnika našega ljudstva« (prav tam). Zelo je skrbel za Bratovščino živega rožnega venca in je dal natisniti podobice s skrivnostmi za vse prekmurske župnije.

Skrbno obnovljena župnijska cerkev na Cankovi, izolacija zidov, nov oltar, ambon, sedeži, nov križev pot itd., predvsem pa prizadevanje za duhovno prenovo župljanov, dejavnost v dekaniji kot npr. organizacija proslave ob 100-letnici rojstva dr. Franca Ivanocyja na Tišini leta 1957, proslava ob 20-letnici smrti Jožefa Klekla st. leta 1968 v Soboti – vse to pričuje o upravičenosti plošč na cankovski župnijski cerkvi in tudi o upravičenosti tega spomina v Stopinjah.

Važnejši dogodki župnij Pomurskega pastoralnega področja

BAKOVCI – Odrini na globoko! je rekel nekoč Jezus prvaku med apostoli, svetemu Petru. Podobno naroča Jezus danes tudi nam duhovnikom po župnijah. Sredi potrošniške družbe in pridobitniške miselnosti smo tudi sami izpostavljeni nevarnosti, da se zadovoljimo zgolj z zunanji deli, z gradnjami in adaptacijami naših cerkva, z velikimi manifestacijami, ki pa nimajo duhovne globine.

Zato je vsaj sveta birma priložnost za župnijo, da se tudi duhovno poglobi, seveda če znamo to priložnost tudi izkoristiti.

V župniji Bakovci se je začela priprava na tretjo birmo že dobro leto pred njo. Razen priprave birmancev smo veliko pozornost posvetili staršem in botrom birmancev, saj smo zanje pripravili kateheze vsako drugo nedeljo v mesecu. V zimskem času smo imeli teden dni molitvena srečanja po družinah, pri katerih so

Župnikov pozdrav g. škofu

sodelovali tudi birmanci. Nekaj dni pred birmo smo imeli obnovo misijona, ki je bila posvečena tudi zakramentu svete birme, staršem in botrom.

Zadnje srečanje za starše in botre je bilo ob navzočnosti g. škofa, tik pred birmo. Čeprav je zakrament birme v sedanjem času najbolj razvrednoten zakrament in je izgubil duhovno vsebino, so ob tej duhovni pripravi na sveto birmo vsi, ki so pri tej pripravi sodelovali, vsaj zaslutili, da gre pri zakramentu krščanske zrelosti za duhovno dogajanje.

Po svojih slabotnih človeških močeh smo se trudili, Bog sveti Duh pa naj daje duhovno rast.

Birmanci pozdravljajo g. škofa

BELTINCI – Zadnjo nedeljo v mesecu septembru so naši trije mladi študenti Janez Brest, Miljana Zajc in Blanka Ambruš sodelovali v kvizu Quo vadis na prvem programu radia Slovenija. Vprašanja so bila vzeta iz slovenske in svetovne literature, iz glasbenega sveta, iz svetega pisma, iz arhitekture in slikarstva. V prvem kolu so tekmovali s skupino iz župnije Dovje na Gorenjskem, kjer je nekoč živel znameniti župnik Jakob Aljaž, in zmagali. Tekmovali so v Dovjem. Zadnjo nedeljo v novembru so se potem v polfinalu v Beltincih v osnovni šoli pomerili z ekipo iz Vipave in tesno izgubili. Mladi so domačo župnijo na radiu Slovenija dobro zastopali.

Na začetku veroučnega leta se je v župniji organizirala skupina skavtov. Srečanja imajo vsako soboto v župnijskem domu. Duhovni voditelj skavtov je kaplan. Prvo leto skavtske skupine je potekalo predvsem v spoznavanju skavtskega življenja.

11. oktobra je bilo pri nas dekanijsko srečanje župnijskih svetov. Tema srečanja je bila: Vera prekmurskega človeka. Predaval je kapucin p. Štefan Balažič. Pri delu po skupinah so člani župnijskih svetov prereševali pozitivne in negativne verske drže prekmurskega človeka.

Kakor vsako leto smo tudi letos imeli srečanja za bralce beril. V župniji imamo namreč čez trideset bralcev beril od osnovnošolcev do zakoncev. Snov za srečanja smo vzeli iz priročnika za bralce beril pri bogoslužju z naslovom Veselo oznanjevanje. Vsak bralec je prejel priročnik tudi kot darilo, da lažje opravlja svoje oznanjevalno poslanstvo.

V mesecu oktobru so se ob nedeljah po vaških kapelah zbirali člani 96 rož živega rožnega venca k molitvi rožnega venca. Molili so za različne namene, predvsem pa za nove duhovne poklice in za mir v Bosni in Hercegovini ter na Hrvaškem.

Od 8. do 13. decembra smo imeli obnovo misijona. Vodili so jo patri jezuiti, in sicer: p. Lojze Markelj, p. Miha Žužek in p. Franc Cerar. Večina vernikov iz župnije si je vzela čas in prišla tako na stanovska srečanja kot na skupna srečanja zjutraj in zvečer. Velika večina vernikov je v tem času tudi opravila dobro adventno spoved. Obnova misijona je bila duhovno praznovanje 250. obletnice župnijske cerkve.

Za božič je bil direkten prenos božičnice (svetopisemska besedila božične zgodbe in ljudsko petje) in polnočnice po kabelski televiziji za našo župnijo in za okolico Sobote. Predvsem bolniki in ostareli so bili veseli prenosa, saj so lahko v sliki in besedi spremljali dogajanje v župnijski cerkvi.

Zaradi prenosa pa je bilo manj ljudi pri polnočnici v cerkvi.

Kakor vsako leto smo na novoletni dan v cerkvi oznanili in komentirali župnijsko statistiko. Že drugo leto zapored je bilo veliko nesorazmerje med krsti in pogrebi na škodo krstov. Precej mladih se žal odloča celo samo za enega otroka. Nekaj številčk: krsti 70, pogrebi 97, poroke 41. Naročniki: Družina 500, Ognjišče 600, Mavrica 200, Stopinje 320, Mohorjeve 80.

Pošolska mladina je bila dvakrat v tem pastoralnem letu na duhovnih vajah: v mesecu januarju v Strunjanu na slovenski obali, v mesecu avgustu pa v Podčetrtku. Z duhovnih vaj prihajajo navadno zelo versko navdušeni.

Imeli smo dva božična koncerta v sklopu praznovanja 250. obletnice župnijske cerkve. 3. januarja je bil božični koncert zborov iz naše župnije. 24. januarja pa

Prvoobhajanci sodelujejo pri maši

je po večerni sveti maši imel božični koncert znameniti kvartet Big-Ben. Oba koncerta sta pripomogla k lepšemu praznovanju božičnega časa, ki ga pri nas po stari navadi še praznujemo do svečnice.

V mesecu februarju smo ob sobotah imeli predzakonski tečaj s šestimi predavanji, ki se ga večina mladih rada udeleži. Na ta način se v tem času želijo resneje pripraviti na zakonsko in družinsko življenje.

V nedeljo 21. marca smo pri svetih mašah imeli program za starševski dan. Pri 8. sveti maši je program pripravila pošolska mladina, pri 10. sveti maši pa osnovnošolski otroci, ki so staršem pod vodstvom s. Eme pripravili lepo igrico. Po večerni sveti maši je bil prav tako za starševski dan seminar »Za življenje«. Predavala sta Jana Hosta, diplomirana psihologinja in mati, ter Lojze Čemažar, slikar in oče. Prva je imela predavanje z naslovom Skrivnost materinstva, drugi pa predavanje z naslovom Skrivnost očetovstva.

9. maja smo imeli prvo sveto obhajilo. Bilo je 80 prvoobhajancev. Vodilo prvega obhajila je bilo: Pridite, jejte moj kruh. Prvič smo jih pripravljali po novem katekizmu Pojdimo k Jezusu. Prvo obhajilo je v tem času pri nas primerno, ker potem lahko prvoobhajanci gredo še enkrat k sveti spovedi pred počitnicami. Pa tudi kateheze o obeh zakramentih lahko poglobimo še en mesec tudi na podlagi otrokovih izkušenj.

30. maja smo imeli izpoved vere in zaključek osnovnošolskega verouka za 82 fantov in deklet 8. razreda. Geslo zaključka je bilo: Ostanite v Bogu in pri Mariji. Z enodneвно duhovno obnovo je osmošolce pripravil na praznik p. Lojze Markelj.

V mesecu maju je poleg starejših prihajalo tudi okrog 400 otrok in mladine k šmarnicam v župnijsko cerkev in v vaške kapele. Mladina in otroci tudi vodijo šmarnice po kapelah. Šmarnicam z naslovom z Marijo in Jezusom v novo tisočletje so otroci, mladina in starejši radi prisluhnili, saj so bile pisane v ljudskem stilu.

Izpoved vere 82 fantov in deklet

11. julija je bila ponovitev nove maše novomašnika Edija Vajde iz Zgornje Kungote pri Mariboru. Vse pastoralno leto je prihajal k nam kot diakon pomagat pri pastoralnem delu. Hkrati pa se je tudi sam uvajal v pastoralno delo župnije. Lepo je pridigal naslovni škof dr. Vekoslav Grmič o duhovniškem poklicu in o poklicu zrelega kristjana v našem času. Novomašnik Edi je od meseca avgusta tudi naš redni kaplan.

Tudi v tem pastoralnem letu smo romali. Pevci mešanega zbora so romali v Pleterje, Kostanjevico in v Stično. Otroški zbor in ministranti so romali v Logarsko dolino, Radmirje in Savinjski gaj v Mozirju. Bolniki so romali na jubilejno romanje na Brezje in v Turnišče. Župnijsko romanje je bilo najprej na Brezje in na Bled. Drugi krog župnijskega romanja pa je bil po naši Koroški. Tako smo obiskali tudi naša dva duhovnika g. Štefana Žemliča v Vuhredu in g. Avgušтина Sraka v Remšniku.

V tem pastoralnem letu smo blagoslovili tudi nove mrliške vežice in sicer v Ižakovcih, Lipovcih in Gančanih.

Opravili pa smo tudi veliko obnovitveno delo v župnijski cerkvi. Obnovili smo notranjost in jo prepleksali po navodilih Zavoda za varstvo narave in kulturne dediščine iz Maribora.

Tako smo izpolnili tudi zadnjo nalogo, ki smo si jo zadali ob praznovanju 250. obletnice župnijske cerkve.

BOGOJINA – Skrivnost življenja je skrivnost ljubezni. Skrivnost ljubezni pa se razodeva v službi bližnjemu, v darovanju.

V duhu te misli je naša Župnijska Karitas na začetku minulega pastoralnega leta zbrala precej zdravil za Madagaskar, kjer deluje misijonar rojak Janez Puhan. Župnijska Karitas je povabila tudi Miklavža v župnijo in z mladimi pripravila zelo lep program ob materinskem prazniku. Nekajkrat so člani omenjene skupine tudi obiskali vse bolnike v župniji in na res izvirne načine zbirali sredstva za potrebne, posebej v božičnem in postnem času. Kot večni romarji smo tudi romali; s tremi avtobusi po Prekmurju, mašo smo imeli pri »Grački Mariji«. Mladi so v začetku veroučnega leta poromali v Stično. Za sklep veroučnih srečanj pa so se napotili z enim avtobusom v Rim kjer so se po ogledu znamenitosti srečali tudi s sv. očetom.

K mladinskim srečanjem smo v »goste« vabili več predavateljev. Tako sta mladini in mlajšim zakoncem spregovorila o skrivnosti življenja zdravnika zakonea Gorjane s Prevalj.

Januarja pa je mladinska skupina »Upanje« gostovala v Berlinu in slovenskim zdomcem približala vrednoto duhovništva skozi uprizorjeno igro »Duhovnik v krvavi obleki«. Dekliški oktet »Talita« pa je med zdomeci nastopil s samostojnim pevskim koncertom. Omenjeno igro so mladi potem ponovili še v petnajstih župnijah naše škofije.

Župnijski pevski zbor se je v aprilu udeležil srečanja pevskih zborov pastoralnega področja v Ljutomeru.

V mesecu juliju so župnijo obiskali mladi rojaki iz Berlina, pridružili so se jim tudi mladi iz Stultgarta. Srečanje je organiziral g. Martin Horvat. Različni nastopi, pristna zabava, izleti, molitev – vse pod okriljem veselja – je mlade družilo tri dni.

Konec avgusta je potekal v župniji 5. Košičev teden kulture, ki je bil posvečen kar dvema duhovnikoma Ivanu Camplinu in Jožetu Gutmanu. Zvrstilo se je nemalo kulturnih in verskih prireditev. Razstava »življenjskega dela« obeh slavljencev, samostojni pevski koncert dekliškega okteta »Talita«, uprizoritev

Mladina iz Berlina, Stuttgarta in Bogojine pri hotiškem brodu

Finžgarjeve Razvaline življenja, ki so jo predočili igralci iz Žižkov, razstava cvetja; ocenjevanje vina; obisk ministra Peterleta; blagoslovitev temeljnega kamna za novo telovadnico in novih veroučnih prostorov v Bogojini ter nove mrliške vežice v Filovcih, so dogodki, ki so ponujali kulturno in duhovno bogatitev.

V »snovnem« pogledu smo končali dela veroučnih prostorov in se pripravljamo na izvedbo zamenjave dotrajane električne napeljave v Plečnikovi cerkvi.

Tudi temnih dni v župniji ni manjkalo. Konec januarja je v črnino odela vso župnijo nesreča Kermanovih, Danijela, Tajde in Roka. Živeli so sicer v Radencih pokopani pa so v Bogojini.

Ob suši, ki je letos domala prizadela vso Slovenijo, je precejšen del župnije prizadel kar dvakratni obisk toče. Posebej prizadeti so bili vinogradniki.

Sicer pa hodimo v veri, zato naj bo vse, kar je bilo storjeno v župniji dobrega in tudi kar je prineslo »križ«, v večjo čast in slavo hožjo.

CANKOVA – Že v lanskih Stopinjah smo napovedali, da bo v pastoralnem letu 1992/93 sveti misijon v naši župniji. Bil je v adventnem času od 05. 12. do 14. 12. 1992. Vodila sta ga minoritska patra Maks Klajnšek in Janez Žurman. Vsak dan so bile tri svete maše z govori za vse in dva govora za posamezne stanove in skupine. Vodilo misijona je bilo: Jaz sem Pot, Resnica in Življenje. Šolska mladina je imela svoja srečanja vsak dan po eno uro; p. Janez jih je naučil nekaj

novih pesmi, pokazal pa jim je tudi film o materi Tereziji in sv. Frančišku. Obisk pri vseh govorih je bil zelo dober; kritično pa moramo dodati, da so rahlo zatajili starši s šolsko mladino. Svetih spovedi je bilo skupaj 827, mogoče še kaj več, vendar pa nekaj manj, kot pred desetimi leti. Ob zaključku misijona se je misionarjema zahvalil domači župnik in člana Župnijskega pastoralnega sveta s priložnostnim darilom. Delili smo tudi spominske podobice. Posebnost svetega misijona je bil misijonski zvon, ki se je oglasil ob 20. uri. Takrat so po družinah prižgali misijonske sveče in molili za uspeh misijona. Sveče so verniki dobili v cerkvi in ob tej priložnosti dali svoj dar za Karitas. Ob zaključku svetega misijona smo cerkev okrasili z otroškimi risbami: Frančišek, popravi mi cerkev. V duhovnem smislu pa se je obnovilo župnijsko občestvo. Hvala Bogu, misionarjema in vsem molivcem za uspeh našega misijona, tudi različnim redovnim skupnostim v domovini.

Zaključek misijona

Na začetku leta 1993 piše v Kroniki cankovske župnije: »Letos ni predvidenih posebnih del in izrednih pobožnosti v župniji; zato se bomo lažje in bolj posvetili rednim opravilom in pobožnostim v župniji.«

Kot zanimivost naj omenimo župnijska romanja: prvo je bilo 14. julija na Brezje in potem k Svetemu Janezu ob Bohinjskem jezeru; drugo pa v Radmirje k Svetemu Frančišku Ksaveriju, velikemu misionarju. Tu nas je ljubeznivo sprejel gospod župnik Jože Vratanar, ki je bil nekaj časa kaplan v Beltincih. Obiskali smo tudi Voléjji potok in arboretum. Mladina pa je romala v Stično. Na veliko mašo smo slovesno slavili in blagoslovili spominsko ploščo ob prvi obletnici posvetitve Božji materi Mariji. Pritrjena je na zidu ob krstnem kamnu. Tako bi se naj starši, ki

Zahvala misijonarjema

prinesejo svojega otroka h krstu, spomnili, da je njihov otrok in cela družina Božja in s tem posvečena tudi naši skupni materi – Mariji.

3. maja se je preselila v večnost Jožefa Kolmanko iz Cankove; dočakala je 85 let in je 15. februarja obhajala s svojim možem Karlom biserno poroko; ne sicer z zunanjo slovesnostjo, ampak s prejemom svetih zakramentov. Dolga, dolga leta je bila tudi cerkvena pevka. 5. avgusta pa se je poslovil od nas gospod Leopold Kovač, ki je na cankovskem pokopališču marsikateremu sovaščanu spregovoril v slovo. Župnik se mu je posebej zahvalil za razumevanje, da je njegova žena Vika smela veliko časa žrtvovati za našo župnijo kot cerkvena pevka, ki pa je s pesmijo spremljala tudi mlade k poročenemu oltarju in pokojne v večnost. Upamo, da se bo gospa Vika čez nekaj časa zopet vrnila med cerkvene pevce in povečala lepoto cerkvenega petja. 25. aprila smo blagoslovili lepo novo mrliško vežico v Korovcih. 8. maja je bila blagoslovljena slika sv. Florjana na Vaško-gasilskem domu v Gornjih Črncih. 29. avgusta je bil blagoslovljen in odprt prikupno urejen bistro Teja v Domajincih, last družine Benko.

5. septembra pa je bil odprt in blagoslovljen vaški vodovod, ki je priključen na mestni vodovod iz Sobote. Tako je problem pitne vode rešen tudi v bolj sušnih letih.

ČRENDOVCI – Ob navzočnosti mariborskega pomožnega škofa dr. Jožeta Smeja na dekanijski rekolekciji, smo se s somaševanjem spomnili dvajsete obletnice posvetitve cerkve sv. Antona Padovanskega na Gornji Bistrici. Med številnimi zaslužnimi rojaki-izseljenci izstopata ob gradnji te cerkve zakonca Štefan in Olga Copot iz Čikaga. Za novo cerkev sta kupila gradbeno parcelo. Pozneje sta darovala cerkvi še njivo, ki leži v njeni neposredni bližini. Njuno velikodušnost naj nagradi dobri Bog. Hvala pa tudi v imenu STOPINJ.

Rekordno število zakonskih parov je v letu 1993 pri nas slavilo zlati poročni jubilej. Iz Črensovec: Mirko in Marija Horvat, Jožef in Julijana Horvat, Štefan in Rozalija Gabor ter Jožef in Marija Plej; iz Žižkov: Ivan in Verona Špilak; iz Trnja: Ignac in Verona Rajtar, Matija in Marija Kuzma, Štefan in Barbara Jantelj; s Srednje Bistrice: Štefan in Gizela Horvat ter Štefan in Marija Kreslin; z Dolnje Bistrice: Ludvik in Rozalija Kelenec; z Gornje Bistrice: Štefan in Terezija Korošec ter Matija in Marija Donko. Slavljenci so tako ali drugače služili naši farni skupnosti. Naj jih Bog nagradi še z mnogimi zdravimi leti življenja na zemlji in s srečno večnostjo.

Žal pa je minulo leto bila pri nas zelo dejavna smrt, še posebej ob prometnih nezgodah.

V začetku lanskega leta smo imeli v Črensovcih tečaj za predzakonske, ki se ga je udeležilo 36 mladcev.

Zelo lepo so doživeli mladi in starejši župljani materinski dan, miklavževanje, božičnico ob ogleda vrednih jaslicah, sklep nabiralne akcije »otroci za otroke«, izpoved vere odhajajočih osmošolcev, razne krajše igrice in podobno. Na vse prireditve je pripravljajal otroke domači kaplan. Mladinci so se radi udeleževali raznih mladinskih srečanj, tudi mednarodnega ob novem letu na Dunaju.

Naši gasilci se množično vračajo k nekdanjim izročilom. Svetega Florijana so po več desetletjih »potrdili« za svojega zavetnika. Sedaj pri nas skoraj ni več gasilskega doma, ki zadnja leta po osamosvojitvi ne bi »doživel« tudi cerkvenega blagoslova. Nekateri gasilske čete se na Florijanovo udeleže svete maše.

Vaščani Srednje Bistrice so z lastnimi sredstvi in s posrečeno roko arhitekta znatno povečali dosedanjo mrliško vežico. Naložba znaša nekako 25.000 DEM. Podjetje »Ferralit« je vlilo za njihovo mrliško vežo 32 kg težak zvon, ki ga bodo namestili na steber tik ob veži. Pred vežo stoji že tudi novi križ. Blagoslovitev vežice in zvona želijo imeti predzadnjo nedeljo v mesecu rožnega venca – oktobra 1993.

Udeleženci priprav na Kleklov simpozij

Po večletni bolezni je na Srednji Bistrici umrl Ivan Horvat, ki je bil še za časa župnikovanja Ferdinanda Hermana član župnijskega upravnega sveta (CUS-a) in dolgoletni ključar pri kapeli Marije Pomočnice na Srednji Bistrici. Naj dobri Bog nagradi vse njegove trude za dobro cele župnije in njegove vasi.

Dvajsetega julija 1993 je bilo v črenšovskem župnišču po vrsti drugo, tokrat znatno razširjeno srečanje članov Kleklovega odbora kot priprava na simpozij o Jožefu Kleklu st., ki naj bi bil v Rimu ob stoletnici njegovega rojstva. Prisotni so bili: K. Bedernjak (vodi celotno pripravo), Lojze Kozar st., I. Camplin, F. Kodila, F. Halas, S. Zver, V. Škafar, J. Ftičar, F. Kuzmič, B. Domjan, A. Hozjan, J. Horvat, T. Törnár, J. Vugrinec in Franc Tement. Sklenjeno je bilo naj bo naslednji delovni razgovor o pripravi Kleklovega simpozija prihodnjega aprila 1994. Do tedaj naj bi vsi naprošeni predavatelji in koreferenti predložili načrtovane referate in koreferate.

V nedeljo, 22. avgusta, smo v črenšovski cerkvi doživeli še en orgelski koncert. Priredil ga je svetovno znani organist in profesor na rimskem orgelskem inštitutu Federico Del Sordo. Izvajal je številne skladbe znanih skladateljev, med njimi J. S. Bacha. Umetnik je požel burno odobravanje navzočih. Udeležba je bila zelo zadovoljiva.

V počitniških mesecih smo obnovili notranjčino naše župnijske cerkve. Obnovitvena dela je prevzelo domače gradbeno podjetje »IGMA«, last zakoncev Štefana in Marije Kebel. Z odrom je priskočilo na pomoč podjetje »Gradbenik« iz Lendave. Zbledele slike prof. Karla Jakoba je obnovil in na stropu prezbiterija naslikal štiri evangeliste predmetni učitelj likovne vzgoje Tibor Francič, slovska

Osmošolci po izpovedi vere

brata Cirila in Metoda ter Slomška pa je na steno nad glavnim oltarjem upodobil ljudski umetnik Tinč Mertuk iz Beltincev. Milan Horvat, električarski mojster, je pred obnovitvenimi deli dopolnil električno napeljavo.

Blagoslovitev obnovljene cerkve

Na slovesnost blagoslovitve obnovljene cerkve nas je notranje prenovil s tridnevno duhovno obnovo p.dr. Slavko Krajnc s Ptuja.

Na tem mestu bodi izrečena zahvala najprej g. pom. škofu dr. Jožetu Smeju, ki nam je opravil na dan proščenja kar trojno slovesnost. Zahvala velja tudi voditelju duhovne obnove, vsem mojstrom, ki so se vzorno potrudili in opravili vsa dela brez sleherne delovne nezgode. Pristrčen Bog plačaj našim faranom, ki so veliko delo tako ali drugače podprli. S svojo darežljivostjo se je zopet izkazala družina Avgusta Smodiša iz Črensovec.

Hvala tudi gostiteljema Marjanu in Tereziji Horvat iz Žižkov, ki sta požrtvovalno, ob pomoči strežnikov, kuharic in darovalcev sladkih dobrot, pripravila bratski obed. Lepa zahvala tudi domačemu gospodu kaplanu Ivanu za vzorno organizacijo slovesnosti.

Avtor tega sestavka se zahvaljuje za svojo umestitev gospodu škofu, dekanu lendavske dekanije Frančeku Kodilu in vsem ostalim sobratom za vse izražene dobre želje. Hvala domačima ključarjema Štefanu Hancu in Silvu Kelencu, predstavnikoma krajevnne oblasti Jožetu Ferenčaku in Ivanu Raju, zastopniku Žižkov Jožetu Horvatu, Kristini Kolenko, zastopnici domačega pevskega zbora za lepe pozdravne besede. Hvala obema pevskega zboroma za ubrano petje in mladincem za kulturni program. Na kraju še zahvala vsem, ki tu imenoma niso bili navedeni, pa bi si to zaslužili.

Ponovno naj še pripomnim, da škofijsko odlikovanje ni namenjeno samo tukajšnjemu župniku, ampak sobratom celotne dekanije, pa seveda župniji Črensoveci in dekaniji Lendava.

Tudi skozi našo vas smo dobili zadnji dve leti sodobnejšo cesto, s pločnikoma ob njenih straneh. Naša cerkev stoji neposredno ob tej izredno prometni žili. Bodimo previdni zlasti ob nedeljah, ko prihajamo v cerkev, in ko jo zapuščamo.

Na vsakem neprevidnem koraku preži na nas nevarnost takšne ali drugačne prometne nezgode. Mislim, da pravočasno opozorilo ne bo odveč!

K imenovanju za častnega kanonika g. Francu Tementu iskreno čestita uredniški odbor.

DOBROVNIK V PREKMURJU – Iz našega konca bo letos manj novosti in slovesnosti, kot je bila navada.

V januarju smo imeli dve zlati poroki in sicer iz Dobrovnika: Štefan SOMI in Terezija Vaupatič, ter iz Radmožance: Franc SOMI in Marija Sekereš. Zlatoporočencem iskrene čestitke!

V mesecu februarju je 40 mladincev in mladink obiskovalo vsak petek in soboto tečaj za predzakonce. S posebnim zanimanjem so prisluhnili predavateljem, naj bi tako prisluhnili tudi življenjskim okoliščinam, ko bodo združeni v zakonski skupnosti!

8. avgusta letos smo na dobrovniškem pokopališču blagoslovili mrliško vežico, ki jo je gradb. ing. Anton KOLARIČ iz Odrancec spretno vključil v že obstoječi objekt (kapelico). Obenem smo elektrificirali tudi zvon in ga vklopili na avtomatsko zvonjenje zjutraj, opoldne in zvečer. Izvajalska dela je opravila IGMA g.p.

Kapela s pokopališko vežo

iz Črensovec, vodovodno napeljavo domačin Jožef DANC, električno napeljavo domačin Andrej MERIČNJAK in kleparska dela prav tako domačin Franc VARGA.

Krajevni skupnosti, krajanom-župljanom, posebej še županu Jožetu CARJU se lepo zahvaljujem za to pridobitev. Obred blagoslovitve kapelice, križa, pokopališča in mrliške vežice je opravil gospod up. župnik Štefan ZVER iz Maribora.

DOLENCI – V lanskih Stopinjah je bilo nakazano, da bi bila velika duhovna poživitev in spodbuda za duhovne poklice priprava na misijon. Skozi vse leto smo se pripravljali z molitvijo, da bi ta preiskušena oblika duhovne prenove župnije kar najbolj uspela.

Misijon je vodil p. Lojze Markelj DJ. Od 28. novembra do 6. decembra s sklepom na dan farnega zavetnika sv. Miklavža. Skozi te dni so se zvrstili govori po stanovih: za otroke, za mladino, za zakonce, za matere in žene, za može in očete, za bolnike in ostarele.

Obisk je bil zelo dober, saj je bila cerkev dvakrat na dan skoraj polna. K zakramentu sv. spovedi je pristopil velik odstotek faranov. Skozi vse dni misijona je bilo razdeljenih skoraj 1100 obhajil. Tudi veliko število nabožnih premetov kot spomin in opozorilo na misijon je bilo razdeljenih.

V tem veroučnem letu ni bilo v naši župniji slovesnosti prvega svetega obhajila zaradi malega števila drugošolcev (samo 2). V dogovoru s starši smo jo prestavili na drugo leto.

Naši cerkveni pevci so se udeležili pevskega nastopa v Ljutomeru, ki je izzvenel kot vez povezovanja PPP. Tudi Boreča je zbrala pevske zборе soboške dekanije. Oba nastopa sta bila prijetno doživetje.

V mesecu maju, ko smo se v velikem številu zbirali k šmarnični pobožnosti, je naša cerkev dobila zunanjo reflektorsko osvetlitev. V lastni režiji, z delom faranov in pod vodstvom električarja g. Milana Grleca smo olepšali naš skupni dom.

Dolenski osmošolci s starši

Tudi osmošolci so se zbrali okrog oltarja ob koncu osnovnošolskega verouka in izpovedali svojo vero in tudi obljubili Bogu, da bodo po tej veri svoje krščanstvo tudi živeli. Obljuba dela dolg, pravi pregovor. Daj Bog, da bi se teh obljub vedno držali.

GORNJA RADGONA – Versko življenje v župniji sv. Petra je že sto let živo in razgibano. Skrbno in zavzeto skrbimo za cerkev, za hišo brez hišne številke, saj je to dom nas vseh. Tukaj se zbiramo ob nedeljah, praznikih in delovnih dneh, da se zahvaljujemo in prosimo, se veselimo in iščemo tolažbe. Tukaj zaupamo svojemu Bogu.

Pred slovesnostjo stoletnice posvetitve smo ponovno namestili obnovljene postaje križevega pota. Obnovo je opravila škofijska restavratorska delavnica v Mariboru.

Ob koncu meseca februarja so mojstri iz orglarske delavnice v Hočah začeli montirati nove orgle. V začetku aprila je bila montaža in uglasitev orgel končana.

Nove mehanske orgle imajo dvajset pojočih registrov razdeljenih na dva manuala in pedal. Glavno piščalje je skupaj s pedalom postavljeno v starem Brandlovem ohišju, piščalje pozitivna je v novem ohišju na korni ograji. V orglah je 1172 različnih piščali. Dispozicija se ozira na baročno dobo orglarstva, ko so orgle dosegle vrhunec in kamor se danes ponovno vračamo.

V nedeljo, 16. maja, je mariborski škof, dr. Franc Kramberger slovesno blagoslovil nove orgle in vsa opravljena dela in navzoče vzpodbujal z besedami »... naj bo ta obnovljena hiša dom nas vseh, za katerega smo vsi dolžni skrbeti. Bodimo živi kamni tega živega svetišča, delujmo v slogi in ubranosti 1172 piščali, ki so vgrajene v te nove orgle...« Na predvečer slovesnosti sta orgle predstavila gospod Borut Košir iz orglarske delavnice in prof. Tone Potočnik, ki je izvajal orgelski koncert.

V sklopu obhajanja stoletnice posvetitve naše cerkve smo izdali posebno brošuro o zgodovini naše župnije.

Blagoslovitev novih orgel

Za ponudbo verskega tiska smo v cerkvi namestili lično omaro, ob kateri se verniki radi ustavljajo in izberejo kaj za duhovno branje.

Za otroke je bilo posebno doživetje, ko jih je obiskal Miklavž. Ob spevoigri so otroci spoznali razliko med dobrim in slabim in na koncu prejeli darila. Miklavževanje so pripravili mladi iz župnije Apače.

Polnočno slavje ob jaslicah je letos direktno prenašal interni kanal Gor. Radgona. Z božičnimi pesmimi se je pri nedeljski maši predstavil mešani pevski zbor od Sv. Jurija ob Ščavnici.

Tudi letošnji prvoobhajanci so z navdušenjem sprejeli Jezusa v svoja srca.

Osmošolci so ob zaključku verouka slovesno izpovedali vero in obljubili zvestobo Kristusu in Cerkvi.

Osmošolci ob izpovedi vere

Pri celodnevem češčenju so se letos zvrstili vsi šolarji, tudi obisk ostalih vernikov je bil veliko boljši kot prejšnja leta.

Župnijsko žegnanje, na god sv. Petra, je letos vodil gospod Jože Špes župnik v Brestanici, pred leti kaplan v naši župniji.

Z obnovo verskih znamenj po župniji nadaljujemo in smo v tem letu blagoslovili dva obnovljena križa in sicer Vuk-Hajnžičev na Plitvičkem vrhu in pri Plohlovih v Stavešinskem vrhu.

Lepo in doživete so bile slovesnosti ob blagoslovitvi gasilskega doma v Črešnjevcih, Orehovcih in na zadnje v Zbigovcih, kjer je umetnik Ivan Hodnik končal s slikanjem in se pridružil množici svetih v večnosti. Ob tej priliki smo blagoslovili njegovo zadnje, a nedokončano delo.

Na podlagi katehez neokatehumenske skupnosti »Pot« iz Ljubljane, ki so potekale v februarju in marcu v naši župniji, se je oblikovala neokatehumenska skupnost. Ob sredo in sobotah se zbirajo k premišljevanju božje besede ter obhajanju sv. evharistije. Naj Vsemogočni po Sveten Duhu vodi skupnost, da bo rasla in napredovala v kreposti vere, upanja in ljubezni.

Radgonski prvoobhajanci

Mnogi naši verniki so tudi letos z zanimanjem prisluhnili predavanjem na katehetskem tečaju v Murški Soboti.

Mladi iz župnije so se udeležili duhovnih vaj pri Svetem Križu nad Belimi vodami, ki jih je vodil dr. Stanislav Slatinek in duhovnih vaj v novem duhovnem centru v Kančevcih, ki jih je vodil Lojze Kozar ml. Ministranti so se radi udeleževali duhovnih obnov.

Člani ŽPS naše župnije so se srečali s člani ŽPS iz Gabersdorfa v sosednji Avstriji. Srečanje je bilo zanimivo in poučno.

Tudi za pobiravce prostovoljnih prispevkov v župniji smo pripravili prijetno srečanje, saj so opravili veliko, včasih morda tudi neprijetno delo.

Kolektiv Radgonskih goric je naši Karitas podaril okrog dvesto zabojev jabolk in nekaj oblačil, kar smo razdelili centrom za begunce. Za potrebe naših ljudi smo dobili obleke, obutev ipd. od Karitas iz Brezoviec pri Ljubljani.

Tradicionalnega romanja na Ptujsko goro se je letos udeležilo 170 vernikov. Po doživetem in lepem slavlju na Ptujski gori smo si ogledali duhovni center v Kančevcih, znamenito Rotundo v Selu, romarsko Marijino svetišče pri Gradu ter cerkev sv. Kozma in Damijana v Kuzmi. Ustavili smo se tudi na grobu župnika Janeza Eljaša, ki je zadnja leta svojega življenja rad pomagal pri pastoralnem delu v radgonski župniji. Na njegovem grobu smo zapeli in molili za mir in pokoj njegove duše. Zaključek romanja je bilo prijetno srečanje na domačiji našega župnika v Doliču.

Poromali smo tudi v Kočevsko Reko, Faro pri Kočevju ter Novo Štifo. Spomnili smo se vseh, ki so izgubili svoja življenja v nesmiselnih pomorih po drugi svetovni vojni.

Mladi so se navdušeni vrnili z mladinskega srečanja v Stični, kamor so romali z avtobusom.

Skupaj z verniki iz župnije Slov. Bistrica in Tišina smo organizirali petdnevno romanje v sveto mesto. Ob odkrivanju korenin naše vere in srečanju s svetim očetom bodo ostali nepozabni spomini in povezanost vernikov župnij naše škofije. Romanje je vodil dr. Stanislav Slatinek.

Lepote naše Slovenije smo si ogledali, ko smo se povzpeli na Raduho in občudovali čudo narave v Snežni jami.

Lepoto in veličino božjega stvarstva doživljamo vsak dan, ob vsakem koraku. Z delom in molitvijo, z odpuščanjem in s sprejemanjem bližnjega vedno znova izražamo svojo pripadnost Njemu, ki nas je varoval in vodil v tem letu. Naj nam podari svoj blagoslov tudi v prihodnosti.

GRAD – V Stopinjah iz prejšnjih let beremo zapise o večjih obnovitvenih delih pri župnijski cerkvi. V pastoralnem letu 1992/93 so se obnavljala v župniji nekatera verska znamenja in ena kapela. Vaščani Motovilec so obnovili fasado kapele ter obnovili križ na pokopališču. Tudi pri Gradu je obnovljen Sukičov, Čapličov in nekdanji Bundrllov križ.

Pastoralno delo v župniji poteka normalno in versko življenje po ustaljenih oblikah. So tudi izjeme, ki nam pomagajo poglobljati duhovno življenje. Za mnoge je bilo lepo doživetje, ko so gasilci pri Gradu ob 70 letnici svojega društva, ki so ga obhajali 20. septembra 1992, ter prav tako gasilci v Vidoncih, ki so 18. julija 1993 obhajali 60 letnico svojega društva, vključili daritev sv. maše v program svojega praznovanja. Možje v uniformah, gostje in domačini, so sodelovali pri sv. maši, ki je bila v obeh primerih pri gasilskem domu. Po sv. maši je sledil kulturni program in veselo rajanje. Pri Gradu je ob tej priložnosti bil blagoslovljen tudi temeljni kamen nove gasilske dvorane pri gasilskem domu. Ekumenska slovesnost

Slovesno okrašena cerkev pri Gradu

je bila ob blagoslovitvi igrišča za mali nogomet v Vadarcih. V nedeljo, 8. avgusta 1993, smo se zbrali pri tej slovesnosti. Katoliško bogoslužje je vodil domači župnik g. Kuhar, evangeličansko g. Jošar iz Bodonec in binkoštno g. Sukič iz Vadarcc.

V župniji se posebej z molitvijo pripravljamo na uspeh sv. misijona, ki bo v adventnem času od 11. do 19. decembra 1993. Že trinajst let je preteklo od zadnjega sv. misijona v župniji. Tako se pripravljamo na enotedenske duhovne vaje za celotno župnijsko občestvo. Vsakemu človeku dobre volje bo dana prilžnost za versko poučenost in utrditev v veri. Za vernega kristjana je sv. misijon obogatitev in duhovna usmeritev, ki povezuje vero z življenjem. Tako se usposablja za krščansko življenje v našem času in v naših razmerah. V tem smislu je bila tudi tridnevnic pred Marijinim praznikom, saj je bila usmerjena v pripravo na sv. misijon. Tridnevnic in samo slovesnost župnijskega proščanja – velke meše – (15. 8. 1993) je vodil p. Stane Bešter, OFM Cap. Na sam praznik Marijinega vnebovzctja smo med »romarsko« sv. mašo obnovili posvetitev slovenskega naroda Mariji.

Marsikatera skupina je od drugod priromala k »grački Mariji«, kjer so iskali duhovne moči in tolažbe. Tudi iz naše župnije se je nekaj mladih udeležilo vseslovenskega romanja v Stično, ki je bilo namenjeno mladim. Glavno župnijsko romanje je bilo 26. septembra 1992 na Malo Loko, kjer je bila v hišni kapeli sester sv. Križa sv. maša. Pot smo nadaljevali v Stično, si ogledali tudi Muljavo ter se vrnili srečno domov.

Srečanje bogoslužnih sodelavk, ki ga vodijo sestre sv. Križa z Male Loke, je bilo letos že šesto srečanje pri Gradu. Tudi letos se je zbralo devetnajst bogoslužnih sodelavk iz dekanije, ki so preživele nekaj ur skupaj. Tema dneva je bila: sreča. Petje lepih pesmi, pogovor, osebno delo, video ter nekaj diapozitivov o sv. Klari je skušalo srečo predstaviti na različne načine. Vrhunec je bil pri sv. maši in sv. spovedi. Tako je sobota (28. 8. 1993), Marijin dan v Klarinem letu ostala v lepem spominu mladih.

»Srečen tisti, ki nosi v sebi ideal lepote in se ravna po njem« (Pasteur).

HOTIZA – Tudi to leto smo v naši mali župniji opravljali tradicionalne slovesnosti in pobožnosti. Posebej ob veliki noči in ob božiču se zberejo vsi župljani in tako pokažejo, da je vera še živa, da je Bog še navzoč v našem življenju.

Že tretje leto skrbno obdelujemo župnijski vinograd, ki meri 15 arov. Tako smo letos postavili sohe in potegnili žico dolgo šest kilometrov. Vseh 180 soh je brezplačno naredila Betonarna iz naše vasi, katere lastnik je veliki dobrotnik cerkve Vincenc Balažič.

Ko smo rabili pomoč pri delu v vinogradu, so farani vedno priskočili in postorili, kar je bilo potrebno. Omeniti moramo župljana Štefana Kusteca, ki je opravil vsa potrebna škropljenja.

Letos je bila prva »bratva«. Pridelek je bil odličen.

Uredili smo tudi kuhinjo v župnišču in veroučno učilnico. Največ dela in materiala je prispeval naš mizar Štefan Kolarič.

29. avgusta je prodekan g. Alojz Kozar blagoslovil mrliško vežico, ki smo jo gradili nekaj let. Istega dne je bil blagoslovljen še gasilski dom, orodja in slika svetega Florijana.

Mrliška veža na Hotizi

S petim septembrom se je začelo veroučno leto, pri nas pa še birmansko leto. 61 naših otrok bo prejelo dar Svetega Duha. Povabljeni so vsi župnijski občestvo, da skupaj z birmanci gradi svojo vero in krepi svoje vsakdanje življenje z branjem božje besede in prejemanjem zakramentov.

Naše malo občestvo ima v načrtu ureditev fasade na cerkvi in druga manjša dela.

KANČEVCI – Da je tudi na Goričkem lepo, potrjuje odločitev članov ŽPS lendavske dekanije, saj so za svoje letno srečanje 11. 10. 1992 izbrali Kančevce oz. Sv. Benedikt.

V adventnem času smo skušali bolj resno prisluhniti božji besedi in Janezu Krstniku, ki nas je vabil: »Pripravite pot Gospodu!« Da so verniki želeli res lepo doživeti božični praznik, ki je praznik ljubezni in miru, je bilo razvidno iz božične spovedi. Zelo lepo so bile obiskane tudi vse božične maše, tako večerne kakor na sam praznik.

Na 2. postno nedeljo smo pospremili k večnemu počitku nekdanjega tukajšnjega mežnarja g. Janeza Ciferja. Bog naj mu bo dober plačnik za njegovo delo.

Osrednja dogodka za našo župnijo in za naše pastoralno področje sta bila srečanje treh dežel in praznovanje župnijskega zavetnika sv. Benedikta.

Nedeljski popoldan, 23. maja, je k župnijski cerkvi sv. Benedikta privabil vernike treh dežel – obmejnih narodov: Madžare, Avstrijce in Slovence. Že uro pred začetkom sta godba na pihala iz Sobote in cerkveni moški oktet iz Martajnc scrbela za dobrodošlico ljudi iz vseh koncev. Po odigrani slovenski himni, so sledili pozdravni govori v vseh treh jezikih.

»Kraj, na katerem stojimo, je svet... Svet naj bo vsak del naših treh dežel. Bog blagoslovi in vodi narode Avstrije, Madžarske in Slovenije! Vzmeti porajajoče svobode: razbijanje stare tiranije, češko-praška pomlad, hrvaška pomlad, demokratske volitve v Sloveniji, slovanski papež za krmilom Cerkve... Toda kaj bomo mi trije narodi brez Boga, živega simbola popolnosti. Današnja slovesnost in mašna daritev, njuno medsebojno prepletanje naj se nadaljuje v nas in naših medsebojnih odnosih.« Taka je bila pozdravna misel dr. med. Jožeta Magdiča, člana državnega sveta R Slovenije.

Profesorica Judit iz Madžarske pa je navajala: »Zato te moj sin, rotim, sprejmi vsakega človeka! Država, ki ne spoštuje vsakega človeka, je prej ali slej obsojena na smrt. Naši mejniki naj bodo razprostrte roke. Postanimo bratje, drug drugemu ljudje.«

Ob koncu lepega bogoslužja, somaševanja 25 duhovnikov s škofom Smejem na čelu pod velikim napisom v treh jezikih na cerkveni steni: Cerkev bodočnosti – domovina za mnoge narode, je spregovoril g. Ernst Waldstein: »To srečanje je znamenje, da si želimo biti blizu... Kar je bilo napačnega, krivičnega, čas je, da si odpustimo. Sklep, da storjene napake ne bomo ponovili, je pogoj, da pri drugem dosežemo odpuščanje. Vsi se moramo srečevati, kakor se pač srečujejo kristjani različne narodnosti, vselej pa le kot kristjani v čim bolj barviti Evropi.«

Čas, ki je bil določen za medsebojno spoznavanje in pogovor, je popestrila godba na pihala, cerkveni zbori iz Madžarske, Avstrije in sosednje župnije Martjanec. Srečanje pa smo zaključili z pesmijo Hvala večnemu Bogu, vsak v svojem jeziku.

Praznik zavetnika župnije in farno proščenje, smo obhajali na sam godovni dan sv. Benedikta. Praznik pa ni bil samo praznik župnije, ampak celotnega pastoralnega področja, saj je ta dan 11. 7. 1993 škof dr. Franc Kramberger blagoslovil že dokončani del Duhovnega centra.

Škof je v slavnostnem nagovoru obudil spomin na sv. Benedikta in na njegovo poslanstvo, ki ga nadaljujejo sedanji kapucini: »To središče naj bo prekmurski Monte Cassino, kjer se bodo rodovi učili moliti in delati. Tu si naj podajajo roke generacije in izročajo baklo vere, kulture, duhovnosti, moralnih in narodnostnih vrednot. In ker je ta dom na ekumenskem področju, naj bo tudi znak edinosti, medsebojnega razumevanja, spoštovanja in prijateljstva. To je luč, ki je postav-

Po blagoslovitvi Duhovnega centra

ljena na svetilnik naše sedanjosti, da bi svetila vsem rodovom Pomurja tudi v tretjem tisočletju.«

Na zadnje se je škof zahvalil vsem dobrotnikom, graditeljem, arhitektu g. Jožetu Kovaču, ki je na koncu maše predstavil novo zgradbo. Škof se je še posebej zahvalil p. Štefanu Balažicu, ki je bdel nad gradnjo in bo voditelj Duhovnega centra ter župniku p. Stanku Matjašecu.

Potem, ko je škof blagoslovil že urejene prostore, so si jih ogledali številni verniki. Bili so zadovoljni, hkrati pa so ugotavljali, da bo potrebno še precej denarja za dokončno ureditev, kar pa mora biti naša skupna skrb.

18. 7. 1993 je bilo po osemnajstih letih spet pri Benediktu ekumensko srečanje oziroma ekumenski pogovori. Tema pogovorov je bila: Mladi in mir.

Dopoldne pri maši, je bil obisk bolj skromen. Popoldne pa se je zbralo lepo število mladih različnih veroizpovedi. Srečanje smo zaključili s skupnim besednim bogoslužjem in pesmijo.

Ker pri Benediktu ni bilo mogoče stanovati, sva s p. Štefanom stanovala v Martjancih in župnijo tudi vodila. Po štirih letih je nova hiša pri Benediktu tako daleč zgrajena, da sva se z 31. 7. 1993 preselila na bedeniški breg. Po nekaj letih ima kančevska župnija spet svoje župnijske prostore.

Za štiriletno bivanje v Martjancih se vsem vernikom najlepše zahvaljujem za njihovo skrb, dobroto in ljubezen.

Duhovni center je začel živeti. V mesecu avgustu in začetku septembra so že nekatere skupine imele duhovne vaje: duhovniki iz lendavske, soboške in ljutomerske dekanije. Vodil jih je g. škof Jože Smej. Mladi iz G. Radgone, Pertočce in Bogojine.

Duhovniki na duhovnih vajah v Kančevcih

4. 9. 1993 je bilo pri Benediktu srečanje gibanja Vera in Luč. Gibanje želi pomagati duševno prizadetim ali motenim osebam in njihovim družinam. Otroci in starši so prišli iz različnih krajev: Celje, Maribor, Ptuj, Poljčane, Slovenj Gradec, Moravče, G. Radogna, M. Sobota, Moravske Toplice, Filovci... Mašo, med katero je bila tudi birma, je vodil g. škof Jože Smej.

KOBILJE – Kapela Kraljice miru, ki jo je škof dr. Franc Kramberger blagoslovil 30. avgusta 1992 (gl. Stopinje 1992, st. 205), še ni popolnoma urejena. Želimo še barvasta okna in nove klopi vanjo, da bi vsaj nekaj starejših ljudi lahko sedelo.

Na Martinovo nedeljo, ko je naše proščenje, je bil slavnostni govornik in je maševal župnik iz Veržeja Franc Maršič.

Že dolgo smo sanjali o orglah. Pred dobrimi dvajsetimi leti smo načrtovali klasične orgle, pa je nastalo nekaj problemov, ki jih nismo mogli rešiti in vsaka rešitev bi bila tvegana. Zato smo se odločili za elektronske orgle, ki so nam bile podarjene in nabavljene pri podjetju Ahlborn v Nemčiji. Imajo dva manuala in 24 registrov. Posebne zasluge pri nabavi orgel ima g. Prosmajer iz Nürnberga – evangeličanske vere in domača družina Janka Mulca s Kobilja, ki živijo v Nürnbergu. Na god zavetnice cerkvene glasbe jih je blagoslovil g. dekan Franc Kodila iz Velike Polane.

1. XI. jih je predstavil Mulčev Miran z drobnimi skladbicami Čajkovskega, Paganinija, Dvořaka, Kritzingerja, Schulza in Franca Gruberja.

6. januarja nas je obiskal pevski zbor Radenska iz Radenec – 22 pevcev in se predstavil s pesmimi Galusa in drugih. Med mašo so prepevali božične pesmi.

Nove elektronske orgle na Kobilju

Dva tedna za temi pevci so nas obiskali pevci iz Martjanec, ki so prav tako prepevali med mašo.

Velikonočni prazniki so bili lepi kot že dolgo ne, zlasti vreme. Bilo nas je v procesiji »veliko«, čeprav smo mala fara.

9. V. so nas obiskali pevci iz Prevalj na Koroškem na pobudo našega rojaka Karčija Vugrinca, ki sodeluje pri zboru.

Cerkev je bila zares nabito polna, veliko bolj kot za proščanje in med mašo je bilo neverjetno mirno, še kašlja ni bilo slišati. Peli so dovršeno kot še pri nas zlepa ni pel noben zbor. Osrednja točka je bila Limbacherjeva maša za zbor, dve trobenti, dve pozavni in orgle. Moramo povedati, da je ta pevski obisk imel za našo župnijo poseben pomen.

Dva dni pred obiskom s Prevalj smo začeli z izolacijskimi deli pri cerkvi, ki smo jih zaključili 15. maja. Delo je opravil zidarski mojster Jože Horvat iz Filovec s svojimi delavci.

30. V. je 6 otrok naše župnije pristopilo k prvemu obhajilu.

Kot vso našo domovino je tudi našo dolino pestila suša in vročina, pa vendar ni bilo najhuje.

Za prvo obletnico blagoslovitve kapele so v njej imeli celovečerni koncert, letos drugič pri nas, pevci Radenske iz Radenec. Nismo pričakovali, da se bo zbralo toliko ljudi, polna kapela, okrog 100 ljudi. Bilo je zelo lepo. Poseben poudarek pa je srečanju dala naša posebna gostja s. Frančiška Novak, uršulinka iz Bangkoga na Tajskem, ki je imela glavno besedo naslednji dan, v nedeljo 29. avgusta, ko je pri obeh mašah odgovarjala na vprašanja. Še enkrat smo se z njo srečali zvečer ob 7. uri. Odgovarjala nam je na vprašanja o zakramentalnem življenju v njenem

Sestra Frančiška Novak med domačini

delokrogu. Sestri se dobro pozna univerzitetna izobrazba, ki jo je zaključila v Londonu.

Poslovala se je od nas. Ljudje še sprašujejo, kako je mogoče, da je tako živahna in sveža pri 78 letih.

KRIŽEVCI PRI LJUTOMERU – V zavesti, da življenje v dvoje le ni tako enostavna stvar, kot se včasih zdi, da ni samo romantično sanjarjenje, ampak resna zadeva, ki potrebuje trdne temelje, se je 32 mladih deklet in fantov odločilo za čudovit in hkrati težak korak.

Meseca marca so namreč obiskovali tečaj za pripravo na zakrament sv. zakona, ki je bil nazadnje pred dvema letoma.

Spomladi, ko se vse prebujajo k življenju, se je zgodil v naši župniji čudovit dogodek. Meseca maja, ki je za mnoge najlepši mesec, je 130 mladih prejelo milost Sv. Duha po rokah škofa dr. Jožeta Smeja. Trudili se bomo, da z opravljeno birmo ne bo konec njihovega obiskovanja verouka in maše, ampak začetek nove, še bolj varne hoje po poti življenja s pomočjo Njega, ki nas vedno spremlja in vodi z nevidno roko.

Meseca julija pa smo obhajali kar trikratno praznovanje stoletnice GD – LUKAVCI, ILJAŠEVCI, KOKORIČI.

Večkrat se premalo zavedamo dela, ki ga naši gasilci opravljajo, saj so noč in dan pripravljeni, da priskočijo na pomoč, če je kdo v stiski. Njihova hitra pomoč je že marsikomu rešila materialno bogastvo pa tudi življenje in Bog daj, da bi bilo tudi v prihodnje tako.

Letošnje župnijsko romanje, ki je vsako leto zadnje nedeljo v avgustu, nas je vodilo prek Ptujске gore v Novo mesto, kjer smo si ogledali razstavo ob 500-letnici novomeškega KAPITLJA.

Mnogokrat, ko se odločamo, kam bi se podali, stojimo na razpotju! Radi bi nekaj doživeli in sicer kjerkoli, samo da bi se nekaj dogajalo. Starši pa nam to in ono prepovedujejo in vedno znova sprašujejo, čemu hočemo prav tja.

Meseca julija smo uredili in odprli s slovesno blagoslovitvijo prostor 60 m² površine, v katerem so mize, klopi ob zidu, šank z nealkoholno pijačo, pikado in možnost poslušanja glasbe. Zunaj na dvorišču je še igrišče za tenis. Prostor naj bi služil mladim in prav tako malo manj mladim. To naj bo prostor, kjer bi se poveselili, razvedrili in pokramljali, hkrati pa naj bo to tudi mesto, kjer lahko

Prostor za razvedrilo

izrazimo svojo bolečino, tesnobo in strah. In najvažnejše – naj postane kraj prijateljstva in miru. Nekdo je zapisal, da kadar iščeš resnico, stopaš sam. Pot je preozka za družbo. Toda kdo lahko prenese takšno samoto?

Zato nas naj povezuje prijateljstvo, saj bi brez prijateljev bil tudi raj dolgočasen – in prav to misel smo vzeli tudi za naše vodilo. Ni pomembno, ali sem visoko na slemenu hiše ali globoko v temeljih, pomembno je, da sem zvest na svojem mestu.

Ob tej slovesnosti smo v našo župnijsko skupnost sprejeli tudi novo katehistinjo, diplomirano teologinjo Blanko Ambruž iz Bratonec. To je njeno prvo delovno mesto. Vsi si želimo, da bi se ona ob nas in mi ob njej dobro počutili.

Tako v počitnicah kot med šolskim letom poskušamo povsod v okolici ustvarjati vzdušje prijateljstva in sproščenosti.

KUZMA – 1. Pastoralno leto 1992/93 je bilo v glavnem osredotočeno na bližnjo pripravo na sv. birmo. Predvsem pa na versko življenje birmancev, staršev in botrov. Birmanci so opravljali prve petke, katerih se je udeleževalo tudi precej staršev. Z veseljem so se udeleževali tudi majniške pobožnosti. Srečanje z g. dekanom pa je bilo med devetdnevnic v čast Sv. Duhu s sv. mašo, pri kateri je pel mladinski pevski zbor, – večinoma birmanci, pod vodstvom Lukrecije Marič. Po maši se je g. dekan prepričal o pripravljenosti birmancev na birmo. Birma je bila v nedeljo, 4. julija 1993, ko je g. škof Jožef SMEJ potrdil 48 birmancev v veri. Ko se je zjutraj pripeljal, je šel peš na pokopališče h grobu + župnika Janeza Eljaša. Pred birmo je gospod škof blagoslovil župnijsko dvorano s čajno kuhinjo, ki je nastala iz gospodarskega poslojja. Birmanci, starši, botri in drugi verniki so se zbrali na dvorišču, ko je g. škof ob navzočnosti domačina Štefana Kuharja,

Blagoslovitev župnijske dvorane

Andreja Zrima in domačega župnika opravil blagoslovitev, pri kateri je sodeloval mladinski pevski zbor. Po blagoslovu smo skupaj v procesiji krenili v cerkev, kjer je po pozdravih birmovalca bila podeljena sv. birma s somaševanjem. Po kosilu smo se odpeljali k vaški kapeli sv. Cirila in Metoda v Trdkovi, kjer smo škof in duhovniki opravili večernice. Kapela je zamisel g. škofa Jožefa Smeja.

2. V letu je prav gotovo veliko doživetij, ob katerih se duhovno okrepmo, zato se jih nekoliko spomnimo. Božični prazniki niso samo družinski, ampak tudi župnijski. Tako je v tem pastoralnem letu mladinski pevski zbor pripravil lepo pričakovanje v božični noči pod vodstvom Lukrecije Marič. Predstavili so igro Begunka med begunci s povezovalnim tekstom in pesmimi. Tudi med mašo so skupaj z mešanim pevskim zborom proslavili božično noč.

3. K tej duhovni poglobitvi pripomorejo tudi župnijski prazniki. Naša župnija obhaja dva. Vnebohod je glavni župnijski praznik, ko pride veliko romarjev predvsem od Grada, saj je bila v prejšnjih časih še romarska procesija. Slovesnost sta opravila g. župnik Friderik Gumilar iz Pečarovec in kaplan iz Sobote Fredi Mlinarič. Slovesnost praznika sv. Kozma in Damijana – zavetnika župnije pa je opravil g. Andrej Zrim, župnik iz Gornje Radgone.

4. Zadnjo nedeljo v mesecu maju je bila slovesnost prvega sv. obhajila, ko se je 12 prvoobhajancem uresničilo, kar jim je cerkev obljubila pri krstu. »Pristopili bodo Gospodovemu oltarju, deležni bodo njegove daritve in bodo sredi cerkvenega občestva klicali Boga za očeta.« Tudi pri izpovedi vere je vsa župnija gledala 11 fantov in deklet, ki so odločno izpovedali krstno obljubo in obenem obljubili, da bodo ostali dobri božji otroci.

5. Pojdi na samotni kraj in se duhovno okrepčaj! To vodilo je peljalo našo mladino na romanje na Ptujsko goro 3. oktobra in še starejše vernike 10. oktobra na Brezje. Obakrat smo bili kot delegacija župnije, da smo se v Marijinih zavetiščih zahvalili Bogu za vse dobrote, Mariji se pa priporočili v božje varstvo. Tudi v Kuzmo – »Perkov spomenik«, kakor ga je imenoval pokojni župnik Janez Eljaš, je priromalo veliko ljudi. Spomnimo se vsaj nekaterih: 6. avgusta duhovniki dekanije Ljutomer s svojimi gospodinjami in 10. oktobra še romarji iz župnij Prevalje, Šmartno v Rožni dolini, Mirna peč, Adlešiči in Preloka v Beli krajini.

6. Kakor cerkev je tudi župnijski dom zunanji izraz župnije. Zato se je župnija potrudila, da smo obnovili fasado župnišča, namestili zlebove in kritje. Zidarska dela so naredili domači zidarji, pleskarska dela družina Kuzmič iz Gornjih Slaveč, zlebove mojster Šinko iz Skakovec in prekritje domačin Milan Žohar iz Kuzme z domačimi delavci.

7. Veliko truda, dela, denarja pa je bilo potrebno, da se je uresničila velika želja ne samo vaščanov Trdkove, ampak vseh krajanov, da je Trdkova dobila tako zaželjeno in potrebno asfaltno cesto. Tako teče povezava na mejni prehod Kuzma – Martinje po asfaltni cesti. Bog daj, da bi se po njej varno vozili!

8. Tudi letos se moramo spomniti vsch naših pokojnih bratov in sester naše župnije, ki so odšli iz naše srede v večnost. Med njimi jih je bilo veliko srednjih let, katerih srce je moralo kloniti pod težo bolezni. Naj pokojni prosijo božjega blagoslova za vso župnijo!

MARKOVCI – Višek verskega življenja v župniji Markovci je bil sv. misijon, ki je potekal od 8. novembra do 6. decembra 1992 in sv. birma, 27. junija 1993.

Ker je minilo že precej časa od zadnjega misijona in se je že čutila potreba po duhovni prenovi, smo se z župnijskim svetom odločili za to versko poživitev.

Na misijon smo se pripravljali skozi vse leto z molitvijo. Vodil ga je g. Lojze Markelj DJ. Nagovorjeni so bili vsi stanovi s prepričljivo misijonarjevo besedo. Z navdušenjem in veseljem so ga prihajali poslušat v velikem številu vsi, tako mladi kot stari. Večina je tudi pristopila k zakramentu sprave. V času misijona je bilo podeljenih približno 1160 obhajil. Tudi k osebnemu pogovoru so radi prihajali, še posebej mladi. Bog daj, da bi njegove besede obrodile obilo duhovnih sadov.

Od lanskega septembra se je 23 birmancev iz petega, šestega, sedmega in osmega razreda pripravljalo na prejem zakramenta potrditve. Zakrament sv. birmine je 27. junija podelil g. škof Jože Smej. Po prihodu v cerkev so g. birmovalca pozdravili: birmanka Klavdija Časar, cerkveni ključar Bojan Barber in g. župnik. V lepo

Birma v Markovcih

okrašeni cerkvi in ob ubranem petju domačega pevskega zbora smo vsi zbrani doživljali prve binškosti.

Na 7. velikonočno nedeljo, 23. maja, je 6 prvoobhajancev prvič prejelo Jezusa v kruhu življenja.

Markovski prvoobhajanci

MARTJANCI – Po počitnicah, ko smo obnavljali zunanost martjanskega zgodovinskega spomenika, smo začeli novo pastoralno leto s praznovanjem 600-letnice cerkve.

Razen z obnovitvenimi deli, smo se za praznovanje visokega jubileja pripravljali tudi z mnogimi kulturnimi prireditvami kot so: razstava bogate zgodovine župnije (prof. Jože Vugrinec, ravnatelj pokrajinske knjižnice), Pomurska založba je izdala monografijo martjanske cerkve (tekst je napisal dr. Marijan Zadnikar, umetnostni zgodovinar in akademik, barvne slike je prispeval ing. Janez Smerke), oskrbeli keramične spominke (relief župnijske cerkve in zvončke, ki jih je izdelal lončar Franc Bauman) ter pripravili pester program z versko in zgodovinsko-kulturno vsebino. Zaradi vzorčnosti in zanimivosti objavljamo celoten program.

PROGRAM PRAZNOVANJA 600-LETNICE

1. PROGRAM MED TEDNOM

Ponedeljek, 14. septembra 1992

Ob 19. uri maša z govorom: V hišo zakramentov – p. Štefan Balažic.

Po maši:

1. Predavanje: Martjanska cerkev v 17. stoletju – g. Franc Kuzmič, zgodovinar.
Poje evangeličanski zbor iz M. Sobote.
2. Otvoritev razstave – g. Jože Vugrinec, profesor.
Poje župnijski zbor.

Torek, 15. septembra 1992

Ob 19. uri maša z govorom: Zakramentalni stebri življenja – p. Karel Gržan.

Po maši predavanje: Martjanci v zgodovini – g. Metka Fujs, zgodovinar.

Poje »Lampica« iz Ptuja.

Sreda, 16. septembra 1992

Ob 19. uri maša z govorom: Zakrament lončka vode – p. Stanko Matjašec.

Po maši predavanje: Janez Aquila in poslikava cerkve v Martjancih – g. Janez Balažic, umetnostni zgodovinar.

Poje župnijski moški zbor.

Četrtek, 17. septembra 1992

Ob 19. uri maša z govorom: Zakramenti izrečene besede – dr. Jožef Smej, pomožni škof.

Po maši predavanje: Pomembni martjanski možje in Martjanske pesmarice, dr. Jožef Smej, pomožni škof.

Poje župnijski mešani in ženski zbor.

Petek, 18. septembra 1992

Ob 19. uri maša z govorom: Simbolično in razpoznavno v svetu zakramentov – g. Martin Poredoš, dekan.

Po maši: Večer baroka

1. Pridige Janeza Svetokriškega – g. Marko Cvahte, ing.
2. Cimbale – Mihael Baranja.

Sobota, 19. septembra 1992

Ob 19. uri maša z govorom: Zakrament odgovora in srečanja – p. Vinko Škafar, provincial.

Po maši:

1. Predstavitev monografije o Martjancih, dr. Marijan Zadnikar in g. Jože Ternar, urednik.
2. Koncert Okteta »Jelovica« iz Škofje Loke.
3. Sklepna slovesnost

Nedelja, 20. septembra 1992

Ob 14. uri slovesno zahvalno bogoslužje in blagoslov obnovljene cerkve. Slovesnost bo vodil škof dr. Franc Kramberger ob somaševanju duhovnikov. Ljudsko petje, le mašne dele poje župnijski zbor.

Sklepna slovesnost je privabila veliko število ljudi, duhovnike z obeh strani Mure, člane Slovenske kapucinske province s provinciálom na čelu ter predstavnike države: člana predsedstva g. Ivana Omana, predstavnike Skupščine občine M. Sobota, zastopnike Krajevne skupnosti Martjanci in predstavnike evangeličanske Cerkve. Pridne gospodinje so spekle pecivo, vinogradniki pa prinesli vino, da smo mogli pogostiti vse, ki so se slovesnosti udeležili.

10. oktobra 1992 smo se tudi Martjančani pridružili okrog tisoč romarjem iz Slovenije in zamejstva v Padovi ob praznovanju 50-letnice smrti sv. Leopolda Mandiča. Zbrane v Padovi je med mašo nagovoril provincialni vikar Štefan Balažič, ki je bil navzoč pri razglasitvi p. Leopolda Mandiča za blaženega in svetnika.

Praznik sv. Cecilije je olepšala skupina Pax iz M. Sobote s svojim koncertom. V tej skupini sodeluje tudi rojak Jože Pasičnjek, župnik v Zavrču. Po maši in koncertu so se domači pevci in gostje zadržali še v pogovoru in skupni pesmi.

Proti koncu leta 1992 je martjanska cerkev in župnija bila deležna redkih in visokih obiskov:

1. Od 09. – 11. oktobra so bili v Prekmurju diplomatski predstavniki, akreditirani v Republiki Sloveniji. Diplomatski zbor je 10. oktobra obiskal tudi našo cerkev

Gostje ob 600 letnici v Martjancih

in tako 600-letnici dal velik mednarodni pečat. Diplomati so z zanimanjem prisluhnili bogati zgodovini in umetniški vrednosti martjanske »bele golobice«.

2. 04. 12. nas je obiskal nuncij in diplomatski predstavnik Vatikana msgr. Pier Luigi Celata. Ob spremstvu škofa Jožefa Smeja je obiskal Prekmurje in si med ostalimi lepotami ogledal tudi Martjance.

Svetovno molitveno osmino za edinost kristjanov smo tudi januarja 1993 obogatili z ekumenskim srečanjem ob navzočnosti lepega števila ljudi in evange-
ličanskega duhovnika g. Avgusta Škaliča iz M. Toplic.

Izpoved vere osmošolcev

Lanskoletni osmi razred je bil ena najštevilnejših veroučnih skupin. Izpoved vere meseca maja so obogatili z lastnimi in skrbno pripravljenimi teksti. Upamo, da bo iz te aktivne in dobre skupine zraslo veliko dobrih in plemenitih ljudi ter srečnih družin.

Pevci so tudi preteklo leto sodelovali pri nastopu pevskih zborov Pomurskega pastoralnega področja v Ljutomeru. Prav tako so sodelovali pri nastopu dekanijskih zborov v čudovitem naravnem okolju pri Sv. Ani v Boreči.

Prvoobhajancev je bilo 18. Slovesnost prvega sv. obhajila je bila lepa in bogata tudi zato, ker je večina staršev sodelovala pri pripravi in skupaj z otroki prejela zakramente.

Konec julija so martjansko župnijo zapustili slovenski kapucini, ki so v župniji sv. Martina živeli in delovali pet let. Oba redovnika p. Štefan Balažič in Stanko Matjašec sta se preselila v Kančevce na bedenički breg. Župnijo Martjanci je prevzel g. Matija Hajdinjak, ki je 18 let župnikoval pri sv. Bolfenku v Slovenskih goricah.

Martijanski pevci v Boreči

MURSKA SOBOTA – Utrip verskega življenja je v naši župniji pester in zanimiv. Krščenih je bilo 172 otrok, cerkveno pokopanih je bilo 119 oseb, poročilo se je 72 parov.

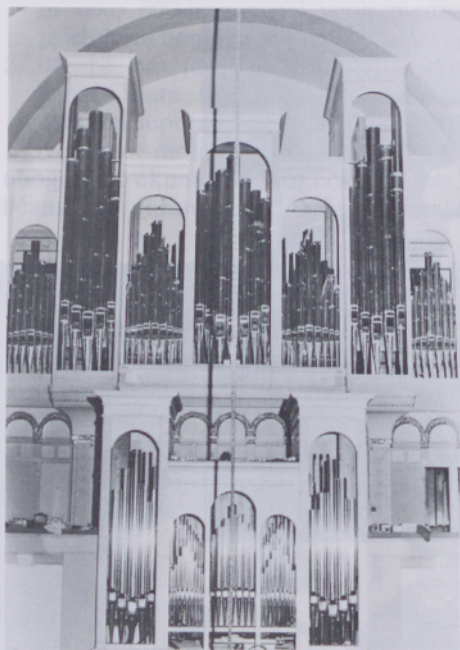
Vsakoletno srečanje bolnikov in ostarelih na misijonsko nedeljo je vodil pertoški župnik Jožc Vinkovič.

11. oktobra 1992 smo blagoslovili novo mrliško vežico v Rakičanu, 25. oktobra pa novo mrliško vežico v Satahoveih.

Želja oskrbovancev Doma v Rakičanu je bila, da bi imeli hišno kapelo. Tudi vodstvo Doma je mnogo prispevalo, da se je zamisel uresničila. Prispevke za novo kapelo so prispevali župnijski uradi iz Pomurja, Evangeličanska cerkev v Sloveniji in tudi ostali dobrotniki. Kapelo sta 21. novembra 1992 blagoslovila mariborski pomožni škof dr. Jožef Smej in senior evangeličanske cerkve Ludvik Novak. Tako je sedaj to ekumenska kapela, kjer se oskrbovanci Doma vsak dan zbirajo k molitvi. V kapeli je Najsvetejše in na oltarju sveto pismo.

Po dvanajstih letih smo imeli spet sveti misijon, ki so ga od 28. 11. do 6. 12. 1992 vodili očetje kapucini, pođ vodstvom provinciala p. dr. Vinka Škafarja. Na misijon smo se od posta dalje pripravljali z molitvijo v cerkvi in po domovih. Vsak dan je bilo v času misijona pri mašah 1200 ljudi, pri otroški maši 700 otrok, pri blagoslovu malih otrok 100, 80 mladine. Vsak dan smo imeli po večerni maši predavanja za zakonce, starše in mladino. Misijonarji so obiskali bolnike po domovih in v bolnišnici, maševali so v vaških kapelah, v Domu oskrbovancev v Rakičanu in v romskem naselju Pušči. Zakrament svete spovedi je opravilo 3.000 vernikov. To so le številčni podatki, koliko je bil misijon notranje uspešen, bo pokazal čas.

Po dveletni pripravi smo v začetku avgusta začeli montirati nove orgle. Šest delavcev orglarske delavnice Toneta Škrabla iz Brestovca pri Rogaški Slatini je dokončalo delo v začetku novembra. V nedeljo, 8. novembra 1992, je nove orgle blagoslovil stolni župnik in kanonik dr. Stanko Lipovšek iz Maribora, ki je tudi

Nove orgle v soboški kat. cerkvi

škofijski referent za cerkveno glasbo. Nove orgle so mehanske, trimanualne s pedalom, 37 registri in z 2.516 piščali. S skupnimi napori in prispevki vernikov doma in rojakov po svetu, bratov evangeličanov, soboških podjetij in ljudi dobre volje smo dokončali to veliko delo. Iz zapuščine pokojne Georgine Nemeš iz Sobote smo dobili 50.000 DEM in tako je pokojnica edina botra pri novih orglah.

Mati Elisabeta Maioli, vrhovna svetovalka med soboškimi sestrami

Prvi je koncertiral in predstavil nove orgle prof. Hubert Bergant, ki se je zelo pohvalno izrazil: »Nove orgle so veličastne.« Naj bodo dragocena dediščina za nas in bodoče rodove.

Pri prvem svetem obhajilu je bilo 195 otrok. Vsako leto imamo birmo, letos, 20. junija, je škof dr. Jožef Smej podelil zakrament Sv. Duha 178 birmancem iz 7. razreda.

Naše sestre imajo v svoji redovni hiši v Soboti tudi vrtec, ki ga obiskuje 24 otrok. Vrtec mislijo še povečati, saj je prošelj za njihov katoliški vrtec vedno več. Letos so dobile v skupnost še eno sestro, Mojco Kovačič, tako je sedaj v njihovi redovni skupnosti pet sester. V hiši živi tudi gospa Marija Žitnik – Klar, ki jim je hišo podarila in sestram pridno pomaga. Sestre nam pomagajo pri katehezi in ostalem dušnopastirskem delu. Pri katehezi nam pomagata tudi katehistinja mag. Marija Sraka in katehet Alojz Lapoši iz Kroga.

V začetku septembra smo dobili v cerkvi novo ozvočenje. Uspešno dela Župnijska Karitas. Vsak ponedeljek popoldan se srečajo člani upravnega odbora in nudijo pomoč potrebnim. Za svojo dejavnost bi potrebovali večje prostore.

Člani molitvene skupine radi molijo za duhovne poklice, skupina Vera in luč skrbi za duševno prizadete in ima vsak mesec zanje srečanje.

ODRANCI – Življenjski utrip v naši župniji kažejo naslednje dejavnosti: Lani za božič so člani župnijske Karitas skupaj z mladino obiskali 85 starejših in bolnih ljudi v naši župniji in jim izročili skromna darila. Na nedeljo sv. Družine se je pet zakonskih parov zahvalilo za 25 let skupnega življenja in skupaj z verniki prosilo božjega blagoslova za naprej. Mladi, ki se na zakonsko življenje šele pripravljajo, so v januarju obiskovali tečaj, kjer so jim predavatelji kazali pravo pot k srečni zakonski skupnosti. Kapucin p. Karel Gržan nas je v tridnevnici pred praznikom celodnevnega čiščenja vabil k resnemu, odgovornemu krščanskemu življenju. Vzpodbujal je otroke, mladino, zakonce in druge, da bi vztrajali v hoji za Kristusom. Na pobudo Škofijske Karitas imamo vsakega 23. v mesecu mašo za mir.

Prvoobhajanci s starši

Na god sv. Miklavža so se predšolski otroci s starši in drugimi verniki zbrali najprej v cerkvi k sv. maši, kjer jih je nagovoril tudi Miklavž, nato pa so v dvorani vaškega doma sledili kulturnemu programu in prejeli darila. Materam smo se zahvalili ob materinskem dnevu na kulturni prireditvi, ki so jo skupaj pripravili Krajevna skupnost, župnijska Karitas in Osnovna šola. 13. junija smo pripravili srečanje bolnikov iz naše župnije. Po maši so se še srečali pri mizi.

Razne skupine so sadove svojih trudov prikazale tudi na nastopih. Pevci mešanega zbora so peli na nastopu v Ljutomeru in v Bogojini, doma pa ob gasilskem prazniku. Petnajst pevk dekliškega zbora je z ubranim petjem sodelovalo v Turnišču in v Bogojini, doma pa ob materinskem dnevu. Seveda pa večkrat pojejo tudi pri maši.

Imeli smo možnost ogleda Pasijona, ki so ga na cvetno nedeljo uprizorili igralci iz župnije Sv. Jurij ob Ščavnici, kulturno društvo A.M. Slomšek iz Renkovce pa je v cerkvi uprizorilo srednjeveški misterij z naslovom Teofilos. Škoda, da take prireditve niso bolj obiskane.

Na župnijskem romanju smo si ogledali Mekinje, Stranje, Kamniško Bistrico, Gornji Grad in seveda lepo pokrajino ob vsej poti. Ustavili smo se tudi v Bočni, kjer vodi župnijo naš rojak Štefan Antolin. Romali smo tudi v Kančevce na srečanje treh dežel. Bolniki in drugi so bili na Brezju, mladina v Stični, pevci otroškega zbora in raznašalci verskega tiska na Rogli in v Zrečah, ministranti v Kančevcih in na Ptujski gori. Za vse poti smo uporabljali avtobuse. S kolesi pa je romala mladina in sicer v Selo in na Kobilje. Tudi sedmošolci so kolesarili na Kobilje. Nekaj mladih pa se je ponoči pred Marijinim vnebovzetjem v Turnišče odpravilo kar peš.

Odranski osmošolci

Gasilci so ob 70-letnici svojega društva pripravili veliko slovesnost in dali blagosloviti novi prapor, sliko sv. Florjana, obnovljen gasilski dom in gasilski avto.

Gmotne dobrine niso najvišja vrednota. Tega se zavedajo mnogi verniki in si prizadevajo za dosego duhovnih dobrin. To kažejo tudi darovi za sv. maše. Poleg sv. maš, ki sta jih opravila domača dušna pastirja, smo v letu 1992 odposlali še 1.397 navadnih in 9 gregorianskih maš. Naj te in vse druge žrtve obrodijo bogat sad!

Na praznik Vseh svetnikov je umrl prvi odranski duhovnik, kartuzijanski pater Ciril Zver. V Pleterjah smo se od njega poslovili 4. novembra, ravno na dan njegove nove maše, ki jo je daroval v Odrancih pred 47. leti. Dobrosrčnega meniha naj Bog pridruži vsem svetnikom v nebesih. (Več o p. Cirilu v prihodnjih Stopinjah.)

PEČAROVCI – Pravimo, da za pesnika, pisatelja in muzika moraš biti rojen, če pa pišeš župnijsko kroniko, pa se mora nekaj važnega zgoditi, drugače nimaš kaj zapisati. Ravno tako je z našimi vsakoletnimi poročili za Stopinje.

Ko je prišla jesen, smo začeli. In kje? V naši cerkvi. Najprej smo se lotili nove električne napeljave in rasvetljave z novimi svetlobnimi telesi. Nato nam je podjetje Dekor iz Sobotce prepleskalo vso notranjost sten in prenovilo tudi vso leseno opremo. Takoj za njimi se je lotil že zelo potrebnega dela slikar Tinč Mertuk iz Beltincev, ki nam je prenovil vse obledele stenske slike. Na novo pa je na koru naslikal sveto Cecilijo, zavetnico cerkvene glasbe, kar so velikodušno financirali naši pevci. Sliko smo na god svete Cecilije tudi blagoslovili in se po maši tega dogodka tudi skupaj veselili. Blížala se je zima, zato smo v cerkvi celotna tla na novo tapecirali z boljšim in toplejšim materialom.

Prenovljena notranjost sebečanske cerkve

Stoletnico rojstva našega rojaka in velikega misijonarja Jožefa Kereca smo v naši župniji z majhno zamudo obhajali na god farnega zavetnika svetega Sebeščana, 20. januarja. To slavlje je odlično vodil Tone Ciglar, salezijanec, ki je na pester način orisal lik in delo misijonarja Kereca.

Naši cerkveni pevci so v področnem merilu nastopali v Ljutomeru, v dekanijemskem pa pri sveti Ani v Boreči na Goričkem. V nedeljo 29. avgusta, ko je škof ordinarij dr. Franc Kramberger na Dolnjih Slavečih na »Kukojci«, na domu župnika Friderika Gumilarja, blagoslovil novo kapelo, zvon in hišo, so pri tem slavlju tudi peli naši sebeščanski pevci.

Čeprav naša cerkev ni velika, smo jo dali v juniju pred prvim obhajilom ozvočiti, da boljše slišimo tudi bralce beril in nežne otroške glasove, ko tudi ti nastopajo. Prav tako tudi tisti »boječci«, ki se radi ustavljajo pred cerkvenimi vrati.

Prvoobhajanci v Pečarovcih

Julijsko neurje, ki ga že po domače imenujejo »friderikovo«, tudi nam ni prizaneslo. S pomočjo pridnih rok smo vse hitro popravili. Začel sem s septembrom in končujem s septembrom, ker je tega, kar sem napisal, že preveč. Ko bomo pozimi brali te Stopinje, bomo že premišljevali in načrtovali, kaj bomo prenavljali kot vidno očem; vedno pa moramo v duhu evangelija prenavljati sebe, svojo notranjo podobo, kar pa ni vidno. Naj bi le bilo vidno božji vsevidnosti in vednosti.

PERTOČA – Po globoko doživetem misijonu v adventu 1992 smo naslednje leto (torej 93) skušali preživeti v duhu misijona. Težko je izmeriti zagon, vendar ga nekateri podatki in dogodki potrjujejo. Najbolj smo ga občutili pri otrocih. Od nižjih do višjih razredov verouka so bili vsi prežeti z veliko zavzetostjo. Obisk verouka in sodelovanje pri njem je bil na izjemni ravni. Tudi pri osmem razredu neopravičenih izostankov ni bilo. Vseh petnajst osmošolcev se je na Pertoči in v Gerlincih redno pripravljalo na življenje odraslega kristjana. Ne le v teoriji, ampak tudi praktično. Vsi so se vključevali v branje beril, pasijona na cvetno nedeljo in drugih besedil. Tri dekleta izmed njih so obdarovana s pevskim poslušom, kar je velik božji dar. Že dve leti prepevajo v mladinskem zboru. Dva izmed fantov sta

Izpoved vere na Pertoči

več let pobirata (in še pobirata) denarne darove med nedeljsko in praznično mašo. Eden izmed fantov se uči igrati na orgle... To je nekaj podatkov o učencih osmega razreda, ki so 6. junija, na dan izpovedi vere, končali svoj osnovnošolski verouk. Takšnih izjemnih generacij si želimo še več.

Z odprtjem duhovnega centra v Kančevcih nam je dana možnost za vsestransko poglobitev našega krščanstva. To smo tudi izkoristili. Župnik z udeležbo na duhovnih vajah za duhovnike, mladi pa so se avgusta pridružili radgonski mladini pri dnevih duhovnosti.

Vsakoletno srečanje mladih v Stični (18. sept.) tudi tokrat ni minilo brez nas. V velikem številu smo sodelovali pri molitvi, maši, razmišljanju in prisluhnilni besedi in pesmi prekmurskega rojaka Vlada Kreslina.

Za farno proščenje (bučo) nas je obiskal p. Tarzicij Kolenko s Ptujja. Dobrega pol leta po misijonu smo ga spet videli. Veselih in odprtih sre smo mu prisluhnilni. Misijonski duh ni utihnil. Po misijonarjevi besedi je znova oživel.

Leto 93 ni minilo brez romanj. Junija smo poromali k Mariji na Brezjah. Popoldanski del romanja pa smo preživel v čudoviti soteski Vintgar. Točno sto let privablja ta božji čudež obiskovalce in občudovalce božjih lepot.

Jesensko romanje pa nas je popeljalo v Savinjsko dolino. V Nazarjah smo doživeli srečanje z Marijo. Ogled cerkvenih dragocenosti v Radmirju, pa ogled veličastne cerkve v Gornjem Gradu nam je predstavil človekovo ljubezen do Boga, ki se kaže v teh stvaritvah. Še večja pa je božja ljubezen do nas, ki smo jo začutili v Savinjskem gaju. Ob razstavi cvetja se je razodelo pred nami božje veličastno delo. Lepote v Mozirju smo bili deležni na predvečer blagoslovitve kapele sv. Valentina.

Kar vidimo na romanjih, je pogostoma nekaj izjemnega. Takšnih lepot in dragocenosti pri nas ni. Ali pa!? Kar imamo, to ohranjamo in dograjujemo.

Za ohranitev kapele v Večeslavcih so prizadevni vaščani spomladi prekrili zvonik. Nova streha je bakrena. Delo je opravil mojster Šinko iz Skakovec. Gerlinčari so doživeli blagoslovitev novega daritvenega oltarja. Tako imajo sedaj tudi vse tri kapele sodobne pokoncilске oltarje. Daritveni oltar v Gerlincih je izdelal domačin Avgust Gaber.

Po več letih gradnje je bila dograjena mrliška vežica na pertoškem pokopališču. Od nove vežice pa vodijo na več strani lepo tlakovane poti do pertoških, večeslavskih in ropoških grobov. Veliko dela in denarja je vložnega v ureditev pokopališča. Pokojnim naj bo v miren počitek in večno srečo, nam živim pa v ponos in upanje, da nas še lepša pot popelje nekoč v večnost.

PETROVCI – NĚDELA – V nedeljo, 27. septembra 1992, je bilo srečanje dekanijskih članov ŽS pri NĚdeli.

Za novi svetek 27. oktobra je pomagal lendavski kaplan Tomislav Šantak, nekđaj ministrant župnika Camplina v Dobrovniku.

V nedeljo, 14. 2. 1993, je pri vseh treh mašah pel cerkveni pevski zbor iz Martjanec.

»Vestnik« je 15. aprila 1993 objavil zanimivo reportažo iz župnijske kronike NĚdela.

Meseca majnika smo ob veliki udeležbi vernikov poslušali pretresljive šmarnice Franceta Lokarja »Z Marijo in Jezusom v novo tisočletje.«

V sredo 5. 5. je v martinjski kapeli vodil somaševanje dekanijskih duhovnikov g. ordinarij dr. Franc Kramberger. Po maši je bila konferenca v gasilskem domu, po obedu smo obiskali rojake na Gorenjem Seniku in cerkev v Monoštru.

23. maja ob 15.30^h smo se udeležili »srečanja treh dežel« pri Sv. Benediktu v Kančevcih, pod vodstvom škofa Smeja.

Na binkoštno nedeljo, 30. maja popoldne ob 14.30^h, je bilo pri cerkvi sv. Ane v Boreči zopet srečanje dekanijskih pevskih zborov, 10 jih je bilo, tudi iz G. Senika, delno je snemala TV Sombotel, TV Ljubljana pa pokazala med »Porabskimi utrinki«.

Na trojiško nedeljo, 6. junija, je slovesno mašo pri NĚdeli opravil Fredi Mlinarič, soboški kaplan.

V nedeljo, 20. junija, je bilo v župnijski cerkvi 1. sv. obhajilo 5 drugošolcev, igrala in vodila petje Jasna Sukič iz Martjanec, udeležba vernikov izredna.

V soboto 26. junija ob 9^h v evangeličanski učilnici v Petrovcih ekumensko srečanje evangeličanskih veroučencev iz Petrovec in Hodoša ter katoliških veroučencev nedelske župnije, kviz iz Biblije, šport, petje dveh pesmi duhovnice g. Jane Kerčmar »Blodil sem...« in »Gospod moj, stojim pred Teboj...«, pogostitev.

Tudi naše ministrantke so se udeležile kviza pri Sebeščani 01. 07.
Za popravilo srednjega dela strehe na župnijski cerkvi pri Nedeli smo nabrali in plačali SIT 139.763,00.

Tudi letos je lepo uspela »Aninska nedelja« in (darovanje) za misijonski avto v nedeljo 25. julija.

Nenadoma je umrl 3. avgusta Avguštin Kozar iz Martinja, nedeljski zvonar pri kapeli, »ezermester«, mnogi ga zelo pogrešamo.

V nedeljo Marijinega slavnega vnebovzvetja, 15. avgusta, je bila v Petrovcih ekumenska blagoslovitev gasilskega orodja: evangeličanski duhovnik Vili in duhovnica Jana Kerčmar in katoliški župnik Camplin. Od nedelje 15. avgusta dalje vsako nedeljo in praznik imam ob 7.30^h zjutraj slovensko mašo na G. Seniku, udeležba odlična!

V soboto 28. 8. je bila pri Gradu duhovna obnova za liturgične sodelavke; iz Martinja so pri tem sodelovale tri ministrantke.

V soboto 4. septembra so tudi Martinje obiskali šolarji iz Turnišča; pripeljali so se s posebnim avtobusom, voditelj župnik Ratnik in organist.

Od ponedeljka 6. septembra je v Martinju položen asfalt od glavne ceste navzdol okoli gasilskega doma in mimo kapele do »Kovačinih«.

Prvoobhajanci s straši pri Nedeli

RADENCI – V naši župniji ni bilo kakšnih posebnih dogodkov. Same drobne stvari, ki včasih dajo misliti, ko načrtujemo delo v prihodnje.

Vsekakor ne moremo mimo pomembnega dogodka, ki je imel vseslovenski značaj, to je misijonska proslava ob 100 letnici rojstva velikega slovenskega misijonarja na Kitajskem, msgr. Jožefa Kereca, rojenega na Goričkem v Prosečki vasi, v župniji sv. Sebeščana (sv. Boštjana). O tej proslavi je bilo veliko napisanega. Naša župnija je bila s tem dogodkom počaščena in duhovno obogatena.

Če bi sledili pastoralnemu letu, je vredno omeniti Miklavžev obisk najmlajših predvsem s pastoralnega vidika. Takrat se ob prijavih za obdarovanje srečaš z ljudmi, ki jih nisi še nikoli srečal in je to morda prvi stik mladih staršev z duhovnikom. Takrat ugotoviš njihovo bivališče, zveš za starost otroka in še marsikaj. Morda je prav tedaj prebit prvi led, ki se bo otajal do dne, ko bo treba prijaviti otroka za malo šolo verouka ali prvi razred. Že s tega vidika se splača nekaj žrtvovati, da o veselju otrok ne govorimo.

Morda je bila najbolj doživeta sv. maša za najmlajše na sveti večer. Sreča, ki jo vidiš v očeh otrok, ko si ogledujejo jaslice, ali ko v naročju svojih staršev občudujejo skrivnostnost drobnih lučk – zvezdic, je nekaj najlepšega. Pri tej maši se je res krepko napolnila cerkev. Petje otrok ob spremljavi flavt, kitar je dalo vsemu še lepši pečat. Če smo odrasli kdaj zavozlani in ne spravimo skupaj morda ene same mašne prošnje, jih imajo otroci še in še. Pri njih ni zadrege. Povedo tako kot čutijo. Namen te maše je iti na roko staršem, ki imajo majhne otroke, pa bi jim radi ponudili božično doživetje. To pa se ne da zanje lepše kot na sveti večer. Ko pridejo domov, imajo še dovolj časa za slovesno skupno večerjo, nakar gredo najmlajši spat, ostali pa si lahko v družinskem krogu oblikujejo sveti večer do polnočne sv. maše. Tudi polnočni program in polnočnica sta zelo lepo potekala. Bil je res pravi svetonočni mir, brez petard ali kakega pokanja, kar je presenetljivo. Bogu hvala! Upamo, da bo tudi v prihodnje tako!

Če hočeš spoznati otroke, kakšni so, jih moraš popeljati za nekaj dni na skupne počitnice. Tam kaj kmalu spoznaš vsakega, kako »diha«, Kmalu vidiš, kdo je pripraven za delo, kdo se izmika, kdo zna kuhati, kdo ne, kdo je izbirčen in kdo ne, kdo rad molí in sodeluje pri maši in komu ne »diši«... Tako se je zbrala mešana smučarska ekipa iz Radencev in Veržeja in se podala na zimske počitnice

V Dominikovem domu na Pohorju

na Pohorje. Čeprav je bila snežna »suša«, je bilo snega dovolj za vse, ki so se hoteli nasmučati. Sicer pa je bilo poleg športa tudi lepo molitveno življenje in veliko družabnosti. Spomini na to srečanje so še danes nepozabni.

Če je bilo prvo pohorsko srečanje bolj počitniško, je bilo drugo bolj duhovno. Prek 40 udeležencev iz 7. in 8. razreda je preživelo v lepem duhovnem in prijateljskem ozračju. Nekaj k temu pripomore tudi pohorski zrak in tišina gozdov.

Ponekod praznujejo za praznik Gospodovega oznanjenja dan naših mater. Mi smo se odločili za dan naših staršev. Radi bi, da bi prišel do poudarka tudi oče kot nepogrešljivi član pri vzgoji otrok. S sodelovanjem nekaterih zavzetih župljanov in otrok so pripravili okrog 500 lepo oblikovanih usnjenih spominkov, ki so jih otroci delili ob proslavi dneva staršev vsem ženam, ki so prišle v cerkev. Z refrenom: »Hvala ti, mama, hvala, očka, za ljubezen vso in vse skrbi!« smo zaključili prisrčno proslavo!

Dan staršev

Ekipa, ki je imela glavno besedo pri pripravi spominkov, je delovna srečanja nadaljevala tudi naprej. Prav tako so pripravili spominke tudi za srečanje bolnikov in ostarelih. Bili so bolj praktični. Naredili so tulec za očala. Ob takih akcijah niso veseli samo obdarovanci, ampak morda še bolj tisti, ki darove ali spominke pripravijo in razdelijo. Ekipa je bila skoraj žalostna, ko ni bilo več razlogov za podobno delovno akcijo. Take priprave in opravila ljudi zblizujejo, kar je dandanes še posebej pomembno, ko smo si ljudje postali tujei med seboj. V tem smislu je bila tudi skupina župljanov na skupnem letnem dopustu na Pohorju. V glavnem so bile družine. Čeprav različne starosti, so se zelo lepo »ujeli« in kar težko so se ločili. Ko je v dolini pritiskala vročina, je med smrekami vel prijeten hlad. Poleg molitve, premišljevanja, je bilo dovolj časa tudi za skupne izlete v

Delovna skupina

naravo, nabiranje gozdnih sadežev, družabnosti in počitek. Ugotovili so, da ni dopust samo tedaj, ko greš na morje, ampak da nam slovenska zemlja nudi toliko priložnosti za oddih, sprostitvev in notranjo ubranost, da ni treba nobenih dolgih in živčnih »romanj«. Morda se nam bo le počasi posvetilo, da ni oddih ne v dolgih potovanjih ne v mučnem lenarjenju, ampak v primerni duhovni in telesni rekreaciji in sprostitvi.

Kadar se boste peljali od Radencev v smeri Gornje Radgone, boste v vasi Šratovci zagledali takoj ob cesti obnovljeno kapelico v čast Sveti Trojici. Kapelica je popolnoma obnovljena. Za vso obnovo so poskrbeli prizadevni vaščani. Sedaj se lahko s ponosom zaustavijo ob njej ter pozdravijo bodisi upodobljeno Sveto Trojico ali lurško Marijo. Eno in drugo bodo naredili, ko se bodo pokrižali in ob njej zmolili zdravomarijo. Naj jih Sveta Trojica in nebeška Mati pozdravijo ob njihovem prihodu domov ali ko od doma odhajajo!

Tako smo sklenili krog pastoralnega leta ob nekaterih drobnih, morda obrobnih dogodkih, ki so vendarle dali svoj pečat nekemu času ali dogodku v okviru našega župnijskega občestva.

SVETI JURIJ OB ŠČAVNICI – V življenju se prepletajo lepi, manj lepi in žalostni trenutki. Kristjani pa verujemo, da nas v vseh trenutkih življenja spremlja On, ki nas je z ljubeznijo poklical na razkošni oder življenja. On je vedno z nami, On, ki je Resnica, Dobrota in Ljubezen. Vanj smo zaupali v veselih pa tudi v žalostnih trenutkih župnijskega življenja.

V septembru se je 45 mladih udeležilo vseslovenskega srečanja verne mladine v Stični. Bili so zelo zadovoljni z bogatim in pestrim programom, še posebej pa

nad prekrasno množico mladih. Duhovno prerojeni in še bolj utrjeni v veri so se veseli vrnili domov z željo, da se prihodnje leto zopet srečajo z mladimi iz vse Slovenije ob častitljivem cistercijanskem samostanu v Stični. Bog daj, da bi bilo tako!

Mladinskih veroučnih srečanj se je udeleževalo 25 fantov in deklet. Prvo nedeljo v mesecu so mladi pripravljali mašo in pri njej sodelovali. Mladina je postavljala tudi jaslice in sodelovala pri božičnici. Vsako prvo soboto so se mladi iz naše župnije redno udeleževali molitvenih ur, ki so bile vsakokrat v drugi župniji ljutomerske dekanije. 27. aprila je osemnajst mladih – skupaj z župnikom – kolesarilo in občudovalo prekrasno prleško pokrajino. V juliju pa se je 20 mladih fantov in deklet udeležilo tedenskih duhovnih vaj na Trsteniku. Predzadnji dan duhovnih vaj so se povzpeli tudi na Storžič. Enotedensko bivanje v božji naravi jih je duhovno okrepilo in medsebojno povežalo. K osnovnošolskemu verouku je prihajalo 295 otrok. Od teh je bilo 105 birmancev, ki so se na poseben način pripravljali na prejem svete birme. Veliko birmancev je bilo vključenih v otroški pevski zbor, pri katerem so prav tako lepo sodelovali.

V oktobru nas je obiskal misijonar Jožef Mlinarič, ki že vrsto let pastoralno deluje v Afriki. V soboto zvečer je imel srečanje z mladino, ki ga je zelo pozorno poslušala in s številnimi vprašanji dokazala, da je med mladimi zelo razširjena misijonska zavest. V nedeljo pa je misijonar Jože pri vseh svetih mašah govoril o svojem delu v misijonih, ki nikakor ni tako »idilično«, kot si ga včasih

Cerkveni mešani pevski zbor

predstavljamo. Po nedeljski pozni maši je imel še srečanje z odraslimi verniki, kjer je ob diapozitivih še bolj natančno predstavil misijonsko življenje. Na sveti večer smo imeli najprej polnočnico v podružni cerkvi pri Sv. Duhu na Stari Gori. Polnočnica je bila ob 8. uri zvečer. Zbralo se je veliko vernikov. V župnijski cerkvi pa smo imeli polnočnico natančno opolnoči. Pred mašo je bila božičnica.

Sodelovali so: mladina, otroški in mešani cerkveni zbor ter svetni dekliški zbor. Z ubranim in doživetim petjem so obogatili sveti večer in nas lepo uvedli v polnočnico.

V mesecu januarju je 30 mladih opravilo tečaj priprave na zakon. Bog daj, da bi bogate misli, ki so jih slišali na predavanjih ponesli v življenje.

Po kratki in hudi boleznì se je 10. marca končalo bogato življenje dolgoletnega župnika pri Sv. Juriju ob Ščavnici Rada Juneža. 47 let je služboval pri Sv. Juriju, najprej kot kaplan, kasneje pa kot župnik. Ko so se oglasili cerkveni zvonovi in naznanili župljanom žalostno vest o smrti njihovega dušnega pastirja, se je marsikomu orosilo oko. To je bilo znamenje spoštovanja, ljubezni in hvaležnosti

Pogreb župnika Rada Juneža

za vse, kar je pokojni župnik storil dobrega svojim vernikom. Pogrebne slovesnosti je vodil škof – ordinarij dr. Franc Kramberger. Z g. škofom ordinarijem, je maševal tudi domačin, naslovni škof dr. Vekoslav Grmič in nad sto duhovnikov. Pokojni župnik Rado je oznanjal in prinašal župljanom božjo luč. Želimo mu, naj sedaj uživa večno luč v nebesih in ga iskreno prosimo, naj moli pri nebeškem Očetu za nove duhovne poklice v jurjevski župniji.

25. aprila smo obhajali župnijsko žegnanje. Maševal in pridigal je naš rojak, naslovni škof dr. Vekoslav Grmič. S prodornim duhom in ljubečim srcem je govoril, da kljub trpljenju in preizkušnjam ne smemo nikoli obupati. Vedno moramo imeti zaupanje v Boga, ki človeka nikoli ne pušča samega, ampak mu tudi v trpljenju stoji ob strani. Naslednji dan, 26. aprila, smo se v župnijski cerkvi poslovili in pospremili na jurjevsko pokopališče domačina, kapucina – patra Jakoba Vučina. Zelo rad je imel svojo rojstno župnijo in še posebej svoj rojstni kraj Sovjak, kamor se je rad vračal in obujal spomine na svoje otroštvo. Želel je biti pokopan na domači božji njivi, pri očetu in materi. To poslednjo željo so mu

bratje kapucini izpolnili. Pogrebno svečanost je vodil pom. škof dr. Jožef Smej, ob navzočnosti provincijala Slovenskih kapucinov dr. Vinka Škafarja, dekana Izidora Veleberija in velikega števila duhovnikov. Župnija se mu iz srca zahvaljuje za vse, kar je dobrega storil in mu želi mirni počitek v domači zemlji.

V maju pa smo z veseljem sprejeli v župnijski cerkvi naslovnega škofa dr. Vekoslava Grmiča, našega cenjenega rojaka in se spomnili dveh njegovih jubilejev: 70. letnice življenja in 25. letnice škofovske službe. Želimo mu, naj ga Bog varuje in ohranja zdravega še mnogo let, da bi še veliko dobrega storil za Cerkev na Slovenskem. Zelo pomemben dogodek v življenju župnije je nedvomno sveta birma. Birno smo imeli 20. junija. Kanonično vizitacijo in birno je opravil škof-ordinarij dr. Franc Kramberger. Birmanci so se vse leto pridno pripravljali na prejem Sv. Duha. Birma je potekala mirno in dostojanstveno. Pri birmanski maši so sodelovali: birmanci, njihovi starši in botri. Maši je dal posebno veličastnost cerkveni mešani zbor z zborovskim petjem, ki se je dopolnjevalo z ljudskim. Za vso župnijo je bil ta dan bogato doživetje.

Prvo nedeljo v juniju smo imeli prvo sveto obhajilo. 33 prvoobhajancev je prvič v svoja srca prejelo Jezusa pod podobo kruha. Molimo zanje, da bi ga imeli radi vse življenje. Julija nas je obiskal 30-članski študentski zbor iz Ljubljane. Z ubranim petjem so nas uvedli v bolj doživeto obhajanje svetih skrivnosti. Bog jim plačaj za obisk in lepo petje!

11. julija pa smo se poslovili od nepričakovano umrlega ljudskega slikarja Ivana Hodnika, doma iz Ženika. Bil je posebljena dobrota, poln smehljaja in globoke vere. Kljub starosti ni miroval. Bog mu je podaril veliko talentov, predvsem na področju slikarstva. Trudil se je, da bi jih podvojil. Prepričani smo, da mu je to tudi uspelo. Hvala mu za vse, kar je dobrega storil domači župniji in mu želimo, naj se naučije lepote večnosti.

V avgustu smo v cerkvi pozdravili našega rojaka srebrnomašnika Franca Markoviča, ki župnikuje v Jakobskem Dolu. Skupaj z njim smo se zahvalili Bogu za 25 let mašništva. Želimo mu še veliko božjega blagoslova v Gospodovem vinogradu. Tudi romarski značaj Cerkve smo močno pokazali, saj smo večkrat preromali našo lepo domovino. Naj nam tudi romanja pomagajo k poglobljanju vere in utrjevanju župnijskega občestva.

Župnišče naj bi bilo dom za vse župljane. Vsak naj bi se v njem počutil doma. Pa tudi duhovnik si zasluži primerno in zdravo stanovanje. Ker je naše župnišče zelo dotrajano, smo se v septembru lotili temeljite obnove spodnjega dela župnišča. Župljani so se lepo odzvali prošnji za obnovo župnišča. Pripravljani so darovati denarna sredstva in veliko postorijo s prostovoljnim delom. Upam, da se bomo še naprej vsi v župniji potrudili in čimprej končali obnovo župnišča.

SV. JURIJ V PREKMURJU – Dogodek minullega leta je bil sv. misijon v župniji od 12. do 20. decembra 1992. leta. Vodila sta ga p.dr. Vinko Šfavar in p. Karel Gržan. Pri 27 srečanjih sta nam misijonarja želela ponovno oznaniti samo eno resnico: »Bog je naš Oče – Bog te ima rad!« Odgovor so bila dobro obiskana dopoldanska srečanja, srečanje z zakoncema iz Maribora, srečanje za zakonce iz mešanih zakonov, srečanja z Romi, večje število obiskov bolnih in ostarelih po domovih, predvsem pa nekaj več kot pri prejšnjem misijonu opravljenih sv. spovedi. Pričakovali pa smo večji odziv mladih, že tudi ob začetku sv. misijona. Molili smo za uspeh misijona, sedaj pa prosimo, da luč vere in upanja ne bi prehitro ugasnila v naših sreih. Da ta luč gori, je bilo vidno takoj po sv. misijonu

Prvoobhajanci pri Sv. Juriju v Prekmurju

Izpoved vere pri Sv. Juriju v Prekmurju

ob božičnih praznikih, potem velikonočnih, pa tudi po skupnosti, ki se nedeljo za nedeljo zbira k daritvi sv. maše.

Pred nami je leto priprave na sv. birmo. Želja nas vseh je, da bi se birmanci, njihovi starši, botri, sorodniki in vsa župnija dobro pripravili na prejem Sv. Duha. Lep je bil praznik prvega svetega obhajila za 20 prvoobhajancev in izpoved vere ob zaključku šole za 15 osmošolcev.

Koristno in prijetno je bilo dvakratno župnijsko romanje na Kurešček in ogled novih ljubljanskih župnijskih cerkva. Od zadnjega poročila so bila izvršena obnovitvena dela na kapeli v Fikšincih – nova streha na kapeli in zvoniku – ter na novo prekrit zvonik v Kramaroveh.

Bilo je lepo nedeljsko popoldne, 29. avgusta, ko se je na hribčku imenovanem Kukoja v Dol. Slavečih zbrala množica katoličanov in evangeličanov. Mariborski škof dr. Franc Kramberger je prišel blagoslovit novo hišno kapelo Povišanje svetega Križa in nov zvon v čast Mariji Pomočnici kristjanov. Najprej smo slišali nekaj cerkvenih pesmi, ki jih je izvajal ansambel iz Dobja. Ves obred blagoslovitve in maše pa je spremljal cerkveni zbor iz Pečarovec.

Gabrijela Hüll je v pozdravu dejala, da je zvon tisti klicar, ki vabi k molitvi in daritvi ter je znanivec smrti naših dragih. Predsednik KS Grad, g. Jože Štesl, pa je dejal, da je Kukoja obmejni pas med župnijama Grad in Sveti Jurij. In ker je na tej kapeli spominska plošča našega rojaka, prvega prekmurskega pisatelja-duhovnika Mikloša Kuzmiča, smo še toliko bolj veseli, da ta hiša, ki je last našega rojaka Friderika Gumilarja, župnika pri Svetem Sebeščanu v Pečaroveh, združuje kapelo z zvonikom. To je posebnost na našem goričkem Prekmurju. Župnik Friderik pa je v svojem pozdravu dejal, da je sedaj on tisti obmejni »graničar«, v tej duhovni stražarnici, kjer se radi zbirajo duhovniki, bogoslovci, prijatelji in

Kapela v Dolnjih Slavečih

verniki. Zahvalil se je tudi vsem dobrotnikom, ki so pomagali, da je bilo delo čimprej končano. Prelepi homiliji – pridigi gospoda škofa so vsi navzoči zbrano prisluhnili.

Po končani maši so vaščani po zaslugi Gasilskega društva postregli z dobrotami pridnih gospodinj iz Dol. Slaveč. Župnik Friderik pa je svoje goste prijateljsko povabil v svojo hišo na okrepčilo in družabno srečanje, kjer se je še posebej zahvalil g. škofu ordinarju, županu g. Andreju Gerenčerju iz M. Sobote, botroma zvona g. Jožetu Hülu in g. Ernestu Contalu ter vsem ustanovam, ki so ga finančno podprli pri tej gradnji. Srečanje je bilo ekumensko, saj je bil med nami tudi g. Geza Erniša, duhovnik iz Gornjih Slaveč. Lepo srečanje se je nadaljevalo pozno v noč in v prijetnem vzdušju so šli vsi veseli na svoje domove obogateni z misljo: »Kako lepo je tamkaj, kjer bratje verni so, žive vsi srečni skupaj življenje blaženo«.

TIŠINA – Zadnji misijon v župniji smo imeli 1983. leta. Vodili so ga jezuiti. Pozvali smo vernike k molitvi za uspeh misijona, ki ga bomo imeli od 28. 8. do 5. 9. 1993. Verniki so dobili natisnjeno molitev za uspeh misijona s prošnjo, naj molijo vsak dan doma. V cerkvi smo molili vsak dan, tudi ob nedeljah. Sv. misijon so vodili misijonarji očetje kapucini: p. dr. Vinko Škafar, p. Karel Gržan in p. Stane Bešter. Ali je misijon uspel, vprašujete? Pri tistih, ki so razumeli, da je misijon veliki božji dar za župnijo, je uspel. Spoved je opravilo 1200 vernikov, sv. obhajil je bilo razdeljenih 5000. Pri drugih je uspel, v kolikor jim je budil njihovo vest, ko so videli druge hoditi vsak dan v cerkev. Dvakrat so bili misijonarji tudi pri Romih v Vanča vasi. Sv. maša je bila v nogometni slačilnici. Vsakokrat je bilo 80 Romov, polovico otrok. Spoved jih je opravilo 35. Pri maši so navdušeno sodelovali: odgovarjali in peli. V ponedeljek po večerni maši je p. Vinko govoril o krščanskih sektah – ločinah, druge dneve po večerni maši pa so govorili tudi laiki. Magistra Angelca Zerovnik o vzgoji za vrednote v družini, trije zakonski pari o lepoti sv. zakona, o duhovnih poklicih so govorili duhovnik, redovnik in redovnica, o slovenski družini jutri je govoril Nace Polajnar kot družinski oče, dr. Nada in Janko Jeromen o doraščajočih otrocih. Po predavanju so sledila vprašanja in odgovori. Ob koncu misijona so dobili verniki Spomin na sv. misijon – Z Marijo v tretje tisočletje. V Apostolstvo sv. Cirila in Metoda se je vpisalo 52 vernikov. Vsi so dobili podobice Sv. Cirila in Metoda zavetnika krščanske edinosti, in obljubili, da bodo vsak dan molili za edinstvo kristjanov.

Tečaj o pripravi na zakon smo imeli v mesecu februarju tri nedelje zapored. Vseh udeležencev je bilo 25. Veliko premalo za našo župnijo. Predavanja so koristna za vse, tudi za tiste, ki se ne mislijo poročiti. Šmarnice z Marijo in Jezusom v novo tisočletje in Lojze Grozde smo čitali zjutraj pri maši in zvečer tudi med mašo ob 6. uri. Šmarnice z Marijo in Jezusom v novo tisočletje je napisal France Lokar, ki živi v samostanu v Stični. Ljudje so jih radi poslušali, so lepe, ker imajo veliko zgledov.

Slovesno izpoved vere smo imeli 30. maja. Vseh mladih je bilo 41, prvoobhajancev na trojiško nedeljo, 6. junija, je bilo tudi 41. Procesijo na zapovedan praznik Sv. Rešnjega Telesa in Rešnje Krvi imamo vsako leto na praznik sam ob pol enajstih. Letošnje procesije so se udeležili tudi otroci, ker pouka niso imeli zaradi učiteljskega štrajka.

Romali smo 17. julija s tremi avtobusi po Prekmurju. Ogledali smo si župnijske cerkve. Pri Gradu smo imeli mašo.

Skupnost krščanskega življenja je priredila od 1. 8. do 7. 8. peš romanje na Pohorje. Namen romanja je bil: Skupaj na poti h graditvi miru. Prvega avgusta

so začeli romanje iz Sobote. Popoldne so prišli na Tišino. Bilo jih je 32 iz vse Slovenije. Vodil jih je p. Silvo Šinkovec DJ iz Ljubljane. Pri nas so v cerkvi molili in poslušali nagovor. Pater jim je razlagal 8. psalm, ki govori o božjem veličastvu, o Bogu, ki je vse ustvaril in človeka postavil za kralja vseh stvari. Romarjem je dal nalogo: Šli bomo v molku eden za drugim in občudovali božje stvari in hvalili Stvarnika. In odšli so do Gornje Radgone in tam prenočili. Sedmega avgusta so romanje končali na Pohorju pri Sv. Ignaciju na Rdečem bregu. Romarji so bili mladina. Kako lep zgled za mlade in vse nas, da delamo in radi molimo za mir na svetu in v domovini.

V vasi Rankovci je družina Štefana Majcna zgradila kapelo v čast in zahvalo Karmelski Mariji. Kapelo, zvon in oltar je blagoslovil gospod pomožni škof dr. Jožef Smej. Ker je bil zvon že nameščen, je škof šel v zvonik in ga mazilil. Po blagoslovu je bila sv. maša, ki se je je udeležilo veliko vernikov. Med mašo je bila prebrana ustanovna listina, ki jo je podpisal lastnik kapele Štefan Majcna. Besedilo ustanovne listine se glasi: V Gospodovem letu 1993, v nedeljo po godu Karmelske Matere božje, 18. julija, ko je vesoljno Cerkev vodil papež Janez Pavel II., mariborsko škofijo škof dr. Franc Kramberger, tišinsko župnijo pa župnik in č. kanonik Janez Gregor s svojim kaplanom Marijanom Feslom, je mariborski pomožni škof dr. Jože Smej blagoslovil na novo postavljeno kapelo v čast Karmelski Materi božji, ki jo je v zahvalo dala postaviti družina Majcna v Rankovcih. Hkrati je škof tudi posvetil novi zvon in novi oltar. S tem se hkrati tudi g. Štefan Majcna in njegova družina kakor tudi njuni nasledniki zavežejo, da bodo kapelo vzdrževali, jo obnavljali, da bo v kras celotnemu kraju, vernikom pa v spodbudo, da si bodo poleg minljivih stvari prizadevali za to, kar je večno. Ta kapela jih bo tudi spominjala na župnijsko cerkev, kjer se vsak dan obhajajo

Lastnik kapele podpisuje ustanovno listino

svete skrivnosti in vsako nedeljo in zapovedan praznik daruje sv. maša za župljane. Ustanovna listina, podpisana in opremljena s pečatom, se hrani v škofijskem arhivu, arhivu župnijskega urada na Tišini in pri lastniku kapele. Sledijo podpisi: Dr. Jožef Smej, pomožni škof, Majcan Štefan, lastnik kapele in Janez Gregor, župnik – Škofijski pečat.

Vsi navzoči verniki so dobili razglednico, kjer je kapela in slike iz notranjščine in pročelja.

Majcanova kapela

Kapelo je poslikal Janez Plahuta, amater (nepoklicni slikar), star 80 let, oče 4 otrok, ki živi v Ločah pri Poljčanah.

TURNIŠČE – Začetek novega katehetsko-pastoralnega leta smo začeli z že tradicionalnim srečanjem za vse starše od predšolskih do pošolske mladine. Vedno na prvo nedeljo v mesecu septembru. Tokrat se je srečanja udeležilo čez 400 staršev. Na tem prvem srečanju smo kratko predstavili naše skupno iskanje in poti k Bogu in tudi katehetske pripomočke. Skoraj stoodstotno sodelovanje staršev je veliko upanje za rast vere v srcih otrok in mladine. Z veroučnimi srečanji staršev smo nadaljevali posebej v mesecu oktobru, novembru in decembru. Obdelali smo dve temi: nedelja, dan Gospodov in dan družine in Pogovor in molitev ob mizni skupnosti.

Mladina je za božič pripravila lepo božičnico, 200 predšolskih otrok pa je obiskal Miklavž. Ob novem letu 1993 naj nas nagovorijo številke za leto 1992: umrlih 60 – od tega 4 samomori, krstov 51, porok 23 parov, obhajl 95.000. Verski tisk: Družina 255, Ognjišče 510, Stopinj 320, Mohorjevih knjig 50, Marijanski koledar 800, Prijatelj 50 in Misijonska obzorja 10.

Velikonočna procesija v Turnišču

Obisk nedeljske maše nekaj čez 2.200, dobrih 100 jih »moli« zunaj cerkve.

Posebej smo se redno mesečno srečevali z ŽPS. Tudi skupina Karitas je naredila nekaj korakov naprej. V okviru župnijske Karitas smo organizirali dve dobrodelni akciji za begunce iz Bosne in v Bosni (Brčko). Posebno skrb pa so si mladi člani župnijske Karitas zadali za pripravo na zakramente naših romskih otrok. Zelo uspešno so jih pripravili in skupaj s 60 drugimi našimi prvoobhajanci na Binkošti

Izpoved vere 88 osmošolcev

bili srečni prejemniki evharističnega Jezusa. Prvo nedeljo v juniju smo z 88 osmošolci slovesno izpovedali vero in še naprej obljubili zvestobo Kristusu in Cerkvi.

To je bila v zadnjih 20 letih najštevilnejša skupina osmošolcev. Tudi mladina si je pod vodstvom g. kaplana J. Turka vse leto zbirala pri mladinskih srečanjih. Nekaj mladih se je dvakrat udeležilo duhovnih vaj gibanje Pot na Homcu, 30 sedmo- in osmošolcev pa je v zimskih počitnicah bilo na duhovnih vajah v Štepanji vasi in na Bledu.

Naš rojak g. Štefan Horvat, salezijanski duhovnik iz Brezovice je 2. maja obhajal zlatomašno slovesnost v rojstni vasi v kapeli Jožefa Delavca v Brezovici. Gospod zlatomašnik je bil skozi 30 let na visokih položajih v vatiškanskih uradih in tako odlično zastopal rojake blizu sv. Očeta, saj je služil kar štirim papežem. Zadnjo nedeljo v mesecu juniju smo se žal morali posloviti od g. kaplana Jožeta Turka. Postal je župnik v Slovenj Gradcu. Želimo mu uspešno pastirovanje in župnikovanje.

S 1. avgustom je nastopil službo duhovnega pomočnika g. Tamás Velencei iz Vojvodine.

Na glavno slovesnost – romarski shod in župnijsko proščenje nas je s tridnevnicco pripravil prof. dr. Marjan Turnšek. Posebej doživeta so bila srečanja z mladino, ministranti, osmošolci, molitveno skupino rož rožnega venca, ŽPS. Glavno

Del dekliškega pevskega zbora

romarsko slovesnost je vodil g. kanonik, dr. Stanislav Lipovšek, madžarsko mašo pa lendavski kaplan Tomaž Santak. Ogromna množica romarjev, razdeljenih je bilo 7.500 obhajil. V osmini Marije Vnebovzete na god Marije Kraljice so se zbrali v naši cerkvi trpeči, onemogli, bolni in invalidi. Večina dekanijških duhovnikov pod vodstvom dekana F. Kodila z nagovorom novomašnika, kaplana iz Beltinec, smo delili bolnim in ostarelim zakramente in z njimi molili in peli.

Veliko smo tudi romali: v mesecu maju 100 romarjev na Kurešček in Rakovnik, 100 romarjev na Brezje – srečanje bolnikov, ministranti k sv. Benediktu in na Ptujsko goro, mladi pevci po Goričkem, ŽPS in pevci v Slovenj Gradec in po Koroškem, 150 romarjev k Sv. Trojici. Tudi k nam so poromali iz vseh strani Slovenije: iz Šentjurja, iz Šentjerneja, z Dolenjskega, izobraženci iz Maribora, iz Primorske, največja skupina romarjev pa iz Tišine.

Posebna materialna skrb je bila posvečena obnovi župnijskega vinograda in kleti v Lendavskih goricah. Kar dva meseca trdega dela več sto župljanov v oktobru in novembru, pa še dober mesec spomladi in dobrih 20.000 DEM, in vinograd ter klet sta skoraj nared.

V kapeli Lipa smo obnovili notranjost in elektrificirali zvon, prav tako smo prebelili notranjost kapele v Gomilicah, za kar gre zahvala obema ck. ključarjema.

Manjše popravilo orgel je v mesecu maju opravil mojster Jenko, mojster Polner pa je do kraja obnovil oltar sv. Antona v podružnični kapeli v Turnišču.

Mnogo naših zaslužnih mož in žena je odšlo po plačilo k Bogu. Naj bodo omenjeni vsaj nekateri: Marta Ferenčak, mama s. Mirjam iz Renkovec; Ana Sobočan, mama s. Eme iz Gomilic; Ana Bojnec, 60 let cerkvena pevka iz Turnišča; Štefan Horvat, 40 let pevec iz Turnišča, Štefan Zver, oče župnika Stanka iz Gomilic; Jožef Ščap, cehmešter iz Turnišča, ki ga je odlikovala globoka vera in zvesto služenje Cerkvi skozi 31 let. Naj se spočijejo v božji ljubezni.

Na pobudo Štefana Ferčaka so v Renkovec oživili kulturno društvo A. M. Slomšek. Pod njegovim uspešnim režiserstvom in vodstvom so uprizorili že dvojce zahtevnih dramskih del, kar je zelo hvalevredno.

VELIKA POLANA – Leto 1992 smo zaključili negativno. Imeli smo kar 21 pogrebov, le 14 krstov in samo 4 poroke. Vendar naj omenim, da smo leto zaključili s krstom 10. otroka iz družine Alojza Hozjana in Marije roj. Matjašec iz Velike Polane št. 142a. Slika dokazuje, da je to mogoče in da so otroci res božji dar.

Družina Alojza in Marije Hozjan iz V. Polane

V mesecu januarju in februarju smo imeli predzakonski tečaj. Uspešno ga je končalo 51 fantov in deklet iz polanske župnije. V nedeljo, 21. marca 1993, smo ob 14. uri v cerkvi po križevem potu imeli pristržno slovesnost pod naslovom »Praznik staršev«. Nastopili so otroci iz vrtca, učenci osnovne šole, veroukarji, mladina in cerkveni pevski zbor pod vodstvom vzgojiteljic, učiteljev in župnijske Karitas. Vsem tem in SITOTISKU Štefan Prša za lično prepogibanko, ki jo je prejela vsaka družina v župniji, iskren Bog plačaj.

Na cvetno nedeljo popoldne so nas obiskali in navdušili z Meškovim PASIJONOM igralci iz župnije Videm ob Ščavnici.

Za postni čas in veliko noč so izšle POTI K BOGU, glasilo naše lendavske dekanije. Ljudje so jih lepo sprejeli in več kot polovica družin si je glasilo naročila.

Slovesnost prvega sv. obhajila smo imeli v nedeljo 23. maja. Prvoobhajancev je bilo 13.

Prvo obhajilo v V. Polani

Osemletno šolanje je končalo 20 polanskih veroukarjev. Izpoved vere in sklep veroučnega leta smo imeli v nedeljo 13. junija. V polanski župniji imamo vsako leto tri prošenja. Prvo je vedno na nedeljo Srca Jezusovega. To je letos vodil s tridnevnicno mladi kapucinski pater Marko Senica iz Ljubljane. Drugo prošenje je v Mali Polani, Karmelske Matere božje, slovesnost je vodil g. Martin Horvat, izseljenski duhovnik v Berlinu. Tretje je Donatovo zopet v Veliki Polani, ko je obenem obletnica posveticve cerkve. To je vodil bedenički župnik p. Stanko Matjašec, polanski rojak.

Veselim dogodkom navadno sledijo manj veseli. Božja dekla – smrt ima tudi v tem sicer sušnem letu kar obilno žetev. V septembru 1992 smo se poslovili od 84-letnega Jožefa Horvata iz Male Polane, očeta g. dekana in nadžupnika Jožka Horvata iz Laškega; v novembru od 81-letne Ane Jaklin iz Velike Polane 44, ki

je z možem letos slavila biserni jubilej zakona. V mesecu juniju smo se poslovili od 86 letnega Jožefa Žabčiča, velikega ljubitelja knjig in verskega tiska. V juliju sta v Mali Polani umrli drug za drugim: Ignac Vinčec voditelj moške rože živega rožnega venca in Matija Štuhec, ki je več let vdan v božjo voljo prenašal kot Job svoje trpljenje.

Na god sv. Donata, na 1. soboto dne 7. avgusta, je v Gospodu zaspala Marija Kranjec, po domače Brežna mati iz V. Polane, mati p. Donata in še 6 otrok, od katerih jih 5 živi v daljni Kanadi. Bila je močna žena in globokoverna mati. Njej in vsem rajnim želimo, naj se spočijejo od svojega truda in naj prosijo za nas!

V materialnem oziru smo skrbeli za redno vzdrževanje cerkvenih stavb in okolice.

Večkrat smo tudi kam poromali, omenim naj samo: s pevci smo obiskali Gospo Sveto, vojvodski prestol, Celovec, Vrbsko jezero... Župnijsko romanje smo imeli v veliki vročini v soboto, 21. avgusta v Stično, kjer so nas lepo sprejeli. Ogleдали smo si samostan in muzej. Nazaj grede smo se ustavili še v novih cerkvah: Ivančna Gorica in Škofljica.

V nedeljo, 29. avgusta, je bila ob 10. uri sv. maša za rajne člane lovske družine Velika Polana in Društva upokojencev V. Polana, ob veliki udeležbi živih članov obeh društev in ostalih vernikov. Popoldne pa je bila lepa slovesnost: blagoslovitev novega lepega prapora – zastave Društva upokojencev Velika Polana.

VERŽEJ – Sveti Duh je močno zavel po župniji 20. septembra, ko je g. škof Franc Kramberger, ganjen in presenečen ob dobri pripravi in sodelovanju staršev, birmancev in njihovih botrov, podelil sv. birmo. Zaslužni za to so poleg g. župnika mladi birmanski voditelji, ki so več kot eno leto vodili skupine. Lepoto praznika je povzdignilo lepo petje mladinskega zbora pa tudi trije novi prekrasni lustri, ki so jih verniki darovali svoji cerkvi.

E. Viganó s predsednikom in tajnikom KS Veržej

Verženska mladina na mednarodnem mladinskem srečanju

Na praznik sv. Mihaela smo praznovali stoletnico župnije in rojstva mons. Jožefa Kereca, ki je v verženskem Marijanišču študiral, postal salezijanec, po dolgem misijonskem delovanju na Kitajskem preživel tu svoja zadnja leta in počiva na verženski božji njivi.

Kot lep zaključek teh slovesnosti nas je 29. septembra obiskal iz Rima g. Egidij Viganó, vrhovni predstojnik salezijancev. Imel je srečanja in pogovore s cerkvenimi, krajevnimi, občinskimi in vzgojnimi predstavniki. Množično srečanje z ljudmi je bilo v cerkvi in v domu KS Veržej ter na slavnostni večerji. V Marijanišču so ga pozdravili begunci, saj so tu našli svoj začasni dom. Odnesele je s seboj najlepše vtise.

Četrtega septembra nas je presenetil z obiskom novi papežev nuncij za Slovenijo mons. Pier Luigi Celata v spremstvu g. škofa Smeja. Po prisrčnem pogovoru v župnišču se je srečal z begunci.

Naš rojak iz Pečarovec, g. Aleksander Horvat, dolgoletni misijonar v Čilu, univerzitetni profesor za biologijo, raziskovalec, avtor učbenikov, knjig in znanstvenih člankov o biologiji, je praznoval svojo zlato mašo v domačih Pečarovcih, v Mariboru in še pri nas.

Naše pastoralno delo je bilo vseskozi razgibano. Do avgusta nam je pomagal g. Franc Kavaš, domačin iz Odranec in bivši župnik na Trsteniku. Poleg kaplanovanja naj bi prevzel službo ekonoma v Marijanišču, ki bi nam moralo biti kmalu vrnjeno. Na žalost se to ni zgodilo. Pogajanja se vlečejo v nedogled. Oblast zahteva od salezijancev visoko odškodnino za popravila in dograditve, ki so jih izvršili potem, ko je bilo Marijanišče nacionalizirano 1948. leta. Upajmo, da se bo zadeva uredila kmalu po pameti in pravičnosti in bo obnovljeni zavod (kar bo

salezijance stalo ogromne denarje) lahko nadaljeval svoje predvojno delo za dvig kulture in duhovnosti vsega Pomurja.

Pastoralni prijemi so bili podobni, kot na drugih župnijah: verska vzgoja otrok in mladih, srečanja staršev in mladine, temeljita priprava novih zakoncev in na prejem drugih zakramentov, posebno priprave na večje praznike in praznovanje velikega tedna in Šmarnic, slovesno Miklavževanje z Grzinčičevo opereto v Krajevnem domu in vesela božična devetdnevnicca in praznovanje Don Boska in Marije Pomočnice.

Mladim, bodočnosti Cerkve in domovine, smo posvetili posebno pozornost. Delujejo birmanske in mladinske skupine s svojimi voditelji. Skavti so dobro organizirani in imajo redne sestanke. Med počitnicami so taborili na Goričkem in pomagali na taborjenju begunskih otrok.

Športna skupina je gostovala lani na srečanju evropske salezijanske mladine v Genovi, letos pa v Ljubljani. Mlajši so sodelovali na srečanju »Čarno jezero« v Ljubljani. Tudi ministranti so zavzeti za svojo lepo službo pri oltarju.

Skupina staršev in več skupin mladih se je zbralo v salezijanskem domu na Pohorju za večdnevni duhovni vikend, kar je nova iniciativa.

Glavno molitveno srečanje za duhovne poklice je vsako leto na praznik Marije Pomočnice za celo Pomurje. Vsako zadnjo nedeljo v mesecu pa imamo molitveno srečanje v isti namen, pa tudi za vzgojo sotrudnikov-apostolov, ki naj bi v duhu sv. Janeza Boska stali ob strani svojemu župniku in mu pomagali pri apostolatu, posebno pri vzgoji mladih, z zgledom pravega krščanskega življenja. Zato ob srečanju opravimo tudi mesečni duhovni obračun, ki mu pravimo »Vaja srčne smrti«, s posebnimi molitvami. Na razpolago so spovedniki. Veržencem se pridruži lepo število iz Prekmurja z avtobusom in osebnimi avtomobili.

Pevska dejavnost je v župniji izredno bogata. Štirje pevski zbori tekmujejo med seboj: cerkveni štiriglasni zbor (g. Jože Štraki), mladinski štiriglasni zbor (učiteljica glasbe Tatjana Rozmarič), moški zbor in oktet (g. Franc Rozmarič), pa še v nastajanju otroški zbor. Imeli so več nastopov doma in na tujem. Posebno lep je bil nastop ob koncu januarja z božičnimi pesnimi in na srečanju pevskih zborov v Ljutomeru. Pevovodje in pevci zaslužijo hvaležnost in pohvalo.

Romali smo na Ptujsko goro, na Rakovnik, v Želmlje in na Kurešček h Kraljici miru, ki naj ga izprosi za nas in za ves svet.

Veliko nam še manjka, da bomo res živa župnijska skupnost. Na žalost se tudi pri nas mnogo mladih in odraslih predaja veseljačenju in pijačevanju. Veselic in disko klubov je preveč in največkrat končajo v uživstvu in razbrzdanosti. Kje so nekdanje res kulturne veselice, nastopi mladih in odraslih na odrih z lepimi kulturnimi predstavami, kjer so vzgajali sebe in poslušavce ter v obilju delili zdravo veselje?... Bog daj, da bi se vrnile. Bogu smo hvaležni za lepo število dobrih, poštenih, dejavno vernih faranov, skupini rednih dnevniških obiskovalcev in obiskovalk sv. maše (od 20 do 30 dnevno), ki pred jutranjo in večerno mašo molijo sv. rožni venec za vse potrebe. Tudi krstov imamo več kot pogrebov, kar je tolažljivo.

Zelo lepo je bilo slovo od sovaščana biseromašnika g. Antona Hanželiča. Bil je blaga duša, dolgoletni misijonar, iskani spovednik, posebljena dobrota. Naj v nebesih prosi za svojo rojstno župnijo.

Knjige naših ljudi in o nas

Rožna dolina, na 5. navadno
nedelo 1993

Dragi Lojze,

– Zdaj te pa kregati moren ino s tebov takaj vse, šteri se dostaja: za našimi poštenimi belotinskimi herbti zasluženno čest našoj fari sv. Ladislava gemlete v imeni cuzekov (:) pa podkūpleni od tvoga prišestnoga vōdāvca vu knige dāte štāmpati, ka je reko že vu leti 1919 po narodjenji J. Chr. v Odrāncih cerkev bila ino takaj župnik v »skrbno zaklenjenom župnišči« pred bolševiki, gde sta se nakanila niki Štefan Vidovič iz Bele krajine pa nežimurskoga Festetica gr. nezak. hči zdati (gl. M. Mikeln, VĚLIKI VOZ, Mihelač (sic!!) Lj. 1992, s. 78-9). Zdaj je to čarno na beilon pa te zaman sodišinskomi Lujzeki pripišūvali prvenstvo pa ne falāček tebi... Če to ne bi praj v leti 1992 bilo prekdano vōdāvci (vse je zapisano po svedočenji zananih ino neznanih svedokov, op. s. 458!), bi si mislo, ka sta Mihelača podkūpili na Press-konferenciji »prilikom« Ogradčāra –jz– veleknige notri prikāzanja na belt. farofi, gde je tūj Odrānčar pleb. pa ste vōdāvci šli nekam vu klet šunke pa kolbasi kazat, ka se te glasi širijo po prestolnici, kak papinski popi dobro živejo, – tebi je pa praj obečo Licenciātuša ponatis... Viš, nazadnje se vse zvei, za kākšo ceno! Te si pa naj probajo Cuzeki tisto krstno vōdou (B. mi ne zemi za grej-) zbrisati z glavē, šterov so pri beltinskem krstnom kāmli poljāni bili.

Samo šče tou: Či ti Ftīčar zamidi za prišestne STOP. s svojimi prispevki, te lejko tou pismo objaviš.

Dragi čtevcu tej Stopinj, ka te razmili, za koj ide v ton pijsmi, vam malo razložimo. Tou je etak bilo: naš slovenski pisateo Miloš Mikeln je spiso edno jako debelo pa ērešnjo knigo, vu šteroj piše, kak je gori že zamerkano, ka je tistoga leta, punoga velke reberije, tou je Gospodnoga leta 1919.-oga, šteo nikši Vidovič v sveti hižni zakon stoupiti z ednoga grofa nezakonskof čerjof. Nakanenje je meo, ka bi se s svojov liblenov zdalā v našoj odranskoj cerkvi, da se njemi je pa tou nej posrečilo, zato ka so se odranski plivanoš v velikom straji pred bolševiki pa drugimi ropari nutri v te farof zaprli i so se nej šтели nikomi pokazati i tak je morao Vidovič pa njegova liblena odijti z Odranec, nej ka bi mogla svestvo svetoga hižnoga zakona gori vzeti.

Tou je edno. Jelte bar, ka je tou nika nej takšoga. Tou se je zgoudilo, pa fertik. Ali zdaj se začne nevola! Nevola je pa v ton, ka je devetnajstoga leta v Odrāncaj ešče nej bilou nej cerkvi pa nej farofa, tak se pa razmi, ka je tūdi plivanoša nej moglo biti. Da pa malo čakajte: Če smo mi Odrānčargje leta 19 nej imeli vsega toga, štera v knjigi pijšejo, ka smo meli, tou nikaj nej takšoga, vej pa smo mi to že vse meli leta 91. Ce pa te dveje numere 19 pa 91 malo bole poglednete, pa te vidli, ka med njima skoro nikšega razločka nega, vej je tou tak, kak če bi sneha pred oltaron ednok stala pri pravoj rouki svojega prišestnoga moža, drgoč pa pri levoj rouki. Vej sta pa njiva sikdar edniva.

Mi vsega toga ne bi niti v pamet vzeli, da je pa tou ērešnjo knjigo v rouke doubou eden velki pismoznanec iz Beltinec, šteri vu Lūblani živē, oči pa ma kakti kakši jastreb, pa je v prvon megnjenji včasi v pamet zeo, ka tu nika nej v redi.

Prejč tistoga 19 je ešče nikak prijšo, liki da njemi je na pamet prišlo, ka smo tistoga hipa mi Odrančarje beltinsko cerkev šteli razvrči, takšo tesnoučo smo tan delali, te so ga čemerje zgrabili, pa mi je včasi piso pa v nos vrgeo, ka mi zdaj tisto cerkev ošpotavamo, v šteroj smo krščeni bili, pa njoj čest fkrej jemlčmo, zato ka je v toj črešnjoj Miloša knjigi zdaj nej naštampano slavnoznano ime Beltinci, nego namesto toga Odranci.

Vej sen njemi nej dužen ostao, pa sen jemi nazaj potočo ka smo mij sikder od vek vekouma bole znani bili, vej je pa Kolumbuš komaj svojo barkačo vküp cimprao, gda smo mi v Ameriki Indijanarom že kašo odavali. Tak je bilo pa tak bo!

Ešče tou: Štrkov je knige nej šteo, zato z velikim veseljon damo Vilkoovo pismo naštampati.

Vrednik – Odrančar (Cuzeka se vari!)

Jožef Košič: ŽIVLJENJE SLOVENCEV MED MURO IN RABO, Budimpešta, 1992.

Knjiga je izšla z denarno pomočjo Sklada za narodne in etnične manjšine na Madžarskem, Ministrstva za kulturo Republike Slovenije in Društva Mladost. Izbor Košičevih del sta pripravila dr. Vilko Novak in Stjepan Lukač, knjigo pa je uredila Marija Bajzek.

Knjiga obsega 192 strani bogate in dragocene vsebine. V uvodu piše urednica: »S tem izborom smo vam želeli približati njegovo (Košičevo) večdesetletno ustvarjanje, poglede na lastni narod, njegovo zgodovino, jezik in šege.« Košičevo življenje in delo je v spremni študiji izčrpno predstavil dr. Vilko Novak.

Košič je dobro poznal življenje Slovencev med Muro in Rabo, saj je bil rojen v Bogojini, kot kaplan je služboval v Turnišču, pri Gradu, v Soboti, pri Sv. Juriju, pol stoletja pa je preživel kot župnik med porabskimi Slovenci, 13 let na Dolenjem in 38 let na Gorenjem Seniku. »Košič ni bil navaden duhovnik, ki bi se omejeval le na dušnopastirsko delo. Imel je naročene madžarske, nemške in slovenske časopise in časnike, vneto pa je prebiral najrazličnejše, predvsem zgodovinske knjige, tudi slovenske.« Zanimal se je za življenje in preteklost svojih slovenskih rojakov, za njihovo omiko in kulturo.

V knjigi Življenje Slovencev med Muro in Rabo je natisnjen izbor njegovih del. Etnološka študija O Slovencih na Ogrskem je objavljena v slovenskem knjižnem jeziku, torč v prevodu, ostala Košičeva dela pa v narečju.

V delu O Slovencih na Ogrskem (objavljeno prvič l. 1824) Košič opisuje pokrajino in prebivalce med Muro in Rabo, katoliške in luteranske župnije, hiše, način življenja, nošo, jezik in slovstvo, šole, način preživljanja in razne šege.

Iz dela Kratki Návuk Vogrszkoga Jezika za Zacsetnikke je objavljen Košičev Predgovor in Nagibanye na Vcsenyé Vogrszkoga Jezika.

V celoti je objavljeno Košičevo delo Zobrisani Sloven i Slovenka med Mürov in Rabov. Pri pisanju te knjige se je Košič zgledoval po Slomškovi knjigi Blaže i Nežica v nedelski šoli, iz katere je povzel cela poglavja. »Da je Košič na skrajnem robu slovenskega jezikovnega in narodnega ozemlja komaj štiri leta po objavi Slomškove knjige priredil njen znaten del v prekmurskem narečju, je pomemben dokaz o kulturnih stikih 'ogrskih' Slovencev s Slovenci v tedanji Avstriji.« (V. Novak) Prva poglavja so vzgojna: Šolske Regule, Kakda se more držati vu i okoli Cérkvi, Kakda se držiš na kakšcem gostšenjej, Návuk za Službenice, Návuk za hlápce idr. Sledijo razni drugi zapisi: o Lutru in verski razcepljenosti Košičevih rojakov, o ravnanju ob požaru, o vražah in praznovanju idr.

Zgodbe Vogerskoga Králesztva so izšle l. 1848. V tem izboru so objavljena poglavja, v katerih omenja nekatere prekmurske kraje in dogodke v zvezi z njimi.

Delno je objavljen Košičev rokopis Starine Železnih ino Salaskih Slovenov. Opisuje preteklost krajev med Muro in Rabo, navaja različne dogodke v posameznih krajih, največ prostora pa namenja reformaciji, katoliški obnovi in turškim bojem na Ogrskem. Iz tega Košičevega spisa spoznavamo, kako so nekoč zveliči »naši Slovenje i Slovenke«.

Objavljena je tudi Košičeva Slovenska Pesem na den odpiranja prvoga Vogrskoga Gledališča v Pešti 21-a Měšnjeka 1837.

Manj znane narečne besede pojasnjuje slovarček, ki je dodan na zadnjih straneh.

Slovinci med Muro in Rabo smo imeli velikega moža in še ga imamo, živi v knjigi. Lahko se z njim srečujemo, lahko pobliže spoznavamo svoje korenine. »Ka človek čuje, tisto rado mimo vuh odfukne, knigo pa lahko večkrat v rouke prime, prešte jo ino zapamni, ka se njemi dopadne.« Ali pa še zmeraj velja Košičeva tožba: »Več knjig dobrih bi dühovnicke dali našampati, da bi naši Slovenje i Slovenke raj nje kúpüvali, šteli ino s njih se čednosti navčiti volo meli.« (str. 176)

L. K. ml.

Francek Mukič: MADŽARSKO-SLOVENSKI FRAZEOLOŠKI SLOVAR

Izdala ga je Zveza Slovencev na Madžarskem (v Sombotelu 1993) na 462 straneh in vsebuje okrog 22000 besednih enot. Pri slovarju tega tipa gre za ustaljene besedne zveze; le-te so bodisi soznačne v obeh jezikih, bodisi take, katerih posamezni deli se pomensko ne pokrivajo v obeh jezikih (npr.: sarga irigyseg = zelena zavist, dobessedno pa: rumena). V slovarju najdemo jezikovne klišeje iz vsakdanjega življenja, rekla in pregovore (npr.: a hetedik mennyországban érzi magát = počuti se v devetih nebesih, dobessedno: v sedmih).

Potem ko v uvodu na splošno predstavi svoje delo, ki je v našem slovaropisju prvo te vrste, avtor – naš znani slovenist iz Porabja – natančneje razloži uporabo slovarja. Na konu navede še uporabljene vire, med njimi tudi številne slovenske, ki kažejo veliko prizadevnost pri sestavljanju tako zahtevnega slovarja. Naslonitev na tuje predloge ga včasih malce zanese, da namesto običajnega (beri: ljudskega) rekla izbere tako, ki je manj v rabi (npr.: a bajbajutott ördög a legyet is megcszi = sestradan volk še komarje požira, namesto: v sili hudič še muhe žre), drugod zaido celo v prostaško frazo (npr.: zavard el a fészkes fenébe = naženi ga v božjo mater, namesto običajnega rekla: pošlji ga k vragu, ali: vrag naj ga pocitra), kar po nepotrebnem kazi sicer skrbno, široko zasnovano delo. V celem bo namreč Mukičev frazeološki slovar v veliko pomoč tako prevajalcem kot piscem, ki se poslužujejo obeh jezikov, posebej še pedagogom dvojezičnega pouka. Tako bo nedvomno izpolnil avtorjev namen, prispevati svoj delež k nadaljnemu prijateljsstvu obeh sosednjih narodov.

J. Ftičar

Jože Zadavec: NA GREDICAH MOJE DEŽELE, Mihelač, Ljubljana 1992
Podnaslov Drobni razgledi iz življenja slovenskih župnij pove, da je vsebina knjige opis nekaterih slovenskih župnij in sicer iz ljubljanske škofije je opisanih 31 župnij, iz mariborske 30, iz koprške 15 in pet slovenskih župnij iz zamejstva. Z našega področja so opisane župnije: Gornja Radgona, Radenci, Ljutomer, Beltinci, Tišina, Sobota, Martjanci, Odranci, Bogojina, Sv. Jurij v Prekmurju, Turnišče.

Uvodno besedo je napisal dr. Franc Kramberger, mariborski škof, z zelo lepo pohvalo avtorja Jožeta Zadravca, »ki vidi tudi tisto, kar je za prenekatero oko skrito«. V resnici teh 81 župnij ni opisanih po neki šabloni, saj poleg zgodovinskih in drugih običajnih podatkov navaja tudi tisto, kar je za župnijo tipično, včasih tudi nekoliko manj prijetno, toda resnično. Zadavec ne govori vsega sam, ampak si zna poiskati pričevalce, ki dobro poznajo utrip kraja in mišljenje ljudi v njem. Je pa naravnost neverjetno, koliko in kakšnih drobnih, na videz nepomembnih podatkov se mu je posrečilo zbrati, da je slika župnije plastično prijemljiva tako v preteklosti kot v sedanosti. Vrednosti teh GREDIC ni mogoče dovolj poudariti, treba je vzeti knjigo v roke in se v posamezno župnijo poglobiti. Upamo in zelo želimo, da se avtorju in založbi posreči opis še ostalih slovenskih župnij.

Knjiga je velikega formata na odličnem papirju z mnogimi črnobelimi posnetki, ki jih je posnel in izbral avtor sam, Jože Zadavec. Vseh črno-belih slik je okrog 260.

Zelo lepe so barvne fotografije, ki so delo Janeza Klemenčiča in jih je 83.

Navedimo še avtorjeve besede z ovitka knjige:

»Ljubi Slovenci! Ko potujete po naši domovini, se vam zvoniki cerkva dobrohotno podarjajo v prijateljski pozdrav. Po dolinah, v strnjениh naseljih, na vzpetinah – in še samotno na vrhovih gora se razgledujejo cerkve, cerkvice, kapele. Nobena ni naključna, nobena povsem samotna, slednja pripada določeni župniji, tej osnovni celici v življenju Cerkve na Slovenskem. Podarite ji kanček svoje pozornosti.«

Vsi ne moremo k vsem cerkvam, po Zadravčevih GREDICAH pa lahko vse slovenske cerkve pridejo k nam. Zato GREDICE ne bi smele manjkati v nobeni župnijski knjižnici in tudi ne v domovih, kjer jim izdatek zanje ne pomeni pretežkega bremena.

Lojze Kozar

ZBORNİK SIMPOZIJA o msgr. Jožefu Kerecu, slovenskem misijonarju na Kitajskem ob 100-letnici rojstva, 1892–1992, Ljubljana 1992.

V lanskih Stopinjah je bila predstavljena obsežna knjiga o misijonarju Kerecu, ki sta jo pripravila Franc Halas in Tone Ciglar. Sedaj pa še nekaj besed o zborniku predavanj, ki so jih na znanstvenem srečanju 30. septembra 1992 na Teološki fakulteti v Ljubljani podali poznavalci Kerečevega življenja ter takratnih razmer doma in na Kitajskem. V uvodu Tone Ciglar na kratko predstavi življenje velikega mandarina msgr. Jožefa Kerca. Sledi deset predavanj.

Poznavalec prekmurske preteklosti dr. Vilko Novak prikaže miselne, narodnostne in verske tokove v Prekmurju ob prehodu 19. v 20. stoletje. Mitja Saje opisuje politične, gospodarske in druge razmere na Kitajskem, dr. Drago Ocvirk pa razvoj krščanstva v tej veliki deželi. O Kerečevem vsestranskem delovanju piše njegov sodelavec Andrej Majcen, del njegovega življenja pa predstavi neutrudni raziskovalec in dober poznavalec Kerečevega dela Franc Halas. Škof Jože Smej odstira misijonarjevo duhovno podobo, kakor se da razbrati iz njegovih pisem. Kereca, arhitekta in graditelja, predstavita Franc Halas in Franc Kvaternik. Kako je takratni verski tisk v Prekmurju (Kalendar Srca Jezušovoga in Marijin list) spremljal Kerečevo delo in kakšen vpliv je imel na rast duhovnih policev piše Lojze Kozar. Ladislav Lenček prikaže pomen misijonskega glasila Katoliški misijoni, kamor je veliko pisal tudi Kerec. O drugih salezijanskih misijonarjih na Daljnem vzhodu (Antolin, Geder, Majcen, Meolic idr.) piše mag. Bogdan Kolar.

Tudi ta knjiga nam prebuja ponos nad sinom naše krajine (r. v Prosečki vesi na Goričkem), predvsem pa vabi in navdušuje za najlepši in najpomembnejši poklic: ljudem posredovati Kristusovo odrešenje.

L. K. ml.

Franc KUZMIČ

Nekaj literature o cerkvah v Pomurju

Zadnje čase je vse več zanimanja za domoznanstvo. Šolski programi omogočajo seminarske naloge in druge oblike obdelovanja preteklosti naše dežele. Prav tako se pojavljajo razne turistične agencije in vodniki, ki jih zanima kaj več s tega področja.

Tokrat bomo skušali predstaviti katoliške in evangeličanske cerkve v Pomurju.

APAČE

evang.: EL 8 (1979) 10, 5; 12,5; V 45 (1993) 44 (4.11.) 14

kat.: S 1988, 61-65; V 45 (1993) 2 (14. 1.), 15

BAKOVCI

kat.: S 1991, 120-127; V 45 (1993) 25 (24. 6.), 12

BELTINCI

kat.: N 20 (1933) 19 (7. 5.), 3; S 1973, 31-42; Z 144-145; V 45 (1993) 31 (5. 8.), 14

BODONCI

evang.: EK 1937, 53-62; EK 1967, 55-60; EK 1992, 67-70; V 44 (1992) 48 (3. 12.), 15

BOGOJINA

kat.: N 20 (1933) 27 (2. 7.), 6; 28 (9. 7.), 7; O 1973, 10, 66-68; S 1980, 36-46;

Z 155-156; V 45 (1993) 37 (16. 9.), 14

CANKOVA

kat.: V 45 (1993) 11 (18. 3.), 14

CEZANJEVCI

kat.: V 45 (1993) 4 28. 1.), 15

ČRENŠOVCI

kat.: N 20 (1933) 22 (28. 5.), 3-4; S 1977, 23-38; S 1988, 75-79; V 45 (1993) 41 (14. 10.), 14.

DOBROVNIK

kat.: S 1983, 122-131; V 45 (1993) 10 (11. 3.), 14

DOKLEŽOVJE

kat.: S 1981, 120-126; V 45 (1993) 23 (19. 8.), 14

DOLENCI

kat.: S 1984, 75-84; V 45 (1993) 3 (21. 1.), 15

DOMANJŠEVCI

evang.: EK 1932, 75-77; EK 1938, 83-93; V 45 (1993) 44 (4. 11.), 14;

kat.: Zadnikar Marijan in Ivan Zelko: Domanjševci M. Sobota (PZ) 1974. – 58 str.

GORNJA BISTRICA

kat.: S 1973, 86-88; S 1993, 154-156; Sad ljubezni do Boga in domovine.

M. Sobota (1972)

GORNJA RADGONA

kat.: S 1974, 20-30; Z 137-138; V 45 (1993) 19 (13. 5.), 14

GORNJI SLAVEČI

evang.: EK 1930, 84-85; EK 1941, 75-80; EK 1969, 72-75; EK 1975, 91; V 45 (1993) 24 (17. 6.), 14

GRAD

kat.: S 1974, 72-74; V 45 (1993) 21 (27. 5.), 14

HODOŠ

evang.: EK 1973, 67-71; V 45 (1993) 27 (8. 7.), 14

KANČEVCI (SV. BENEDIKT)

kat.: N 20 (1933) 21 (21. 5.), 4; S 1978, 21-38; V 45 (1993) 22 (3. 6.), 14

KAPELA

kat.: V 45 (1993) 9 (4. 3.), 14

KOBILJE

kat.: KSJ 1939, 45-53; V 45 (1993) 23 (10. 6.), 14

KRIŽEVCI PRI LJUTOMERU

kat.: S 1990, 97-104; V 45 (1993) 6 (11. 2.), 14

KRIŽEVCI V PREKMURJU

evang.: EK 1936, 54-62; EK 1976, 111-113; EK 1983, 52-55

KUZMA

kat.: S 1985, 201-213; V 44 (1992) 52 (31. 12.), 14

LENDAVA

evang.: EK 1935, 99-100,

kat.: S 1974, 48-54; S 1982, 42-55; V 44 (1992) 42 (26. 11.), 17

LJUTOMER

kat.: S 1975, 54-61; Z 142-143; V 45 (1993) 14 (8. 4.), 14

MALA NEDELJA/BUČKOVCI

kat.: V 44 (1992) 49 (10. 12.), 15

MARKOVCI

kat.: S 1981, 89-105; V 45 (1993) 35 (2. 9.), 14

MARTJANCI

kat.: N 20 (1933) 45 (5. 11.), 4-5; O 1974, 1, 66-68; S 1977, 78-88; Z 151-152;
Zadnikar Marijan: Martjanci. M. Sobota (PZ) 1968. – 64 str.; ponovna izdaja
leta 1992; V 45 (1993) 43 (28. 10.), 14

MIKLAVŽ/JERUZALEM

kat.: V 44 (1992) 50 (17. 12.), 15.

MORAVCI

evang.: EK 1958, 52-54; EK 1961, 68-70; EK 1963, 52-54; EL 2 (1973) 11, 1-2;
V 45 (1993) 20 (20. 5.), 14

MURSKA SOBOTA

evang.: EK 1940, 66-75; EK 1977, 44-55; V 45 (1993) 39 (30. 9.), 14.
kat.: S 1972, 20-65; Z 148-150; V 45 (1993) 38 (23. 9.), 14; ML 6 (1910) 4,
116-120; 5, 141-146; 7 (1911) 4, 105-108; 7 (1911) 10-11, 293-323

NEGOVA

kat.: V 45 (1993) 26 (1. 7.), 14

ODRANCI

kat.: S 1989, 78-91; V 45 (1993) 1 (7. 1.), 16; Z 153-154

PEČAROVCI

kat.: V 45 (1993) 7 (18. 2.), 14; 8 (25. 2.), 14

PERTOČA

kat.: S 1993, 46-51; V 45 (1993) 28 (15. 7.), 12

PETROVCI

evang.: EK 1939, 53-61; EK 1972, 65-67; V 45 (1993) 36 (9. 9.), 14.

kat.: S 1982, 31-41; V 45 (1993) 15 (15. 4.), 14

PUCONCI

evang.: EK 1935, 77-82; EK 1959, 39-40; EK 1975, 38-41; EK 1983, 58-61;
V 45 (1993) 13 (1. 4.), 14

RADENCI

kat.: Z 140-141; V 45 (1993) 40 (7. 10.), 14.

RAZKRIŽJE

kat.: V 45 (1993) 42 (21. 10.), 14

SELO

evang.: EK 1953, 40-41; EK 1967, 61-62; EK 1972, 63-65,

kat.: Zadnikar Marijan: Rotunda v Selu. M. Sobota (PZ) 1967. – 42 str.;
O 1974, 8, 62-64

SV. JURIJ/V PREKMURJU

kat.: V 45 (1993) 17 (29. 4.), 14; Z 157-158

SV. JURIJ/OB ŠČAVNICI

kat.: S 1978, 118-127; V 45 (1993) 16 (22. 4.), 14

TIŠINA

kat.: KSJ 1906, 102-105; S 1976, 24-41; Z 146-147; V 45 (1993) 12 (25. 3.), 14

TURNIŠČE

kat.: O 1981, 6, 62-64; Z 159-160; V 45 (1993) 32 (12. 8.), 14; KSJ 1912, 55-71
V. Ladja cerkve v Turnišču (17-20). Lj. 1924-1925. Umetnost v Slov. krajini.
Sl. kraj. (Beltinci 1935), 21-33.

VELIKA POLANA

kat.: V 45 (1993) 29 (22. 7.), 16

VERŽEJ

kat.: V 44 (1992) 46 (19. 11.), 15

ZA DOPOLNILO: Zadnikar Marijan: Umetnostni spomeniki v Pomurju. M. Sobota (PZ) 1960. – 108 str. F. Stele, Umetniško Prekmurje. Dom in svet 1926, 244-47. Isti, Monumenta artis slovenicae. IV. Johannes aquila de Rakespurga (13-16)

KRATICE

EK = Evangeličanski koledar

EL = Evangeličanski list

KSJ = Kalendar srca Jezušovoga

ML = Marijin list

N = Novine (Črenšovci)

O = Ognjišče (Koper)

PZ = Pomurska založba

S = Stopinje

V = Vestnik (Murska Sobota)

Z = Zadavec Jože: Na gredicah moje dežele. Ljubljana (Mihelač) 1992.

Kazalo

	Stran
Vilko Novak: Slovo od Stopinj	3
Koledarski del	5
Jože Smej: Premišljevalna molitev	19
Lojze Kozar: Romanje	23
Vinko Škafar: Katehumenat – uvajanje odraslih v krščanstvo	25
Jože Vinkovič: Misijon na Pertoči	29
Vilko Novak: Narodnost prekmurskih Slovencev in J. Klekl st.	32
Jože Smej: Kleklovo snovanje mesečnika leta 1899	36
Vilko Novak: Naši znameniti rojaki	40
Jože Vugrinec: Knjižno bogastvo soboške knjižnice	42
Metka Fujs: Sokoli in Orli v Prekmurju	45
Vilko Novak: Pomen orlovstva za narodnost in kulturo v Prekmurju	50
jz: »Ti svetla zvezda...« (Slomšček)	55
jz: Lik duhovnika v slovenski literaturi	57
Jože Ftičar: Stoletnica Pleteršnikovega slovarja	60
Jože Zadavec: Kaj in kdo smo Slovenci?	61
Tone Ciglar: Oživimo Bistrico	61
Tone Ciglar: Dokler so štoklje, je še čas	64
Martin Vöröš: Zgodovina župnije Sv. Jurija v Prekm.	66
Vilko Novak: Kje je druga polovica resnice o Porabju?	70
Vilko Novak: Pozdrav mērajočim	71
Lojze Kozar ml.: Župnija Števanovci	74
Etak se pa leko vūpamo – Irena Pavlič, Irena Barber, Martin Ropoš, Marija Kozar-Mukič, Jože Hirnök, Valerija Perger	81
Valerija Perger: Quo vadis, Porabje?	86
Miroslav Novak: Ljutomerska župnija sedaj in nekoč	87
Franc Puncer: Radgonski župnik Martin Gabere	91
Franc Puncer: Ob stoletnici slov. planinskega društva	95
Cvetka M. Jakus: Kulturna prireditve v Torontu	97
Štefan Skledar: Kupinarji	98
Martin Horvat: Obisk iz domovine	101
Jože Smej: Čudodelni Devici na Gorci	104

Jakob Šešerko: PESMI – Razboljeno srce, Trpeči ocean, Ko so kresnice vzletale, Prezrto delo kmečke matere, Duhovniška zvestoba, Klic spomina, Utrinek s praga zvezd	106
Stanislav Koštric: PESMI – Slovo od poletja, Domotožje, Preplah	107
Sever: PESMI – Bliže večnosti, Oropano svetišče, Poklican	108
Martin Maroša: Veržej	109
Avgust Pavel: Štejtem prelite solze revežev	109
Tine Mlinarič: Mura	111
J. Ftičar: Ko so nam pačili imena	112
Lojze Kozar: Zlato na asfaltu	115
Lojze Kozar: Čvekanje	118
Sever: Učiteljica Angelca	120
Lojze Kozar ml.: Na mrtvi straži	123
Rozika Čeh: Zgodilo se je	126
Štrkov Jožek: S črvivoga prečnjeka edne stare škrinje	127
Jože Zadavec: Fotokronika	132
Naša misijonarka v Braziliji	146
Martin Mertük – Prekmurski nabožni slikar	150
Jože Smej: Osemdesetletnica Jakoba Šešerka	152
Naslovna slika	153
Štefan Balažic: V spomin Matiju Balažicu	153
Štefan p. Donat Kranjec: Naša mati	155
Jože Smej: Ob odhodu župnika Rada Juneža	157
Franc Tement: V spomin župniku Matiju Zadavcu	158
Anton Fakin: Ob 25. letnici smrti Štefana Bakana	160
Važnejši dogodki župnij Pomurskega pastoralnega področja	162
Knjige naših ljudi in o nas: Miloš Mikeln – Veliki voz Jožef Košič – Življenje Slovencev med Muro in Rabo (L. K. ml.) Franček Mukič – Madžarsko-slovenski frazeološki slovar (J. Ftičar) Jože Zadavec – Na gredicah moje dežele (Lojze Kozar) Zbornik simpozija o mis. J. Kerecu (L. K. ml.)	220
Franc Kuzmič: Nekaj literature o cerkvah v Pomurju	224

POŠTNE IN TELEFONSKE ŠTEVILKE ŽUPNIJSKIH URADOV POMURJA

Župnija	Poštna št.	Tel. štev.
Apače	69253	69-063
Bakovci – M. Sobota	69000	43-032
Beltinci	69231	42-239
Bogojna	69222	47-050
Cankova	69261	40-015
Cezanjevci – Ljutomer	69240	80-100
Črensovci	69232	70-073
Dobrovnik	69223	79-018
Dokležovje – Beltinci	69231	41-604
Dolenci – Šalovci	69204	59-013
Gornja Radgona	69250	61-236
Grad	69264	53-010
Hotiza – Lendava	69220	76-001
Kančevci – Križevci	69206	54-138
Kapela – Radenci	69252	65-305
Kobilje – Dobrovnik	69223	79-329
Križevci pri Ljutomeru	69242	87-406
Kuzma	69263	55-023
Lendava	69220	75-096
Ljutomer	69240	81-065
Mala Nedelja	69243	86-020
Markovci – Šalovci	69204	
Martjanci	69221	48-394
Murska Sobota	69000	21-245
Odranci – Črensovci	69232	70-181
Pečarovci – Mačkovci	69202	51-057
Pertoča – Rogašovci	69262	57-028
Petrovci (Martinje)	69203	56-036
Radenci	69252	65-207
Sv. Jurij ob Ščavnici – Videm ob Ščavnici	69244	68-021
Sv. Jurij v Prekmurju – Rogašovci	69262	57-017
Tišina – Mobilni 0609613886	69251	46-704
Turnišče	69224	72-015
Velika Polana	69225	70-083
Veržej	69241	87-556

Evangelikianske župnije

Bodonci	69265	49-066
Domanjševci – Križevci	69206	
Gornji Slaveči – Kuzma	69263	55-037
Hodoš	69205	
Križevci v Prekmurju	69206	54-003
Murska Sobota	69000	22-304
Moravci – Martjanci	69221	48-234
Petrovci	69203	56-039
Pucovci	69201	45-381

POKRAJINSKA IN ŠTUDIJSKA KNJIŽNICA

MURSKA SOBOTA, p. o.

ŠTUDIJSKI ODDELEK

Grajska 2

